

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

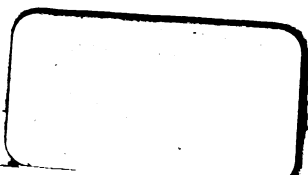
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

~~XIX.D~~

440 te 159

יהוה

~~XIX~~ 2

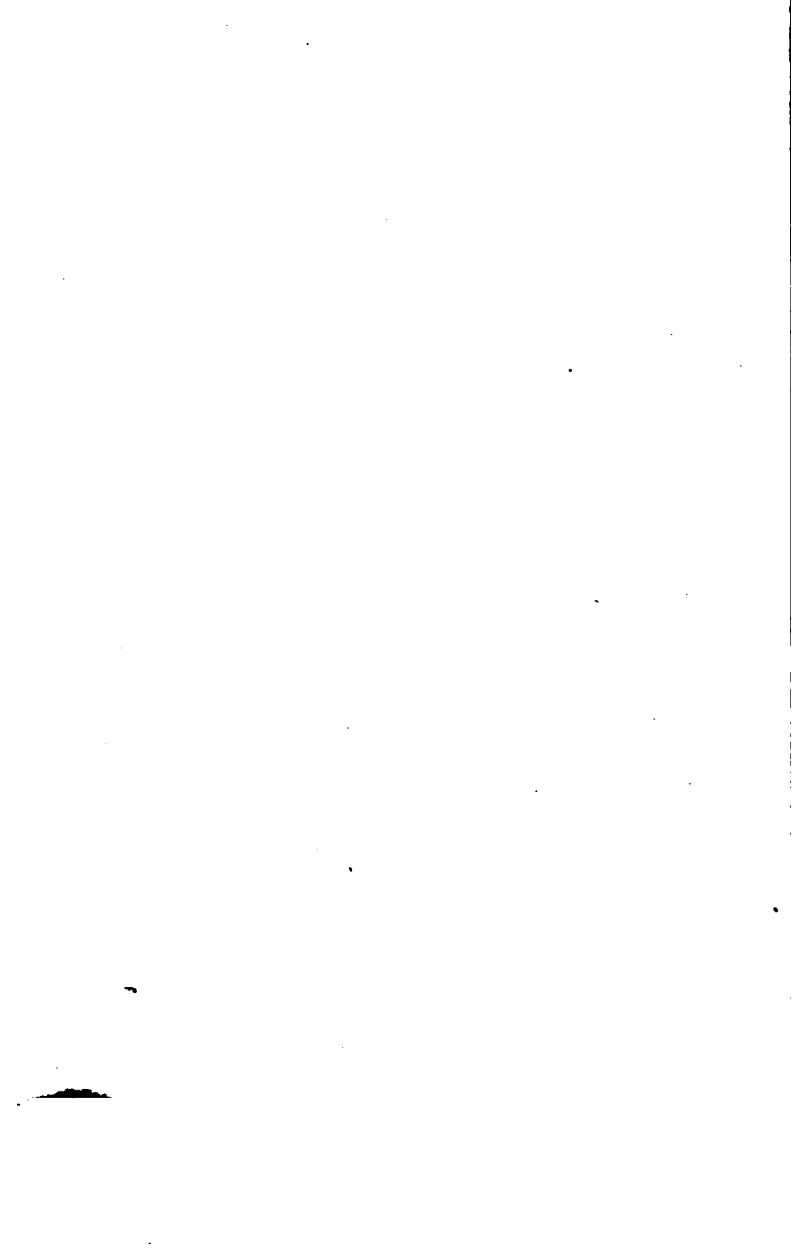
440 te 159

יהוה

POMPONII PORPHYRIONIS
COMMENTARII
IN Q. HORATIUM FLACCUM.

RECENSUIT

GULIELMUS MEYER
SPIRENSIS.

LIPSIAE,
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCCLXXIV.

Recd Aug. 28, 1879.

AMICORUM
PRISTINO CIRCULO MONACENSI

MEMORIAE CAROLI STRUBE

CAROLO MEISER

ADOLPHO ROEMER

GEORGIO LAUBMANN

ADAMO FLASCH

HUNC LIBRUM DEDICAT

GULIELMUS MEYER.

PRAEFATIO.

Porphyrionis commentarios in Horatium coniunctis commentariis Acronis saeculo XV exeunte et XVI ineunte saepe editos ediderunt Fabricius Basil. 1555, Braunhard Lips. 1833, Pauly Pragae 1858, Hauthal Berol. 1864—66. ut Porphyrionis commentarios ederem seiunctos, adductus sum his causis.

In multis codicibus carminum Horatii antiquissimis inter uersus et in marginibus scripta sunt scholia ampla. haec in aliis codicibus formata sunt aliter, ita ut scholiis sub nomine Acronis aut a Cruquio editis nonnullorum codicum scholia consonent, multorum discrepent. Acronis nomen cum æne unus quidem codex antiquus inscriptum praeferat, apparet ex uerbis illis uitae Horatii 'commentati in illum sunt Porphyrion Modestus et Helenius Acron omnibus melius' exeunte medio aëno ab docto quodam homine nomen illud translatum esse. iam si non codicum auctoritatem sed scholia ipsa excusseris, literatum hominem tertio saeculo post Christum haec composuisse negabis. redolent doctrinam ac disciplinam temporum inferiorum. saeculo sexto uel septimo quidam multa ex Porphyrionis commentariis excerpsit, non nulla ex aliorum, affinxit alia ipse. quod quam non sapienter aut docte confecerit, facile cognitu est si inquiras et quae ex Porphyrione non excerpterit et excerpta qua ratione immutauerit. scholia qui describebant et ipsi pro suo ingenio exornabant. sic compluria corpora exstiterunt uaria atque tam inordinata uastaque, ut edituro cauendum sit, ne perdat et operam et chartam, et haud scio an consilium Cruquii conflantis commentatorem illum antiquum non fuerit ineptum.

Non ita res se habet de commentariis Porphyrionis. codex Monacensis saeculo X et complures

exeunte medio aevo scripti exhibent exceptis scribentium erroribus unum atque idem corpus commentariorum. qui cum inter se optime consentiunt tum conueniunt disciplinae ac doctrinae Porphyronis, cuius nomen codicibus inscriptum est, qui ante finem saeculi quarti p. Ch. illos composuit. (cf. indicem 'hodie. hodieque'.) nam et elocutiones et sensus memorabiles uel difficiles demonstrat atque expedit, non numquam quomodo Horatius sententias iunxerit explicat aut res et personas narrat, ad quas uerba poetae pertinent: nixus ubique maxime arte rhetorica atque grammatica. atque adeo recitantium usum eum respexisse apparet ex frequentibus locutionibus 'pronuntiandum est' etc. contra artem criticam (cf. ind. 'legitur') et superiorum commentatorum opiniones neglegit; nam Scaurum et Helenium Acronem semel nominat, aliorum quasdam opiniones tradit dicens 'alii, non nulli, quidam, qui de personis Horatianis scripserunt, putant'; dubitari enim potest de locis quos ad uerba 'dicitur, fertur, traditur' indicaui. ergo si quibus uideatur scriptori mediocris auctoritatis nimis fauisse Henricus Stephanus (ed. Hor. a. 1588. p. 151—168), qui 'quanto magis' inquit 'Porphyronis commentarios euoluo tanto pluris illum facio', certe propter ipsum Horatium qui legatur dignus est.

Quantum igitur Porphyronis commentarii ceteris praestant! quod praeter Glareanum (cf. indicem ed. Hor. Frib. a. 1523) et H. Stephanum plerosque non intellexisse mireris, nisi forte excusas uix potuisses intellegere. nam editionibus saeculi XV et XVI Porphyronis uerba misere corrupta sunt. quamquam H. Stephanus monuerat barbariem illam, quae plerisque locis ea conspurcasset uelut nebula candidis stellis sparsa, detergeri posse codicum auxilio, tamen qui primi codicibus usi sunt, Pauly diligentiae, Hauthal consilii adeo expertes fuerunt, ut res philologis Germanis extiterit dedecori.

Quod cum probassem libello scholastico a. 1870 composito (Beitraege zur Kritik des Horazscholiasten

Porphyrion. Programm des Maximilians-Gymnasiums in München), bibliopola clarissimo auctore hanc editionem parauit.

Et ex codicibus quidem Monacensem (*M*), inter latinos no. 181. 2°. s. X. 50 foliorum, elegi secundum quem Porphyriionis uerba constituerem. maxime autem deprauata sunt in hoc codice. saepe enim literae aut uerba mutata, transposita, omissa, addita sunt. deinde ex compluribus signis apparet commentarios prius in margine carminum Horatii positos multo post ab imprudenti homine separatos esse. is multa scholia transposuit, tum quaedam uidetur miscuisse (cf. E 2, 1, 1; 23. A 50), postremo cum prius scholia cum uersibus coniuncta esse uideantur literis uel figuris quibusdam*), ille inseruit lemmata saepe inepta. haec lemmata, quae non essent Porphyriionis, ipse editurus aequae mendosa ac in codice *M* scripta sunt, intercedentibus uiris doctis correxi inuitus.

Quae genera uitiorum in libello illo scholastico demonstrari; restat unum cuius mira exempla hic ponam. iam H. Stephanus animaduertit 'EO 5, 101 et bene ἐμαρθῶς id est dolenter iuxta parentum commemorationem gemitus insertus est: heu. — curasse Porphyriionem talium uocabulorum interpretationes addere, persuadere mihi uix queo. quodsi tamen ἐμαρθῶς uoluisset Latine reddere, aliter redditurum fuisse, id uero plane persuasum habeo'. haec Stephanus rectissime. an quid facias de scholio illo: S 1, 10, 21 o seri studiorum: ὀψιμαθεῖς id est qui uultu docti sint, an illis EO 5, 47 pro rei atrocitate mira haec idem positura epithesi asperantur et 5, 37 nunc uidetur reddere causam tanti facinoris. epithesis dolo malo consitura. ergo manifestum est interpretationes Graecis uocibus adpositas postea scholiis insertas esse. multi

*) fortasse ex signo q natum est 'quod' S 1, 1, 14. E 2, 1, 110. 'qui' E 1, 18, 39. 'quia' O 1, 13, 6. O 3, 4, 66. cf. Woelfflin proleg. ad Publilium p. XVI.

sic corrupti sunt loci, ex quibus hos adscribo: O 1, 3, 9 *χάλασον δέ μοι ἦτορ ἐνέλη* id est ferreum pectus. O 1, 17, 7. 1, 37, 30 *οὐ θριαμβεύσομαι* id est non triumphabor ab alio. O 2, 1, 1 in parecbasi id est in translatione. O 2, 1, 25 inpotens, non potens id est adynatos sine uirtute intellegendum. O 2, 6, 14. 2, 7, 25. 2, 8, 11 per zeugma id est per coniunctionem. O 2, 15, 18. 3, 1, 27 e contrario est antitheton. O 3, 27, 66. 4, 2, 50 *ὥς φάσαν ἡ πληθύς* hoc est ut dicebant plures. EO 2, 39. 16, 37; 59 [separatio id est] diaeresis. S 1, 5, 46. 1, 8, 39. 1, 9, 78. E 1, 6, 38 2, 1, 187. quibus cognitis fortasse expediri potest res difficilis. Porphyryon ad O 2, 19, 5 mira energia inquit totus hic locus explicatur et E 2, 2, 91 hic elegos: energia, id est alter; porro autem S 1, 2, 132 energos hoc est otiose expressa perturbatio adulteri non emendandum est actuose aut ex Quintiliano 8, 3, 89 non otiose, sed secutus uiam atque rationem supra demonstratam hoc est otiose necesse est nihil aliud habeas quam uerbi *ἐνεργῶς* interpretationem ineptam. quod manifestius apparebit ex his locis O 2, 12, 28 totum hoc otiositate mira energia expressum est; O 4, 11, 11 non otiosum *ἐνεργῶς* dictum est. item deprauata sunt haec scholia: O 2, 1, 17 significat uim eloquentiae Pollionem idem otiosum in relatione pugnarum inducere et EO 7, 15 elegans otiositas. his locis, id quod saepe euenit, Graeco uerbo omisso, interpretatio restitit, ita ut hic uim eloquentiae *ἐνεργόν* [id est otiosam], illic elegans *ἐνέργεια* emendes.

Iam Latina uerba Latinis intrusa esse et ratione probatur et re. et interpretationes quidem has ineptas quiuis dinoscat: O 2, 6, 14 Hymettos mons est Atticae id est in Attica; cf. S 1, 5, 12. 2, 3, 228; 281. E 1, 8, 14. 2, 2, 34. A 114. deinde tituli aut inscriptiones breues, ut O 4, 4, 1 haec *ὁδὴ* ad Drusum, O 1, 35, 1. S 2, 2, 53, carminibus Ho-

ratii antepositae fuisse uidentur in codice archetypo, postea cum commentarii separarentur ipsae descriptae insertaeque uerbis Porphyrii. itaque si quae inscriptio scholio repugnat, ipsa delenda est: sic scholio S 1, 9, 60 Aristius Fuscus praestantissimus grammaticus illo tempore et amicus Horatii fuit conuincitur inscriptio E 1, 10, 1 ad Aristium Fuscum scriptorem comoediarum. cf. S 1, 7 et 2, 4 init. postremo est ubi duo scholia aut adeo sint eadem aut tam contraria sibi, ut alterutrum Porphyrii non possit esse. e. g. O 2, 5, 6 nunc fluuiis grauem solantis aestum.] elegantius dici non potest, quam hoc dicitur 'fluuiis grauem solantis aestum' quod significat 'refrigerantis'. solantis aestum.] solans aestum pro refrigerante gratissime dicitur; uel S 2, 3, 83 Anticyra... et est Propontidis insula: A 300 locus est in Achaia Anticyra, ubi elleborum nascitur. cf. O 1, 15, 32. 1, 25, 10. 1, 37, 20. 1, 38, 7. 2, 17, 14. 3, 3, 25 (Helenae). 3, 11, 13. 3, 15, 13. S 2, 6, 12 fin. E 1, 1, 62. quamuis de his scholiis et de quibusdam quae Porphyrii quis dixerit indigna nonnihili certi comprobari possit, tamen de aliis pluribus res destituta certis argumentis uergit ad licentiam libidinemque iudicandi, qua ut alioquin taceat in suum quisque usum fruatur.

Erunt qui commentarios sperent minus deprauatos esse in *aliis codicibus*. ex quibus inspexit Pauly Guelferbytanum no. 85 inter Gudianos s. XIV, Hauthal Parisinum no. 7988 s. XV, Bernensem no. 516 s. XV, uarias lectiones quas Petrus Daniel in ed. Basil. a. 1555 adscripsit; ego hic illic Guelferbytanum codicem et lectiones a Petro Daniele notatas consului. quamquam autem homines docti qui hos codices scribebant quaedam ipsi alia ex scholiis Acronis correxerunt, difficillimo quoque loco apparet melioris notae librum quam Monacensem neque illis fuisse neque nobis esse.

Editionibus saec. XV et XVI multa corrupta,

pauca emendata sunt; quas qui excusserit, id quod ego neglexi, qua editione quaeque emendata sint poterit docere.

Plus auxilii ferunt ad emendanda uerba Porphyronis ea quae inde excerpta inueniuntur in *ceteris commentariis*. sed caute agas uelim: nam qui excerpserunt iidem expoliuerunt.

Ego rem sic egi: primum commentarios ad singula carmina in codice Monacensi scriptos identidem meditabar, deinde scholia sub nomine Acronis edita ab Hauthalio, commentatorem a Cruquio conflatum, scholia codicis Bambergensis et Monacensis no. 374 et fragmentorum Scheftlarnensium (quae similia codici A, Paris. 7900, collegi de tegumentis codicum Scheftlarn. monasterii), si quid utile ferrent perquirebam, postremo inspiciebam editiones commentariorum Porphyronis a Paulyo et Hauthalio paratas. quibus confectis singulos commentarios describebam de codice Monacensi quam accuratissime et apparatus criticum componebam, ita ut si quae emendata uiderentur a codice *M* recederem et has lectiones atque coniecturas dignas adscriberem.*) at commentarii ad epistulas 16—20 primi libri et ad primam et secundam alterius misere deprauati sunt. itaque ne monstris uerborum scaterent columnae etiam coniecturas ueri similes admisi. qua in parte commentariorum quum superiores editores suo officio plane defuissent, 'per uacuum posui uestigia princeps', ita ut si audacius non numquam rem egerim, excusatione rei criticae in summa difficultate constitutae recte defendam.

Scripsi Romae mense Decembri a. 1873.

GULIELMUS MEYER.

---

*) ξ = Porphyronis codices (praeter *M*) et editiones omnes aut complures. Latinae uoces *litteris inclinatis* expressae desunt in cod. *M*

POMPONII PORPHYRIONIS

COMMENTARII

IN Q. HORATIUM FLACCUM.

Uita Horatii.

Quintus Horatius Flaccus poeta lyricus libertino patre natus patria Uenusia ortus dubium Apulus an Lucanus ut ipse confitetur: Nam Uenusinus arat finem sub utrumque colonus, puer admodum Romam cum parente migravit, ut ipse dicit: Romae nutriri mihi contigit atque doceri. quem cum pater misisset in ludum litterarium, paucissimis eruditus impensis angustias patris uicit ingenio. Athenas petit iuuenis et ibi interpellantibus sese ciuilibus bellis 10 Bruti secutus est partes. a quo militari tribunatu honoratus non ut ceteri in partibus uictis perseuerauit. sed cum carmini incumberet, captus a Caesare [et] post magnum tempus beneficio Maecenatis non solum seruatus sed etiam Caesari in amicitiam tradi- 15 tus. unde in honorem Maecenatis quaedam scripsit ut: Maecenas atauis edite regibus et beniuolentiam Caesaris carmine prosecutus, ut est illud: Ne uinas Medos agitare inultos te duce, Caesar.

4 serm. 2, 1, 35   6 ep. 2, 2, 41   17 od. 1, 1, 1
18 od. 1, 2, 51

1 UITA ORATHI, *inde incipit M*   2 QUI ORATIUS
FLAC|cus M   3 aenusia, u s. l. addita, M   11 militari
(militiae?) tribunatu nos: milita tribunatus M   14 et *deleui*
15 seruatus est sed?   19 agitare M: equitare *Hor. codd.*

scripsit lyrica, carminis auctorem secutus Alcaeum, quem in opere suo ita iactat: Aeolium carmen ad Italos deduxisse modos, artis poeticae unum, epodon unum, epistularum duos, sermonum duos, Lucilium
 5 secutus antiquissimum scriptorem, cuius ita meminit dicendo: Lucili ritu nostrum melioris utroque, et saeculare carmen, quod celebratum publicis uotis, felix futurum posteris omen.

ODARUM LIBER I.

10 Ad Maecenatem. Maecenas atavis edite regibus. hac ode Maecenatem adloquitur indicans alium alio studio teneri *rerum*, quae adpetantur uel ludicri cupiditate uel gloriae; se autem putare inter deos relatum iri, si numero lyricorum poetarum ad-
 15 scriptus fuerit. Maecenatem ait atavis regibus editum, quod a nobilibus Etruscorum ortus sit. 5 palmaeque nobilis terrarum dominos euehit ad deos. ambiguum, utrum nobilis deos an nobilis palma. 7 mobiles Quirites ait referens ad
 20 uulgi leuitatem. loquitur autem de eo, qui fauorem uulgi captans optet, cum ingressus sit theatrum, plausum sibi edi a populo. sic enim excipiebantur in theatro principes, de quibus bene populus sentiebat. hos enim plausus tergeminos honores ait.
 25 12 Attaliciis condicionibus id est: regiis opibus. Attalus autem rex Pergamenorum fuit, cuius hereditate populus Romanus locupletatus fuerat. est autem sensus: quicumque consuerit agrum suum

---

2 od. 3, 30, 13   6 serm. 2, 1, 29

---

1 alceum *M*   4 Lucilium *M*   6 ritum *M*   7 celebratur?
 8 posteris: posterius *M*   9 POMPONI. PORFYRIONIS COMMENTUM. IN HORATIUM FLACCUM. *M*
 13 rerum *addidi: om. M*, eorum *ς*   14 relatu *M*
 23 theatrum *M* cf. 1, 20, 5   27 pr. *M*

colere, numquam sollicitetur ad nauigandum, etiamsi regias opes promittas, ut hoc faciat. 13 Cyprea trabe pro: cypro abundante; cypreis enim clauis naues figuntur. 16 mercator m. o. e. o. l. r. s. r. m. r. r. q. sensus est: mercator cum tempestatem in mari patitur, abhorret nauigare et optat iam rusticam uitam in patria sua colere; mox ubi euaserit periculum, eandem uitam repetit; per quod colligit neminem posse aliquid agere, quam quod consuerit. 19 est qui nec u. p. M. ordo: est qui nec spernit. dicit autem alios uita lautior delectari. 22 ad aquae c. id est: apud fontem; omnes autem fontes sacri habentur, et ideo caput sacrae aquae ait. 25 manet sub Ioue frigido ac per hoc 'sub caelo'. dicit autem alios studio uenandi plerumque in siluis pernoctare. 27 fideles catulos melius generaliter accipimus, quam ut uenationi tantum eos fideles intellegamus. nam et Lucretius 'Fida canum uis' dixit. ergo quod semper dominis fideles sunt intellegamus. 29 me doctarum h. p. f. praemia doctarum frontium hederas ait, quia his poetae coronantur. unde et Vergilius ait: Atque hanc sine tempora circum Inter uictrices hederam tibi serpere laurus. 31 Nymfarumque leues cum s. c. per ea se egregiam gloriam dicit consequi, de quibus canit; fere enim lyrico carmini materia de nemoribus ac fontibus est et si qua sunt his similia aut proxima. 32 discernunt populo id est: de grege uulgi tollunt, ac per hoc: sublimem faciunt. 33 Euterpe cohibet. ut si diceret: si tamen Musae non denegant mihi studium cantus sui. 34 Lesboum barbiton. barbiton

18 Lucr. 6, 1222   22 Buc. 8, 12

3 cypri 18 *M*   cupro . . cupriis 5   9 aliquid *M* cf. Tac. Ann. 1, 4: aliud quid *Paully*   14 frigid. *M*   20 doctarum *M bis*   23 hederas . . laurum *M*   24 cum *om. M*
 ea se nos: eas *M*   29 sublimem, em ex en corr., *M*
 cohibente *M*   31 barbiton (*prius*) *M*

organi genus est in modum lyrae. Lesboum autem dixit referens ad Alcaeum et Sappho lyricos poetas, quos in Lesbo insula natos esse manifestum. 35 lyricis uatibus. 'Graecis' utique intellegendum. nam
5 nondum erant Romani.

ODE 1, 2.

Iam satis terris niuis atque dirae g. m. p. pro: in terras misit. post occisum Gaium Caesarem, quem Cassius et Brutus aliique coniurati interfecerunt,
10 multa portenta sunt uisa. Tiberis etiam ita creuit, ut prodigii loco haberetur; qua in inundatione Tiberis ad periculum ruinarum alio duxit solum. haec autem omnia uult uideri in ultionem occisi principis facta et poenam eorum qui bella ciuilia agere non desine-
15 bant. 6 saeculum Pyrrae. Pyrra questa est noua monstra mundo accidisse interitu generis humani. 9 piscium et g. ho. leuiter in re tam atroci et piscium et palumborum meminit, nisi quod hi excessus lyricis concessi sunt. 11 et superiecto p.
20 n. a. d.: superiecto aequore id est: super terras iacto, illa scilicet diluuii inundatione. 11 *pauidae dammae. sic Uergilius*: Timidae uenient ad pocula dammae. 13 flauum Tiberim. sic et Uergilius: Uerticibus rapidis et multa flauus harena.
25 14 litore Etrusco u. u. constat uiolentia maris repulsum Tiberim redundare solitum effundi super ripas suas, quod hic nunc monstrose factum dicit. litus autem Etruscum Tyrrheni id est Tusci maris [repul-

21 Buc. 8, 28

23 Aen. 7, 31

2 saffo *M* 10 etiam ς : enim *M* 11 qua . . 12 solum, quae in *M* post 15 desinebant leguntur, transposui
qua in nos: quam *M* inundatione *Hauthal*: inundationis *M*
13 omina ς 15 quæsta *M* 16 interito *M* 18 hui
M 21 pauidae..Uergilius *om. M* 22 timidae. u. ad. p. d.
(sic) post 24 harena in *M* leguntur 25 in *M* scholia—sic
posita: ad uers. 15, 14, 19, 17 26 tyberim *M* 28 repulsum Tiberis *deleui*

sum Tiberis] litus accipit, in quod Tiberis exit.
 15 ire deiectum monumenta regis. monumentum
 non sepulcrum tantum dicitur, sed omne quidquid
 memoriam testatur. regis ergo Numae Pompilii signi-
 ficat. 17 Iliae dum se n. q. i. u. u. Iha auctore
 Ennio in amnem Tiberim iussu Amulii regis Alba-
 norum praecipitata; antea enim Anieni matrimonio
 iuncta est. atqui hic loquitur, quasi Tiberi potius
 nupserit. querenti autem Iliae caedem Caesaris in-
 tellegendum. 19 Ioue non probante, quod terreri
 Iuppiter populum iusserit, non perire. 21 audiet
 c. a. f. ἀσυνδέτως transiit. sic intellegendum: itaque
 audiet rara iuventus maiores suos acuisse ferrum.
 non pugnas parentum sed uitio parentum rara
 iuventus, quia bello civili sub Caesare et Pompeio, 15
 deinde sub Augusto et Cassio atque Bruto Romani se
 ipsi confecerunt. 25 quem uocet diuum p. r. ite-
 rum ἀσυνδέτως transiit et fere morem hunc habet sine
 coniunctionibus transeundi. ceterum subaudienda hic
 est coniunctio 'ergo'; sic enim fit plerumque; 'ergo 20
 quem uocet diuum populus'. 27 minus audientem
 c. U. offensam scilicet scelere eorum, qui Caesarem
 occiderunt. 30 tandem u. p. n. c. u. a. conuersus
 est ad Apollinem, qui Actiaco bello Antonium ob-
 pressit. 33 siue tu mauis Erycina ridens que. 25
 i. c. e. c. potest et ridens Iocus et Erycina ri-
 dens accipi. et est Homericum Erycina ridens
 secundum illud Φιλομυσιδῆς Ἀφροδίτη. 35 siue ne-
 glectum gens. a. ad Martem hoc pertinet, quem
 inuidiose arguit genus suum id est Romanos negle- 30

6 Ann. I, XXXVIII Vahl.

1 quo *M*   3 omnia et memoria *M*   6 amulli *M*
 aluanorum *M*   7 enim *del. Ritter*   8 atqui nos: atque *M*
 14 non . . 17 confecerunt post 21 populus leguntur in *M*
 15 bella ciuila *M*, per bella ciuilia *Pauly*   17 confice
M uoces *M*   24 antoninum *M*   25 ridens in *lem. om. M*
 27 et: id *M*   28 ΦΙΛΟΜΗΔΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗ *M*   29 gens
 a = g. e. n. r. a.   30 recemnos, cc in o corr., *M*

xisse, quod passus sit eos bello ciuili uastari. 37 heu nimis longo s. l.: ludo belle pro: bello; hic enim uidetur lusus esse Martis. 39 acer et Mauri peditis cruentum q. i. h. Mauri pro cuius libet accipe bellicosae gentis; speciem enim pro genere posuit. 41 siue mutata iuuenem figura. adulatur Augusto, Mercurium eum dicens esse. 45 serus in caelum r. suauiter optat Augusto [mercurium], ut diu uiuat. 47 neue te nostris uitiis iniquum o. 10 a. t. bene haec dicuntur, quia ad Mercurium uidetur loqui, qui uolucer deus est. simul eleganter et illud oblique optat, ut post excessum Augustus diuus factus recipiatur in caelum. 47 nostris uitiis i. utrum ad bella ciuilia referens ait, an latius et hoc intellegitur? 48 ocior aura tollat. pro 'ocius tollat'; *σχῆμα ὑπαλλαγή*.

ODE 1, 3.

Sic te diua potens Cypri. ad nauem loquitur qua Uergilius Athenas petierat, adorans eam, ut eum 20 incolumem perferat. 2 sic fratres Helenae lucida sidera. *σχῆμα ἐπεξήγησις*, quia fratres Helenae lucida sidera sunt, ut Uergilius: Effugimus scopulos Ithacae Laertia regna. constat autem hodieque inter nautas Castoris et Pollucis stellas plerumque 25 nauibus manifestas esse. 4 *Iapyga*: Iapyx uentus a regione unde flat dicitur. Iapygia autem est, quae nunc Apulia appellatur. sic ergo optime hoc uento ex Italia Athenas nauigatur, et idcirco optat, ne alius flet quam ipse nauiganti Uergilio. 5 quae tibi c.

---

22 Aen. 3, 272

---

2 uelle <i>M</i>	3 ludus ς	12 obtat <i>M</i>	14 ex hoc <i>M</i>
intellegitur ς	15 ociora <i>M</i>	20 incolumen <i>M</i>	21
ΕΦΕΞΗΓΗΘΙC <i>M</i>	22 ut . .	23 regna, quae in <i>M</i> post	25
esse leguntur, transposui	23 itha caelestia <i>M</i>	25 mani-	
festas nos: infestas <i>M</i>	Iapyga om. et Iapix <i>M</i>	uentus a	
nos: uentosa <i>M</i>	27 sic <i>M</i> : dicit ς	optimo <i>M</i>	28 na-
uigatur nos: nauigari <i>M</i>			

d. U. ambiguum utrum debes finibus Atticis an finibus Atticis reddas accipiendum sit. 8 et serues animae dimidium meae. suauiter hoc dictum secundum illam amicitiae definitionem qua philosophi utuntur: *μία ψυχὴ ἐν δυοῖν σώμασι κειμένη*. 9 illi 5 robur et aes t. c. e. exsecratur eum, qui primus ausus sit nauigare dicitque eum durissimo corde ac pectore fuisse, qui tanta pericula non timuerit. habet autem hic quiddam Homericum: *Χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη* id est ferreum pectus. 14 nec rabiem 10 noti quo n. a. han. arbitrum pro rectore posuit. significat autem in Adriatico sinu neminem magis Noto uento saeuire; per quod uidetur ibi dominationem exercere uel ad extollendos fluctus cum saeu- uit, uel ad placandos cum flare desinit. 17 quem 15 mortis timuit g. q. s. o. mons. natantia. quam mortem, inquit, abhorreere potest, qui monstra maris et asperrima saxa sine lacrimis uidere potuit? 20 infamis scopulos ait propter atrocitatem naufragiorum, quae ibi multi patiuntur. Ceraunia mon- 20 tes sunt Epiri. 21 nequiquam d. a. p. o. d. r. prospexerat, inquit, natura hominibus, ut terrae, quibus sine periculo uteremur, a mari discernerentur, sed hoc frustra, cum iam audeat humana temeritas etiam mari se committere. 27 audax Iapeti ge- 25 nus. Prometheus significat, de quo nota fabula est, ignem eum furtim a caelo hominibus adtulisse et inuexisse terris multas calamitates. 29 post ignem aetheria domo sublat. Hesiodus ait, cum ignis a caelo furto Promethei subductus esset, Pandoram 30 inmissam terris poenae causa; nam per eam mulierem patefacto dolio erupisse omnium pestium genera, qui-

9 Ilias 2, 490

29 Εργα 47

5 ΔΥCIN et REIMENH M   10 ENIH M   11 noti et 13
 noto h *supras.* M   16 timuit: it M   somnos M   30 celo
 M   31 causam M   32 pestium, ar *supersc.*, M

bus homines laborarent. secundum eam opinionem haec dicuntur.

ODE 1, 4.

Soluitur acris hiemps grata uice ueris et
 5 Fauoni. haec ode ad L. Sestium consularem scripta
 est, qua describens uerni temporis gratiam cohortatur
 ad laetiores indulgentioresque uitam, admonens mor-
 tem aequaliter omnibus imminere. 1 grata uice
 ueris et Fauoni. Fauonium uentum, qui *Ζέφυρος*
 10 Graece appellatur, ueris tempore incipere flare et
 Uergilius testis est, qui sic ait: Uere nouo geli-
 dus canis cum montibus umor Liquitur et ze-
 phyro putris se gleba resoluit. 10 terrae so-
 lutae utrum 'liberae et cultui non inseruientes' in-
 15 tellegendum, ut prata significare uideatur, *an* 'tempore
 et aestu aeris solutae, quae paulo ante frigore hiemis
 strictae erant'? sic et Uergilianum illud se habet:
 Et zephyro putris se gleba resoluit. 11 nunc
 et in umbrosis f. d. i. l. sic et Uergilius ueris
 20 tempus aptum rusticis ad sacrificandum dicit, quia
 tunc somni dulces et tunc mollissima uina.
 12 seu poscat agna. adtende feminino genere agnam
 maluisse dicere quam agnum secundum illud Uergi-
 lianum: Et caesa iungebant foedera porca.
 25 nescio quid enim quaedam eloquutiones per femini-
 num genus gratiores fiunt. 13 pallida mors ae-
 quo pulsat pede. per tabernas uulgares domos
 significat, per turres, altiores. 18 nec regna uini
 sortiere talis. hoc ad magisteria conuiuiarum per-
 30 tinet, quae talorum iactibus sortiri solitos et Plautus
 significat in Captiuis, item in Asinaria.

11 Georg. 1, 43   18 Georg. 1, 44   21 Georg. 1, 342,
 341   24 Aen. 8, 641   31 Capt. 1, 1, 5   Asin. 5, 2, 54

5 publium *M*   9 zyfirus, *y in e corr., M*   12 et 18
 zefyro *M*   13 gleua *M*   15 *an om. M*   temperie et
 ueris *5 fort. recte*   21 uini *M*   22 poscat agnā *M*   27 pe-
 des *M*   p. & tabernas *M*   29 sorciere *M*   30 actibus,
 1 a m. 2. anteposita, *M*

ODE 1, 5.

Quis multa gracilis te puer in rosa per-
 fusus liquidis urget odoribus. Pyrrham mere-
 tricem adloquitur, cuius calliditatem ignorans ait se
 quoque in amorem eius implicitum susceptis uotis tan- 5
 dem euasisse. 1 gracilem pro tenero posuit. teneri
 enim adhuc graciles solent esse et puellae et adule-
 scentes. 5 heu quotiens fidem m. deos f. et as.
 per allegoriam haec dicuntur, quibus significat tem-
 pestatum modo mutabiles esse meretricis huius blan- 10
 ditias. 12 miseri quibus int. n. miseros eos ait,
 quibus ignota et inexperta sit huius meretricis frau-
 dulentia. se autem more eorum, qui euaserunt maris
 pericula, uota soluisse, quod amore huius liberatus
 sit. uidemus autem hodieque pingere in tabulis quos- 15
 dam casus, quos in mari passi sint, atque in fanis
 marinorum deorum ponere. sunt etiam qui uestem
 quoque ibi suspendunt, diis eam consecrantes. 13 me
 tabula sacer uotiuā paries indicat uuida: me
 sacer paries per tabulam uotiuā indicat maris po- 20
 tenti deo uestimenta suspendisse.

ODE 1, 6.

Scriberis Uario fortis et hostium uictor
 Maeonii carminis. Agrippam adloquitur, cuius re-
 bus gestis negat se lyrico carmine satisfacere posse, 25
 ideoque potius a Uario eas scribi debere. fuit autem
 L. Uarius et epici carminis et tragoediarum et ele-
 giorum auctor, Uergilii contubernalis. 2 Maeonii
 carminis alite. ut si diceret 'Homericis auspiciis'
 ac per hoc 'Homericā sublimitate'. notum est autem 30
 inter opiniones, quae de natalibus Homeri feruntur,
 etiam hanc esse, quasi Maeonis filius fuerit. 3 quam

3 Pyrrham *M* 4 ignorantem? 11 misera sit. n. *M*
 14 uoluisse *M* 20 magis *M* 23 scripseris . . maeoni *M*
 26 eas *Pauly*: ea *M* 27 epici nos et L. Müller Rhein.
Mus.: ipse *M* 28 maeoni *M*

rem cumque ferox nauibus aut equis miles te
 duce gesserit. figurata eloquutio; nam cum dixisset
 scriberis, intulit quam rem miles gesserit te
 duce; simplex autem haec eloquutio erat: scribentur
 5 res, quascumque miles gesserit te duce. 7 nec cur-
 sus duplicis per mare U. amphibolum; nam et
 duplicis Ulixei intellegi potest, quod significat 'cal-
 lidi', et potest duplicis cursus per accusatium
 pluralem accipi, id est: itus ac reditus. 8 nec sae-
 10 uam Pelopis domum. notae historiae sunt de Tan-
 tali genere, ex quo Pelops ortus, deinde Atreus et
 Thyestes, deinde Orestes, de quorum sceleribus tra-
 goedias uidemus conpositas, quarum stilus non nisi
 sublimitate ornatur, cui se negat hic poeta sufficere.
 15 12 culpa deterere ingenii. belle: culpa inge-
 nii. humanum uitium autem non aliud quam humili-
 tatem uult intellegi. deterere autem 'minuere' signi-
 ficat ex consequenti, quia, quae deteruntur, minuuntur.
 13 quis Martem tunica tectum adamant. id
 20 est: quae perrumpi non possit; adamas enim lapis
 durissimus. figurate autem negat se posse res belli-
 cas scribere, uerum Uarium potius, qui sit Homérico
 spiritu. 17 nos proelia uirginum sectis ungui-
 bus. non iuuenes sectis unguibus sed acrium
 25 in iuuenis quamuis unguibus sectis. 19 can-
 tamus uacui. utrum 'cum uacui sumus', an 'ideo
 haec cantamus quia uacui sumus' id est 'a negotiis
 liberi'; quod magis uidetur sensisse, cum subiciat:
 non praeter solitum leues id est: ex consuetu-
 30 dine leues.

ODE 1, 7.

Laudabunt alii claram Rhodon. hac ode Mu-
 natium Plancum consularem adloquitur, qua indicat se

---

3 scripseris *M*   6 duplices et amphibolum *M*   7 ulixi
M   8 et potest nos: potest & *M*   accusatium *M*   9
 istus, 1 *supra* u addita, *M*   15 deserere *M*   16 humanum:
 humum *M*, huius?   17 deterere *M*   18 deteruntur *M*
 20 adamans *M*   33 quia *M*

praecipue Tiburtina regione delectari omnibusque eam sua sententia praeponendam adfirmat. 1 claram Rhodon. propterea claram, quod soli sit obposita, dicit; de qua et Lucilius sic ait: Carpathium Rhodus in pelagus se inclinat apertum. 2 bi-
mare Corinthum appellat, quod Isthmo obposita Cencreo ac Lechaeo sinu adluitur. 9 aptum dicit e. A.; Homericum est; sic enim de hoc ille: "Ἀργὸς ἐς ἰπρόβοτον. 10 me nec patiens Lacedaemon. hoc propter διαμασίγωσιν uidetur dicere. 12 quam 10
domus Albunae. Albunam deam esse in regione Tiburtina fontis praesidem et Uergilius testis est, qui in septimo sic ait: Lucosque sub alta Consulit Albunea nemorum quae maxima sacro Fonte sonat. 13 Tiburni lucus. Tiburnus con- 15
ditor Tiburis est, cuius fratres Catillus et Coras, quorum Uergilius meminit: Catillusque acerque Coras Argiva iuuentus. 13 uda pomaria: riuus inrigua intellegi uult.

15 albus ut obscuro deterget nubila caelo 20 saepe notus. hanc oden quidam putant aliam esse, sed eadem est; nam et hic ad Plancum loquitur, in cuius honorem et in superiore parte Tibur laudauit. Plancus enim inde fuit oriundus. album autem Notum dixit, ut Graeci λευκὸν νότον, quod serenum faciat. 25

22 tamen uda Lyaeo tempora. ὑπαλλαγῇ; ipsum enim udu Lyaeum intellegi oportet, id est: uinum. 23 populea fertur uinxisse corona. bene

---

4 fr. 14, 3 (Müller)

13 Aen. 7, 83

17 Aen. 7, 672

---

3 clara quod *M* 4 Rh. Car. *M* 6 cbrnthum, o et 1
supra sc., *M* 7 cencreo. alecheo *M*, ac nos 8 ille. menec
patiens lacedaemon. hoc propterecc proc& ΠΠΠΟΒΑΤΟΝΔΙΑ-
ΜΑΤΙΩCIN uidetur *M*, propter διαμασίγωσιν *L. Müller de*
re metrica p. 462 11 domus albunea *M* esse nos: & *M*
14 maximas. ft. *M* 15 locus *M* 16 cathillus & choras
M 17 cathillus *M* 23 honore et tybur *M* 24 notum,
supra sc., *M* 26 ΥΠΙΑΜΓΗ *M*

non qualibet sed populea corona propter fortitudinem animi; nam haec arbos in tutela Herculis est.
 29 ambiguum Salamina nunc duplicem intellegamus, quoniam alteram Teucer in insula Cypro condidit, patria a Telamone patre eiectus. 30 o fortes peioraque passi. ut Uergilius: O passi grauiora deus dabit. 31 nunc uino pellite curas. cras ingens iterabimus aequor. quidam stulte ab itinere uerbum fictum putant, sed nequaquam sic
 10 accipiendum, cum simplicior eloquutio magis rationem habeat. Teucer enim mari uenerat, quia patria eiectus est, et cras [ingens iter.] ut iterent nauigationem, socios hortatur.

ODE 1, 8.

15 Lydia dic per omnes te deos oro. haec Lydia amica uidetur fuisse Sybaris nomine adolescentis, cui inputat, quod amore sui implicitum residem fecerit exercitationum campestrium. 3 cur apricum oderit campum p. p. at. cur nunc oderit campum,
 20 qui alioquin patiens pulueris atque solis sit aut fuerit. 6 Gallica nec lupatis temperat ora frenis. Gallica ora pro 'Gallicorum equorum ora'. lupata autem frena sunt aspera; de quibus et Uergilius sic ait: Et duris parere lupatis.
 25 8 cur timet flauum Tiberim t. qui in campo Martio exercebantur, etiam natabant post exercitium, quia et hoc uidetur necessarium militiae esse. 11 saepe disco saepe trans finem i. n. ex his accipiendum 'trans finem nobilis expedito', ut sit
 30 saepe disco trans finem expedito [saepe] nobilis saepe iaculo. dicit autem eum gloriose et discum et iacu-

---

6 Aen. 1, 199   24 Georg. 3, 208

---

2 tutelam *M*   5 patriam *M*   12 et cras [ingens iter. nos: errans ingens iter *M*   19 p. p. at: prat. *M*   nunc
A: non *M*   21 temperat: semper *M*   23 lupati *M*
 26 exercitium *M*   29 expeditio ut *M*   30 expedito i *supra*
sc. M   31 iaculum *M*

lum misisse. 13 quid latet ut marinae filium dicunt Thetidis. *θύλληψις*, quia ex eo, quod est latet, latuisse accipiendum est. 16 et Lycias pro-riperet cateruas. manifeste hic Lycias pro Tro-ianis posuit.

ODE 1, 9.

Uides ut alta stet niue candidum S. Thaliarchum ad laetiores uitam hortatur, ut lusibus adolescentiae, quamdiu aetas permittit, utatur. notandum autem quod neutro genere Soracte dixerit, cum uulgo Sorax dicatur. est autem hic mons in Faliscis. stet autem 'plenum sit' significat, ut Ennius: Stant puluere campi, et Uergilius: Iam puluere caelum stare uident et in Bucolicis: Stant et iuniperi et castaneae hirsutae. 4 flumina con- stiterint acuto. utrum ad sensum frigoris pertinet quod uelut pungat, an quod concretum uelut uitrum acutum sit? 5 super foco. 'super focum' uidetur dicere debuisse, sed frequens est in hac figura Horatius, ut Destructus ensis cui super inopia ceruice pendet. 6 atque benignius deprome qua. S. T. m. d. diotam amphoram dicit, quod ansae eius uelut aures sint; ergo Graeca appellatione hoc dicitur. 14 quem fors d. c. d. l. a. ordo est: quemcumque dierum fors dabit lucro adpone. per quae dicit, unumquemque diem uitae nostrae nos de lucro computare debere eo, quod mors cottidie possit accidere. 15 nec dulcis amores sperne puer, pro:

12 Ann. fr. 127   13 Aen. 12, 407   14 Buc. 7, 53
20 od. 3, 1, 17

1 marine & d. thetidis CYNAMPHIC M   3 licias pro-
riperet catesuas M   7 Thali archum (ante a ras.) M   9 per-
mittitur. notandum M, cum lusibus et permittit *clm.* 375
11 stē in ras. M   14 uides M   iuniperi M   15 flumine
constat & Runt M   17 concretum nos: frūctum M   21 deprome
qua. M   qua.: que M   22 amforam M   25 lucra M
per quae Pauly: per quam M   28 dulcis a. s. p. M

- dum puer es, noli spernere. 17 donec uirenti canities abest morosa id est: senectus difficilis; nam morosi dicuntur multorum morum inter se contrariorum. 20 composita pro constituta. 21 nunc et latentis p. i. g. p. r. a. grate dictum. sic enim puellae solent uerecundiam sēxus cum libidine miscentes abscondere se sequentibus amatoribus et rursus ut inueniantur risu se prodere. tale est illud Uergilii: Et fugit ad salices et se cupit ante uideri.
- 10 24 male pertinaci. belle: male pertinaci, quia fingunt se retinere, cum uelint sibi adimi, ut iustas habeant causas, propter quas ueniant.

ODE 1, 10.

- Mercuri facunde nepos Atlantis. hymnus
- 15 est in Mercurium ab Alcaeo lyrico poeta. facundum autem Mercurium dixit, quia orationis inuentor est, nepotem Atlantis, quia Maiæ filius est, Maia autem una ex Atlantidibus. 3 uoce formasti. notum est Mercurium inuentorem existimari sermonis palaestrae
- 20 lyrae et furtorum. 5 magni Iouis et deorum nuntium. σῆμα lexis hoc et Uergilius: Amphitryoniadae magno diuisque ferebat. 7 iocoso furto. bene 'iocoso'; non enim illo, quod ad auaritiæ fraudem spectat; deinde ipse docet, quid sit 'iocoso furto'.
- 25 9 te boues olim nisi reddidisses.. amotas. ordo est: dum te puerum Apollo olim minaci uoce terret nisi boues reddidisses per dolum amotas, pharetra uiduus risit. fabula haec autem ab Alcaeo ficta. et iterum Mercurius idcirco traditur fu-

9 Buc. 3, 65

21 Aen. 8, 103

1 donec corent canities morosa M 5 lactentis M
 7 se om. M 10 quia se fingunt se M 17 atlantis, h sup.
 at sc., M 21 σῆμα lexis hoc nos: CXHMOΛΕΞΙΣ hoc M.
 σῆμα λεξεως uel λεξις. Hoc ε 22 ferebant M 23 quod
 ad: qui dat M 25 tebobies solum M 26 ordo est om.
 M 27 terre nisi bobies M 28 faretra M 29 ficta est.
 uerum?

randi repertor, quia oratio, cuius inuentor est, animos audientium fallit. 11 uiduus pharetra risit Apollo. belle uiduus pharetra pro 'uiduatus pharetra' id est priuatus. 14 Ilio diues Priamus relicto. diues Priamus. oportune ἐπιθέρων nunc dicitur, quia 5 tantum scilicet auri habuerit, quod filii corpus exemit. Mercurio autem duce dicitur ad Achillen uenisse, qui custodibus somnum misit, uel quod aurum sub tutela sit Mercurii. 15 Thessalos ignes, cum ad Achillen uenit propter Hectoris corpus redimendum. 10 15 iniqua Troiae pro eo quod est 'inimica'. 17 laetis sedibus: Elysiis campis. 18 coer. turbam leuem, umbrarum scilicet. aurea uirga id est caduceo.

ODE 1, 11.

15

Tu ne quaesieris [leuconoen]. Leuconoen adloquitur, quae sollicita de uita sua mathematicos con-
sulebat; suadet autem omissa cura futurorum unum
quemque diem de lucro computans laete exigit. 2 Ba-
bylonios numeros mathematicam intellege; Baby- 20
lonii enim astrologiam inuenisse traduntur, per quam
genesis colligitur. 3 ut melius quidquid erit pati.
hinc uidetur alter sensus incipere, ut sic claudatur:
ut possis melius pati quidquid est, sapias, uina liques.
ergo subaudiendum hic uerbum extrinsecus, quod est 25
'possis'. sapias pro 'si sapias' ueterum consuetudine
dictum. 5 quae nunc oppositis d. m. 'hiemps
mare pumicibus debilitat' suauiter dictum, quia inlisi
fluctus in saxa debiles redduntur: hoc est: uires amit-
tunt. 6 et spatio breui spem longam reseces. 30

---

2 faretra ter *M* 4 diues Priamus oportuno ἐπιθέρων &
fort. recte relictor *M* 6 habueris *M* ut . . exemerit &
7 uenisse: uenit *M* quia? 9 Thessalos . . 10 redi. post
11 inimica in *M* sunt 12 aelysius *M* coer. turbam: con-
tra *M* 13 umbrarum nos: umbram *M*, umbras & 19 la&a
M fort. recte babylonis *M* 24 Unaliquies *M* 26 passis
M 27 hiemps *Pauly*: gemps *M* 30 et spatio . . 16, 2
porrigere ante 22 ut sunt in *M*

grate; id est: cum spatium uitae breue sit, noli in longum spes tuas porrigere. 8 carpe diem q. m. c. p. metaphoricos 'primo quoque' inquit 'die fruiere'. translatio autem a pomis sumpta est, quae scilicet
5 ideo carpimus ut fruamur.

ODE 1, 12.

Quem deum aut heroa lyra uel ac. s. c. c. hoc a Pindaro sumpsit. continet autem haec ode laudes deorum ac principum Romanorum. 3 iocosa
10 nomen imago: echo, quia uelut ludens respondet; imago autem dicitur, quasi imitago; Helicon autem mons est Boeotiae Musis sacer, Pindus Thessaliae mons. Lucanus: Pindus agit gemitus. 7 unde uocalem t. i. o. i. s. quid est temere? utrum 'in-
15 ordinate et passim atque confuse', an uero 'sine cunctatione et facile'. 9 arte materna id est: musica. Orpheus enim Calliopae Musae filius. 11 blandum et auritas fidibus c. d. q. blandum ducere sua figura dixit ut: Callidum quidquid placuit iocoso
20 condere furto. 11 auritas quercus. audenter dictum, relatum tamen ad id quod cantu mulcerentur.

13 quid prius dicam solitis parentis. solitis laudibus utrum 'mihi solitis' an 'uulgo'?

17 unde nihil maius generatur ipso. unde aut
25 ad Iouem aut ad mundum refertur. unde autem ita positum, ut: Genus unde Latinum pro 'ex quo'.

21 neque te silebo Liber. adtende, quod promittat se dicturum de his, non tamen dicat. 25 puerosque Ledaе. Graeca consuetudine pueros pro
30 filiis. Castorem et Pollucem significat. 27 alba nautis stella. nunc 'candida et benigna', ut e con-

---

13 Luc. 7, 482   19 od. 1, 10, 7   26 Verg. Aen. 1, 6

---

1 conspatium, o in v corr., M   3 m&aforicos M   7
heroam M   10 echo: et hoc M   13 agens M   22 schol.
uers. 13 post sch. u. 17 positum in M   parentes M   23 soli-
tus an M   26 lat. M   27 lb; M   31 tella M

trario illud dicitur: Nigri cum lacte ueneni.

29 defluit saxis agitatus umor. saxis litoris scilicet, quae inundantur scilicet fluctibus se in ea inlidentibus. 31 et minax quia sic uoluere pontum. quia uoluere pro 'cum uoluere'. recumbit

autem pro eo quod est 'quieta est et silet' dictum est. 34 an superbos Tarquini fasces dubito. ineptum est, si, quia superbos dixit, Tarquinius Superbi intellegamus. Tarquinius enim Superbus dignus

non est, cui laudes inter deos et hos quos nominat 10 principes dicantur. superbos ergo magnificos intellegamus, ut Tarquinius Prisci fasces dicat, non Tarquinius Superbi. 35 an Catonis n. l. eius qui se Uticae interemit. 37 animaeque magnae. Aemilium Paulum dicit, qui uictus ab Hannibale apud Cannas 15

Apuliae uicum maluit perire, quam exemplo collegae Uarronis fugere. animae ergo prodigum 'contemptorem uitae' intellegendum. prodigi enim dicuntur proprie, qui bona sua a se disperdunt, quasi porro ea ab se agentes. 40 Fabricium Luscinum scilicet. 20

43 apto cum lare fundus. apto lare id est conueniente gratus fundus intellegendus. 46 fama Marcelli. Claudium Marcellum significat Octaviae Augusti sororis filium, cuius interitum Uergilius in sexto libro deflet. occultum autem aeuum occulte 25 procedens intellegendum. 47 Iulium sidus. Gai Caesaris stellam dicit. 52 Gentis humanae pater atque custos .. *tu secundo Caesare regnes*. quasi occultus sensus. hoc autem dicit: ita regnes, ut neminem secundum abs te uelis esse quam Caesarem. 20

53 Ille seu Parthos Latio. grata conceptione lo-

1 Verg. Aen. 4, 514   24 Aen. 6, 856 sqq.

1 nigro et uenenum *M*   2 agitatus: atus *M*   5 cum: con *M*, conuoluere sc. pontum *Robert Unger emendationes Hor.*
p. 167   6 quod est nos: quod *M*   10 non est. Non est *M*
12 nontar quum *M*   20 luscium *M*   21 fundos *M* id est *Hauthal: & M*
24 augustae *M*   28 tu — regnes om. *M*
29 regens *M*.

quitur. nam dum rationem inducit pro incolumitate atque imperio Augusti, mire illi honorem indulget, dicens: siue Parthos domuerit siue Seras atque Indos, nihilo minus tibi Olympi regnum et tonitruare atque
 5 fulminare permittet. 58 tu graui c. p. q. c. hoc secundum uulgarem opinionem dicitur.

ODE 1, 13.

Cum tu Lydia [ceruicem] Telephi c. r. et l. b. ad Lydiam amiculam suam haec scribit, a qua riualem suum Telephum laudari moleste ferre testatur.
 10 4 difficili bile. nunquam difficile concipio sed 'dura et cruciabili', unde etiam difficiles homines dicuntur, qui duri atque inexorabiles sunt. iecur pro corde ἀφελᾶς id est simpliciter. 6 umor et in genas fl. a. q. l. p. m. i. decore dictum, quia humor genarum hoc est lacrimae conuincunt interiora pectoris mei amore flagrare. lentis autem ignibus diserte quasi 'occulte saeuientibus'. quale illud est Uergilianum: Et tacitum uiuit sub pectore uulnus.
 15 12 inpressit m. d. l. n. grate 'memorem notam dente inpressit', quoniam dolore morsam communefacit eius, qui momorderit. 13 non si me s. a. s. p. d. b. ordo: non speres perpetuum, si me satis audias; et subaudiendum extrinsecus 'amatorem'. 15 quae
 25 Uenus quinta p. s. n. i. e. eleganter quia in quinque partes amoris fructus esse partitus dicitur visu adloquio tactu osculo concubitu. unde et Terentianum illud est: Tamen extrema linea amare haut

19 Aen. 4, 67   28 Eun. 4, 2, 12

1 orationem *Pauly*   8 telephi *M*   9 amicum *g*   10 telephum *M*
 11 difficili — 13 sunt in *M* post 14 simpliciter leguntur   difficile bile *M*   12 cruda bili? unda *M*
 14 id est: id. *M*   15 quia: arguens *Pauly*   20 m. d. l. n.: mul. N. *M*   gratem memorem notandentem praessit *M*
 21 dolore morsam communefacit nos: dolori mor sum communem facit *M*   22 me s. a. s.: nas *M*   27 concubito *M*   28 tamen *M*: certe Terentii codd.   aut *M*

nihil est. 17 felices t. a. q. i. t. mini. d. q. s. c. s. Odie. sensus: satis felices existimo eos, quorum inter se amor ita consentit, *ut* non ante ultimum uitae diem resoluatur. adtende eloquutionem citius suprema die, quod significat: ante diem supremum. 5

18 quos inrupta tenet copula. allegoricos hoc dicitur. significat autem eos, qui ita amoris uinculo inter se constricti sunt, ut numquam discerni possint.

ODE 1, 14.

O nauis referent in mare t. n. f. in hac ode 10 ad Marcum Brutum loquitur, qui apud Philippos Macedoniae urbem ab Augusto fusus uidebatur rursus instruere se ad pugnam. merito autem poeta per allegoriam metuere se pro eo testatur, quoniam sub ipso militauerat, qui tamen ex proelio Philippico fati- 15 gatus receptus ab Augusto ueniam ab eo meruit.

3 nonne uides ut nudum remigio latus. manifestae allegoriae, per quas significat ex parte iam debilitatum exercitum Bruti et uires partium eius minutas esse. 7 uix durare carinae p. i. a. durare 20

aequor mira figura dicitur pro: sustinere uim aequoris. imperiosius autem translatiue pro 'saeuius'. 10 quos iterum. [non uitae] non iterum pressa sed iterum uoces malo pressa. amphibolos. 11

quamuis pontica pinus. haec ad nobilitatem Bruti 25 referuntur. 12 siluae filia nobilis. *utrum siluae nobilis* an tu nobilis, *ἀμφιβολία* per casus. 14 nihil pictis timidus nauita puppibus fidit. *ἀλληγορικῶς* ait, nihil prodesse in bello ornamenta nobilitatis.

17 nuper sollicitum quae mihi taedium, nunc 30 desiderium curaue non leuis. ecce hic manifeste ostendit se poeta partium Bruti fuisse, quarum

3 consensit *M* ut *om.* *M* 4 atende *M* citius suprema *M* 5 supremum *M* 6 interrupta *M* 13 se *m.* *M* 14 trestatur *M* 15 fugatus *ε* 17 manifeste ad *M* 24 amphibolos *M* 26 utrum siluae nobilis *om.* *M* . 28 nauita *M* 30 que . . taedium *M* 31 ecce: et? *cf. Pp.* ad od. 2, 7, 13

affectione sese teneri ostendit propter ipsius Bruti miserationem. 19 interfusa nitentis uites aequora C. hic sensus per se accipiendus et subaudiendum hic 'suadeo' ut sit: suadeo, uites aequora inter
 5 Cycladas nitentes fusa. sed hoc per allegoriam intellegendum. maria enim angustiora periculosiora sunt; nam inde et freta dicuntur, quod semper ferueant *id est* inquieta sint. per hoc ergo suadet Bruto, ne se artioribus periculis committat.

10

ODE 1, 15.

Pastor cum traheret per freta. hac ode Bacchylidem imitatur. nam ut ille Casandram facit uaticinari futura belli Troiani, ita hic Proteum. 3 ingrato celeris obruit otio uentos. ingratum esse
 15 otium uentis ait, quia feroces sunt et semper saeuire cupiunt. 5 mala ducis aui domum quam m. r. m. malo auspicio ducis, ad quam repetendam omnis Graecia armabitur. 13 nequiquam Ueneris praesidio ferox pectus caesariem grataque feminis inbelli
 20 cithara carmina diuides. Ueneris praesidio ferox. cuius sensus hic est: nec pulchritudo tibi nec scientia cithara canendi bello proderunt. haec enim deliciae mulieribus magis aptae sunt. diuides pro: dispones. 27 ecce furit *te* repperire pro: furit,
 25 ac per hoc, decurrit ut *te* repperiat. 29 quem tu ceruus uti uallis i. a. u. p. l. ordo est: quem tu fugies, uti ceruus lupum in altera parte uallis uisum. mollis autem: inbellis atque eneruis. 31 sublimi .. anhelitu. per *ὑπαλλανθῆν* dixit pro: 'sublimi parte corporis edito, quod est: ore. 32 non
 30 hoc pollicitus tuae [genti]. Helenae scilicet.

---

6 enim *Pauly*: tamen *M* 7 id est *om. M* et? 11 bacchylidem *M* 13 proteum, h *sup. sc., M* 15 otium *M* 16 quam: que *M* 19 ferox cuius sensus hic est sibi nec pulchritudo pectus *M* feminis *M* 22 scientiae citharae *M* in bello ζ hae ζ 23 muliebribus *M* 25 decurrit *M* 29 anhelitu *M*

34 classis Achillei. 'Achillei' et 'Ulixei' ueteres dixerunt ad similitudinem fortassis 'diei' et 'faciei'.

ODE 1, 16.

O matre pulcra filia pulcrior. hac ode *πα-
λινδίαν* repromittit ei, in quam probrosum carmen ⁵
scripserat, Tyndaridae cuidam amicae suae, id est re-
cantaturum ea quae dixerat, dicitque se iracundia
motum haec scripsisse; adfirmat autem non magis
Matris Magnae aut Apollinis numine instinctos furere,
quam eos qui iracundia sint incitati, adeo ut nulla ¹⁰
ui hic furor deterri possit. 9 Noricus ensis.
speciem pro genere posuit. non enim *in* Norico tan-
tum enses fiunt, sed sic dicitur, ut: Leuis innatat
alnus missa Pado. 10 nec mare naufragum.
aliter 'mare naufragum' aliter 'homo naufragus' di- ¹⁵
citur. mare enim facit naufragum, quasi Nauifra-
gum Scyllaceum, quod ibi naues frangantur. 15
et insani leonis uim stomacho a. n. belle de fa-
bula sensus praesenti intentioni necessarius conceptus
est. ait autem Prometheum limo homines fingere ²⁰
iussu *et* ex omnibus animalibus particulas homini
adponere uim leonis stomacho adposuisse; idcirco ira-
cundia magis nos incendi quam ulla alia animalia.
17 irae Thyesten exitio graui. iam hoc *ἀπὸ
παράδειγματος* infert, probans quam sit ira atrox et ²⁵
exitiosa hominibus. 20 inprimeretque muris ho-
stile aratrum. hoc est: haec eadem ira causa fuit
delendis urbibus adeo usque, ut ubi fuissent muri
aratrum duceretur. 22 me quoque pectoris tem-
ptauit in dulci iuuenta feruor. me quoque in- ³⁰

13 Verg. Georg. 2, 451

16 Verg. Aen. 3, 553

1 Achillei om. *M*   6 scripserat *M*   12 in om. *M*
 13 leues *M*   16 naufragum quasi naufragum *M*, prius
 naufragum *Pauly*. quasi = quomodo.   17 scyllaceum *M*
 21 et om. *M*   23 quanulla *M*   24 &hresten *M*   25
 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ *M*   28 usque adeo *ς*   29 peccatoris *M*

quit iracundia calore iuuentae magis accensa incitauit in iambos. iambi autem uersus aptissimi habentur ad maledicendum. denique et Catullus cum maledicta minaretur sic ait: At non effugies meos
 5 iambos. 27 fias recantatis amica. recantari probra dicuntur, cum contraria probris carmina fiunt in eum, cui maledixeris.

ODE 1, 17.

Uelox amoenum saepe Lucretilem. et haec
 10 ode ad Tyndariden scribitur, cui plene cupiens satisfacere poeta inuitat eam in fundum suum, quem in Sabinis habebat. 1 uelox amoenum saepe L. m. f. i. f. ea figura hoc dictum est, qua illud apud
 'Uergilium: Chaoniam pingui glandem mutauit
 15 arista; sensus est alter: relicto Lycae monte Faunus in Lucretilem uenit. Lucretilis autem mons in Sabinis est. 3 defendit aestatem. ita dictum est ut: Solstitium pecori defendite; significat autem: prohibete. 7 olentis uxores mariti. uenuste ca-
 20 pras dicit uxores olentis mariti, quia hirci, quorum uxores sunt, male olent id est faetent. olentis ergo non simpliciter accipiendum sed pro 'grauiter olentis', ut illud est: Alia serpyllumque herbas contundit olentes. [Subtilis et tenuis] λιότης est σχημα,
 25 cum minus dicitur, plus intellegitur, ac si dicas non indoctum hominem quem uelis intellegere doctissimum. 9 nec Martialis haediliae. et hic 'metuunt' audiendum, quia sic se habet sensus, 'nec colubras metuunt haediliae nec lupos', quos Martia-

4 Cat. frag. 1 (L. Müller) 14 Georg. 1, 8 18 Verg.
 Buc. 7, 47 23 Verg. Buc. 2, 11

1 iubentē *M* 5 recantari probra *M* 7 cui: cum *M*
 12 L: 1 *M* 15 aliter *Pauly* lyceo *M* 18 solstitium *M*
 19 uenus *M* 24 ante subtilis lemma 'nec metuunt' uel
 'uiridis' ponunt; nos 'subtilis et tenuis' interpretationem uerbi
 λιότης deleuimus cf. epod. 10, 2 27 et 29 aediliae *M*

lis ait, quod in tutela Martis sint. 10 utcumque
dulci Tyndari fistula ualles et Usticae cuban-
tis leuia personuere saxa. utcumque pro 'quan-
documque'; sensus enim: quandocumque cantu fistulae
Fauni Usticae montis saxa resonuerunt, metu colu-
brarum et luporum caprae meae liberantur; Faunus
enim eas in honorem meum tuetur. 11 Usticae
cubantis. Ustica mons in Sabinis est, quem cuban-
tem suauiter dixit ad resupinam regionem eius adten-
dens. 14 hinc tibi copia manabit ad p. b. f. h. 10
de Sabino fundo scilicet. ordo est autem: hinc tibi
ad plenum manabit opulenta copia. benigno cornu
uidelicet copioso et diuite. nam cornu uidetur signi-
ficare Fortunae, quod Hercules detractum Acheloo
uictor dicitur donasse Fortunae, idque etiam uulgo 15
cornu copiae dicitur. ruris honore id est copiis
rusticis. 18 et fide Teia. Anacreon lyricus poeta
Teius fuit, id est, ab urbe Teio, quam in Paphlagonia
esse Sallustius indicat, cum de situ Pontico loqui-
tur. fides autem chordae dicuntur, unde et fidicinas 20
comici dicunt citharistrias. repromittit ergo amicae in
agello suo se cum ea lyricum carmen cantaturum.
19 laborantis in uno P. u. in uno: Ulixe scilicet,
et utique 'amore laborantes'. uitream Circen parum
decore mihi uidetur dixisse pro candida. 21 Lesbii. 25
antonomasia. non enim 'uini' dixit. 21 hic inno-
centis pocula Lesbii id est: lenis et minime caput
onerantis. Lesbii autem uini intellegendum: a Lesbo
insula. 22 nec Semeleius cum Marte confun-
det Thyoneus. Thyone Semele a Graecis dicta, unde 30

19 Sallust. Hist. 3, 44 Kritz

3 personuere M 6 ut M 9 resupinam M 10 ma-
naut M 11 de: id est M 13 diuitae M 14 herculis
M 16 copia ruris M 17 teia o M lyricus, y sup. sc.,
M 18 eius M impāflagonia M 19 de: te M 24
amore liberatis M 25 Lesbii om. M 27 capud M 29
schol. u. 22 ante sch. u. 19 est in M cum Marte: cm. M

Liber Thyoneus dicitur. sensus autem est: nec ebrietate rixae oriuntur. 24 Nec metuis proteruum suspecta C. uidelicet hunc Cyrum amatorem Tyn-
 5 daridis. haec ergo cum in Sabinis secum esse coeperit, non eam suspectam futuram, ne Cyrus zelo incitatus manus ei inferat. 25 dispari, in amore non consentienti scilicet intellegendum.

ODE 1, 18.

Nullam Uare sacra uite prius s. a. uinum
 10 laudat suadens Uaro ut in regione Tiburtina uitam
 potius quam arborem serat. 2 et moenia Catili.
 et supra ostendimus Catilum et Coram fratres esse
 Tiburni, cuius nomine Tibur condiderunt. 7 ac ne-
 quis modici t. m. L. ne quis, inquit, immoderate bibat,
 15 exemplo sunt Lapithae et Centauri, qui in conuiuio
 Pirithoi hac ebrietate pugnam contraxerunt. 9 monet
 Sithoniis n. l. E. Sithonii Thraces sunt, qui per
 uinulentiam inuitati etiam illicitos concubitus audent.

11 non ego te candide B. a genere uestis Liber
 20 Bassareus appellatur, unde et ipsae Bacchae Bassarides
 appellantur. 12 nec uariis obsita frondibus sub
 d. r. q. non proferam in publicum mysteria tua, in-
 quit, latentia alioquin et secreta. sed per allegoriam
 hoc uidetur dicere: ea quae fidei meae commissa sunt
 25 numquam ego ebrius factus prodam. 13 saeua tene
 cum Berecynthio cornu tympana. oro te, inquit,
 contineas a me, o Liber, furoris incitamenta, quae
 per se ipsa ad cupiditatem insaniendi accendunt.
 15 et tollens uacuum plus nimio g. u. eleganter,
 30 quia ex ebrietate plerique plus sibi adrogant quam

---

12 ad 7, 13

---

1 hebricate <i>M</i>	5 eam: enim ut uidetur <i>M</i>	9 uare
seras uites. s. a. <i>M</i>	11 quam aliam <i>g</i>	cathilli <i>M</i>
12 cathillum <i>M</i>	13 tiburtini <i>M</i>	18 concubitos <i>M</i>
apellatur <i>M</i>	23 exsecr&a <i>M</i>	28 per <i>add. Pauly</i>
uacuo <i>M</i>		29

debent. uacuum ergo uerticem id est uanum cerebrum accipe.

ODE 1, 19.

Mater saeua Cupidinum. hac ode renouari sibi amorem dicit instinctu Ueneris ac uini; adiuuante etiam licentiae libertate. 7 urit grata proteruitas. *ἐρωτικῶς* dixit, quia plerumque ipsa superbia ac fastidium mulieris magis eam amatori commendat. 8 et uultus nimium lubricus aspici. mire dictum est, cuius uultus cum aspectus est lubricos in amorem sui facit iuuenes. 10 nec patitur Scythas et u. a. e. P. d. hic ostendit se in deliciis Ueneris occupatum non posse res bellicas scribere. 12 nec quae nihil adtinent. iucunde nihil ad se pertinere ait alia nisi quae ad Uenerem pertinent. 16 mactata ueniet l. h. Ueneri scilicet mactata hostia, Glycera lenior ueniet, de qua bene hoc dictum est, quia proteruam eam esse iam dudum ostenderat.

ODE 1, 20.

Uile potabis modicis g. c. Maecenatem ad cenam inuitat promittens se ei uinum Sabinum exhibiturum, quod in amphoram Graecam miserit, ut inde scilicet aliquid adduceret suauitatis. quod uile pro non uetusto uidetur dixisse. alioquin Sabinum si uetustum sit non est uile. 1 modicis. uidetur modicum pro paruo positum; quod quidam negant existimantes modicum a modo dici et significationem habere eius quod Graece metrion dicitur. 3 conditum leui. dicit se hoc uinum per semet ipsum in ueterarium condidisse. leuisse se ergo gypso utique

---

7 ac: ad *M*   9 adspicis *M*   11 Scythas: g *M*   14
iucundae *M*   16 h.: m *M*   glycera, e *supra* a *scr.*, *M*
18 ostender& *M*   20 potauis *M*   22 amforam *M*   24
sabinum *M*   Sabinum uinum *g*   26 quidem *M*   28 me-
tron *M*   29 elegi, *man.* 3. in *M* ab eligo praeteritum *sup.*
scr.   30 releuisse *M*

uult intellegi. huic contrarium est Terentianum illud:
 Releui dolia omnia, omnes serias, quod signi-
 ficat 'aperui, et quasi regypsaui'. 3 datus in thea-
 tro cum tibi plausus. diximus et supra claros et
 5 bonae existimationis uiros plausu populi solitos fuisse
 in theatro excipi, malos autem sibilari. 5 care Mae-
 cenas eques. constat Gaium Maecenatem in equestri
 dignitate sua uoluntate permansisse, cum utique fa-
 cultas lati clauī pateret. 5 ut paterni fluminis
 10 ripae. Tiberis ex Etruria uenit, quem paternum
 Maecenati dicit, quia inde Maecenas oriundus. Uati-
 canum autem montem non longe a theatro Pompei
 esse scimus, quem resonuisse simul cum ripis Tiberis
 plausu populi dicit. 10 tu bibis uuam pro uino.
 15 *μετωννμία τρόπος* dicitur. huic contrarium Plautus
 in Trinummo fecit, uinum pro uua dicens: Tum
 uinum priusquam coctum est pendet putidum.
 11 mea nec Falernae temperant uites ne-
 que. ordo est: mea pocula nec Falernae uites tem-
 20 perant nec Formiani colles, per quod significat, nec
 Falernum uinum se habere quod ei in cena exhibeat
 nec Formianum.

ODE 1, 21.

Dianam tenerae dicite uirgines. dicite pro
 25 'cantate' positum, ut: Cui non dictus Hylas puer
 et Latonia Delos. 3 Latonamque supremo d.
 p. I. supremo pro summo, ut: Supreme Iuppiter
 a Terentio dicitur. penitus autem dilectam pro
 'ualde dilectam' ut: Penitus modo nunc genus

---

1 Heaut. 3, 1, 51   4 ad od. 1, 1, 7   15 Trin. 2, 4, 125
 25 Verg. Georg. 3, 6   27 Adel. 2, 1, 42   29 Verg.
 Aen. 9, 141

---

2 omnia: atque *M*   4 clarus *M*   5 plausi *M*   6 *scho-*
lia ad u. 5 ante scholia ad u. 3 sunt in M   7 equaes *M*
 8 dignitatem *M*   10 rupe *M*   14 In uinis *M*   17 tum:
 istum *M*   18 falernae *M*   20 significant *M*   21 cena
M   26 latoniam *M*   29 nunc: non *M*

omne perosos femineum, *aut penitus pro* 'funditus' et penitus dilectam pro familiariter dilectam intellege.

7 *nigris aut Erymanthi siluis.* Erymanthus mons in Arcadia est. *nigris autem siluis umbrosis intellegamus.* 8 Gragi. Gragus mons Lyciae in quo Chimaea fuisse dicitur. 9 uos Tempe totidem tollite laudibus. Tempe locus est in Thessalia opacitate et Peneo flumine amoenus, quem in honorem Apollinis merito laudabat, quod ibi laurus plurima sit. 12 fraterna^{ue} umerum lyra. et hic ex 10 superiore accipe 'insignem' [citharam]. per figuram haec eloquutio intellegenda ut sit: Apollinem umerum insignem, hoc est: umerum insignem habentem, ut Sacra comam dicitur a Uergilio et multa similia.

12 fraterna... lyra: quia Mercurius lyram inuenit, 15 qui frater Apollinis est. 14 a populo et principe Caesare. numquid principe et ad populum referemus ut sit: et a populo principe, quia populus Romanus princeps rector omnium populorum recte dicitur?

ODE 1, 22.

20

Integer uitae scelerisque purus. ad Aristium Fuscum haec scribuntur, quibus indicat innocentiam semper et ubique tutam esse; cuius rei testimonium ipse acceperit tunc, cum in Sabinis in agello suo spatiantem se lupus immensae magnitudinis fuerit. et haec dubito utrum ioculariter dicantur an uero, quoniam lupi dicuntur solere singulares homines inuadere. 1 integer uitae. ut Uergilius: O praestans animi iuuenis. 4 Fusce pharetra.

14 Aen. 7, 60

28 Aen. 12, 19

1 perossum *M* aut penitus pro *addidi* 2 pro familiariter dilectam *bis M* intellegi *M* 3 herymanthi *M*
4 archadia *M* 6 chimera *M* temperi sidem *M* 9 laudat 5
11 insignem *id est insignem* cithara? 13 ut *om.*
M 14 sacra *Pauly*: laeta *M* scissa? *cf. ad serm. 1, 1, 5.*
18 sit *om.* *M* 23 totam *M* 29 animis *M* fusce pharetra
.. pharetra *M*

grauida pharetra pro graui ac per hoc plena *μεταφορικῶς*. 8 lambit Hydaspes. Hydaspes amnis Indiae est. fabulosus dictus autem, quia India plurima genera miraculorum et digna fabulis ferat. 1a m-
 5 bit autem translatiue dictum est a lingua, per quod significat Hydaspem fluuium lenem esse et leniter ripas suas tangere. 10 canto Lalagen id est: carmen in Lalagen nomine amicam compositum. sic et liber Lucilii XVI. Collyra inscribitur eo quod de Collyra
 10 amica scriptas sit. etiam nos sic plerumque loquimur. 10 et ultra terminum curis uagor id est: ultra terminum fundi mei procedo lucorum uoluptate inlectus. curis autem expeditis pro 'ipse curis expeditus id est securus'. 13 neque militaris
 15 Daunias. Daunia Apulia dicta a Dauno rege socero Diomedis, quam militarem dixit, quia militiae aptos uiros habet. 14 latis alit aesculetis. aesculeta ab aesculo arbore ita dicuntur ut pineta a pino. 15 nec Iubae tellus. Mauretania intellegenda a Iuba
 20 rege. 17 pone me pigris. quur pigros campos dixerit, ipse ostendit subiciendo ubi nulla arbor aestiua recreatur aura. 19 quod latus mundi. latus pro qualibet mundi parte posuit. 19 malus-
 25 que Iuppiter urget. Iouem pro tempestate ponere poeticum est. sic et Uergilius: Modo Iuppiter adsit, Tertia lux classem Cretaeis sistet in oris. ergo malus Iuppiter pro eo quod est 'iniqua tempestas'. 21 pone sub curru nimium propinqui solis id est: in Africa, cui sol scilicet propior est quam ceteris terris. 22 domibus negata,
 30 quia ultimae partes Africae inhabitabiles sunt propter nimios calores. 23 dulce ridentem pro 'dulciter ridentem', nomen pro aduerbio positum.

---

9 Lucil. XVI, I   25 Aen. 3, 116

---

3 est: &si M   8 sic et: scilicet M   9 XVI. collira M
 10 inscriptum sit M   26 creteis sistat M   28 curro M
 29 proprior M   32 nimicos M   ridenter pro M

ODE 1, 23.

Uitat inuleo me similis Chloë. haec ode in puellam refugientem tactum uiri scripta est. sensus est autem: Chloë me uitat atque timet ut inuleus, qui matri aberrauit. 5 nam seu mobilibus u. i. 5 a. f. ὑπαλλαγή est pro 'ueris aduentu folia enata inhorruerunt' id est: commota sunt ac tremuerunt. 5 seu uirides r. d. l. rubus sentes sunt morae agrestes. sic denique et a rusticis hodieque in Italia appellantur. 9 atqui non ego te tigris ut aspera. 10 sensus est: non tamen ita tu timere hoc Chloë debes ut inuleus, quia ille periculum uitae a tigride uel a leone timet, ego te autem non ea mente persequor ut absumam, sed ut amplectar; quare non ut ille, ita tu matrem adhuc debes sequi, cum sis id aetatis ut 15 uirum ferre possis.

ODE 1, 24.

Quis desiderio sit p. a. m. t. c. c. p. l. haec ode θρῆνον continet in Quintilium sodalem Uergilii. sensus autem est: da mihi praecepta carminis, o Musa, 20 ut ostendam, quis modus desiderii esse debeat carissimi amici. 5 ergo Quintilium perpetuus sopor u. eleganter et poetice pro morte dicit. 7 nudaque ueritas. bonum ἐπίθετον ueritatis nuda ideo, quia nihil occultet ac celet. 8 quando ullum. 25 acuta priore est syllaba 'quando' enuntiandum, ut uim interrogatiuum habeat. 11 tu frustra p. h. u. frustra reposcis, inquit, Quintilium non sub hac spe illis commendatum. et creditum pro commisso, ut supra: Nauis, quae tibi creditum debes Uergi- 30 lium. 15 num uanae redeat sanguis imagini.

30 od. 3, 5.

5 a matre 5 mobilibus M 6 enata: mota 5 8 morae
delendum uidetur 10 adqui, 1 ex e corr., M 11 deberes
M 12 periculum M 22 perp. sop.: p. s. M 25 ullum:
a M 26 priorest syllaba M utut M 30 quem M
31 numidanae M

uanae imagini id est umbrae ut illud: Et nunc magna mei sub terras ibit imago. 17 non lenis precibus fata recludere. solita sibi figura dixit ut: Callidum quidquid placuit iocoso condere furto. 18 nigro compulerit Mercurius gregi. nigro gregi pro umbris poetice. 19 durum sed leuius fit patientia quidquid corrigere est nefas. grata sententia.

ODE 1, 25.

10   Parcius iunctas quatiunt f. haec ode in meretricem rapacem sed iam uetulam et merito ab amatoribus passuram quae fecerat scripta est; sensus autem: iuuenes, qui olim frequentius fenestras tuas lapidibus incessebant, ut excitata somno ianuas aperires, iam te negligere incipiunt et idcirco haec rarius faciunt. iunctas autem fenestras obclausas intelligendum. 3 amatque i. l. mire 'in limine ianua est', inquit, id est 'obclausa est ianua'; cum enim aperitur, recedit a limine. 5 quae prius m. f. m. c. 20 non 'multum faciles' sed 'multum mouebat cardines faciles in hac re'. 6 audis minus et minus iam me tuo longas pereunte nocte. quae olim, inquit, solebant adulescentes amatores tibi dicere 'o Lydia pereunte me dormis', iam hoc minus et minus audis 25 dici. 10 flebis in solo l. a. leuis pro nullius posuit ponderis. dicitur autem pro eo quod est 'contemptibilis'. aut ergo 'moribus leuis' aut 'amatoribus quondam tuis leuis' id est contemptibilis. 11 Thracio uento id est aquilone. 11 sub interlunia. 30 recte quia tunc fere concitantur tempestates. 14 quae solet matres furiare equorum. furiare uerbum

1 Verg. Aen. 4, 654   4 od. 1, 10, 7

2 terris *M*   10 iunctas que. f. *M*   hac *M*   13 iuuenis
M   22 metu long. *M*   25 fleuis et leues *M*   27 leues aut
M   28 id est cont. *delenda uidentur*   29 uento aquilone id
est *M*   *scholion ad u. 11 sub interl. post sch. ad u. 19 est in M*

fictum uidetur, quod significat: cum furore concitare. equas autem magis ceteris animalibus in libidinem ueneriam accendi et Vergilius testis est ita dicens: Scilicet ante omnes furor est insignis equarum. 15 *ulcerosum*. ulceratum ex contemptu. 17 laeta quod pubes hedera uirenti. ordo est: laeta quod pubes hedera magis gaudeat et pulla myrto. quod per allegoriam hoc significat, iuenculos iuniores mulierculas quaerere. pullam autem myrtum succrescentem ac per hoc nouellam intellegendum. 19 aridas frondes conuenienti superiori allegoria pro uetulis mulieribus dixit. 20 *Hebro*. Hebrus Thraciae fluius est. hiemis sodali dedicet Hebro. uel quod frigidus sit Hebrus hiemis sodalis dicitur uel quod partis septemtrionalis sit, ubi frigus maximum est. 15

ODE 1, 26.

Musis amicus. haec ode ad Aelium Lamiam scripta est, qua significat doctis uiris nullam haerere sollicitudinem. 2 Creticum mare pro quolibet mari dixit; ita speciem pro genere usus est. 5 quid Tiridaten terreat. Tiridates rex Armeniorum fuit.

9 Pimplea dulcis. Pimpleides Musae dicuntur a Pimpleo fonte Macedoniae. 11 hunc Lesbio sacrare plet. d. s. ἀμφίβολον. sed sic intellegendum: et te et tuas sorores decet hunc Lesbio plectro consecrare. Lesbio autem propter Sappho et Alcaeum dixit.

ODE 1, 27.

Natis in usum laetitiae. protreptice ode est haec ad hilaritatem, cuius sensus sumptus est ab Anacreonte ex libro tertio. 1 natis in usum lae-

3 Georg. 3, 266   31 Bergk p. l. frag. 64

6 letaque *M*   11 conuenienti *nos*: conueniens *M*   20
 -pecie *g*   22 pimplea, pimpleides, pimpleo *M* fort. recte cf. *Hesychii*
 ler.   mussae *M*   25 et om. *M*   lesbio *M* bis   26 saf-
 tum & alceum *M*   31 anacreonto *M*

titiae scyphis pugnare Thracum est. natis pro
 factis, ut apud Lucilium est: Podicis Hortensi
 est ad eam rem nata palaestra. 3 uerecun-
 dumque Bacchum s. p. i. id est: uerecunde trac-
 5 tandum. ita autem figurata eloquutio est, ut apud
 Uergilium: Et tandem arcete periclis. 5 aci-
 naxis: gladius Parthicus, sed nunc pro omni gladio
 positum. 10 dicat Opuntiae. nomen huius adu-
 lescentis non dicit. Opuntia autem oppidum Locridis
 10 est. 11 quo beatus uulnere qua pereat sa-
 gitta. grate dictum est 'beatus pereat' quod signi-
 ficat: amet. 13 cessat uoluptas. bibendi scilicet
 uoluptas, quia negat se bibiturum, nisi frater Megyllae
 amores suos narrauerit. 18 a miser quanta le-
 15 Intellegendum hic illum in aurem Horatio amorem
 suum confessum; ita hic intulit: a miser, quanta
 laborabas Charybdi, significans illam, quae ametur,
 procacissimam scelestissimamque esse. 21 quae saga.
 sagae sunt praecantatrices, quae uel arcessere carmi-
 20 nibus mala hominibus possunt uel expellere. 23 uix
 inligatum te. uix te, inquit, ab hac Chimaera li-
 berabit Pegasus, sed hoc utique per allegoriam dictum
 intellegitur.

ODE 1, 28.

25 Te maris et terrae n. c. haec ode prosopo-
 poeia formata est. inducitur enim corpus naufragi
 Archytae Tarentini in litus expulsum conqueri de in-
 iuria sui et petere a praetereuntibus sepulturam. hic
 autem Archytas Pythagoricus fuit, qui merito geome-
 30 triae peritus *dicitur*, quia Pythagorici omnia numeris

2 Lucil. incert. 68

6 Aen. 8, 73

---

1 scyfis *M* 2 podicis *nos*: pudicis *M* iudicis ς 3 pa-
 lestra *M* 4 uerecundum detrectandum *M* 6 acinaxis
 (1 *ex e corr.*) gladius .1. *M* 9 Opus ς 11 grece *M*
 12 amet *nos*: tam & *M* 13 quia: qua *M* 17 laboras *M*
 21 abacchimera liberauit *M* 25 prosopopeia *M* 27
 archite *M* 28 a *om.* *M* 30 dicitur *om.* *M*

constare credunt. 3 *Matinus* mons siue promun-
 turium est *Apuliae*, iuxta quem *Archytas* sepultus
 est. 4 nec quicquam tibi prodest: nihil tibi
 profuit aduersus conditionem mortalitatis, quod ratio-
 nem rerum naturae et ipsum caelum sis perscrutatus. 5

7 occidit et *Pelopis* genitor. *Tantalus* scilicet.
 haec autem ad solatium mortis dicuntur. 8 *Titho-*
nusque remotus in auras id est: terris excessit ac
 per hoc mortuus est. 9 et *Iouis*. *Minos* *Creten-*
sium rex praedicabat se cum *Ioue* conloqui et ex 10
 consilio eius cuncta agere. 9 habentque *Tartara*
Panthoiden. nunc *Pythagoram* significat, quia prae-
 dicauit se ad *Troiam* *Euphorbum* *Panthoi* filium fuisse
 interfectumque a *Menelao* iterum reuixisse et factum
Pythagoram id comperisse agnito clipeo quem *Euphor-* 15
bus habuerat. 12 nihil ultra neruos a. c. m. c. a.
 nihil praeter corpus morti dans. 14 iudice te non
 sordidus auctor n. u. adfirmante te *de Pythagora*
 non eum mentitum de natura rerum cuius auctor ex-
 titit. 19 nullum saeua c. P. f. nullum *Proserpina* 20
 timet ac per hoc neminem exceptum habet. 21 Me
 quoque deuexi. deuexum *Orionem* ita dixit, ut
Uergilius: *Conuexa* polus dum sidera pascet
 id est: in deuexo caelo posita. 21 me quoque
 deuexi r. c. notum est ortu et occasu *Orionis* tem- 25
 pestates concitari. Notum comitem *Orionis* dicit, quod
 cum *Orione* ortus sit. 23 at tu nauta uagae n.
 p. m. h. ad praetereuntes nautas sermonem *Archy-*
tam conuertisse fingit. 25 sic quodcumque mi-
 nabitur *Eurus*. *Uenusia* colonia est inter *Lucaniam* 30
 et *Apuliam* patria poetae. unde siluas *Uenusinas* pro

23 Aen. 1, 608

2 archythas M	13 euforbum panthi M	15 id est
M euforbus M	17 dans nos: dari M	iudic& non M
18 te de Pythagora nos: te pythaiora M	20 saeuar. cpf.	
M 24 posita M	alterum scholion u. 21 in M ante sch.	
u. 19 positum est	25 r.: s. M	tempestatus M
M 29 sit M	27 uage	

quibuslibet posuit. plectantur autem 'luant atque experiantur' significat. 29 Neptunoque s. t. t. Custodem Tarenti Neptunum ait, quia praecipue Neptunus ibi colitur [id est Tarenti]. 30 negligis inmeritis nocituram. ordo est: negligis fraudem committere. sensus autem est: negligis me et fraudem in me committere facile esse putas; atqui haec expetet in eos, qui ex te nati sunt, id est in filios tuos. 31 fors et debita iura u. s. t. m. i. uices superbae poenae intellegendae, quas pro superbis factis dicit illum esse passurum. 33 precibus non linquar i. preces meae efficient, ut ultionem huius rei persoluas, quod piaculum in me admittas. 34 teque piacula nulla resoluent id est: nulli modo expiabis hoc scelus, quod in me admittis.

ODE 1, 29.

Icci beatis nunc Arabum inuides gaxis hanc oden ad Iccium scribit, quem miratur intermissi philosophiae studio repente se ad militare studium contulisse, per quod uidetur concupiscere diuitias. 1 Arabum inuides gaxis id est: aemularis Arabe in diuitiis habendis, ac per hoc: diuitias concupiscis. 2 et acrem militiam paras. militiam *para regibus: pro eo* quod est 'aduersus illos'. 5 necti catenas. nectis non 'iniciis' sed 'fabricas' intelligendum est. proprie dictum; catenae ipsae enim nexibus quibusdam constant. 5 quae tibi uirginum s. n. b. s.: a te necato scilicet sponso. 7 puer quis ex aula hoc est: regius puer; non enim 'qui in aula seruierit'. 9 sagittas Sericas hoc est Parthicas, a gente Serum qui partem orbis terrarum orienti subiectam tenent. 10 quis neget arduum

2 experientur *M* nectunusque *M* 4 negligis, 1 *ex*
corr., *M* in *lem.* 7 atqui: at. q. u. *M* 8 expetent *g*
 19 scholia u. 31 et 33 post sch. u. 34 sunt in *M* 17 Icci
 18 adiecium *M* 20 quod: quam *M* 21 arabos in *M*
 23 haec addidi 26 cataenae *M* 29 quisquis *M* 32 orient
M negat *M*

pronos relabi posse riuos montibus et Tiberim r. *παροιμιῶδες*, cuius sensus est: quis non credat rerum naturam posse mutari, ut flumina in montes reuertantur, unde alioqui descendunt, cum tu uitae studia in contrarium uerteris, quod nemo sperauerit ⁵ posse fieri. tale est autem illud Uergilianum: Iungentur iam grypes equis aeuoque sequenti Cum canibus timidi uenient ad pocula dammae. 13 cum tu coemptos undique n. l. P. Panaetius Stoicus philosophus fuit praeceptor Scipio-¹⁰ nis Africani et Laelii genere Rhodius. 14 Socraticam et domum, ut si diceret 'Socraticae scholae disciplinam'. 14 Socraticam et domum m. l. H. p. m. tendis pro 'contendis'. ordo est autem: Socraticam et domum mutare loricis Hiberis tendis. 15 Lo-¹⁵ ricis Hiberis *κατὰ ἐξοχὴν* dixit, quia optimae sunt Hispanae loricae. 16 pollicitus me. meliora aut absolute dictum est *aut* studia subaudiendum, et meliora studia secundum suam opinionem poeta philosophiam uult intellegi. nota autem figura elocutionis ²⁰ est, qua dicitur 'philosophiam militia mutare' hoc est 'philosophia dimissa militiam sumere', ut: Chao-niam pingui glandem mutauit arista.

ODE 1, 30.

O Uenus regina Cnidi Paphique sperne d.²⁵ quasi epigramma est hoc in dedicationem Ueneris scriptum, quam a se ipso consecrarit. Cnidos autem urbs Cariae, Paphos urbs insulae Cypri, utraque Uenerem praecipue colens. 5 feruidus tecum puer id est: Cupido, qui feruorem amoris inferat. 5 et ³⁰ solutis Gratiae zonis. bene Gratiae nudae fingun-

7 Buc. 8, 27   23 Verg. Georg. 1, 8

1 ribus *M*   2 ΠΑΡΟΕΜΙΩΔΕΣ *M*   4 discunt *M*   7
 sequentia, 1 *ex e corr.*, *M*   9 Nl. f. *M*   13 l. m. H. *M*
¹⁵ *scholia u.* 14 *post sch. u.* 15 *sunt in M*   17 *hispanę M*
 melior *M*   18 *autem absolute et est studia M*   23 *mu-*
tabit M   25 *paphique M*   28 *pafos M*   31 *Gratiae nudae*

tur, quia amici animos solutos ac nudos inter se habere debent. 7 et parum comis sine te. id est 'minus elegans' sine te hoc est 'uenustate' scire autem debemus Uenerem non tantum concubitu^m tuum, uerum etiam dominam esse omnium elegantiarum sic alibi ipse: Ordinis haec uirtus erit et uenus

ODE 1, 31.

Quid dedicatum poscit A. u. Apollinis templum in Palatio Augustus dedicauit. ergo 'dedicatum'
 10 non 'a se' dicit poeta sed 'qui alioqui dedicatus est' ipsum autem Apollinem dedicatum ait pro templo eius. 3 non opimae Sardiniae segetes feraces negat se poeta ab Apolline ea petere, quae ad auaritiam spectant, uerum potius bonam mentem bonam
 15 que corporis usque ad ultimam senectam ualeitudinem. 7 non rura quae Liris quieta mordebant aqua. Liris fluuius est in Campania interfluens urbem Minturnensem. hic autem lenissime labitur; quoniam ideo taciturnum dixit. 9 premant Calenam falernam q. d. f. u. Cales oppidum in agro Sidicino est; in
 20 illa autem regione uina Falerna nascuntur. ergo hoc ait: possideant pretiosos fundos, quibus hoc fortuna concessit. 10 diues ut aureis mercator exsiccet culullis pro poculis dixit. proprie autem culullae calices sunt quidam fictiles, quibus pontifices
 25 uirginesque Uestales in sacris utuntur. 12 uinum Syra reparata merce. quasi commutata uina Syra merce. Syram autem mercem pretiosissimam accipit quae scilicet in purpura et pipere et unguentis aliis
 30 que similibus esse solet. 13 quippe ter et quater

6 ars poet. 42

clm. 375: gratiae nudesine nude (ex 1 corr.) *M*, nudae
 nodis uel nudae et sine zonis 2 commis *M* 4 concubitus
M concubitus 9 palatium *M* 18 intornensem, uel
 u corr., *M* 19 calenam sic *M* et Bentley 23 mercatum
 24 cululis *M* culile *M* 27 separata *M* 30 scilicet
 u. 13 post sch. od. 32, u. 1 canamus est in *M*

ter a. r. aequor A. hoc quasi argumenti loco positum est ad probandum, quam carus dis sit hic mercator. 16 me cichorea leuesque maluae. cichorea intiba rustica, maluae autem corpori leues intelligendae. 17 frui paratis. aut 'his quae ego paraui' 5 aut 'quae parata sunt id est in promptu sunt omnibus'. 18 Latoe dones. quasi 'Latoe' ab eo quod est 'Lato' figuratum est.

ODE 1, 32.

Poscimus si quid uacui sub umbra l. t. hac 10 ode lyram suam adloquitur, ut sibi adsit et canere perseueret. 1 si quid uacui sub umbra lusimus tecum. [u. l. m.] sic poetae fere uerecunde carmina sua lusus uocant. 'uacui' autem numerus pluralis est casus nominatiui, et est sensus: nos uacui id est 15 a negotiis liberi si quid lusimus, exigitur a nobis ut canamus. 2 quod et hunc in annum uiuat et pluris. optat carmini ut perpetuo floreat. ea enim scripta, quae sine uirtute sunt, temporalia solent esse.

3 age dic Latinum barbite carmen. Barbiton 20 organi genus est; sed nunc pro lyra posuit. 5 Lesbio primum m. c. Lesbium ciuem Alcaeum dicit. hic autem etiam res bellicas aduersus tyrannos gessit. 7 siue iactatam religarat u. l. n. hoc ideo dicitur, quia et in nauigationibus hic poeta, cum bel- 25 licas res ageret, saepe tempestatibus uexatus est. 11 et Lycum nigris oculis. hunc Lycum puerum Alcaeus dilexit. 13 o decus Phoebi. lyram dicit decus Phoebi. 15 mihi rite salue cumque uocanti. cumque pro 'quandocumque' positum est, 30 ut sit: o dulce lenimen mihi quandocumque te rite innocanti.

---

3 me cichoreae *M* maluae cychorea intiba rustica *supra*
lin. m. 2 in *M* 4 corporis leuis *M* 6 prompti *M* 7
Latoe? 10 umbras *M* 13 poetae ferae *M* 16 qui
M 19 scribta *M* 21 hra *M* 27 hunc hucum *M* 28
foebi *M* bis 31 territe *M*

ODE 1, 33.

Albi ne doleas p. m. m. l. Albium Tibullum adloquitur elegiorum poetam. hortatur autem eum, ut sit fortiore animo in contemptu, quem indigne a
 5 Glycera muliere patiat, quam ideo inmitem uocat. 2 neu miserabilis d. e. proprie elegiorum uersus aptissimi sunt fletibus, quos ideo miserabiles dixit. nam et nomen ipsum elegiorum *παρὰ τὸ ἔλ*, quae uox est lamentantium, dictum putant. 3 cur tibi
 10 iunior laesa praeniteat fide. apud Glyceram scilicet praeniteat, quae fidem hoc faciendo laeserit. 5 insignem tenui fronte Lycorida C. t. a. c. i. a. f. tenui fronte pro angusta et pusilla posuit; frons autem minor pulcriorem facit mulierem, et ideo
 15 insignem tenui fronte accipe, hoc est: hac re insignem. 7 sed prius Apulis iungentur c. l. hoc est: prius uel lupi concumbent cum capreis. 10 sic uisum Ueneri cui placet inpares formas atque animos . . aenea saeuo mittere cum ioco. non
 20 dicit 'inpares formas cum ioco sub iuga mittit', sed ordo est 'sic uisum Ueneri cum saeuo Ioco' id est 'Ueneri et Amori sic placuit', quem Amorem saeuum locum non ineleganti conceptione dixit. iuga autem aenea durum ac difficilem amorem uult intellegi. hoc
 25 Ueneri, inquit, placuit, ut qui amantur non consentiant amatoribus, sed in alios ipsi amores declinent. 14 grata detinuit compede M. compedem gratum amorem significat. et uideamus, ne non simpliciter compedem hic dixerit, sed referens ad conditionem
 30 libertinae Myrtalis. attendendum autem, compedem singulari numero eum dixisse, quod non facile ueteres. 15 Hadriae. per haec Adriaticum sinum intellege, quod mare et Calabriam adluit.

2 Albine M albinumtubulum M 4 aligure muliere patitur M 8 parata esse que M 12 schol. u. 5 post sch. u. 7 est in M 16 iungentur M 17 uel nos: ut M capris M 19 seuo M 21 et 22 seuo et seuum M 23 inelegantia M 25 quae et 26 ipsae s 28 et M: sed s 30 myrtalis M 31 singularem M

ODE 1, 34.

Parcus deorum cultor et. hac ode significat se penitentiam agere, quod Epicuream sectam secutus inreligiosus extiterit. 2 sapientiae consultus. ita dictum, ut iuris consultus. 4 iterare cursus cogor 5 relictos. non 'instaurare', sed 'ad eosdem redire'.

5 namque Diespiter igni corusco n. d. sensus est: Iuppiter, qui non nisi nubilo tonare solet, per purum id est per serenum tonuit. 7 plerumque per purum tonantis egit c. o. c. ex uulgari opinatione plerumque poetae sensus concipiunt, uelut hic, ubi dicuntur tonitrua strepitus esse currus et quadrigarum Iouis. 9 bruta tellus. bruti graues et tardi dicuntur, quod *ἐπίθετον* terrae perpetuum est.

10 Taenari sedes. 'infernus' intellegendum, quia 15 per Taenarum Laconicae promunturium descensus ad inferos fertur. 12 ualet ima summis m. ut si diceret: potest ex minimo potentem et ex potente infimum reddere. 13 et insignem adtenuat deus obscura promens. id est, qui insignis fuerit, attenuatur, *obscurus* in claritatem aliquam a deo producit. 14 hinc apicem rapax Fortuna sustulit eum stridore acuto. hoc est: cum fletibus et lamentatione, sed non sua, uerum eorum quibus apicem id est dignitatem aufert. hinc apicem rapax Fortuna . . hinc posuisse g. apicem pro honoris sublimitate posuit. sensus est autem: Fortuna res humanas plerumque mutat et ab alio ad alium opes et dignitatem transfert.

---

2 cultores. haec ode (et om.) *M* 5 iter arare *M* 7 dies Iuppiter *M* 12 ibi *M* 13 bruta graues *M* 15 tenari *M* 16 tenarum laconice *M* discensus *M* 19 schol. u. 13 post sch. u. 14 est in *M* actenuat *M* 21 obscurus uel qui obscurus fuerit, in claritatem aliquam nos: actenuatur in claritatem aliquam *M* aliquam a deo: aliquando *Paully* 25 aufert *M* 26 pusuis reg. *M*

ODE 1, 35.

Ad Fortunam quae Anti praecipue colitur. O diua gratum quae regis A. haec ode in Fortunae potentiam scripta est, cui Caesaris protectionem commendat. gratum quae regis Antium. hoc ideo, quia Anti Fortuna potentissimi numinis habetur, adeo ut multis pretiosissimisque donis et priuatorum et imperatorum templum ibi eius refertum sit. 2 praesens uel imo tollere de gradu. praesens ita dictum ut praesentia dicuntur numina deorum, quae se potentiamque suam manifeste ostendunt. 4 uertere funeribus triumphos. uertere pro eo, quod est conuertere et mutare, positum est. 6 te dominam aequoris pro 'et aequoris'. hoc autem recte dicitur, quoniam Fortuna et semper et ubique metuenda est. 7 quicumque Bithyna lacessit C. p. o. Bithyna carina ait, ut solent poetae speciem pro genere ponere. qualia illa sunt Uergiliana: Leuis innatat alnus missa Pado pro quolibet flumine, et Illas ducit amor trans Gargara transque sonantem Ascanium pro quolibet flumine. 9 profugi Scythae. manifestum est, cur profugos dixerit, quod scilicet etiam fugiendo proeliarentur. 11 et purpurei metuunt tyranni. purpurei pro 'purpurati'. purpureum enim illud est, si proprietatem adtendas. nam sic dicitur purpureum, ut lapideum ligneum, hoc est, quod purpura tantum constat. 14 stantem columnam pro incolumitate dignitatis et totius domus intellege. 14 neu pop. frequens ad arma c. a. bene tumultum uulgarem expressit repetendo. 17 te semper anteit serua necessitas. nec enim suae potestatis, qui necessitati

18 Georg. 245, 1 et 3, 269

2 Anti: ante *M.* *inscriptio non uidetur Porphyriionis esse*
 3 quæria *M* Fortunae potentiam nos: fortunam potentiam
 (ū ex al corr.) *M*, Fortunam potentum uel potentem
 uel *M* 10 deorum *M* 17 carmina *M* 21 flumine
 monte & monte et fl. 22 scribē *M* cum *M* 25 aliud *M*

subiectus est. 18 clauos trabalis et cuneos manu. eleganti conceptione haec instrumenta Fortunae adcommodat, scilicet quibus cogit et torquet implicatque res humanas. 21 te spes et albo rara Fides. bono ἐπιθέτω raram fidem appellat, quia a paucis colitur. 21 et albo rara Fides colit uelata panno. posset uideri sordide dixisse 'panno', nisi uellet hac conceptione intellegi a pauperioribus magis coli fidem. 'albo' autem dixit propter honestatem fidelitatis. aut numquid albo panno Fides uelata dicitur, quod, qui fidem colunt, honesti quidem habeantur, sed pauperes fiant, quoniam adquisitio perfidia magis prouenit? 22 nec comitem abnegat utcumque mutata potentis u. d. i. l. non spernit te, inquit, o Fortuna, Fides, cum linquis potentiorum limina id est cum relinquis diuites. per hoc autem uidetur significare eos, qui ex dignitate honoris aut diuitiarum ceciderint; nec fidem apud eos remanere id est fidem quoque amittere. et hoc quoque dupliciter intellege, ut fides illis nec habeatur nec seruetur. 25 at uulgus infidum et . . r. p. t. haec eleganter dicuntur, quia fortunae euentum subire cum amico uulgares homines nolunt. 28 ferre iugum pariter dolosi. ἀλλήλοισιν ostendit necessitati amicorum nolle coniunctos esse. 29 serues iturum Caesarem [et] in ultimos orbis Brittannos. [id est] Caesarem Augustum dicit. huic initium odes huius coniungendum est; sic enim: O diua gratum quae regis Antium serues iturum Caesarem. 30 iuuenum examen, translationem ab apibus factam pro multitudine militum posuit. 31 timendum: cuius exercitus timetur et in occasu et in oriente. 32 Oceanoque rubro. hoc est rubro mari, quod est in oriente. 33 heu cicatricum et sceleris pudet.

14 epod. 2, 8

1 trabalis *M* 5 Bono ΠΙΘΕ. . ΤΩ s. l. addito Ε et Ν (post
 6) *M* 20 uultus *M* 25 seruis *M* 27 huic *Pauly*: hac
M hic 5 28 quae: qui *M* 29 seruis *M* 34 cicatricem *M*

huius scilicet sceleris, quod bello ciuili in nos admisi-
 mus. 34 quid nos dura refugimus aetas. sua-
 uiter figurauit 'nos aetas'. 35 quid intactum
 nefasti liquimus. nefastos pro nefariis posuit.
 5 38 o utinam . . incude diffingas retunsum in
 Massagetas Arabasque ferrum. ἀμφίβολον. non
 est enim 'retunsum in Massagetas' accipiendum, sed
 'in Massagetas diffingas'. sensus est enim: utinam
 ferrum, quod retundimus in corporibus nostrorum
 10 bello ciuili, diffingas id est refabrices aduersum bar-
 baros. Massagetae autem gens Thraciae.

ODE 1, 36.

Custodes Numidae deos. hanc oden scribit
 in honorem Pomponi nomine Numidae, pro cuius sa-
 15 lute reuersi ex Mauretania uota solui aequum esse
 dicit. 1 et ture et fidibus iuuat placare. fidi-
 cines hodieque Romae ad sacrificia adhiberi sicut
 tibicines nemo est qui nesciat. 1 iuuat placare..
 Numidae deos. placare pro eo quod est 'gratiam
 20 referre' intellegendum, non ut placari irati dicuntur.
 cum enim Numidam dicat sospitem redisse, apparet
 eum deos propitios etiam ante sacrificia habuisse.
 custodes autem pro conseruatoribus accipiamus. 4
 qui nunc Hesperia sospes ab ultima. Numida
 25 hic ex Mauritania in qua militauerat reuersus est;
 ergo Hesperiam nunc occiduam partem intellege, non
 ut Hesperia a Uergilio Italia dicitur. 8 actae
 non alio rege puertiae. puertiam pro pueritia per
 syncopen dixit; significat autem Pomponium hunc
 30 Numidam a pueritia Lamia patrono usum. 9 mu-
 tataeque simul togae. praetextae utique togae
 mutatae, qua deposita uirilis accipitur. per hoc signi-

---

1 scaeleris *M*   admissimus *M*   3 intactam *M*   4
 naefarius *M*   7 masag&as *M*   8 et 10 diffingas, n *sup.* a
m. 2. scripsit in *M*   9 retudimus & *fort. recte*   15 solui *cod.*
Par.: solua, a *m.* 2 *sup.* sc. uend. *M*   21 cum: Dictum *M*
 sospiteem *M*   24 ad *M*   numidia *M*   26 exsperiam *M*
 28 pueritiae puertia pro *M*

ficat eos pariter adoluisse. 10 Cressa ne careat
 pulchra dies nota. album calculum Cressam notam
 dicit, quia Cretensibus mos erat laetos dies calculis
 albis, quos in pharetras mittebant notare, tristes autem
 nigris. per hoc ergo dicit nunc poeta laetum diem ⁵
 exigendum. 11 nec promptae modus amphorae
 nec morem in Salium sit requies pedum. per
 quod significat et largius bibendum et saltandum.
 Sali autem sacerdotes Martis hodieque tripudiare in
 sacrificiis Martis dicuntur, unde etiam Sali a saliendo ¹⁰
 id est saltando dicti. ordo est. autem: nec sit requies
 pedum in Salium morem. 13 neu multi Damalis
 meri B. T. u. a. amystis ut quidam aiunt potio quae-
 dam est apud Thracas, alii poculi speciem esse aiunt
 eo, quod necesse sit uno ductu potionem haurire. ¹⁵
 sensus autem est: Damalis, quae multi meri est id
 est ebriosa, non uincat Bassum in potando id est:
 Bassus quoque multum potet. 16 neu breue lí-
 lium: quod brevis temporis est hoc est cito de-
 florescit. 17 putres oculos. putres uino intellege. ²⁰
 uidemus enim ex uino oculos quasi languidos fieri.
 18 neu Damalis n. d. [n.] a. sensus est, nec nouus
 adulter id est amator Damalim auellet a pristino suo
 amatore. 20 lasciuis hederis ambitiosior. am-
 bitiosa ab ambitu lacertorum id est amplexu Damalis ²⁵
 dicta est, quae ab hoc hederæ comparata est, quia et
 illa arbores solet ambire id est circumdare. hederas
 autem lasciuas dixit, quia quasi ludentes uage serpunt.

ODE 1, 37.

Nunc est bibendum. hac ode laetitiam profi- ³⁰
 tetur suam poeta ob uictoriam Actiacam Augusti, cum
 M. Antonium apud Actium promunturium nauali proelio
 superauit ac deinde Alexandriam cepit. 1 nunc [Sa-

5 la&u, ū in litura, M   6 amfore M   11 ne M   12
 in Salium morem nos: salium more M   13 amystis M
 14 apudarchas M   18 potest M   22 schol. u. 18 ante sch.
 13 est in M   26 ob &   28 uagae &   31 hacciacam
 M   32 M.: men (-m) M   33 coepit M

liaribus] *pede libero pulsanda tellus*. id est libere tripudiandum est ac per hoc ludendum. 2 nunc Saliaribus ornare puluinar d. t. e. d. s. s. sacerdotes cenae, quas Salii faciunt, dicuntur esse amplissimi apparatus. unde in prouerbio est Saliarum cenas dicere opiparas et copiosas. 5 antehac nefas depromere C. c. a. belle per cellas auitas uinum uetustum significat. 8 funus et imperio parabat. funus pro exitio positum. imperio autem utique Romano intellegendum. 9 contaminato c. g. id est, cum grege spadonum, quos Cleopatra satellites et cubicularios habebat, quos morbo turpes dixit, quia fere hi effeminati sunt. 11 fortunaque dulci. hoc est: fortunae successu demens et inconsulta. 12 sed minuit furorem uix una sospes nauis ab ignibus. una nauis, qua scilicet effugit uicta ab Augusto, sed 'unam nauem' *ὑπερβολικῶς* dictum accipe. 14 mentemque lymphatam Mareotico redegit in ueros timores. Mareotis palus esse dicitur in Aegypto, unde uinum Mareoticum dicitur. ergo 'lymphatam mentem Mareotico' ex ebrietate uesanam accipe. 19 in campis niualis Haemoniae. Haemonia dicitur ab Haemone monte, quem niualet merito appellauit, quia est frigidissimus. 20 daret ut catenis f. m. fatale monstrum aut a fato sibi seruatum aut detestabile dictum hoc accipiamus. quasi decreto factorum nobis obiectum. 22 nec muliebriter expauit ensem. non tamquam ense perierit Cleopatra, sed significat eam tam praestantem animi fuisse, ut ensem quoque non timuerit. 23 nec latentis classe cita reparauit oras. hoc est, nec fugit in latentis id est intimas Aegypti regiones, ut uires inde repararet.

---

1 pede—tellus *om. M*   4 scenę   6 oppiparas *M*
 antehanc *M*   7 uelle *M*   10 g.: Z *M*   13 dulce *M*
 16 quas *M*   18 lymphatam *M*   19 egypto *M*   20 mareotico *M*
 lymphatam *M*   22 hemonie hemonie *M*   25
 autem a *M*   26 hic *Pauly.* uerba quasi . . obiectum, *fort.*
etiam hoc accipiamus delenda uidentur   32 aegypti *M*   ut:
 unde *M*

26 fortis et asperas tractare serpentes. hoc ideo dicitur, quia serpentem sibi obposuit, cuius morsu perit. 29 deliberata morte ferocior s. L. deliberata utrum pro cogitata positum est, an uero 'de qua plerique deliberant id est dubitant', ut sit hoc 5 perpetuum epitheton mortis. significat autem in ipsius mortis significatione constantissimam fuisse. 30 Liburnis. Liburni gens Illyrici ferox, ad moriendum paratissima. 30 scilicet inuidens priuata d. s. n. h. m. t. inuidens scilicet Augusto, ne captiuitas 10 sua illi gloriosorem honestioremque triumphum faceret ornatu. nam et Titus Liuius refert, illam cum de industria ab Augusto in captiuitate indulgentius tractaretur idemtidem dicere solitam fuisse: *Ὁὐ θριαμβεύσομαι* id est non triumphabor ab alio. 15

ODE 1, 38.

Persicos odi puer apparatus. ad puerum suum de hilaritate loquitur negans ad uoluptatem opus esse magnifico apparatu. Persae autem reges ob nimias diuitias in sumptuosissimis deliciis agere 20 dicuntur. 2 displicent nexae philyra coronae. hoc est: displicent coronae operosius factae. 3 mitte sectari rosa quo locorum sera moretur. uetat puerum magnopere rosas sibi quaerere, quae solent iam praeterito ueris tempore ex frigidioribus adferri. 25

5 simplici myrto nihil adlabores. sensus: nihil adlabores myrto adplicare; simplex enim myrtus delectat nec in hac re uolo sedulus sis id est officiosus, ut plus quam myrto coroneris. ordo est autem: nihil curo, id est, hoc non curo, ac per hoc: nolo. 30 7 neque me sub arta uite bibentem. artam uitam spissam ac per hoc umbrosam accipe. 7 Plautus in Uidularia myrtum et feminino genere et

---

2 apposit 5   6 ipsis *M*   7 lybyrni lybyrni *M*   13
 captiuitatem *M*   21 philyra *M*   22 hoc—coronae s. l. *M*
 28 delectant *M*

neutro dixit. feminino sic: E myrteta prosiluit et
Haec myrtus Ueneris est. haec myrtus et haec
myrteta † nomen significat.

ODARUM LIBER II.

ODE 1.

5 Ad Asinium Pollionem. 1 Motum ex Metello
consule ciuicum m. haec ode ad Asinium Pollionem
consularem uirum et triumphalem scripta est, qua
hortatur eum, ut omisso tragoediarum scribendarum
10 studio inchoatum historiae opus consummet, ac deinde
in parecbasi id est in translatione bellorum ciuiliū
calamitatem refert. motum ex Metello c. c. Pollio
historiam belli ciuilis a Lentuli et Marcelli con-
sulatu coepti altius repetit id est a Metello Celere
15 et L. Afranio consulibus. adtende autem non ciuile
sed ciuicum dixisse antiqua figura. illi enim ciuica
et hostica, deinde ciuilia et hostilia dicebant.
denominationes autem hae fere liberae sunt apud
doctos. et motum pro bello posuit. 3 ludumque
20 Fortunae, hoc est: quae res humanas ludibrio habet.
4 et arma non dum expiatis id est: de quibus
nondum expiati id est loti cruores sint. ergo intellegi
uult, paene adhuc in manibus esse arma ciuilia. so-
lent autem ungi arma, cum post bellum transactum
25 reponenda sunt. ordo ergo est nondum expiatis
cruoribus. 6 periculosae plenum opus aleae
t. et i. p. s. c. d. allegoricos ait, adhuc odia belli
ciuilis sub specie pacis ostendi nec tutum esse haec

1 per myrteta *M* cf. *Prisciani inst. IV, 12* 3 nomen *M*,
locum ζ , unum? *Ceterum quae de myrto et myrteta dicuntur*
num sint Porphyrii dubito 4 EXPLICIT LIBER. I. INCIPIT
LIBER. II. *M* 7 hac *M* 10 opus consum& *M* 11 par&-
bas *M* 12 refert *nos*, referat *M* 13 Marcelli ζ : mamerci
M 17 ut hostilia *M* 22 cruores int *M* 28 spetiae *M*
ostendi *nos*: ostendit *M* latere ostendit uel latere et osten-
dit ζ tuum *M*

scribere. 9 paulum seuerae M. t. d. t. quoniam, inquit, haec scribere destinasti, parce tantisper tragico stilo. seueram autem tragoediam merito dicit, quod tristitia fere sint argumenta tragoediarum. 10 mox ubi publicas. hoc est: ubi historiam, quae publicas⁵ res continet, ordinariis id est describeris. 11 grande munus C. r. Cecropio coturno, inquit, quia apud Athenienses primum est scripta atque acta tragoedia Thespide inuentore eius atque actore. 13 insigne maestis praesidium reis. per quod significat, et¹⁰ fortissime eum causas reorum in iudiciis defendere et praeterea prudentissima consilia in senatu dare. 15 cui laurus aeternos honores. ideo hoc dicitur, quia Pollio Salonis urbe ex Dalmatis capta triumphauit. 17 iam nunc minaci murmure cornuum.¹⁵ iam, inquit, uideor mihi uidere et audire ea, quae historia refert, per quod significat uim eloquentiae Pollionem *ἐνεργῶν* [id est otiosam] in relatione pugnarum inducere. 19 fugacis terret equos. fugacis pro uelocibus accipe; et in sermone hodieque fugam²⁰ pro uelocitate dicimus, cum de equis loquimur. 21 audire magnos iam uideor duces. ambiguum; utrum enim ipsos duces contionantes audire se dicat an Pollionem de ducibus narrantem, incertum est. 22 puluere sordidos. speciose ac decenter²⁵ dictum puluere non indecoro sordidos quasi puluere bellico pulueratos. 24 praeter atrocem animum Catonis. M. Porcium Catonem significat, qui Uticae maluit se interficere imminente Caesare quam in potestatem eius uenire. 25 Iuno et deorum³⁰ quisquis amicior Afris. sensus est: Iuno et qui-

---

6 scholion u. 11 post sch. u. 15 est in M 8 anthenien-
ses M 9 Thespide nos: thespio M Thespi 5 10 regis
M 14 pullio M Salonis nos: salonas M Salona 5
urbes M 18 Pollionem *ἐνεργῶν* id est otiosam nos: Pollionem
idem otiosum M cf. ad sat. I, 2, 132. od. 2, 12, 28. od. 4,
11, 11. epo. 7, 15. 19 terret equos: t. e. M 26 non
quasi M 28 m. portum M 29 utique M

cumque alii dii Carthaginensibus fauerant, ultionem uastatae Africae ex posteris eorum, qui eam uastauerunt, nunc receperunt. inpotens autem non potens id est adynatos 'sine uirtute' intellegendum.

- 5 28 retulit inferias Iugurthae. nunc latius intellege, id est: Afris omnibus. 29 quis non Latino s. p. c. sensus est: nullus est campus, qui non sepulcris Romanorum bella ciuilia fuisse et sanguine Romano pinguem se ostendat factum. 31 auditum-
 10 que Medis H. s. r. de superiore ostendit; sic enim intellegendum: quis non campus sepulcris testatur inopia proelia sonitumque Hesperiae ruinae, quem etiam Medi audierunt. sonitum autem ruinae Medos audisse id est super orbem transilire, per hyperbolen intellegendum est; cuius sensus ex subiectis magis inlustratur,
 15 quod dixerit qui gurgēs aut quae flumina lugubris ignara belli, quod mare Dauniae non decolorauere c. — 34 Dauniae a Dauno rege Apuliae ac per hoc Italicae ac deinde Romanae intellegendum.
 20 37 set ne relictis Musa procax iocis Caeae retractes munera n. n. Nenia lugubre carmen est, quod in mortuo canitur. Simonides autem ex Cea insula lyricus poeta *ῥήνους* id est planctus optime scripsit. inde Ceam neniam appellauit. sensus est
 25 autem: sed cum lyrico carmini aptiores ioci sint, procacitatem egeris, o Musa, si lugubria potius in eo modulata fueris, quam ueneria, quae lenioribus modulis aptantur.

ODE 2, 2.

- 30 Nullus argento color est avaris. Hac ode Sallustium Crispum adloquitur equitem Romanum

---

2 uastauerint *M* 8 fuisse *M* 10 ostendit: hoc pendet
 14. transilire yperbolen *M* 17 ignare *M* 20 Musa: *m* *M*
 10cis queretractas *M* 22 mortuo *M*: mortuos *ε*
 exea *M* 24 cenam *M* 26 in eo modulata fueris *Clm.* 375:
 in eo modulata p. fueris *M*, Dionaeo modulata plectro fueris
ε 27 lenioribus *M*

Augusti amicum, qua liberalitatem et magnificentiam animi eius describit. argentum autem abditum pro pecunia recondita in thesauris dixit; et est sensus: diuitiarum splendor nullus est, nisi honesta ratione fuerint in usu. 2 inimice lamnae. lamnam pro 5 rudi et infabricata materia dixit. per quod significat Sallustium non libenter habere, absconditas et sine usu diuitias esse. 5 uiuit extento Proculeius aeuo. Proculeius eques Romanus amicus Augusti carissimae pietatis erga fratres suos Caepionem et 10 Murenam fuit, adeo ut bona sua cum his aequis partibus diuiserit, quia illi bello ciuili erant spoliati. uiuit extento Proculeius aeuo. ecce, inquit, Proculeius, qui liberalis in fratres suos fuit, aeternam sibi per hanc pietatem memoriam parauit, et per 15 omne aeuum fama eius extenta est, per quam semper uolat. 7 illum agit pinna metuente solui fama superstes. sic intulit fama superstes poeta, quasi fama illum agat pinna sua, quae ab illo *non* soluitur; nam *semper* uolat. 9 latius regnes auidum d. s. 20 latius, inquit, possideas auaritiam animi conpescens, quam si per continuationem ex Africa in Hispaniam possessiones extendas. 11 Gadibus iungas. Gades oppidum est in Hispania a Poenis conditum. uterque Poenus ergo inquit, quia Carthaginem sicut Gades 25 Poeni condiderunt. 15 et aquosus albo corpore languor. bella conceptione aquosus languor ὕδρωψ dicitur; album autem corpus pro pallido dictum est.

17 redditum Cyri solio Prahaten. Prahates, inquit, qui in regnum Persarum restitutus est, non 30 est in numero beatorum sicut uulgus putat; nec enim regnum aut diuitiae beatos faciunt. Cyri solio: regno Persarum a rege Cyro, qui primus in Perside

---

3 thesauris <i>M</i>	8 esse <i>om.</i> ς	10 Caepionem <i>Forcellini</i>
lex. scipionem <i>M</i>	16 per . . uolat <i>del. Hawthall</i>	18 in-
tulit f. s. <i>M</i>	19 agit <i>M</i>	22 spaniam <i>M</i>
25 gathem <i>M</i>	27 uella <i>M</i>	23 gadas <i>M</i>
		33 persida <i>M</i>

regnauit. 18 dissidens plebi numero beatorum
 eximit uirtus. ordo est: Prahaten eximit numero
 beatorum uirtus, quae plebi dissidet, hoc est, quae
 uirtus id est sapientia non est apud plebem. 19 po-
 5 pulumque falsis dedocet uti. dedocet pro dedocere
 cupit id est dissuadere populo beatum dicere eum,
 qui regnum et diuitias possideat, quia falso hoc di-
 citur, solummodo illum et diuitem et regem et secu-
 rum esse adfirmans, qui diuitiis alienis non inuideat
 10 nec eas concupiscat. 22 propriamque laurum.
 laurum pro laurea ac per hoc gloriam intellegamus,
 propriam autem perpetuam. 23 oculo inretorto
 hoc est oculo non inuidenti.

ODE 2, 3.

15 Aequam memento rebus in arduis seruare
 m. haec ὁδὴ ad Quintum Dellium scripta est de
 animi aequitate; subitis bonis non esse gaudendum
 nec malis desperandum, sed medium tenorem sequendum.
 4. moriture Delli... seu te in remoto g. p. d. f. r. b.
 20 in hoc causam ostendit, cur aequo animo uiuendum
 sit, quoniam scilicet moriundum est, † et si lascius
 et si largus uixeris. 6 seu te in remoto gramine
 per dies festos reclinatum bearis. in remoto
 gramine hoc est in secessu nemoris. reclinatum
 25 autem id est resupinum recumbentem, ut solent, qui
 securiores et soluto animo hoc faciunt. 9 interiore
 nota Falerni hoc est: uetustiore, quoniam interiores
 lagynae solent esse, quae prius stipatae sunt. 11 quid
 obliquo laborat lympa fugax t. r. subaudien-
 30 dum: si ea non utimur; et est totum amabiliter
 dictum. 13 huc uina et unguenta et n. b. f. a.
 f. i. r. huc, scilicet ubi umbram hospitalem consociant

---

3 plebis numero dissid& M 15 seruare m. M 21
 lascius: adstrictus? 28 lagenae & cf. λάγνος et Vulg. Inter-
 pret. Iud. 7, 16 (Vercellone) 32 umbra M

pinus et populi et ubi lympa fugax obliquo laborat
 trepidare riuo. 15 dum res et aetas et sororum
 f. t. p. a. hoc est, dum est unde, et dum per aetatem
 haec decet facere et dum Fata permittunt uiuere, quae
 atra fila moriturorum tractant. 15 et sororum 5
 fila trium p. a. dum fila atra sororum patiuntur,
 inquit, pro eo quod est: dum ipsae sorores patiuntur,
 hoc est Parcae, quarum fila sunt atra. 19 et ex-
 tructis in altum diuitiis potietur heres. hoc
 est, quas tu in altum extruxeris ac per hoc magnas 10
 amplasque feceris. 21 diuesne prisco natus ab
 Inacho. utrum diues, inquit, et generosus sis an
 pauper et ignobilis, nihil interest. 22 de gente
 sub diuo moreris: sub caelo agas ac per hoc uiuas.
 25 omnium uersatur urna. poetice hoc, quasi 15
 sorte scilicet ducti ad mortem accersantur. 28 in-
 positura cymbae. scilicet qua Charon umbras se-
 pultorum per Acherontem in ulteriora inferorum trans-
 ferat; scilicet et hoc poetice.

ODE 2, 4.

20

Ne sit ancillae t. a. p. a. ad Xanthiam Pho-
 ceum haec ode dicitur de amore Phyllidis; non esse
 domino ancillae affectum erubescendum. 2 prius
 insolentem serua B. n. c. m. A. insolentem hic
 superbum et adrogantem accipe; alioquin insolens 25
 crudelis dicitur. superbiae autem Achillis Vergilius
 quoque meminit, cum de Pyrro filio eius loquitur ita
 Stirpis Achilleae fastus. 7 arsit Atrides
 medio in triumpho u. r. medio in triumpho, hoc
 est: in ipsa uictoria capta Troia quaesita. 9 bar- 30
 barae postquam cecidere turmae Thessalo ui-

28 Aen. 3, 326

3 est et unde *M* res secundae *Hauthal* 9 potaetur *M*
 15 et 19 poeticae *M* 16 ducta? at cf. *od.* 3, 1, 16 21
 focum *M* 22 fyllidis *M* 28 stirps *M* ir in ras. 31
 thesalo *M*

ctore. poterat accipi Neoptolemo, qui interfuit excidio Troiae, sed cum subiciat et ademptus Hector ad Achillen reuocauit omnem excidii Troiae causam. 11 leuiora tolli P. s. leuiora scilicet facta Pergama
 5 id est inbecilliora extincto Hectore. 13 nescias an te generum b. Ph. d. p. breuiter et decenter tacitae anthypophorae occurrit. nam cum Briseidem Tecmessam et Casandram, quae scilicet regiae puellae fuerunt, in exemplum Phyllidis adtulisset, necessario
 10 subiecit nescias an te generum beatae Phyllidis flauae decorent parentes. posse autem fieri ait, ut et haec regii generis sit; unde intellegere debemus, Phylliden captiuam esse. sic se enim habent et haec, quae subiciuntur: regium certe genus et penates.
 15 21 brachia et uultum t. s. eleganter cum puellae pulchritudinem laudaret, ne suspectus haberetur in amorem eius, adiecit 22 integer laudo; fuge suspicari c. o. t. a. o. l. grate quadraginta aetatis annos se excessisse ostendit. octo enim lustra octo
 20 quinquennia, quadraginta annos scilicet, cludunt, quae aetas uidetur iam amoris esse aliena.

ODE 2, 5.

Non dum subacta ferre iugum ualet ceruice. hac ὁδῷ allegoricos cum eo agit, qui inhabilem
 25 adhuc uiro puellam persequitur, quae lusus magis quam rerum ueneriarum cupida sit. 2 non dum munia comparis aequare. eleganter quasi de iugo ferendo loquitur, quod de coniugio intellegi uult. 6 nunc fluuiis grauem solantis aestum. elegantius
 30 dici non potest, quam hoc dicitur fluuiis grauem solantis aestum, quod significat: refrigerantis. solantis aestum. solans aestum pro refrigerante gra-

---

3 casum *M* 6 Ph: f. *M* 7 tacitem anthypophora *M*
 8 del messam *M* reginae *M* 9 fuerat *M* phyllidis ad-
 tulisset *M* 10 fillidis *M* 11 decore *M* 13 phylliden *M*
 16 pulchritudinem *M* 18 gratae et 21 aliaena *M* 23 iugum
M 27 cum paris *M* 28 ult *M* 30 quia *M* 32 solans

tissime dicitur. 7 nunc in udo ludere cum uitulis
 salicto praegestientis. iucunde perseuerat in alle-
 goria cum uitulis dicendo, intellegi uolens: cum
 pueris. 9 tolle cupidinem inmitis uuae. transit
 in aliam allegoriam, inmaturae uuae comparans uiri- 5
 dem adhuc puellae uirginitatem. 11 distinguet
 autumnus racemos, hoc est: nigrore maturitatis
 variabit. uidemus enim in racemis, cum primo nigre-
 scere incipiunt, non omnes simul acinos colorari. 13
 currit enim ferox aetas et illi quos tibi d. ad- 10
 ponet annos. mira conceptio in eo, quod est illi
 annos adponet quos tibi dēpserit, sed annos
 hic pro uiribus ac flore aetatis accipe. sic enim se
 habet sensus: quantum tibi uergente iam iuuentute
 uirium decesserit, tantum illi nunc cum maxime flore- 15
 scienti accedet. 17 dilecta quantum non Phloe
 fugax non Chloris. dilecta generaliter accipe:
 a quocumque qui eam uiderit dilecta; et hoc utique
 propter pulchritudinem, quam in ea praedicat prae-
 ferendo Chloridi et Phloae, quas aequae pulcherrimas 20
 fuisse intellegendum. non Phloe fugax: quae
 uiros fugeret. 18 albo sic umero nitens pro
 candido. 20 Cnidiū Gyges quem si puel-
 larum. de huius pueri pulchritudine etiam Ouidius
 locutus est. 22 mire sagacis falleret h. d. o. s. 25
 c. a. u. suauiter hic hospites pro ignotis dicit, hoc
 est, qui ipsum puerum non nossent; sic enim falli
 possint obscuro sexus discrimine et ambiguo uultu.
 sagacis: 'quamuis sagacis' accipe. 23 discrimen
 obscurum solutis crinibus ambiguoque uultu. 30
 obscurum discrimen sexus scilicet; obscurabat autem
 per crines solutos.

nos, solari cum ras. post 1 M ζ *refrigerantae M, expuncta a,*
refrigerare ζ *alterutrum scholion Porphyriionis non est* 8
in racemis nos racemus M racemos ζ 10 *aetas: metas*
M 13 *florem M* 14 *iuentate, ta in tu corr., M* 16
post accedet sequuntur. 21 *non —* 23 *candido in M* foloe
M 20 *folae M* 21 *foloe M* 23 *guges M* 29 *dis-*
crimine . . criminibus M

ODE 2, 6.

Septimi Gades aditure mecum. hac ode Septimium equitem Romanum commilitonem suum adloquitur, qua testatur gratissima sibi loca esse Tiburi et Tarenti. 1 Septimi Gades aditure mecum. Gades oppidum est in Hispania a Poenis conditum, ut supra ostendimus. 1 et Cantabrum indoctum i. f. n. apparet Cantabros, quae est gens Galliae, illo adhuc tempore indomitos fuisse, cum dicat et
 10 Cantabrum indoctum iuga ferre nostra. 3 ubi Maura semper aestuat unda. Maura hic pro Africa aphelos dicitur, scilicet quod tam Africa quam Mauretania generaliter Libya dicitur. 5 Tibur Argeo positum colono. supra ostendimus Tibur
 15 oppidum a tribus fratribus conditum esse, Tiburno Catillo Cora, quos genere Arguios fuisse etiam Uergilius testis est, qui ait Catillusque acerque Coras Argiua iuventus. ergo Argeo pro Argiuo antike dicitur. 7 sit modus lasso maris et uiarum
 20 militiaeque. modum nunc pro fine dixit. optat ergo sibi post labores maris et uiarum et militiae in reliqua aetate Tiburis secessum. 10 dulce pellitis ouibus G. f. Galesus fluuius est Tarentinorum. pellitas autem oues dixit, quod Tarentinae oues pellibus
 25 teguntur. de fertilitate autem et amoenitate Tarentini agri et Uergilius in Georgicon quarto significat, et Titinnius sic ait Tarentinorum hortorum qui geris odores, cum uellet intellegi florum odores gerere eum, cui hoc dicit. 11 et regnata petam

7 ad od. 2, 2, 11   14 ad od. 1, 7, 13. 1, 18, 2   16
 Aen. 7, 672   26 Georg. 4, 125 sqq.

4 Tiburis ♂   5 septimi — 7 ostendimus post 10 nostra
 in *M* posita sunt   6 gadis oppidum *M*   7 & super *M*
 11 anda *M*   mauram *M*   12 Africana ♂   afelos *M*   14
 arge oppositum *M*   15 Cathillo *M*   17 Kathillus *M*   28
 odores qui geris *Pauly*   29 gerere eum nos: gereretur in ras.
M, gerere *A*

Laconi r. P. Phalanthus Lacedaemonius fuit, quo auctore et principe Partheniae Spartani Tarentum condiderunt. 14 ubi non Hymetto mella d. s. Hymettos mons est Atticae [id est in Attica], ubi optimum mel nascitur. decedunt ergo ἀντὶ τοῦ [e contrario] cedunt: compositum pro simplici est, id est, cedunt. sensus est autem: ubi mel nascitur, quod ab Attico non uincatur. 15 uiridique certat baca Uenafro. Graeca figura dictum est 'illi certat' pro 'cum illo certat'. baca autem pro oliua dixit. ui-¹⁰ detur ergo significare, in Tarentino agro tale oleum nasci, quale sit Venafranum. 18 et amicus Aulon fertili Baccho. Aulon locus est contra Tarentinam regionem ferax boni uini. 19 minimum Falernis inuidet uis pro 'non inuidet', quia scilicet non fit¹⁵ ibi deterius uinum quam in Falerno agro. inuidet enim tantum, qui inferior est. 22 ibi tu calentem debita sparges lacrima fauillam uatis amici. eleganti figura Septimium sibi superstitem optauit. 24 uatis amici. legitur et uatis Horati. 20

ODE 2, 7.

O saepe mecum temp. in ultimum d. B. m. d. hac ὁδῷ ad Pompeium sodalem scribit, qua gratulatur ei, quod restitutus sit in patriam, et testatur, commilitonem sibi fuisse in castris M. Bruti. 3²⁵ quis te redonauit Quiritem. Quiritem ciuem Romanum significat. adtende singulari numero dictum, quod non facile apud ueteres inuenias. 6 cum quo morantem saepe diem mero fregi. morantem pro longo posuit, ut quasi cum mora spatium suum³⁰

---

1 falanthus M   2 partemae M   3 ymetto . . y m& tos
M   4 id est in Attica deleui   5 & contrario M, deleui.
item uerba compositum . . cedunt non uidentur Porphyrionis
esse   6 simplitiae est id M   12 Uenafranum nos: uena-
frum, a ex e corr., M &   14 nimum M   20 orati uatis M
23 hanc oden &   pompilum M   quoM   25 m. M
30 ut: qui & del.?

decurrat. fregi autem diem uidetur pro eo, quod est 'diuisi', dixisse, ut a sexta hora significet se saepe epulatos. mero autem siue datiuo casu siue ablatiuo accipias, habebit suam rationem sensus: aut enim
 5 'illa re fregi diem' aut 'illi rei fregi'. 8 malobathro. malobathrum unguenti speciem esse scimus. 9 [et] tecum Philippos. Philippi oppidum est in Macedonia, ubi Marcus Brutus periit. 11 cum fracta uirtus. quia uirtute se Cassius et Brutus praecipue
 10 iactabant. 11 et minaces turpe solum tetigere mento. turpe solum aut cruore foedatum, ut sanguine foedantem, quos ipse sacrauerat ignes, aut nomen est loco aduerbii positum: turpe solum tetigere pro 'turpiter tetigere'. 13 sed me per
 15 hostis Mercurius celer denso p. s. a. saepe ostendit Horatius in partibus *Bruti* se militasse. iucunde autem a Mercurio se sublatum de illa caede dicit, significans clam et quasi furto quodam se inde fugisse. per celerem ergo Mercurium celeritatem fugae,
 20 per id quod ait denso aere latebras ipsius fugae intellegi uult. 15 te rursus in bellum resorbens unda f. t. a. allegoricos significat Pompeium post fugam illam impetu quodam mentis petisse rursum partes *Bruti*. 17 obligatam: repromissam ac debitam.
 25 21 obliuioso Massico. Massico uino obliuiones curarum ac sollicitudinum faciente uel adferente. 22 ciboria exple. ciboria proprie sunt folia colocasiorum, in quorum similitudinem pocula facta eodem nomine appellantur. 23 quis udo deproperare
 30 apio coronas curatue myrto? quis interrogatiue, sed cum quodam hortamento dicitur. udo autem

---

12 Verg. Aen. 2, 502

---

6 malobathrum <i>M</i>	7 philpos. philipi <i>M</i>	8 mache-
donia <i>M</i>	fr&a <i>M</i>	11 ut: aut <i>M</i>
15 Merc.: m <i>M</i>	16 oratius <i>M</i>	Bruti <i>om. M</i>
20 pro id <i>M</i>	22 alle-	golicos <i>M</i>
26 sollicitudinum <i>M</i>	adferenti <i>M</i>	27
propriae <i>M</i>	30 misto <i>M</i>	

apio pro uiridi uel quod in aqua nascatur. depro-
perare autem ualde properare significat. 25 quem
Uenus arbitrum d. b. archiposian [archiposia est
inchoatio bibendi] in conuiuio talorum iactu sortiri
solebant. Uenerius autem iactus in talis summum 5
numerus habet, id est, tricenarium. 26 non ego
sanius bacchabor Edonis. Edonii Thraces sunt,
quos solet ebrietas ferociores reddere. 27 recepto
dulce mihi furere est amico. accipiendum extrin-
secus 'etiam', ut sit: etiam furere dulce mihi est re- 10
cepto amico.

ODE 2, 8.

Ulla si iuris tibi perierati p. B. scaenicum
principium. intellegendum enim aliquos sermones
praecessisse, quibus Barine haec noctem sui iureiu- 15
rando interposito repromiserit; dein postquam fefellerit,
tum in haec uerba hunc erupisse. 3 dente si nigro
fieres uel. subaudiendum extrinsecus 'saltem', ut
sit: si uel leuissimam poenam obprobrii sensisses.
5 sed tū simul obligasti: ac periurio te deuouisti. 20

6 enitescis pulchrior multo. adeo multo
pulchrior es post periuria, ut iuuenes te uniuersi di-
ligant. ergo iuuenum publica pro 'omnium iuue-
num' dictum est, ut est apud Sallustium: Publicam
miserorum causam. 9 expedit matris c. o. f. 25
sensus est: cum haec uideam, prope est, ut putem
rationem pietatis ac religionum in contrarium esse
uersam, ut, qui impii atque inreligiosi sint, magis
deos promereantur. 11 gelidaque diuos m. c. et
hic et in eo qui ante hunc sensus est per zeugma 30
id est per coniunctionem ex superiore accipiendum

24 Cat. 35, 3.

3 haec deleui 4 uiuendi M 5 iactus: laetus M 6
tricennarium M 7 edonus M 15 uarinae M 16 re-
fellerit M 19 obprobrii nos: obprobrium M, ob periurium
uel ob obprobrium 5 20 post obligasti fort. simul iurasti
exciderunt 22 uniuerse M 25 matres M

'expedit fallere'. 13 ridet hoc inquam Uenus
i. r. s. N. f. et C. ridet periurium tuum Uenus, quae
scilicet amantibus facilis est. 13 rident simplices
Nymphae. sic illud dicitur Sed faciles Nymphae
5 risere sacello. 15 semper ardentis acuens s.c.c.
nimum ἀμφίβολον. utrum enim semper ardentis
intellegendum an semper acuens? eleganti autem
conceptione de amore dicitur et ardentis sagittas
et semper acuens et cruenta cote. 18 nec
10 priores impiae tectum dominae relinquunt
saepe minati. hoc ostendit, etiam illis amatoribus
gratam eam esse, quibus fuerit iniuriosa. 21 te
suis matres metuunt iuencis. iuenci ergo non
tantum boues dicuntur, sed et homines, quamuis in
15 usu sit, ut non nisi per deminutionem iuenculos di-
camus. 23 tua ne retardet. amoris aura, quae
ad te eos fert; sed utique hoc per allegoriam dicitur.

ODE 2, 9.

Non semper imbres n. h. i. hac ὥδῃ Ualgium
20 consularem amicum suum solatur morte delicati pueri
grauiter adfectum. non semper imbres n. h. i.
Nat. latens sensus in hac eloquutione. intellegi enim
uult nec semper pluere nec semper agros hispidos
esse, id est horridos, per quod intellegendum aduersa
25 hominibus non posse esse continua ac sempiterna.

4 nec Armeniis in oris, amice Ualgi, stat
glacies iners. et hic et in subiectis sensibus non
semper ex superiore *per* zeugma accipiendum 6 aut
aquilonibus querceta Gargani. Garganus mons
30 est Apuliae; querceta autem dicuntur ut pineta et
uineta a quercis scilicet arboribus. 9 tu semper

---

4 Verg. Buc. 3, 9

---

2 tuum nos: suum *M* 3 rident et nymfe *M* 4 nymfae
M 5 acutos *M* 6 nimirum *Pauly* 7 acues *M* 16
quaeq; *M* 26 ualge *M* 27 non nos: nam *M* 28 per
om. *M* 30 ut: & *M* 31 scilicet & *M*

flebilibus modis Mysten ademptum nec tibi
 uespero surgente decedunt amores. Mysten
 semper urges id est instanti querella quereris.
 [uespero surgente.] uespero fugiente solem id est
 orientem, cum Uesper stella quasi refugit id est occidit. ⁵

13 at non ter aeuo functus. Nestorem significat,
 qui traditur tribus saeculis uixisse. Antilochum autem
 Nestoris fuisse filium notum est. 17 desine mol-
 lium querellarum. desine querellarum Graeca
 locutione figuratum est. alioquin nos 'desine queri' ¹⁰
 dicimus. 20 et rigidum Niphaten. Armeniae
 mons est, in quo magna frigora sunt. 21 Me-
 dumque flumen gentibus additum uictis. uidetur
 Euphraten Medorum significare. quem ait gentibus
 uictis additum esse, id est, ad numerum uictarum ¹⁵
 gentium accessisse. et additum uictis poetice quasi
 fracta sit ferocia impetus eius, postquam uictus sit.

ODE 2, 10.

Rectius uiues Licini. hac $\phi\delta\eta$ Licinium
 [Valgium] adloquitur, admonens periculosum esse magna ²⁰
 temptare optimumque esse mediae uitae statum. 1
 neque altum semper urgendo. allegoria, qua
 significat: neque magna nimis adpetenda, nec rursum
 dum pericula timeas inter angustias humilis ac sor-
 didae uitae continearis. 4 litus iniquum. pericu- ²⁵
 losum propter humilitatem uadum siue propter
 saxa; sed et hoc, ut dixi, allegoricos accipiendum.

7 caret inuidenda sobrius aula. in hoc so-
 brius id est sapiens, quod careat inuidenda aula
 id est inuidiosa honorum sublimitate. 9 saepius ³⁰
 uentis a. i. p. per haec et quae subiecta sunt, alle-
 goricos significat, altiora quaeque hominum magis

---

1 flebilibus modys *M*   5 oriente *M*   7 saeculis *M*
 Antilochum *M*   9 querellarum bis *M*   graece *M*   11
 niphaten *M*   14 euphraten *M*   20 Valgium ex principio prioris
 edae illatum deleui   29 inuida aula *M*

periculis esse subiecta. 11 feriuntque summos
 f. m. et hic et in superiore saepius per zeugma
 accipiendum, ut sit 'saepius feriunt'. 13 sperat in-
 festis m. s. a. s. qui prudenter sapit, et in aduersis
 5 meliora sperat et cum prosperis rebus utitur con-
 traria illis id est aduersa metuit. 13 metuit se-
 cundis alteram s. id est: contrariam secundis, quod
 est aduersam. 15 informis hiemes r. l. i. per haec
 et uices esse bonarum malarumque rerum probare
 10 uult. 17 non si male nunc et olim sic erit.
 olim nunc futuri temporis est. 18 quondam hic
 'interdum' aut 'non numquam' significat. 21 rebus
 angustis animosus atque f. a. hac allegoria
 praecipit, nec in aduersis rebus desperandum esse, et
 15 secundis non nimis confidendum.

ODE 2, 11.

Quid bellicosus Cantaber et Scythes H. Q.
 cogitet Adria d. o. [et hic] Quintium Hirpinum
 adloquitur hac ode, qua continetur, alienis negotiis
 20 non debere nos nimias sollicitudines adhibere, sed
 potius commodis uitae 'nostrae consulere celerius se-
 rapientis. 2 Hadria diuisus obiecto: interfuso
 mari a nobis remotus. 4 nec trepides in usum
 poscentis aevi pauca. nec satis agas, ut habeas
 25 uitae necessaria, cum pauca omnino desideret. 5
 fugit [et] retro leuis iuuentas. id est: decedit et
 remanet a nobis procedente uita in senectutem. 6
 arida pellente lasciuos amores canitia. 'canitia'
 pro senecta, quam aridam dixit, quia senes parci ac
 30 tenaces sunt. 9 non semper idem f. e. d. i. u.
 haec ad aetatem uult referri, quia nec ipsa semper

4 inadaduersis . . utitur *M* 11 quondam *Pauly*: non-
 numquam *M* 13 angustis *M* anim. adq. f. *M* alle-
 gorica *M* 17 scythae. s. l. q. *M* 18 et hic *M*, fort. et
 rel. quantum *M* 22 rapientis nos: rapientia *M* 23 re-
 moto *M* 27. remanet *Pauly* 28 canitiam pro *M* 30
 eidem *M*

in flore iuuentae permanet. 11 quid aeternis minore consiliis animum fatigas. diserte, quid, inquit, animum porrigis in rerum aeternarum consulta, cum his non sufficiat breuitate uitae? 16 Assyriaque nardo p. u. ea, quae nunc Syria dicitur, olim addita syllaba Assyria nominabatur. et adnotandum hic quoque nardum feminino genere dici, sicuti supra. 17 dissipat Euhius curas edacis. Euhius a uoce bacchantium Liber pater dicitur. 18 quis puer o. restinguet a. F. s. p. l. suauiter quasi 10 in ipso iam conuiuio sit, sicut supra quis udo deproperare apio coronas curatque myrto. 19 ardentis Falerni. ardentis: austerissimi ac calorem corporibus et animo concitantis. et belle restinguet praeiecit, quia ardentis erat subiecturus. 15 21 quis deuium scortum. belle deuium scortum Lyden ait, quae corpore quidem quaestum faciat, sed non publice prostet; deuium est enim a uia remotum. ceterum scortum meretrix metaphoricis dicitur a scorto id est a solo calciamentorum subiecto omnibus 20 etiam uulgaribus. 23 maturet incomptum Lacaenae more comas religata nodum. grate, ut solent mulieres festinantes pexum tantum capillum in nodum colligere.

ODE 2, 12.

25

Nolis longa ferae bella Numantiae. haec $\phi\delta\eta$ ad Maecenatem scribitur, qua testatur poeta, non conuenire historias et graues res lyrico carmini sed

8 Conferunt epo. 5, 59 uel 13, 9. rectius cf. Pp. ad od. 1, 4, 12. 11 od. 2, 7, 23.

2 anima fatigas *M* 4 is *M* 8 sch. u. 17 transpositum est ante uerba scholii u. 19 erat subiecturus. error indicatur in *M* additis ad supra (sch. u. 16): hd. (= hic deest) et ad dicitur (sch. u. 17) hs. (= hic supple) dissipati huius *M* 10 quasi *M* 13 ad calorem *M* 14 concitatis & uelle *M* 16 uelle *M* 19 m&aforicos *M* 20 subiectum *M* 21 lacenae . . comae religare *M* 26 ferre *M* 27 quia *M*

magis remissas et iocosas; ceterum acta Caesaris melius ipsum scribere. 5 et nimium mero Hylaeum. nimium pro intolerabili posuit. Hylaeus unus Centaurorum fuit. notum est autem proelium illud, quod
 5 inter Lapithas et Centauros in conuiuio nuptiali Perithoi et Hippodamiae exarsit. 7 Telluris iuuenes Gigantas dicit. 7 unde periculum fulgens contremuit domus. pro 'a quibus', ut est illud Terentianum: E praedonibus unde emerat se
 10 audisse. 9 tuque pedestribus p. d. h. proelia Caesaris. hoc est: soluta et ciuili oratione. 14 lucidum fulgentis oculos pro 'lucide fulgentis' ut Uergilius ait Horrendum stridens pro 'horrende'. 15 et bene mutuis fidum p. a. ordo est: bene
 15 fidum id est ualde fidum. 18 nec dare brachia id est saltare. 21 diues Achaemenes. Achaemenes rex Parthorum fuit. 22 aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes: a Mygdone rege, qui Phrygiam tenuit. 23 permutare uelis crine Licymniae.
 20 sensus est: num tu uelis accipere Parthicas aut Phrygias diuitias, ut Licymniae fructum amittas. 24 plenas aut Arabum domos. plenas pro opulentis dictum est. 25 cum flagrantia detorquet ad oscula ceruicem. magnifice depinxit fastidium mulieris
 25 auertentis se ab eo qui osculari se uelit. quod ideo facere solent, ut inritent amantibus desiderium sui. flagrantia ergo oscula maiora intellegamus, hoc est, ex desiderio mulieris ardentia oscula, quae oscula scilicet uelit sibi a poscente extorqueri. 26 aut facili
 30 saeuitia negat. quid est 'facilis saeuitia'? utrum quae facile irascitur an quae facile mollitur? 28 interdum rapere occupet: ipsa rapere occupet

---

9 Eun. 1, 2, 34   13 Aen. 6, 288

---

10 t. u. q. p. d. *M*   14 fidam pa. *M*   16 achemenis
 bis *M*   19 lycymnię *M*   20 frygias *M*   21 licimnię *M*
 22 ut *M*   26 inrident *M*   28 osulaque *M*   30 fa-
 cilesęntia *M*

irascenti amatori iam scilicet satis facere cupiens. et totum hoc [otiositate] mira energia expressum est.

ODE 2, 13.

Ille et nefasto t. p. d. exsecratur hac ὀδῖ
arborem in Sabino agello suo, quod super deambu-⁵
lantem se decidit ac paene oppressit. nefasto autem
'non fasto et abominando'. 2 et sacrilega manu
p. a. uocatio casu accipe arbor, hoc est 'o arbor'.

3. arbor . . pagi. belle, quasi ad illius regionis
infamiam pertineret, arborem suum sibi dominum op-¹⁰
pressisse. 6 et penetralia sparsisse nocturno

c. hospitis. hospitis sui penetralia cruore sparsisse
hoc est hospitem in domo sua interfecisse. 8 ille

[et] uenena Colcha. Colchica, inquit, quia Medea
Colchis fuit, quam summam ueneficam fuisse historiae¹⁵
Graecorum tradunt. 14 in horas. nauita Bos-

phorum Poenus perh. his et, quae subiecta sunt,
significat unumquemque hominum non fere periculum
timere nisi cum proximus sit, uerum tamen plerum-
que ex inproviso mala inopinata interuenire atque²⁰
opprimere. 14 in horas. nauita Bosphorum Poe-

nus perhorrescit. Bosphorus fauces sunt Pontici
maris, unde longissime Africa est. quid ita Poenus
nauita eum perhorrescat? numquid ergo Bosphorum
pro quolibet freto posuit? freta autem angusta maria²⁵
concitata sunt. omnia autem freta a feruore dicta

existimantur. 21 quam paene furuae r. P. furuae
'nigrae' significat, unde furta putant dicta, quod per
nigrorem aeris id est tenebras maxime fiant. 23
sedesque descriptas piorum. descriptas id est³⁰

---

2 otiositate *M*, interpretamentum uerbi 'energia' om. *g*
cf. ad od. 2, 1, 17 expresum *M* 7 fausto *g* 9 arbor
nelle *M* 10 sibi *M*: scilicet *g* cf. ad od. 18, 29 11 spar-
sse . . hospites *M* colchica *M* 16 bosforum *M* 19 pro-
ximum *g* 20 adque *M* 21 bosforum poenus *M* 22 bos-
forum fauces *M* 23 est. quid ita nos: sit. quod ita *M*
24 bosforum *M* 27 pene *M*

separatas. sedes autem piorum Elysios campos dicit, quos separatos aiunt a ceteris locis inferorum.

23 et Aeoliis fidibus querentem Sappho puellis de popularibus. Aeoliis fidibus, inquit, 5 quia Sappho Aeolide dialecto in carminibus suis usa est. queritur autem Sappho de puellis ciuibus suis, quod Phaona ament, quem ipsa diligebat amens. 26 et te sonantem plenius aureo, A. p. t. plenius inquit sonantem, quia Alcaeus robustiores id est 10 bellicas res scripsit et nauigationem suam, cum a tyrannis Mitulenensibus pulsus est. aureo autem plectro propter dignitatem carminis dixit. 29 utrumque sacro digna silentio mirantur umbrae dicere. utrumque ad Sappho et Alcaeum refert.

15 32 densum umeris bibit aure vulgus multitudinem scilicet umbrarum ad audiendum conuenientium, bibit aure autem 'cupidissime audit' significat.

33 quid mirum ubi illis carminibus. sensus est: mirandum, si umbrae libenter illum audiunt, cum 20 et Cerberus et angues Eumenidum stupeant admiratione carminis illius? 34 belua centiceps. Cerberum dicit, qui propter multitudinem anguium qui ex eo eminent, centiceps recte dicitur. 37 et Pelopis parens Tantalus scilicet. 38 dulci laborem 25 decipitur sono. audax figura 'laborem decipitur'; uult enim intellegi audienti illi sensum laboris auferri. 39 nec curat Or. iam dicit et Orionem auocari a propriis uenandi uoluptatibus. agitare ergo agere ac per hoc persequi significat.

30

ODE 2, 14.

Heu fugaces Postume labuntur. ad Postumum hac $\phi\delta\eta$ loquitur de celeritate currentis uitae.

4 popularis *M* 6 de: a *M* 7 quod oden non ament (*ex* amant *corr.*) *M* 8 auro *M* 9 robustiores *Suringar, scholl.* p. 138: robustior est *M* 17 cupidissimi *M* 20 ceruerus *M* admirationem *M* 25 figura labore *M* 26 illis *M* 27 curat Orion. dicit? 31 fugaces: f. *M* 32 curantis *M*

4 indomitaeque morti. indomitae quasi ferocissimae, quia nemo ab ea indulgentiam exoret; sic et inlacrimabilem Plutona statim subicit. 7 qui ter amplum Geryonen. ter amplum pro trimembri dixit. et accipiendum hic extrinsecus 'quamuis 5 ter [et] amplum'. 10 quicumque terrae munere uescimur pro 'quicumque uiuimus'. 13 frustra cruento M. c. praesentia pericula magnopere uitare cupimus, cum nulla ratione mortem effugere possimus. 14 fractisque rauci f. H. pro inlisis dici- 10 tur. 19 damnatusque longi Sisypheus Aeolides, laboris damnatus sic dicitur ut 'capitis damnatus'. 23 praeter inuisas cupressos, inquit, quia funeribus cupressi adhibebantur. breuem autem dominum id est 'breuis uitae'. 25 absumet heres 15 Caecuba dignior seruata centum clauibus. haec cum inuectione dicuntur corripienti aeuum, quod ad nimiam parsimoniam se constringat adseruans, quod heres prodige sit abusurus. 26 et mero tinguet pauimentum superbo. effusurum eum passim uina 20 significat, quae hic magnopere seruauerat reclusa. superbo autem [pauimento] pro ipse superbus.

ODE 2, 15.

Iam pauca arat. iugera. hac $\phi\delta\eta$ de luxuria praesentis saeculi queritur. sensus est autem: tanta 25 libido est hoc tempore latius porrigendi aedificia, ut breui defuturi sint agri arationi. 2 undique latius extenta uisentur Lucrino stagna lacu. non tantum, inquit, in latitudinem sed etiam in altitudinem student porrigere aedificia; denique undique lacus Lu- 30 crinus prospicietur in Campania. non autem latius extenta stagna intellegendum, sed latius uisen-

1 ferocissima M   4 Ger.: g. M   5 quamuis ut sit
quamuis ter amplum ζ 10 raucis M   11 longis aeolides
M   15 heres cecuba M   17 inueccione M   19 ex m&o
corr. M   22 pauimento *deleui*   26 ediftia M

tur. 4 platanusque caelebs euincet ulmos. caelibem platanum ait eleganter, quoniam e contrario maritari arbores dicuntur, quibus uites iunguntur. per hoc autem significat non nisi luxuriae et ambitiosis uoluptatibus studeri. platanus enim in ambu-
 5 lacris conseritur unde fructus nullus est. 6 copia narium. odores dixit. 7 spargent oliuetis hoc est: ubi oliueta fuerunt. significat autem, futurum ut oleae arbores uertantur ad conserendas ibi murto
 10 et uiolas et cetera quae sunt odoris uoluptarii. 8 fertilibus domino priori. quae oliueta sub priore domino id est sub prioribus temporibus colebantur et idcirco fertilia erant. 9 tunc spissa ramis laurea feruidos excludet ictus. et laurea arbo-
 15 infructuosa est et tantum uoluptuosis locis apta. 10 non ita Romuli praescriptum et intonsi Catonis auspiciis u. n. praescriptum † pro certo dicitur a magistris ludi, qui praescripta pueris dant praeci-
 20 piuntque imitari. intonsum autem Catonem ait, quia ueteres propter seueritatem hirsuti erant. normam pro regula dixit. 13 priuatus illis census erat breuis, commune magnum, id est: familiarem rem angustam habebant, rem publicam magnam. 14
 nulla decempedis metata. nemo, inquit, priuatam
 25 domum aedificans decem pedum porticum septemtrioni [autem] obiectam metabatur. septemtrioni autem obiecta porticus aestate delicatioribus grata est, quia solem non contingit. 17 nec fortuitum spernere cespitem leges sinebant. sensus et ordo hic est:
 30 nec sinebant legibus spernere cespitem fortuitum, id est: non licebat inridere eum qui super stipulam uel

---

1 celeps . . celibem *M*   7 odore *M* odorem ξ 9
 conserandas *M*   10 odores *M*   11 fertilibus — 15 apta
in M post 21 dixit posita sunt   festalibus *M*   13 festilia
M   14 excluderat *M*   17 pro certo *M* praeceptum ξ pro
 praecepto nos (*a* = translatum *a*)   ducitur?   19 ait *in*
ras. M   22 Tom mum emagraum *M*   24 decem pedes
M   28 sol eam *Pauly*   29 legesinebant *M*

super herbam recumberet aut dormiret, per quod significat, simplicem ac sine ambitione uitam ueteribus Romanorum fuisse. 18 oppida publico sumptu iubentes et deorum templa nouo decorare saxo. hoc est opera templorum in oppidis publico sumptu iubentes aedificari. est ergo hic [figura] schema, quod ἐν διὰ δυνεῖν dicimus, unum in duobus, quia unum in duo sensus diuisit, oppida enim et deorum templa pro eo, quod est 'oppidorum templa'.

ODE 2, 16.

10

Otium diuos rogat in patenti prensus Aegeo. hac ὄδῃ Grosphum equitem Romanum Siciliensem adloquitur, indicans nemini non otium gratum esse atque optabile. otium diuos rogat in p. p. A[d.] dicit omnes stulte sibi a dis otium optare, cum ipse illud sibi praestare possit, quippe cum nullis praemiis ematur. 9 non enim gazae neque c. s. li. m. t. non enim, inquit, diuitiae aut honor suus cuique prodest, quo minus inquietam sollicitudinibus mentem patiatur. 11 et curas laqueata circum tecta u. ostendit non alibi grauiores curas esse, quam ubi maiores opes sunt. 13 cui paternum splendet in mensa tenui salinum. in tenui mensa hoc est: paupere. salinum patella, in qua primitiae dis cum sale dantur, sed nunc pro uasculo domestico salis dixit. dixit autem bene uiui in paupertate, quia paterna re familiari contentus uictum angustum non abhorret. 15 nec leuis somnos t. a. c. s. a. cupidinem hic non puto pro Amore posuisse, sed pro cupiditate. quare miror masculino eum genere cupidinem dixisse, cum hac significatione haec cupido dicatur. 18 quid terras alio calentis sole mu-

3 Romanis ḡ sumpto M 6 figura *deleui*, figura siue
Pauly 7 endia dye in M 11 aege M 12 grossum
M 14 diuo M 15 ipse sc. *Grosphus*, ipsi — possint ḡ
18 cuiquam ḡ 24 patellē . . primitia M 31 haec cupi-
ditas M

tamus. sic et Uergilius: Atque alio quaerunt patriam sub sole iacentem. 19 patriae quis exul se quoque fugit. sensus est: quis a se quoque aut uitio auaritiae suae [sapientiae suae] potuit
 5 fugere, qui patriam reliquit? 21 scandit aeratas uitiosa nauis. per hoc ostendit, neque mari neque terra posse quemquam curas suas effugere. 22 nec turmas equitum relinquit. id est: etiam si equo uelis curas effugere, sequentur illae te tamen; sunt
 10 enim ceruis et ipsis uentis uelociores. 25 laetus in praesens a. praesentibus, inquit, delectemur ac fruamur, futura non quaeramus. 26 et amara lento temperet risu. amaritudinem uitae hilaritate interposita leniat. 27 nihil est ab omni parte bea-
 15 tum. extrinsecus hic audiendum: quatenus concessum hominibus non est, ut per omnia beati sint. 29 abstulit [et] clarum cita mors Achillen l. T. m. s. ostendit, diuersitatem rerum humanarum duo inter se contraria posuisse, breuem Achillis uitam et
 20 Tithoni usque ad ultimam senectutem porrectam. 33 te greges centum Siculaeque circum mugiunt uaccae. alii, inquit, diuitias di cum insatiabili animo dederunt, at mihi paupertatem cum animi aequitate. per quod ostendit, sic ingenia diuersa
 25 plerumque esse hominibus ut fortunas. 35 te bis Afro murice tinctae uestiunt lanae. Afrum muricem pro Tyrio dixit, uidelicet quia Tyrii in Africam transierunt, qui Carthaginem condiderunt. bis tinctam autem lanam *δίβαρον* purpuram dicit, quam
 30 scimus esse pretiosorem. 37 et spiritum Graiae tenuem Camenae Parca non mendax dedit. [dixit] spiritum tenuem id est subtilem accipe. 'Ca-

1 Georg. 2, 512

4 aut: id est a ς sapientiae suae *M*, *deleui*: aut impatien-
 tiam suam ς 17 cita m. a. l. *M* 22 bachē *M* di cum
 et dederunt nos: dicunt et oderunt *M* 27 tyrio *M* & quia
M 28 cartaginem *M* 31 prurca *M* 32 camenae: car-

menae Graiae' autem ideo dixit, quod haec carmina ad imitationem Graecorum scribat. Graiae genitius singularis est.

ODE 2, 17.

Cur me querellis exanimas tuis. haec dicit 5
adridens Maecenati aegroto grauter querenti de periculo salutis suae negatque se uelle superstitem ei uiuere, mutuae caritatis pignora commendans. 2
amicum hic pro grato posuit. 5 a! te meae si partem animae rapit maturior uis quid moror 10
altera. sensus conceptus est ex illa amicitiae definitione, quae dicit amicitiam animam unam esse in duo corpora *diuisam*. ergo ait: si te uis fatalis sustulerit amicum, quae pars est altera animae meae, partem quae apud me est non retinebo, quo significat non se ei super- 15
uicturum. 7 nec carus aequae nec superstes. nec carus, inquit, alii futurus sicuti tibi sum, nec integram uitam habiturus, parte scilicet animae meae in te extincta. 8 integer? ille dies utramque d.r. id est: unus idemque ille dies utrumque nostrum 20
absumet. 9 non ego perfidum dixi sacramentum. id est: non perfidum iusiurandum de hac re interpositum. 11 supremum carpere iter comites parati. supremum iter illud dicit quo quasi ad inferos itur. 14 nec si resurgat centi- 25
manus gigas diuellet umquam. [a te] scilicet a proposito, de quo apud te nunc loquor et ante iuraui.

17 seu libra seu m. s. f. sensus est: in quocumque signo horum horoscopum natiuitatis meae constitutum habeo, haec intellego, tuo horoscopo con-
uenire ac per hoc unam genesim nos horum aequitate 30
habere. 19 seu tyrannus Hesperiae capricornus u. tyrannum nunc ideo dixit quod hiemale signum est; nam oritur sexto decimo kalendas Ianuarias,

men *M* 6 assidens ζ 9 si maec *M* 12 quam *M* 13
diuisam *addidi* 16 superstis *M* 19 sch. u. 8 post sch. u. 9
est in *M* 26 a te *delendum uidetur* 28 lira *M* 29 sig-
norum horoscopum ζ 30 hoc ζ 31 horum nos: morum *M*

occidit autem octauo decimo kalendas Februarias, quod tempus in undas quasi dominatur id est saeuit. sed Hesperiae undae quare? nisi forte uult intellegi occasum signi huius magis saeuire tempestatibus quam

⁵ ortum, ut per Hesperiam undam occiduam partem Oceani et ex ea occasum astri huius intellegamus.

22 te Iouis impio tutela Saturno refulgens eripuit. aiunt Saturni stellam infestam esse hominibus, Iouis autem e contrario saluberrimam, Saturno

¹⁰ pericula adferri eaque tamen euinci si perfulget Iouis stella. per haec ergo significat, periculis aduersae ualitudinis nuper Maecenatem liberatum, cum ob hanc gratulationem populus ei in theatro plausum edidit, eodemque similiter tempore et se periclitatum repentino

¹⁵ arboris casu, de quo supra locutus est. ita autem idem attulit, ut illud probaret, quod supra dixerat utrumque nostrum incredibili modo consentit astrum.

ODE 2, 18.

²⁰ Non ebur neque aureum mea reni. in d. la. haec $\phi\delta\eta$ in continentiam scribitur, per quam paupertatem suam omnibus diuitiis praeferat. 2 renidet [redinet] 'fulget' significat. 3 non trabes Hymettiae. trabes Hymettiae [r.] marmor Achai-

²⁵ cum dicit, quod caeditur in Hymetto monte Atticae regionis. 4 premunt columnas u. r. A. id est: Numidicas columnas; Numidia autem Africae pars est interior. 5 neque Attali ignotus heres regiam occupauit. Attalus rex Asiae *Pergami* regnauit, cuius

³⁰ hereditatem populus Romanus cepit. dicendo autem heres et occupauit suspicionem dat, qua existimemus, falso testamento Romanos hanc sibi hereditatem uindicasse. 7 nec Laconicas mihi trahunt honestae p. c. hoc illo pertinet, quod, praetextas togas

---

1 faeburias *M* 4 his magis *M* 13 populoſein theatro
M 15 id autem ideo? 22 ditus *M* sch. u. 2 post sch.
u. 3 in *M* 24 hymetiae. r. *M* 25 editur *M* im&o *M*
30 coepit *M*

cum sibi nobiles conficiunt ad spem magistratuum gerendorum, notum sit uxoribus clientum ad matronam conficientis conuenire et purpuram cum ipsa carpere.

9 at fides et ingeni benigna uena est. hic locus similis est illi Uergiliano: Si non ingentem foribus domus alta superbis Mane salutantum totis uomit aedibus et cetera. 10 pauperemque dines me petit. hoc est: gratiam mei petit. 11 nihil supra deos lacesso. nihil, inquit, amplius a diis peto. 12 nec potentem amicum l. f. s. b. 10 u. S. hoc est: nec amplius a Maecenate opto, qui me satis beatum facit donando me uno fundo Sabino, qua possessione contentus satis beatum me iudico. 15 truditur dies die. inuehitur in eos, qui non intellegant tempus uitae suae uelociter currere, nihilo minus tamen destinant aedificia domorum ingentia et pretiosa construere, cum potius deberent, si memores mortalitatis essent, sepulcra sibi struere. 20 marisque Bais obstrepentis urges. ordo est: litora maris obstrepentis Bais, id est, Baianis litoribus perstreptentis. hic autem corripit eos, qui in Campania affectent molibus in mare iactis praetoria superaedificare. 23 quid quod usque proximos r. t. a. accedit nunc, inquit, ad hanc ambitionem tuam et auaritiae zelus, quo uicinos tuos per inpotentiam agris 25 suis expellis. 26 pellitur paternos in sinu ferens deos et uxor et uir sordidosque natos. hic ipsa re acerbitas descripta est, homines pauperes ac religiosos sedibus suis pulsos etiam sacra deorum Penatium secum ferre, cum discedant, nec aliud amplius 30

5 Georg. 2, 461

1 magistro tuum *M* 6 salutatum et mouit *M* 12
sati *M* mihi uno? 14 non *om.* § cum? 16 destinant nos:
desinent *M* non desinant § 19 obstrepentis uries *M* 20
perstreptentibus *M* 22 mobilibus *M* mari *M* 25 scelus §
27 et uxor: exur or *M* sordidus natus *M* 28 rei §
descripta *M* religiosus *M* 29 suos *M*

quam filios suos; quos sordidos dicendo gravior
 inuidiam expellentibus facit. 29 nulla certior
 tamen rapacis Orci fine-destinata aula diuitem
 manet erum. habeas licet, inquit, o diues, quidquid
 5 putas, scito tamen nihil proprium ac tuum tibi magis
 esse quam mortem; illa enim quae possidentur tem-
 poralia sunt, at mors perpetua est. 34 regumque
 pueris nec satelles Orci. pueris pro filiis positum.
 regum autem significat, omnes et diuites et pauperes
 10 pari mortalitatis conditioni subiectos esse et idcirco
 non magnopere adpetendos esse honores nec diuitias.
 38 hic leuare functum pauperem laboribus
 uocatus atque ñ . . audit. belle, quia mors ne-
 cessitas est; ita tamen perpetua requies laborum.

15

ODE 2, 19.

Bacchum in remotis c. r. hac ode indicat a
 se uisum Liberum patrem in secretis nemoribus car-
 mina docentem et quasi perturbatus his quae audierat
 exclamat: heu heu. 3 auris . . ac. s. acutas Saty-
 20 rorum aures non ad audiendum tantum referendas
 dixit sed etiam ad figuram earum. nam sic uidemus
 Satyros fingi oblongis auribus acutisque. 5 heuhoe
 recenti mens trepidat metu plenoque . . pectore
 turbidum laetatur heuhe. 'metu trepidat' † sacr.
 25 sagittae perturbatum significat; et mira energia totus
 hic locus explicatur. 6 plenoque Bacchi pectore
 turbidum i. e. bonus sensus; uiso enim deo quis
 non perturbetur, licet gaudeat? et bene repetitum eu
 heu, quasi incitamento mentis ad hanc exclamationem
 30 instigante. 7 parce Liber parce graui metuende
 thyrsos. bene haec dicuntur ab eo, qui per ipsam
 mentis perturbationem putet sibi infesto thyrsos deum
 imminere. 9 fas peruiacis est mihi Thyiadas.

4 habes *M* 5 putas: optas *g* 8 sec *M* 10 con-
 ditione *M* 13 uelle *M* 18 audierit? 21 earum *Paulg*
 eorum *M* 22 heuhoe rec.: heu herenti *M* 24 metu tre-
 pidat: metuit trepidit *M* sacris Bacchi se perturbatur
 nos 30 graue *M* 33 Thyiadas: thyrsos *M*

fas est nunc non significat 'licet', sed 'possibile est'; uult enim probare se deo, non indignum esse mysteriis eius, cum sufficiat cantandis his, quae ad sacra eius pertineant. 12. iterare mella: ex integro cantare ac repetere. 13 fas est beatae coniugis additum stellis. Ariadnes coronam significat, quam Liber pater inter sidera conlocauit. 14 *Penthei* . . Pentheus uinctum recluserat, qui ob hanc causam fulmine ictus est. 16 exitium Lycurgi. hic quod uites excidisset, furore a Libero iniecto crura sibi falce 10 amputauit. 17 tu flectis amnes. flectis pro eo, quod est 'domas', positum est, tamquam decursus eorum declinet quo uelit; an quia multas terras subegit, an uero quia muneri eius inmiscantur et ad suauiores usum flectuntur. 17 tu mare barbarum. bar- 15 barum pro saeuo ac uiolento propter subiectas tempestates dixit. 'flectis' autem ex superiore hic quoque audiendum. 18 tu separatis uuidus in iugis. separatis: secretis ac remotis nunc significat. 18 uuidus in iugis: madidus scilicet propter uinum. 20 19 nodo coherces uiperino Bistonidum sine fraude crinis. Bistonides Thraces sunt, quae cum in sacris Liberi patris crinibus solutis uersantur, angues et capite et in manibus gestant; sine fraude autem sine noxa ac sine iniuria intellegendum. 23 25 Rhoetum retorsisti leonis unguibus horribili- que mala. non 'leonis unguibus et horribili mala retorsisti', sed 'retorsisti Rhoetum qui est leonis unguibus et horribili mala'. sic dicitur illud apud Uergilium: [maculis] Quem Thracius albis portat 30

29 Aen. 5, 565.

2 mysteriis *M* et mysteriis ς 3 qui *M* 6 additam
M 7 lemma et scholii initium om. *M* cf. ad epist. 1, 16, 73
 8 uinctum *M* 9 lycurgi *M* 11 prius sch. u. 17 post
 sch. u. 19 in *M* positum est annes *M* 16 subitas *Acr.*
 18 audiendo *M*, subaudiendum ς prius sch. u. 18 ante
 sch. u. 23 in *M* 21 bistonidum *M* 22 bisthroni traces
 sunt, qui *M*, Thracae ς 27 non addidi, an ς 28 retor-
 sisti, sed nos: retrorsistis ad *M*, retorsisti, an ς 30 traciis *M*

equus bicolor maculis. 27 sed idem pacis eras
 mediusque belli, hoc est: tam belli quam pacis
 potens. 29 te uidit insons Cerberus. non 'sem-
 per insons', sed 'tibi insons' id est: qui tibi nocere
 5 non potuit. 30 aureo cornu decorum. Libero
 patri et cornua a nonnullis adsignantur, quoniam
 scilicet uinolentia etiam proteruitatem et contumaciam
 addere solet, quae per cornua significantur. 30 le-
 niter atterens caudam. suauiter, ut solent canes
 10 facere dominis blandientes.

ODE 2, 20.

Non usitata nec t. f. p. poetice significat se
 in cycni figuram transiturum et dulcedine cantus
 totum orbem inpleturum. non usitata autem hoc
 15 est: non uulgari; nec enim uulgaria scribit. 2 bi-
 formis. biformem autem uatem se dicit, quod et
 lyrica scribat et hexametros. 5 non ego pauperum
 sanguis parentum. hoc est: non ero ignobilis,
 quem putatis humilibus parentibus natum. 6 non
 20 ego quem uocas dilecte Maecenas obibo. negat
 se obiturum, quod per allegoriam intellegi uult, car-
 mina sua semper floritura. 9 iam iam residunt
 cruribus asperae pellēs. iam dicit se in cycnum
 transfigurari. 13 iam Daedaleo notior Icaro
 25 uisam gementis litora Bosphori. hic significat
 carmina sua ad extrema usque orbis terrarum et bar-
 baras etiam gentes peruentura. gementis autem
 Bosphori hoc est: perstrepentis ac sonantis intellege.
 16 Hyperboreosque campos: qui ultra flatus
 30 aquilonis septentrioni subiacent. 17 et qui dissi-
 mulat metum Marsae cohortis: Italicorum militum
 accipe; Marsi enim Itali sunt. 21 absint inani
 funere neniae. neniae enim cantus sunt funerum.

---

5 liberi <i>M</i>	9 cauda <i>M</i>	15 non uulgaria <i>M</i>	17
exam&ros <i>M</i>	20 mecnas <i>M</i>	21 quo <i>ς</i>	24 hic aro
.. litera <i>M</i>	25 hic nos: haec <i>M</i> , hoc <i>ς</i>	28 hoc est <i>del.</i>	
<i>Pauly</i>	29 hyperboreosque <i>M</i>	31 marse co hostes <i>M</i>	

22 luctusque turpes. ad habitum lugentium refert, qui scilicet turpes sunt; turpem autem ipsum luctum ait. 23 ac sepulcri mitte superuacuos honores. superuacua est enim sepultura ei, qui immortalitatem uidetur per carmina consequi. 5

ODARUM LIBER III.

Odi profanum uulgus et arceo. indoctos detestatur. haec autem $\phi\delta\eta$ multiplex per uarios deducta est sensus. 1 odi profanum. profanos allegoricos indoctos dicit. ceterum profani proprie dicuntur sacris non initiati. ergo quasi Musarum profanos dicit. 2 fauete linguis. hic mos in sacrificiis usurpatur et significat 'bona omina habete', quod oportune poeta hic intulit, quia et profanos praedicendo et Musarum sacerdotem subiciendo sacrorum meminerat. 2 carmina prius non audita: Romanis utique non prius audita, quamuis Laeuius lyrica ante Horatium scripserit. sed uidentur illa non Graecorum lege ad lyricum characterem exacta. 4 uirginibus puerisque c. dicit se carmen proditurum, quod teneras aetates ad utilia instituat, quibus ad beatam uitam peruenire possint. 5 regnum . . in proprios greges r. i. i. c. i. o. g. t. c. f. m. zeugma est et hic, ut 'imperium' et ad superiorem sensum referamus, quia totum tale est: regum timendorum in proprios greges imperium est et *Iouis in reges imperium est*. philosophos ostendit autem neminem hominum a metu immunem esse, ac per hoc, et infimos

6 HORATI FLACCI COMMENTARIORUM LIBER . II .
 EXPLICIT . INCIPIT LIBER III . *M* 10 propriae *M* 11
 musasarum, c *super ar scripta, M* 12 hic mons *M*, haec
 vox ex *Acr. Pauly* 13 omnia habet *M* 14 quia nos: qua
M, qui § 15 sacerdotes subiacendo *M*, sacerdotem se sub-
 iciendo § 16 alterum sch. u. 2 post sch. u. 5 legitur in *M*
 17 leuius *M* 18 scribserit *M* 26 haec addidi; fort.
 rectius pro philosophos ponas Iouis in ipsos. 27 hominem *M*

et maximos isdem conditionibus uitae subiectos esse

9 est ut uiro uir latius ordinet arbust
sulcis et reliqua. per haec ostendit studia quidem
et gradus honorum et mores diuersa esse hominibus
5 conditionem tamen mortalitatis unam esse. 10 hi

[in] generosior descendat in c. p. candidatur
magistratum petendorum significat. 14 aequa lege
necessitas: necessitatem mortem dixit, quia necess
sit mori. 16 omne capax mouet urna nomen

10 haec secundum opinionem illam uulgarem dicuntur
qua adfirmatur sorte ductos ad mortem ab Orco trahi

17 destitutus ensis c. s. i. c. p. per allegoriam
significat neminem libenter posse uiuere qui metuat
et sumpsit in exemplum Damoclem, super quem Dio

15 nysius Siciliae tyrannus seta gladium suspendit ante
positis epulis quam amplissimis et ceteris, quae a
uoluptatem animos auocare possint; per quae ostendi
similiter regiam uitam splendore rerum suarum ut
non posse, quia semper insidiarum metu suspecta si

20 20 non auium citharaeque cantus somnum
hoc ideo dixit, quoniam quidam regum Saeclorum pe
nimias delicias ad citharae et auium cantum dormie
bant. 21 somnos agrestium l. u. h. h. f. d. ordi

est: non fastidit humiles domos; et ideo apud 'non
25 particulam subdistinguendum. 27 nec saeuus Ar
cturi cadentis impetus aut orientis Haedi.

contrario est, antitheton; cadenti enim orientem oppo
suit. uidelicet autem Arcturum occasu sui magis tem
pestates concitare. 29 non uerberatae grandin

30 uineae fundusque mendax. per zeugma ex super
iore et hic accipiendum est 'sollicitant'. fundus

1 hisdem *M* uitam *M* 6 descend. in *M* 7 magistrat
tum *M* 9 mouetur *M* 11 quia *M* ductus *M* fort. recte

14 dionysius *M* 15 saeta gladio *M* 16 aepulis *M*
17 aduocare $\S$ 20 auium: aurum *M* q; cantus . . 2

aium cantum in *M* in margine a manu antiqua scripta mut
lata sunt: . . dix | qm̄ quid | regū sic | rū p̄ nim | diuitia | a
cithar | & aui | cantu | 25 particulatim *M* 26 orient

27 est, id est *Paully* 28 suo $\S$ 31 sollicitum te *M*

autem mendax merito dicitur, quia plerumque cultoris
sui spem fallit non perferens ad maturitatem fructus
quos ostenderat. 30 arbore nunc aquas cul-
pante nunc t. a. s. n. h. i. hic illud ostendit, quod
dixerat fundusque mendax. plerumque autem ste-
rilitas arboribus euenit per nimias aquas, interdum
per siccitates, aliquando per uiolentiam frigorum.
33 contracta pisces aequora sentiunt. transit
ad eos, qui per nimiam luxuriam elaborant sibi aedi-
ficia etiam in mari ponere. 37 sed timor et minae 10
seandunt eodem quo dominus. redit ad illa, quae
beatam uitam adimunt. 38 neque decedit aerata
triremi et post equitem s. a. c. hic ostendit nec
terra nec mari quemquam posse effugere insita animi
uita. 41 quodsi dolentem nec Phrygius lapis 15
nec p. s. c. d. u. sensus est: si dolorem corporis
animique nulli diuitiarum apparatus excludere possunt,
cur laboremus in acquirenda re. Phrygius lapis
marmor est Synnadicum. Synnada enim esse dicunt
urbem Phrygiae iuxta quam hoc marmor caeditur. 20
42 nec purpurarum sidere. hoc est: quamuis si-
dere clarior sit. non enim omnem purpuram sidere
clariorem intellegi uult. 44 Achaemeniumque
costum. odoramentum est quoddam gratissimum.
Achaemenii autem Persae dicti ab Achaemene rege, 25
qui quondam totum orbem tenuerat. 45 cur inui-
dendis postibus id est: magnificis ac nobilibus.
46 et nouo sublime ritu moliar atrium. ordo est
'ritu nouo sublime atrium cur moliar'. sublime autem
et ad altitudinem referre possumus et ad magnificen- 30
tiam. 47 cur ualle permutem Sabina! diuitias

---

sollicitant te *Pauly* 1 cultores, 1 s. l., *M* 5 sterilitas
M 7 uiolentiam *M* 11 quod hominus *M* 13 triremi
post equit. e. m. s. *M* 15 frigius *M* 18 quenda *M*
frigus *M* 19 synnatycum. sinnada *M* dicuntur bem
ryge *M* 20 quem, a s. l. *M* 21 sidera *M* 23 ache-
meniumque *M* 24 odoratum *M* 25 achemeni et ache-
mene *M* 26 tenuerat nos: tenuerunt *M*, tenuit *g* 31
allem *M*

operosiores. cur, inquit, relicto Sabino agro, ubi paruo contentus securam uitam ago, adpetam amplissimas domuum fundorumque possessiones, quae mihi oneri et molestiae sint.

5

ODE 3, 2.

Angustam amice. suadet breuiorem uiam facilioremque esse pauperi ad beatam uitam, si ita instituat, ut in subiectis ostendit. 2 robusti acri militia puer. hoc est: cum iam robustus es
 10 ac per hoc: cum adulescens es. 2 acri militia aut 'in acri militia' accipe aut 'per acrem militiam'. 3 e Parthos feroces. Parthos pro quibuslibet hostibus accipe. 6 illum ex moenibus hosticis m. l. t. p. tam clarus sit, inquit, in gloria bellicarum rerum
 15 adulescens, ut uulgo etiam mulieribus et puellis hostium notus sit, quae utique nisi frequentes in bello non conspicunt. 10 asperum tactu leonem. hoc est qui tam asper est ut leo. asperum tactu autem qui, si tactus est id est laesus, asperatur. 14 mor
 20 et fugacem p. u. hic ostendit eos maxime in bello periclitari qui fugiunt. 17 uirtus repulsae nescis sord. haec de Stoicorum secta sunt, qui dicunt uirtutem solam sufficere ad uitam beatam. repulsae autem generaliter accipe pro infamia ac turpitudine
 25 hoc enim ait: uirtus infamis ac sordida numquam esse potest. 19 nec sumit aut ponit s. a. id est: nec in potestate populi est, honoretur necne, quia non alius illi inferre potest, quod in ipsa positum est. 22 negata temptat iter uia. negata scilicet hoc
 30 minibus. his autem intellegi uult per uirtutem acquirere posse homines immortalitatem, qui mortali conditione sunt. 25 est et fideli tuta silentii merces: inter uirtutes scilicet. 26 uetabo quod

---

6 amicae M uitam facio liorem M 20 maxime
 M 27 honoretur necne nos: coronetur nec M, coronetur
 Pauly 29 schol. u. 22 post sch. u. 26 est in M inter

Cereris sacrum uulgarit arcanæ. absit, inquit, ut sub eodem tecto morer aut cum his nauigem, qui linguam suam usque ad proditionem mysteriorum Cereris producunt. 32 raro antecedentem scelestum d. p. p. c. hoc proximum est illi quod dicitur, 5 deos iratos pedes lanatos habere, quia nonnumquam tarde ueniunt nocentibus. secundum hoc ergo 'poena pede claudo' nunc dicta est, quam raro deseruisse antecedentem scelestum ait, significans difficile non persequi eum, cui ob meritum aliquod debetur. 10

ODE 3, 3.

Iustum et tenacem p. u. in secta Stoica et hoc dicitur iustum uirum et honesti propositi non terri ciuium opinionibus exigentium, ut aliquid contra rationem faciat. 3 non uultus instantis tyranni 15 mente quatit solida. scilicet eum, quem iustum et tenacem propositi ait. ergo sensus est: sapientem uirum non quatit id est non conturbat minax uultus tyranni ideo scilicet, quia solida mente est id est firma ac constanti. 9 hac arte Pollux id est: hac 20 uirtute. 9 et uagus Hercules. uagus dictus est, quia orbem terrarum peragrauit. 10 arces igneas id est: sidereas, ac per hoc, caelestes. 11 quos inter Augustus r. bene, quia et ipse uirtutis cultor est. 12 purpureo bibit ore nectar. purpureo 25 ore: claro et splendido, ut Uergilius: Lumenque iuuentæ Purpureum. 13 hac te merentem B. p. hac: uirtute scilicet. merentem. merentem quomodo accipimus? utrum simpliciter id est dignum,

6 cf. Petron. 44 26 Aen. 1, 590.

1 c&eris *M* uulgarit, ue *super a add.*, *M* arcanæ
M 2 eodem tecto morer aut cum *nos*: eod. tectumero
 tecum *M*, eodem tecto mecum sint et (*uel* sint aut) ut cum 5
 3 c&eris *M* 6 pede lanos at *sup. scr.* *M* 7 secundam
M 10 aliquod poena debetur 5 *recte?* 13 dicit. ut iustum
M propositio *M* 16 scilicet (scil.) *cod. Par.*: sed *M*
 d est 5

an ut mereri stipendia milites dicimus? 14 indocili-
iugum collo trahentes: alioqui scilicet indocili
non utique etiam sub Libero patre, qui eas docuerit
iugum suum trahere. 17 gratum elocuta consi-
5 liantibus Iunone diuis. consiliantibus nunc
'in consilio agentibus' intellegendum. est autem sen-
sus: Iunone elocuta, quod erat cum diis, apud quos in
consilio loquebatur. gratum elocuta consilian-
tibus I. d. non est alia haec ὁδὴ quam superior
10 sed illi adhaeret. quare falluntur, qui eas separant
quippe cum manifeste operi adhaereat hoc modo: haec
Quirinus Martis equis Acheronta fugit, gratum elo-
quuta consiliantibus Iunone diuis. significat enim hoc
Romulum in caelum receptum Iunone iam mitigata
15 Romanis, quibus propter iram, quam in Troianos
habuit, aliquamdiu irata fuit. 19 fatalis incestus-
que iudex. haec iam Iunonis uerba sunt in consilio.

22 mihi castaeque damnatum Mineruae. pro
'a me'. 23 damnatum: Ilium scilicet. 25 iam
20 nec Lacaenae splendet adulterae famosus ho-
spes. eleganter haec dicuntur, quibus quasi ostendit se
Iuno ad satisfactionem usque ultionem percepisse de
Troianis. 34 discere nectaris sucos id est: ad-
suescere saporibus nectaris. 37 dum longus inter
25 saeuat Ilion Romamque pontus. dum longe sit,
inquit, ab Illo Roma, in qualibet parte orbis Romani
quantum in me est regnent. eleganter hic peruicacia

iratae in Troianos deae exprimitur. 39 † regnat
obeati. regnant. ὁ. pro regnent, secunda pro tertia
30 persona est, ut est illud Uergilianum: Tertius Ar-
golica hac galea contentus abito. 40 dum
Priami Paridisque bûsto insultet armentum

---

30 Aen. 5, 314

---

9 qua <i>M</i>	10 adher& et adhereat <i>M</i>	11 priori?
14 romolum <i>M</i>	19 illum <i>M</i>	20 Lacaenae: helenę <i>M</i>
adulterre <i>M</i>	22 usque ad ultionem <i>M</i>	23 necters
sucum <i>M</i>	29 <i>Paully</i> regnato scholiasten legisse putat	

hoc est: pascendo supergrediatur. 41 et catulos
 ferae celent inultae. perite ostendit, quam deser-
 tam esse uelit Troiam. 45 horrenda late nomen
 in ultimas. non perpetuum epitheton 'horrendam
 Romam' dicit, sed barbaris horrendam. 46 qua 5
 medius liquor secernit Europen ab Afro. Ga-
 ditanum mare et fretum significat; inde enim discerni
 incipiunt Europa et Libya. 48 qua tumidus rigat
 arua Nilus. non semper tumidus, sed tunc tumidus
 cum rigat. 49 aurum inreperitum et sic melius 10
 situm cum terra celat spernere fortior. bene
 aurum utilius ait esse priusquam de metallis effodiatur,
 quoniam effossum causas praestat auaritiae ac sceleri-
 bus; populum autem Romanum ait constantissimum
 aurum contemnere, et merito quoniam apud ueteres 15
 paupertas magis in honore erat quam diuitiae. 52
 omne sacrum rapiente dextra. non 'Romanorum
 dextra', sed eorum qui cogunt aurum in usus humanos.
 extrinsecus autem hic accipienda uox est 'etiam', ut
 sit: etiam sacrum rapiente dextra. 54 uisere ge- 20
 stiens qua parte debacchentur ignes. australem
 cardinem significat, qui est torrentissimus. 61 Troiae
 renascens alite lugubri fortuna tristi clade ite-
 ratur. ordo et sensus: fortuna Troiae alite lugubri
 id est malo auspicio renascens iterato excidio cadet. 25
 hic autem sensus inde conceptus est, quod Flavius
 Fimbria legatus Cinnae Ilium temporibus Syllanis
 oppugnauit ac diruit, quem mox seditio militum
 occidit. 69 non hoc iocosae conueniet lyrae:
 quo Musa tendis. nunc his uerbis poeta ad se 30
 conuersus ait non se recte facere, quod lyrico carmine,
 cui iocosa conueniant, seueriora loquatur. 70 desine
 peruicax referre sermones deorum. peruicax

1 catillos ferre *M*   4 perpetuo epitheto *g*   7 et ad-
 didi: *om. M*, mare *om. g*   13 causas nos: causat *M*   21
 debacchentur *M*   25 auspicio *M*   renascens *Paully* iterato
Hauthal: renascenti iterata *M*   27 fimbria *M*   31 lyrico
 carmini *M*

nunc pro 'licentior' dicitur. 71 et magna modis
tenuare paruis. sensus est: desine magnas res,
quae heroico magis carmini conueniunt, extenuare
humilitate lyrici carminis.

5

ODE 3, 4.

Descende caelo et dic age tibia. inuocat
Musam ut se iuuet in carminibus. sed quod ait de-
scende caelo, ad illud pertinet, quod uelit iam trans-
ire a Iunonis sermonibus, quos in caelo habuisse eam
10 ostenderat. 5 auditis. hic distinguendum et pro-
nuntiandum interrogatiua figura. dicit autem audire
se uocem Musae cantus. 5 *an me ludit amabilis*
insania: aut numquid ego hoc imaginor errore mentis,
quem nimio poetico studio concepi? 6 audire et
15 uideor pios. hic pios dixit pro diis, et ex hoc pro
Muis dictum est. 9 me fabulosae Uulture in
Apulo . . extra limen Apuliae. Uultur mons est
in Apulia, ubi dicit se poeta educatum a nutrice no-
mine Apuliae, quam fabulosam appellauit, quod nutri-
20 ces fere alumnis suis fabulas narrare soleant. 11
ludo fatigatum. ordo est: ludo somnoque fatigatum.

14 quicumque celsae nidum Acheruntiae.
Acheruntia oppidum est Lucaniae, quam nidum ap-
pellauit, quod paruum sit et in summo monte con-
25 stitutum, sicut nidi auium in summis arboribus solent
esse. 15 saltusque Bantinos. [cu] Bantia oppi-
dum est in Apulia. 15 et aruum pingue tenent
humilis Ferenti. Ferente oppidum est et ipsum
in Lucania, quod humile appellauit, quod in ualle est
30 positum. 18 ut premerer sacra lauroque con-
lataque myrto. sacram laurum non ideo tantum
dixit, quod sit in tutela Apollinis, sed etiam quod
uelit diuinitus se ea coopertum a columbis intellegi.

---

12 an . . insania *addidi* 18 a nutrice: an ut fictę *M*
20 aluminibus *M* 22 celsenium hacheruntiae *M* 26 sal-
tus cubant inos *M* 28 Ferentum *ς* 30 praemerer . .
lauraq; . . myrto *M* 31 sacrum *M* 32 appollinis *M*

20 non sine diis animosus infans. ideo quia solitudinem nemoris non expauerat, cum esset et solus et infans; quod ipsum prodigium dicit diuinitatis cuiusdam, quam in se esse intellegi uult. 21 uester, Lamenae, uester in arduos t. S. ubicumque, inquit, sum, uester sum, o Musae, cuius infantiam manifestum est uos custodisse. per haec autem significat se ubicumque fuerit nihil aliud quam studia musica colere. 23 seu Tibur supinum seu l. p. supinum, inquit, Tibur ad situm eius [montis] aspiciens. 10 nam in latere montis constitutum est. 25 uestris amicum f. et c. sub Bruto se militasse Horatius aepe ostendit et periclitatum, cum ab Augusto partes suas fusae sunt, quod periculum nunc ait praesidio fusarum se euasisse. 27 deuota non extinxit 15 arbor. deuota nunc excidenda ac per hoc execrabilis ac detestabilis. 28 nec Sicula Palinurus anda. ostendit se etiam in mari circa Palinurum romunturium periclitatum. 29 utcumque mecum os eritis. utcumque nunc pro 'ubicumque' accipe. 20 at' enim ueteres non numquam pro 'locali particula' ponebant, ut Uergilius in quinto Caesis ut forte luencis pro 'ubi caesis', et Ouidius: † Quae regit tellus illuc ut pontus et aer. 30 nauita. nauita id est: nauigans. 34 et laetum equino 25 anguine Concanum. Concani Hispaniae gens est et ut alii dicunt Scythiae, quos ostendit equino uesci anguine. de quo et Uergilius sic ait Et lac concretum cum sanguine potat equino. 36 et scythicum inuiolatus amnem. Scythicum amnem 30 lanain uidetur significare. inuiolatus autem et ad superiores sensus per zeugma referendum. 37 uos Caesarem altum militia simul fessas cohortes addidit oppidis. etiam Caesarem altum, inquit, uos

22 Aen. 5, 329.

23 Metam. 1, 15

28 Georg. 3, 463.

9 seu tybur *M* 10 montis *del. Pauly* 16 excidenda
 21 euidenda *M* euitanda *5* 18 mare *M* 23 ibi *M*
 24 utraque fuit . . illic *Merkel*, 25 lactum *M* 33 fortis addidit *M*

recreatis, cum in hibernis constituit exercitum; per quod etiam Caesarem studiosum esse poeticae ostendit.

41 uos lene consilium datis et dato gaudetis almae. per Musas id est per studium litterarum ad sapientiam corroborari mentem intellegit. lene enim consilium sapientiam dicit. 42 scimus ut inpios Titanas immanemque turbam hac parecbasi ostendit uires sine prudentia non tantum uanas esse, uerum etiam sibi aduersarias; per quod 10 probat illud, quod supra dixerat uos lene consilium datis et dato gaudetis. 50 fidens iuuentus horrida brachiis. ordo est: fidens brachiis iuuentus horrida. melius enim intellegitur quam 'horrida brachiis'. 51 fratresque tendentes opaco Pelio 15 inposuisse Olympo. tendentes: contententes. de hoc autem et Uergilius sic loquitur:

Ter sunt conati inponere Pelio Ossam
Scilicet atque Ossae frondosum inuoluer
Olympum.

20 Ter pater exstructos deiecit fulmine montes
54 aut quid minaci Porphyryon statu. si Uergilius: Mediaeque minans inlabitur urbi nisi quod et in ipsa corporis altitudine minae quaedam uidentur esse atque horror. 58 hinc audidit 25 stetit U. audidit Uulcanum dixit propter ignis audiditatem. 60 umeris positurus a. numquam positurus pro 'qui numquam ponet'. 61 qui roripuro Castaliae lauit crines. Castalia fons est in monte Parnasso. 63 natalem siluam: nunc 'in qua natus est'. aliter diem natalem dicimus, quod quis natus est. 64 Delius et Patareus Apollo Delius a Delo insula dicitur, Patareus a Patara urbe quae est in Lycia. 65 uis consili expers mo-

16 Georg. 1, 281 sqq.   22 Aen. 2, 240

3 gaudentes <i>M</i>	8 par&basi <i>M</i>	11 gaudentis <i>M</i>
13 intellegitur horrida iuuentus quam h. b. 5	14 apaco	
17 pelion <i>M</i>	21 porphyryon <i>M</i>	23 mina <i>M</i>
appollo <i>M</i>	33 uix consili <i>M</i>	

ruit sua. haec et generalis est sententia et specialiter praeterea nunc ad Gigantes pertinet. 66 [quia] vim temperatam dii quoque prouehunt in maius. hoc ad Augustum uult referri, quem scilicet fortem intellegi uult et doctum, per quae ad sublimitatem imperii fama peruenerit. 70 notus et integrae temptator Orion Dianae. et hic 'testis est mearum sententiarum' accipe. Orion autem Dianam stuprare cum temptasset, sagitta eius occisus est. 73 iniecta monstris Terra dolet suis. Terra, inquit, 10 mater dolet filios suos Gigantes se montibus suis premere. 75 nec peredit inpositam celer ignis Aetnen. Aetna mons Encelado superpositus est, quem ait, quamuis superardeat, non tamen absumi ut semper eum premat. 77 incontinentis nec Tityi 15 iecur relinquit ales. incontinentis: libidinosi. hic autem adortus est Proserpinam uel ut alii aiunt Latonam; ob quod iecur eius semper renascens a uulture consumitur. 79 amatorem trecentae Perithoum cohibent catenae. aequae et hic Proserpinam rapere 20 temptauit, ob quod dicitur uinctus esse apud inferos.

ODE 3, 5.

Caelo tonantem credidimus I. r. famae, inquit, tantum de Iouis magnitudine credidimus: quanto magis de Augusti credendum est, cuius uirtutes et 25 potentiam omnes non audimus, sed uidemus. 3 adiectis Britannis imperio grauibisque Persis. per has gentes ab ultima occidentis plaga usque ad orientalem per continuationem adiunxisse imperio suo terras Augustum intellegi uult. 5 milesne Crassi 30 coniuge barbara. cum magnitudinem rerum gestarum Augusti commemorasset, indignatur eos, qui

3 prouehunt *M*   6 fama *om. cod. Bern.*   10 innecta
M 12 praemere *M*   absumit *M*   15 nectit ui *M*
 16 incontinentes libidinosos   21 uinctus esse *nos: inēē M*
 catenis innodatus esse *ς*   23 credimus *M*   26 omnes *nos:*
omnem M   27 eiectis brittanis *M*

sub Crasso militauerant, oblitos Romanae uirtutis apud
 Parthos resedisse turpitudinem captiuitatis aequo animo
 ferentes. 6 turpis maritus uixit et hostium
 pro curia inuersique mores, consenuit soc
 5 rorum in armis. ὑπέβατον sic ordinandum:
 hostium socerorum in armis consenuit. nam illa per
 exclamationem per medium sunt — quae Graece δὲ
 μέσσω inlata esse dicuntur — 'pro curia inuersique
 mores'. puta autem hoc eum dixisse: itane hoc Re
 10 manus fecit! o mores, inuersi estis et o curia, quam
 indignas res passa es. 9 sub rege Medo. Medo
 suo more pro Partho posuit. 10 anciliorum nomi
 nis et togae oblitus aeternaeque Uestae. per
 ancilia et Uestam sacra ac religiones Romanas uos
 15 intellegi. aeternam autem Uestam propter aeternam
 qui in ara eius coluntur, ignes dixit. 12 incolu
 Ioue. mire incolumi Ioue ut si diceret: stantem
 mundo, incolumi rerum natura. 13 hoc cauere
 mens prouida Reguli: ne quis scilicet uitam cap
 20 tuitate speraret, sed potius pro libertate moreretur.
 14 dissentientis conditionibus foedis, quod cap
 tuius Afrorum noluit pro se reddi. 15 exem
 trahenti perniciem ueniens in aeuum: perniciem
 hinc processuram in futurum tempus, si exemplum
 25 tale induceret. 17 si non periret in miserabili
 captiua pubes id est: si non perissent captiui
 quorum nemo eorum misereri deberet. 18 sig
 ego Punicis adfixa delubris. haec uerba sunt
 Reguli desuadentis, ne permutatio captiuorum fieri
 30 indicat autem indignatione, quantam turpitudinem
 Romanis militibus, cum se facile captiuitati tradere
 uiderit. 23 et arua Marte coli populata nosti

1 crassum *M* 3 ferentis *M* 4 sacerorum in ar
M 7 sunt nos: est *M* 8 μέσσω nos: μέσσω *M* 9 per
 cod. *Bamb.* 10 mores quam inuersi *ς*, quam *om.* et c
Bamb. 11 est *M* 12 anciliorum & nominis togae
 ueste *M* 14 ancilium *M* 18 hocauerat *M* 21 dis
 sentientes *M* 23 trahentis *M* perniciem bis *M* 28 punica
 hic *M* 30 indignationem *M* 32 uiderit nos: uideri

uidi, inquit, † sacerdotes Poenos agros suos colere, qui agri iam a nobis ante fuerant uastati. 25 auro repensus scilicet acrior miles redibit. ironia, cuius sensus est: uidelicet fortior prodibit miles in pugnam pretio redemptus. quod significat non posse⁵ fortiter in acie stare militem, qui didicerit uictum se posse uiuere. 26 flagitio additis damnum. turpitudini, inquit, Romanae, quae per ignauiam militum accidit, insuper uos adiungitis damnum pecuniae, quae eos redimere uultis. 27 neque amissos colores¹⁰ lana refert medicata fuco. ut lana, inquit, medicata id est infecta numquam ad pristinum redit colorem, ita miles inbutus uitio captiuitatis non erit fortis. 34 et Marte Poenos proteret altero id est: si iterum constitutus ad pugnam hostis prodierit.¹⁵

37 hic unde uitam sumeret inscius pacem duello miscuit. cum deberet, inquit, uitam uirtute atque armis quaerere, commisit se hostibus; sic ergo pacem bello miscuit. 39 o magna Carthago probrosis altior [ruinis] Italiae ruinis. sic uoca-²⁰ batur Carthago magna, quam ait dedecore et † donis malis Romanorum altiore factam. 41 fertur pudicae coniugis osculum paruosque natos ut capitis minor ab se remouisse. adfirmatur Regulus, cum Romam captiuus adductus esset a Poenis,²⁵ auersatus uxoris osculum dicens, inhonestum matronae esse eum, qui sit infamiae captiuitatis damnatus id est seruus factus, maritum agnoscere. bene ergo additum pudicae coniugis, ne putares illum ideo osculum coniugis auersatum, quod de pudicitia eius³⁰ iniquius sensisset. 44 et uirilem toruus humi posuisse uultum. id est, ad humum uultum deiecis-
 se. uirilem autem uultum ad uirtutem animi eius,

1 uidi: odi *M* sacerdotes *om.* 5, senatores! uel securos
 nos 3 hironia *M* 7 turpitudinem inquit romanam
 aequae *M* 9 quasieos *M* 10 ammissos *M* 11 lanata *M*
 14 propter & *M* 15 si addidi 17 bello *M* 21
 dolis 5 - 31 iniquus *M* 31 schol. u. 44 post sch. u. 45 est
 in *M* 32 id est ad h. uultum *m.* 2 in *M* s. l. addidit

cum hoc faceret, referens dixit. 45 donec labantes
 consilio patres firmaret auctor numquam alia
 dato. [sed] generaliter accipiendum, id est: qualen
 sententiam nemo umquam de se tulisset. 48 egre
 5 gius properaret exul hoc est: gloriosus qui se
 exulem maluerit esse quam cum infamia redimi. e
 est occultum antitheton; nam maerentibus amicis egre
 gium exulem opposuit, quae figura eam uim habet, ut
 ostendat ingens miraculum fuisse in hoc, quod, cum
 10 amici pro eo maererent, ipse egregius id est sublimis
 animo ageret. 53 quam si clientum longa ne
 gotia. cum populus, inquit, ei obsisteret, ne in
 Africam portaretur, non aliter eos reliquit, quam so
 lent principes ciuitatis amicos suos negotiorum di
 15 iudicatis litibus uel prolatis rebus otiosa mente relin
 quere festinantes in praedia sua.

ODE 3, 6.

Delicta maiorum inmeritus lues. hoc ex
 tradita persuasione scriptum est, qua aiunt poena
 20 posteros expendere saepe, quas maiores effugerint.
 2 donec...refeceris pro 'donec reficias'. 6 hinc
 omne principium. subaudienda est extrinsecus par
 ticula 'habes', et est sensus: hinc omne principium
 imperii habes, quod deos colas; ergo ut imperium
 25 perseueret, perseuera deos colere. 9 iam bis Mo
 naeses et Pacori manus. hi Parthorum reges
 fuerunt. bis autem Parthos retulisse de nobis uicto
 riam dixit, quia et Crassum antea et tum Decidium
 Saxam in Asia cum exercitibus occiderant. 11 et
 30 adiecisse praedam t. e. r. ex praeda, quam nobis
 detraxerunt, torques suos exiguos antea ampliasset
 gaudent. hoc enim nunc significat rendent.

---

7 nam *cod. Bamb. et commentator Cruquii*, an *M*
 10 maererent ipse *nos*: merenti. p. s. e. *M* 11 clientum *M*
 14 deudicatis *M* 19 scribunt *M* qua *Acron*: qui *M*
 quia *Ritter* 20 in posteros *M* 28 tum *Pauly*: cum *M*
 decium *M* 29 Asia *Pauly*: aria *M* 32 nunc s. l. m. 2 *M*

13 poene occupatam seditionibus [d.] del. u. seditionibus, inquit, ciuilibus destitutum populum Romanum ex occasione paene barbari deleuerunt. 17 fecunda culpa saecula: nostra scilicet saecula. nuptias primum inquinauere. per nuptias inquit⁵ natas uult ostendere nos ex ipsa culpa progeneratos ac merito nihil rectum in uita facere. 19 hoc fonte deriuata clades i. p. p. q. f. turpes, inquit, coitus feminarum descendunt in liberos quoque, deinde in rem publicam. 21 motus d. g. I. id est: molles¹⁰ saltatus, quos primi Iones inuenerunt. 22 et fingitur artibus. 'artubus' legendum, quia non uenit a nominatio 'artes' sed 'artus'. significat per molliores saltatus puellas discere turpes et libidinosos motus rerum ueneriarum. 24 de tenero medi¹⁵ tatur ungui. hoc prouerbium de Graeco est, quod dicunt ἐξ ἀπαλῶν οὐνύων, quod significat 'a prima infantia'. 26 neque eligit cui donet intermissa partim. sensus est: neque ex occasione extincti subito in conuiuio luminis properat adulter post interuallum occultari, scilicet facere non permittente tantum marito, sed etiam iubente. 32 dedecorum pretiosus emptor. qui dedecora id est adulteria magno pretio emit. 33 non his iuuentus orta parentibus i. a. s. melioribus, inquit, orta fuit²⁵ parentibus iuuentus illa apud antiquos nostros, qui bella Punica pro patria etiam naualibus proeliis gessit.

37 sed rusticorum mascula militum proles. hodieque ex rusticis maxime milites lecti meliores habentur. 39 et seuerae matris ad arbitrium³⁰ recisos portare fustes. mire simplicitatem et patientiam laboris in iuuenibus per id ostendit, quod etiam matrum potestati se subicerent, cum iam et ad

---

3 Romanum: *ī M*   3 poene et deleuerunt *M*   5 inquinatos *M*   12 artubos, u *ex i corr.*, *M*   13 per *clm.* 375: per id *M*   14 saltatus *Hauthal*: saltus *M*   17 ONIXΩN *M*
 19 sic *M recte*   22 tantum: cantu *M*   24 praetio *M*
 30 saeuerae *M*   32 perit *M*

arbitrium earum operarentur. 43 amicum tempus
agens a.: laborantibus scilicet [etiam] amicum ob
capessendam quietem. 45 damnosa quid non
inminuit dies. hoc ideo dicitur, quoniam videntur
5 omnia per processum temporum in deterius labi.
46 aetas parentum peior auis tulit nos ne-
quiores mox daturus progeniem uitiosiore.
[damnosam rem] mira facilitate et breuitate [successu
temporum deterius labi. aet. p. p.] successus et or-
10 dinem nascentium explicuit.

ODE 3, 7.

Ad Asterien. quid fles Asteria G. hac ὀδῆ
consolatur puellam desiderio coniugis sui maestam et
simul monet, ne alicuius adulescentis blanditiis aut
15 specie ipsa capiatur. et est ordo: quid fles, Asteria,
Gygen quem tibi restituent Fauonii primo uere Thyna
merce beatum. 3 Thyna merce beatum. Bithyni
iuncti sunt Thynis. utraque autem gens Ponto con-
finis est. 5 ille Notis actus ad Oricum. Notis
20 pro quibuslibet uentis dictum est. 6 post insana
caprae sidera. Haedos uidetur significare, quorum
ortus et occasus concitant tempestates. horum et
Uergilius meminit dicens Quantus ab occasu
ueniens pluuiialibus Haedis Uerberat imber
25 humum. 6 frigidus duplici modo accipe et propter
hiemem, qua peregre retinetur, et propter solitudinem.
9 atqui sollicitae nuntius hospitae. dicit
Gygen ab hospita Chloe amari et ab ea nuntium
amoris ad eum mitti. 10 et miseram tuis dicens

---

23 Aen. 9, 668.

---

2 etiam *deleui* 3 quietam *M* 4 idem *M* 5 pro-
cessu *M* 6 perior *M* 7 prolem uitiosorem *M* 8 et
9 uerba *dittographia illata deleui* 13 mestam *M* 14 alte-
ris *Acr.* 15 spetae ipsa *M* 16 gygen *M* 16 thynna
bis *M* 17 bithyni *M* 19 orycum *M* 20 insanae *M*
21 aedos *M* 24 aedis *M* 26 hiemen *M* 28 gigen *M*

ignibus uri. tuis ignibus: quibus tu ipsa ureris, id est, mariti tui amore. 12 temptat mille uaser modis. uaser nuntius id est callidus ad suadendum.

13 ut Proetum mulier perfida credulum. Stheneboian significat Proeti uxorem, quae Bellerophonem hospitem amauit et non consentientem sibi adulterum criminata est. 16 maturare necem refert: *refert* nuntius scilicet Gygi historiam, qua Bellerophontes periclitatus ostenditur, quod hospitae in amore non consentiret, ut per exemplum terreat eum, 10 ne idem et ipse patiatur. 18 Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens. haec est, quae nupta fuisse Eurypylo traditur. 19 et peccare docentis fallax historias monet. subaudiendum 'et alias', quia et hae, quas super retulit, docent peccare. 21 scopulis surdior Icarum. Icarum scopuli pro Icarum maris scopulis, sed hos pro quibus libet posuit. surdi autem scopuli periclitantibus dici solent, quod quasi preces eorum non exaudiant. 25 quamuis non alius flectere equum sciens 20 et reliqua. notum est iuuentutem Romanam apud ueteres et exercitatum in campo Martio et post hoc exercitium natare solitam fuisse in Tiberi, quia et peritia nandi rebus militaribus sit necessaria. dicit ergo Enipeum non debere puellae huic placere, licet 25 gloriose in exercitio inter aequales uersetur. 29 prima nocte domum claude neque in uias sub cantu querulae despice tibiae. belle, quasi Gyges uespertino tempore ad fenestram Asteris tibicinum adhibere soleat, ut illa cupiditate audiendi per fe- 30

---

2 id: ad *M*   5 sthenebian *M*   bellerofontem *M*   7
 ut adulterum $\S$ 8 refert *addidi*   bellerofontes *M*
 10 amorem *M*   consentiretur. per exem. *M*   11 hypolyte
 .. absumens *M*   13 Eurypylo $\S$ 14 hystorias *M*   15
 supra $\S$ 17 pro hıcaru *M*   32 tiberim *M*   26 gloriosae
 et uersaetur *M*   28 tybiae *M*   uelle *M*   29 temporae
M   gyges *M* Enipeus *Porph.* scribere debuit   tibicinum
 nos: tibicinum *M*, tibicinem $\S$

nestram despiceret atque ita cupidam uidendi sui ac sollicitam se daret.

ODE 3, 8.

Martiis caeleps quid agam Kalendis. haec
 5 ὥδῃ ad Maecenatem scripta est, qua testatur se diem
 festum Martiarum Kalendarum gerere, quod hac luce
 maximum periculum effugerit arbore infracta paene
 elisus. Kalendae autem Martiae hodieque matronarum
 dies festus est. ait ergo non debere mirari Maece-
 10 natem, quod diem Kalendarum Martiarum celebret,
 quamuis matronam id est uxorem non habeat.
 5 docte sermonis utriusque linguae. hoc ad
 Maecenatem adnectendum. nam sic ordinandum est
 'Maecenas docte sermonis utriusque linguae', et in-
 15 tellegendum utique Graecae et Latinae. 10 corti-
 cem adstrictum pice dimouebit amphorae f. b.
 i. c. T. dicit se hoc Kalendarum die amphoram ad
 sacrificium et conuiuium aperturum, quam cortice
 picato operuerit et in fumario posuerit Tullo consule.
 20 corticem adstrictum pice dimouebit amph. s.
 uidetur † corticem pro 'cortici' id est ablatium
 casum pro datiuo posuisse, ut sit sensus: cortici fu-
 mum dimouebit pice adstrictum. et fumum utique
 pro fauilla fumi dixit, quae sidere solet super ad
 25 cooperimentum amphorae. 13 cyathos centum.
 sensus est: licet centum cyathos bibas, innocui erunt.
 15 procul omnis esto clamor et ira. esto
 pro 'erit'. dicit autem adeo innocuum esse uinum,
 quod exhibiturus sit, ut potantes nec oneret nec per

1 despiciat ε 2 se nos: die M daret ε: dare M,
 declaret ε fort. scrib.: quasi Enipeus . . adhibere soleat et
 illa . . despiceret atque . . se dare. 4 quidam M 5 scripta M

10 mirari: irasci M 16 amforae M 18 sacrificium M
 19 tullio M 20 post consule scholia u. 13 et 15 sunt in M
 20 amf. 21 ablatium M, accusatiuum ε in Porphy-
 rionis scholio scribendum uidetur: cortice pro cortici 23 di-
 mouit M 24 fumi ε: fumum M, om. cod. Bern. 25 am-
 fore M 27 esto: ē M 29 nec oneret nec Acr.: nec no-
 cere M

ebrietatem ad lites incitet. 17 mitte ciuilis s. u. c. noli, inquit, sollicitus esse de salute urbis, cum sint tuta omnia et solue animum ad laetitiam in conuiuio meo. 19 Medus infestis sibi luctuosis dissidet armis. Medos significat inter se seditionibus 5 occupatos esse. 21 seruit Hispanae uetus hostis orae. orae genitiuus casus et Hispanae eiusdem casus est. 22 Cantaber sera domitus catena. sera, inquit, catena, quia diu bellum cum his gestum est et tarde uicti sunt. 25 neglegens ne qua 10 populus labore. neglegens nunc pro securo positum est, ut e contrario Uergilius securum pro neglegenti dixit Securus amorum germanae. 26 parce priuatus. cum sis, inquit, priuatus, noli adrogare tibi diu rei publicae curam. 15

ODE 3, 9.

Donec gratus eram tibi. hac $\phi\delta\eta$ alternis uicibus respondentem sibi Lydiam amicam facit. agit autem cum ea de instauratione gratiae. donec autem pro 'quamdiu' positum est. 2 nec quisquam potior brachia candidae ceruici iuuenis dabat. id est: nec quemquam me potiolem habebas, cui ceruicis tuae amplexus permitteres. 5 donec non alia magis arsisisti. his dehinc quattuor uersibus Lydia respondet et deinceps, ut dixi, uices inter 25 eos sunt dicendi ac respondendi quaternis uersibus. 6 neque erat Lydia post Chloen: nec Lydiam id est me. postponebas Chloae. 7 multi Lydia nominis. id est 'magni nominis' ac per hoc 'clarae famae'. 11 pro qua non metuam mori. 30 si parcent.. f. s. id est: si mea morte illius animae fata parcent, ut superstitem eam mihi faciant fata. 14. Thurini Calais filius Ornyti. ordo est et sensus: Thurini Ornyti filius Calais nomine.

12 Aen. 1, 350.

1 aebrietatem *M* 3 leticiam *M* 4 infertis *M* 7 hispa-
mae *M* 8 cantauer sera *M* 15 rei p. *M* 17 to ΔH *M*
22 cum *M* 25 respondit *M* uoces *M* 28 chloe *M*

Thurini autem, qui est a Thuria oppido Italiae.

15 pro quo bis patiar mori. quantum carum habeat Calain per *ὑπερβολήν* expressit bis se paratam mori pro illo dicens; quod ideo intulit, ut illum uinceret, quia dixerat se paratum pro Chloe mori.

17 quid si prisca redit Uenus. hic iam temptare incipit Lydiam, an redire secum in gratiam uelit.

18 diductosque iugo cogit aeneo. si rursus, inquit, nos Uenus iungit ac firmat perpetua coniunctione.

10 propter hoc enim iugum aeneum dicit. aeris namque materia non sicut ferrum rubigine consumitur. quare et Uergilius non ob aliud uidetur mihi dixisse Et centum uinclis aenis. Post tergum nodis, nisi ut perpetuam pacem *per* aenea furoris uincula futuram 15 ostenderet. 19 si flaua excutitur. excutitur pro 'expellitur' positum est. 21 quamquam sidere clarior. Calais scilicet. 23 iracundior Hadria. Hadria pro Hadriatico mari dicitur.

ODE 3, 10.

20 Extremum Tanain si biberes Lyce. haec ad puellam Lycen nomine dicuntur asperam et intractabilem. Tanais autem flumen est Scythiae, per quod uult intellegi esse barbaram. 2 me tamen asperas porrectum ante fores obicere incolis 25 plorares aquilonibus. me tamen et sic misereris nec patereris frigoribus perire ante ianuam tuam iacentem. incolis autem aquilonibus. ad illud pertinet, quod dixerat extremum Tanain si biberes. Tanais enim flumen in parte septemtrionali est, unde 30 Aquilo oriri uidetur. 5 quo nemus intra pulchra satum tecta remugiat. significat arbores esse, ut

12 Aen. 1, 295.

1 thuria	nos: thura	M	2 quam	5	3 per:	ΠΕΡ
5 qui	5	8 deductusque	uicogit	M	9 format	M
Pauly:	per M,	pro <i>Hauthal</i> ,	hoc enim	per <i>Pauly</i>	13 poster-	
gum	M	15 ostenderent	M	20 s. biberis	M	22 stythiae
M	23 barbara	M	24 abiceres,	prorares	M	26 paterer
is	M	28 biberis	M	29 septem trionalis	M	31 satum
						M

fit, in inpluio domus, quibus nunc strepere tempestates intellegi uult. 7 et positas ut glaciet nives puro numine Iuppiter. ostendit, quod reuera in Italia frequenter euenit, post niuem positam Aquilone uento serenatum esse et frigora eius gelu⁵ super niuem concreescere. 10 ne currente retro funis eat rota. Allegoricos: ne in te redeant harum rerum uices. 15 nec uir Pieria pelice saucius. uult intellegi maritum Lyces huius amare aliam, id est, Pieriam nomine; propter quod debuisse hanc¹⁰ uicem ei contumeliae amando *se* retribuere. 17 nec rigida mollior aesculo nec Mauris animum mitior anguibus. hoc superiori iungendum, ut sit ita conexum: *o... supplicibus tuis parcas* nec rigida mollior aesculo nec Mauris animum mitior anguibus.¹⁵ Cetera enim de parenthesi inlata sunt.

ODE 3, 11.

Mercuri, nam te docilis m. Mercurium inuocat lyrae inuentorem petens, ut inspiret sibi modulationem dignam auribus Lydes amicae. ordo est²⁰ autem: Mercuri dic modos quibus Lyde obstinatas applicet aures. nam te docilis magistro [vit.], mouit Amphion lap. c. nota fabula est Amphionem citharae cantu et pecudes, quarum pastor erat, ad se accersisse et lapides, quibus Thebani muri ex-²⁵structi sunt. 3 tuque testudo. quia testudine Mercurius lyram fecit. 6 et amica templis. fidicines hodieque Romae sacrificiis adhiberi uidemus. 11 et adhuc proteruo cruda marito. non est intempestiua, sed animo cruda id est crudelis ac per hoc³⁰ aspera atque horrens maritum. 13 tu potes tigres comitesque siluas ducere. haec ad testudinem

2 glati&.. nomine M   7 in te redeant nos: inter-
eant M   8 pierna M   9 luces M   10 debuisset &
11 se addidi   14 haec addidi   16 de cod. Par.: te M,
per parentesin &   23 amfion hic M   23 est: & M   am-
fionem M   26 teque M   testudine (e in ras.) M: te-
studinem &   30 ac: hac M

dicuntur siue ad Mercurium. 15 cessit inmanis
 tibi blandienti ianitor aulae. receptam de Orpheo
 fabulam tractat, qua refert etiam Cerberum et cetera
 inferna cantu citharae lenita esse. 19 atque spi-
 5 ritus taeter s. m. o. t. saniem aut cadauerum, qui-
 bus nescitur, intellegi uult aut pro uenenis posuit,
 quae in illo esse potest fingi, cum etiam serpentibus
 hirsutus esse fingatur. 21 quin et Ixion Tityos-
 que uultu risit inuito. inuito uultu risit. in-
 10 tellegas tantam fuisse gratiam cantus, ut in tormentis
 poenae constitutis extorserit tamen risus. 23 Danai
 puellas pro eo quod est 'Danaï filias'. 25 audiat
 Lyde scelus atque notas. mira oportunitate de
 excessu excessum repperit. et est sensus: audiat Lyde,
 15 qua poena damnatae sint, quae crudeles amatoribus
 fuerint. 26 et inane lymphae dolium fundo
 pereuntis imo. inane dolium. ita autem figurauit,
 ut e contrario 'plenum uas [inante] illius rei' dicitur,
 ut et Terentius: Uini plenum. 28 seraque fata.
 20 quare sera dixerit, ipse ex subiectis ostendit inferendo
 quae manent culpas etiam sub Orco. 30 im-
 pia nam quid potuere m. i. bona epanalempsis,
 per quam inpensior affectio dicentis exprimitur. 31
 duro perdere ferro. non ad naturam ferri re-
 25 latum est epitheton 'duro', sed ad animum earum,
 quae dura ac crudeli mente in eos usae sunt. 33
 una de multis face nuptiali digna. Hyper-
 mestram dicit, quae Lynceum maritum seruauit. et
 bene pro praesenti adfectione inlatum face nuptiali
 30 digna, tamquam maius praemium feminis non sit.

19 Hec. 5, 3, 25.

1 siue ad Mercurium *delenda uidentur* 2 orfeo *M* 3 quae
 5 refret *M* ceruerum *M* 5 saniem autem *M* 7 pos-
 sunt *cod. Bern.* 9 ris. ut. intellegas *M* 13 sceles *M*
 14 excessum *M* 18 utae *M* inante *deleui*: uas,
 et inane 5 21 culpis *M* 22 quid *ex quod M* bo-
 nae panalempsis *M* 27 ypermestram *M* 28 quelyn-
 gaeum *M*

35 et in omne uirgo nobilis aeuum: propter pietatem scilicet, quam marito praestitit. 41 quae uelut nantiae uitulos leaenae: uelut leaenae uitulos nantiae. 45 me pater saeuis oneret catenis. extrinsecus audiendum 'si putat' uel quid tale, ut sit: 5 me pater, si putat, saeuis catenis oneret pro hoc facto.

51 et nostri memorem sepulcro s. q. id est: monumento meo inscribe mortis meae [casum uel] causam.

ODE 3, 12.

10

Miserarum est neque a. d. l. hac $\phi\delta\eta$ testatur insuauem esse uitam sine hilaritate et amore, ac deinde puellam quandam captam specie adulescentis describit. 2 neque dulci mala uino lauere. antiqua declinatione 'lauere' dixit, non 'lauare'. nam 15 tertiae coniugationis hoc uerbum apud ueteres erat. sic enim declinabant: lauo lauis lauit, non: lauo, lauas lauat. 3 aut exanimari metuentis p. u. l. sensus est: aut cruciari castigatione uerborum. patruae autem linguae pro 'seuerae' positum. uidentur enim 20 patrui adulescentibus corripiendis austeriores esse quam patres, quibus natura ipsa indulgentiam plerumque extorquet. 5 tibi qualum. qualum metonymicos pro lanificio dixit. sed mulieres per deminutionem uasculum hoc usurpant quasillum dicentes. hoc autem 25 est, in quo pensa uel tramas reuoluunt. 8 Liparaei nitor Hebri. hinc transit ad laudem Hebri nomine adulescentis, quem a Neobule amari indicat. Liparaei autem a Lipare insula, ut si diceret 'Liparensis'. 9 simul unctos Tiberinis umeros lauit in 30 undis eques ipso m. Bel. diximus et supra adulescentes post exercitium campestre in Tiberi nare

5 tale, ut sit: me pater, si nos: tale me pater ut si *M*
 3 casum uel *cod. Bamb. et Mon. 375 om.* 13 spetiae *M*
 15 declinatione: declinatio *M* 5 16 tertiae: quartae *M*
 25 uasculum, a. s. l., *M* quasi illum dicens *M*
 26 trama *M* 28 Neobule: neule *M* 30 unctus *M*
 31 eques *M* 32 exercitium *M* tiberim *M*

solitos fuisse. 13 catus idem per apertum fugientis agitato grege ceruos iaculari. catus: 'acutus' ac per hoc 'doctus' significatur. ordo est autem: catus idem fugientis ceruos iaculari per apertum agitato grege. per apertum autem absolute id est per campum.

ODE 3, 13.

O fons Bandusiae. sacrificium hac $\phi\delta\eta$ fonti Bandusiae repromittit simulque laudes eius dicit.
 10 2 non sine floribus cras donaberis haedo. amphibolon. incertum est enim utrum dicat 'haedo donaberis et floribus' an uero 'donaberis haedo, qui erit cum floribus id est coronatus'. 5 et uenerem et proelia d. f. frustra scilicet quia immolabitur.
 15 9 te flagrantis atrox hora c. n. t. opacitatem eius laudat, per quam dicit calorem canicularium dierum ad eum non descendere. 10 frigus amabile. eleganter pro umbra refrigeranti calorem aestiui temporis dixit. 13 fies nobilium tu quoque fontium: tu quoque inter nobiles fontes nominaberis carmine meo praedicatus. 14 me dicente cauis impositam ilicem saxi unde l. l. d. t. significat in saxo natam ilicem arborem, sub cuius radice erumpant aquae fontis huius. loquaces autem
 20 25 lymphas dixit, quod, dum de saxo cadunt, perstreant.

ODE 3, 14.

Herculis ritu modo d. haec $\phi\delta\eta$ in Augustum scribitur uictorem ex Hispania reuertentem. quod autem Herculi illum comparat, ideo facit, ut ostendat
 30 labores eum non per alios, sed per se administrare. 2 morte uenalem petiisse laurum: quam etiam morte paratus est emere. non enim omni modo in

---

2 catus acutus *Pauly* cf. *Varro* L. L. 7, 46: catura-
 catus *M* 4 ceruus *M* 6 captū *M* 8 fontibus *M* 11 am-
 fibolon *M* 12 donaueris *M* bis 23 radicae *M* 25 nym-
 fas *M* cadant *ς* 31 petisse *M* 32 temere *M*

bello mori † ait inde lauream petat. 6 prodeat iustis o. d. pro 'prodeat et operetur diuis' id est 'sacrificet'. operationes enim sacrificia dixerunt. [ut] iustos diuos quamuis generaliter dicere possumus, nunc tamen specialiter accipiendum, scilicet quod 5 Caesari uictoriam et reditum merenti dederint. 7 et soror cari ducis. Octauiam dicit Augusti sororem.

9 iuuenumque nuper sospitum: id est: nuper per Augustum sospitum futurorum. 11 male nominatis parcite uerbis. quid est male nominatis uer- 10 bis parcite? utrum quem ad modum edicitur, ut ciues feriato die litibus iurgiisque se abstineant; an ut e contrario in sacrificiis praecipitur 'bona omnia habete', ita nunc ait 'parcite malis uerbis id est malis omnibus? 15 tenente Caesare terras id est: inco- 15 lumi Caesare. 18 et cadum Marsi memorem duelli id est: ueteris uini cadum, quod uinum iam natum erat temporibus belli Marsici. 19 Spartacum si qua potuit uagantem fallere testa. Spartacus dux fugitiuorum per Italiam aliquando gras- 20 satus multa uastauit. 22 murreum nodo cohibere crinem. Colorem murreum in crinibus hodieque dicunt, qui medius est inter flauum et nigrum. quia properare illam uult, in nodum tantum colligere crines praecipit. 23 si per inuisum mora iani- 25 torem fiet; abito. praecipit puero, ut si tardius ad Neaeram ab ostiario admittatur, recedat; deinde quare hoc praeceperit, ostendit inferendo lenit albescens animos capillus. 25 lenit albescens animos capillus. haec cum admiratione quadam et 30 dolore animi dicuntur. miratur enim se tam segnem

---

1 ait ut inde § uult sed ut inde? prodeas iustas M
6 dederint, 1 ex a corr., M 8 iuuenemque M id ē
nuper augustum sospitum m. 2 s. li. add. in M 9 futuro-
rum nos ex Acrone: futurum M 10 uerbis partate M
13 omnia M 14 hominibus M 15 temente M 16 caesari
M 17 iam unum M 18 spartagus M 20 aliquam-
diu § 24 illum M 26 dardius M 27 naeeram M 29 ca-
pillus M

factum, ut contumeliis fastidientis puellae non irascatur, quod ipsum iniuria senectutis fieri ingemescit. lenit albescens animos capillus l. et r. c. proteruae. animi, inquit, iuuenum qui litium et rixarum in contemptu amoris cupidi sunt, senili aetate leniuntur. 28 consule Planco. significat se Planco consule adulescentem fuisse, irasci intolerabiliter solitum, si fastidiretur.

ODE 3, 15.

10 Uxor pauperis Ibyci. haec ὥδῃ scribitur in uetulam moecham et luxuriosam. 2 tandem nequitiae fige modum tuae. nequitiae nunc 'calliditati et malitiae', non ut olim nequam dicebatur ignauus ac nihili. 5 inter ludere uirgines. ordo et sensus est: desine inter uirgines ludere, cum sis funeri propior. 6 et stellis nebulam spargere candidis. decens allegoria. ait enim: ut decor stellarum nubilo infuscatur, sic † adnitorem fieri uirginem interuentu tuo turpes, quippe cum sis aetate iam adtrita et deformis. 8 filia rectius expugnat iuuenum domus pulsa Thyias uti concita tympano. hic etiam filiam eius ostendit uirosam esse et per libidinem nimiam ita in furorem quandam incitari, ut Bacchae solent pulsu tympani audito. 25 13 te lanae prope nobilem tonsae Luceriam, non citharae decent. Luceria urbs est in Apulia et in Samnio. κατ' ἑξοχὴν autem pro qualibet lana hoc positum. 16 nec poti uetulam faece tenus cadi. non decet aetatem tuam, inquit, in conuiuio

---

1 contumeliis nos: contumelias *M*, in contumelias *ς*
 fastientis *M* 2 iniuriam *M* 3 r. c.: re. *M* 4 animae *M* 5 contempto *M* 7 tolerabiliter *M* 8 fastideretur *M* 10 ybici *M* 11 mycham & luxoriosam *M*
 14 ignabus *M* 16 propior *M* 18 ad ex ac corr. et post fieri *ras. M*; sic ad nitorem fiunt uirgines interuentu tuo turpes? 21 thrias *M* 24 bachē *M* 26 cytharē *M*
 27 et in Samnio delenda uidentur cum *ς* 27 catexochen *M* 28 uetula *M*

multum potare. hoc est enim 'faece tenuis potare'. nam utique cum tota amphora bibitur, ad faecem peruenitur. per faecem autem uetulam uetus uinum accipe.

ODE 3, 16.

Inclusam Danaen turris aenea. ὅδῃ haec ⁵ in Maecenatem scripta est; quae initium quidem habet ab habitatione Danaes, ceterum tractat, quae sit uis auri et quantum potentiae habeat. per quod ostendit in hoc fictam fabulam de aureo imbri Danaes, ut ostendatur nihil non posse pecunia atque auro ¹⁰ expugnari. 4 nocturnis ab adulteris. belle nocturnis ab adulteris, quia adulteris nox apta est. 5 si non Acrisium uirginis abditae custodem pauidum Iuppiter et Uenus risissent. sensus est: Acrisius filiae suae Danaes ¹⁵ pudicitiam diligentissime custodibat, si non diligentiam hanc elusam uellent Uenus ac Iuppiter. 8 *conuerso in pretium deo: quia Iuppiter* in aurum uersus pretium uidetur fuisse concubitus. 9 aurum per medios ire satellites. in hoc iam excessu consi- ²⁰ lium est fabulae, quam in principio posuit. 11 concidit auguris Argiui domus ob lucrum. Amphiarai scilicet, quem Eriphyle uxor corrupta monili aureo prodidit. 13 diffidit urbium portas uir Macedo. Philippum significat Alexandri Magni patrem. ²⁵ 16 inlaqueant duces. inlaqueant id est: capiunt. 17 crescentem sequitur cura pecuniam. reprehendit eos, qui pecuniam sic concupiscunt, tamquam feliciores futuri, cum tanto plus sollicitudinis ac curae habeant, quanto maior est. 18 ma- ³⁰ iorumque fames. pecuniarum maiorum scilicet. et famem nunc pro desiderio posuit metaphoricos. dicit

2 amfora *M*   5 danent *M*   6 scribta *M*   7 ad *M*
caeterum tractam *M*   9 imbri *M*   11 expugnare *M*   uelle
M   12 qui et abta *M*   14 rabidum.. risissent *M*   16 cu-
stodiebat *g*   17 haec ex Acrone addidi   19 praetium *M*
19 durum *M*   20 excessus et fabula *M*   22 amfiari
et eriphye *M*   25 maced. filippum *M*   29 contanto et
curre *M*   32 metaforicos *M*

autem, quod re uera uidemus, tanto cupidiores auario-
resque fieri homines, quanto plus adquirant. 21
quanto quisque sibi plura negauerit, a dis
plura feret. bella relatio sensus est, qua signi-
5 ficat se non inter auaros numerari uelle, quia nec
ipse est auarus. 23 et transfuga diuitum partes
linquere gestio. perseuerauit in translatione trans-
fugam dicendo, cum supra 'castra peto' dixisset.
28 magnas inter opes inops. belle, quia, qui mul-
10 tum habet, plus desiderat, quasi qui inops est; nec
enim habet, quod uult, sicuti qui uere inopes sunt.
29 purae riuus aquae siluaque iugerum pau-
corum et segetis certa fides meae fulgentem
imperio fertilis Africae fallit sorte beatior.
15 sensus est: agellus meus quamuis oneri mihi *non* sit,
locupletiore me tamen facit (nihil amplius scilicet
desiderantem), quam ille est, qui sibi clarus uidetur,
quod latissimas multasque habeat in Africa posses-
siones. hoc ergo fallitur ille locuples, quod se bea-
20 tiorem iudicet. 33 quamquam nec Calabriae
mella ferunt apes. licet nec in Calabria possideam,
inquit, ubi mel optimum nascitur. 34 nec Laestry-
gonia Bacchus in amphora. Laestrygones oppi-
dum Campaniae Formias tenuisse dicuntur. in illa
25 autem regione, quoniam saxosa est, pretiosissimum
uinum Campanum nascitur. 34 Bacchus in amphora
languescit. belle languescit, quasi senescit ac
per hoc ueterescit. et paulo post ait Promere lan-
guidiora uina. 39 contracto melius parua cu-
30 pidine uectigalia. uectigalia pro redditibus po-
suit. proprie enim rei publicae redditus dicuntur
uectigalia. — contracto melius parua cupidine
uectigalia porrigam[us]. sensus communis est et

28 od. 21, 8.

4 hoc schol. ad u. 23 pertinere uidetur 8 eum M 10 qui
del.? 14 perio M 15 non addidi 22 lestrygonia ..
amfora M 23 lestrygones M 25 praetiosissimum M 26 am-
fora M 27 belle .. 28 ueterescit m. 2. in marg. M 30 pro
suis redditibus improprie posuit. proprie enim H. Stephanus

manifestus. ait enim paruo se contentum plus sibi uidere possidere, quam si multum habens amplius desideret. 41 quam si Mygdoniis regnum Alyattei campis continuem: quam si Mygdoniis campis regnum Alyattei continuem. Alyattes autem rex Persarum dicitur fuisse, uel ut alii rex Lydorum pater Croesi. 43 bene est cui deus obtulit parca quod satis est manu. subaudiendum hic extrinsecus pronomen quod est 'ei', ut sit: bene est ei, cui deus obtulit parca quod satis est manu.

10

ODE 3, 17.

Aeli uetusto nobilis ab Lamo. Aelium Lamiam adloquitur senatorem. Aeliorum familiam a Lamo Formiarum rege oriri adfirmat et inde Lamiae cognomen his adhaesisse. 4 memores genus omne fastus, scilicet qui memoriam ueterem testantur. 6 qui Formiarum moenia dicitur princeps et innantem Maricae litoribus tenuisse Lirim. Formiani potentiores uidentur fuisse Minturnensibus et eorum agros tenuisse, *ubi* Liris fluit ac Marica 20 nympa coli dicitur; ideoque 'tyrannus late' quod ad Lirim usque regnum suum extenderit. et innantem Maricae litoribus tenuisse Lirim. Liris per mediam urbem Minturnensium labitur, Maricam autem Minturnenses praecipue colunt, cuius etiam lucus in 25 ipsa Minturnensium *civitate* est. 12 sternet aquae nisi fallit augur annosa cornix. et Uergilius dicit cornices pluuiam imminentis praesagas esse, cum ait Tum cornix plena pluuiam uocat improba uoce. augurem ergo pro praesaga et diuina posuit. 30 annosam uero ait, quoniam mille annos uiuere adfir-

---

29 Georg 1, 388.

---

3 halyattu *M*   4 alterum campis post halyattu *M*.
 5 halyattu et halyattus *M*   13 saenatorem *M*   16 testantur
 5: testatur *M*, testentur *ε*   20 agro *M*   ubi *addidi* et fluit..
 coli dicitur *scripsi*: fuit.. coli igitur *M*   22 lirim *M*
 23 lyrim *M*   24 urbem urbem *M*   28 imminentes *M*
 29 inprobe, a s. l., *M*   30 et *Pauly*: t *M*

matur. 13 dum potes aridum compone lignum.
 cras genium mero curabis et porca bimestri
 cum famulis operum solutis. intellegendum in
 uilla sua esse Lamiam, quem ideo hortatur apud fo-
 5 cum epulari. sic enim solent rustici hieme, cum fe-
 riati sunt. quod ipsum manifestatur ex eo, quod di-
 xerit genium curabis cum famulis operum so-
 lutis. talia sunt enim et illa Uergiliana: 'Inuitat
 genialis hiemps'. 'Ante focum si frigus erit
 10 si messis in umbra'.

ODE 3, 18.

Faune Nympharum fugientium amator.
 Faunum inuocat, quem aiunt inferum ac pestilentem
 deum esse; secundum quae et nunc Horatius loquitur,
 15 cum eum orat, ut lenis per agros suos transeat, et
 Uergilius in septimo significat, cum apud Mephitin
 pestiferi odoris paludem lucum eum habere ostendit
 et in consulendo oraculo eius uideri multa simulacra
 miris modis uolitantia [atque imis Acheronta ad-
 20 fatur Auernis]. fugientium amator: per lasciu-
 iam scilicet fugientium. quale illud est Et fugit
 ad salices et se cupit ante uideri. 5 si tener
 pleno cadit haedus anno. significat semper se ei
 anniuersarium sacrum haedo facere. 7 uina cre-
 25 terrae. creterram Ueneris sodalem dixit, quia sine
 Cerere et Libero friget Uenus. 9 ludit her-
 bosus pecus omne campo cum tibi n. r. d. nonis
 Decembribus Faunalia sunt hoc est dies festus Fauni,
 in cuius honorem pecudes lasciuiunt. 13 inter
 30 audaces lupo errat agnos. non 'semper audaces

8 Georg. 1, 302   9 Buc. 5; 70   16 Aen. 7, 81 sqq.
 21 Uerg. Buc. 3, 65.   25. Terent. Eun. 4, 5, 6.

2 merogenium *M*   bimestro . . solitas *M*   5 aepe-
 lari *M*   9 et ante ς 10 umbram *M*   12 nymfarum *M*
 13 infestum?   14 quem *M*   16 mefitan *M*   17 eum
Pauly: enim *M*   19 imis: litus *M*   haec *deleui*   22 te-
 nes *M*   23 hedus *M*   30 lupos . . agnos *M*

agnos', sed 'illo die', quo uidelicet non timeant lupum inter se errantem. et hoc interueniente numine Fauni euenire dicit, qui quasi die festo suo uult pecora, quae sub tutela sua sunt, sine periculo esse. 15 gaudet inuisam pepulisse fossor ter pede terram. 5 inuisam terram fossoribus merito dixit, quod in ea laborent, cum fodiunt. naturale est enim omnibus odisse laboris sui materiam. significat autem agrestes, cum festo Fauni feriatu ludant, in terra tripudiare.

ODE 3, 19.

10

Quantum distet ab Inacho Codrus. Telephum sodalem adloquitur iocose eum corripiens, quod historias non ad se pertinentes potius loquitur, quam quae pertineant ad conuiuii praesentis apparatus. deinde conuersus ad puerum hortatur, ut in pari numero cyathorum potiones faciat. quantum distet ab Inacho Codrus pro patria non timidus mori narras. [cum] comparisonem, inquit, facis uirtutum Inachi et Codri. Codrus autem Atheniensium dux fuit, qui, ut patriae uictoriam pareret, interimendum se Lacedaemoniis obtulit; de Inachi autem uirtutibus nulla extitit historia. 4 et pugnata sacro bella sub Ilio. sacrum Ilium dixit secundum Homericum illud: *"Ἴλιον ἱερὸν"*. 7 quo praebente domum et quota: ad epulandum praebente scilicet, quo modo solent dicere: apud quem. et quota Paelignis caream frigoribus. utrum in Paeligno oppido uult intellegi dici, an ut solent poetae speciem pro genere posuit, ut Leuis innatat alnus Missa Pado. 9 da lunae propere nouae: 20

---

29 Verg. Georg. 2, 451

---

7 laboraent <i>M</i>	8 labores <i>M</i>	9 inludant <i>M</i>
11 discet <i>M</i>	telephum <i>M</i>	13 loquatur <i>ε</i>
17 patrias		
18 narras <i>M</i>	21 lacedaemonius <i>M</i>	24 homericum <i>M</i>
illud de ilion ειPHN <i>M</i> , propter accusatiuum casum scripserim εις <i>"Ἴλιον ἱερὸν"</i>		
27 careant <i>M</i>	29 speciem <i>M</i>	30 propere <i>M</i>

sicut ueteres singulos uini cyathos sub singulorum
 deorum aut carissimorum sibi nominibus solebant in
 poculum defundere; secundum quae nunc haec di-
 cuntur. 11 tribus aut nouem miscentur cyathis
 5 pocula commodis. secundum illud: Numero deus
 impare gaudet. 15 tres prohibet supra rixa-
 rum metuens tangere Gratia. ait: supra nouem
 cyathos si tres addideris, futurum ut ebrius factus
 exurgas in lites, quae scilicet contrariae sunt Gra-
 10 tia. 18 cur Berecynthiae cessant flamina
 tibiae. Berecynthus urbs est Phrygiae. ergo tibiae
 Phrygiae dicit, quae sacris Matris Magnae adhibentur,
 ad quarum cantus tamen solent et conuiuantes sal-
 tare. 21 parcentes ego dexteris odi id est:
 15 otiosas, quae neque lyram percutiant nec spargant
 rosas. 22. audiat inuidus dementem stre-
 pitum Lycus. *strepitum audiat Lycus* hilaritatis
 nostrae et inuidia rumpatur. 24 et uicina seni
 non habilis Lyco. merito non habilis, quia puella
 20 seni iuncta est. 27 tempestiua petit Rhode.
 quid est tempestiua? utrum non inopportuna ac non
 incommoda, an uero tempestiua id est matura rebus
 ueneriis. 28 me lentus Glycerae torret amor.
 eleganter; [me] lentus amor quasi latens et occultus
 25 nunc intellegendum ut lentus ignis dicitur, quia latens
 ac sine flamma urit.

ODE 3, 20.

Non uides quanto moueas periclo. haec
 allegoricos ad Pyrrum sodalem dicuntur, qui puerum
 30 Nearchum nomine a quadam femina dilectum solli-

5 Uerg. Buc. 8, 75   25 cf. od. 1, 13, 8

1 sic?   5 cummodis *M*   6 impari *M*   7 me-
 tuns *M*   9 scilicet & *M*   10 uerescindiae et uerescynthus
M   11 phrygiae et phrygiae *M*   tybias *M*   14 ergo *M*
 15 lyram *M*   16 tementem *M*   17 haec addidi
 20 seni: se *M*   rode *M*   24 me *deleui*   30 solli-
 citat *M*

citet et ei extrahere conetur. 3 inaudax id est: non audax, ac per hoc, timidus. 6 ibit insignem repetens Nearchum grande certamen tibi praeda cedat maior an illi. obscurauit elocutionem quod certamen ipsum ire dixit, non mulierem, quae certamen cum Pyrro factura sit cupiens eripere ei Nearchum puerum. 10 haec dentes acuit timendos. belle hoc dicitur de ea, quam iam dudum sub nomine leaenae intellegi uoluit. 11 arbiter pugnae posuisse nudo sub pede palmam. hunc 10 puerum arbitrum certaminis esse dixit et palmam contentionis ipsius calcare; per quod intellegi uult illum uictorem certaminis futurum, cui se tradere uoluerit. 15 qualis aut Nireus fuit. Nirei pulchritudinem et Homerus praedicauit, cum ait: *Νιρεὺς ὁ; κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν.* 15 aut aquosa raptus ab Ida. Ganymeden significat.

ODE 3, 21.

O nata mecum consule Manlio. Ioculariter amphoram, quam in ueterario habebat, adloquitur et, 20 ut ostenderet, quam uetustum uinum habeat, secum natam dixit. apparet autem Flaccum consule Manlio natum esse. 2 seu tu querellas siue geris iocos seu rixam et insanos amores seu facilem pia testa somnum. belle haec dicuntur, quia per uinum 25 alii querellosi alii hilares ac iocosi fiunt, quidam rixant in conuiuio, quidam in cupiditatem ueneriam efferuescunt, nonnulli obdormiunt. 7 descende Coruino iubente. significat se Messalam Coruinum pascere, in cuius honorem hanc uetustissimam uini am- 30

15 Ilias 2, 637

4 praedit . . annuli *M* 12 calcare; per *nos*: calcaerefer
M 14 nereus . . nereus *M* 15 *Νιρεὺς ὁ; NHPEYCO*
et *IAION M* 20 adamforam *M* 22 Manlio: alio *M*
25 s. oymnum *M* 26 quaerellosi *M* 26 fiunt *nos*: et
M 29 se & messulam & coruinum *M*

phoram promere uelit. descende Coruino in
 bente promere languidiora uina. attende elocu
 tionem 'descende promere' pro 'descende ut promas
 ut est illud Lucilianum: Da bibere ab summo
 5 languidiora autem uina dicit uetustate lenita. si
 ergo et illud supra dictum Nec Laestrygonia Bac
 chus in amphora languescit mihi. 9 non ill
 quamquam Socraticis madet sermonibus
 negligit horridus. narratur et prisci Catoni
 10 ordo et sensus est: non ille te negligit nec est i
 hoc horridus, quamquam philosophiae studiosus si
 13 tu lene tormentum ingenio admoue
 quoniam et blanditur ebrietas et extorquet plerumqu
 animi grauitatem. 18 uiresque et addis cornu
 15 pauperi. bene et hoc, quia interdum per ebrietatem
 homines humilitatis suae obliti in maiorem sui fiduciam
 exsurgunt, per quam melioribus non cedentes accen
 duntur ad temeritatem. per cornua ergo uinolentiam
 cerebri intellegi uult. 20 regum apices. per ap
 20 ces sublimitatem honoris ac potentiae significari iam
 et supra ostendimus. 21 te Liber et si laet
 aderit Uenus. significat se ex hac amphora pe
 tando hilaritatem et gratiam conuiuii usque in cr
 stinum mane producturum. uiuas lucernas pro arde
 25 tibus dixit. 22 segnesque nodum soluere Gratia
 hoc est: quae nodum non soluunt. hoc autem ad id pe
 tinet, quod qui fida gratia inter se iuncti sunt nun
 quam ab amicitia resoluuntur.

ODE 3, 22.

30 Montium custos nemorumque, uirgo. Dianae
 pinum in fundo suo consecrat, apud quam quo

4 Lucil. 5, 34   6 od. 16, 34

1 amforam *M*   Coruino: uno *M*   4 Lucilianu
Pauly: luciliane *M*, Lucili: a ne da *Zangemeister*   6 l
 strigonia bachus in amfora *M*   9 narratus *M*   11 ho
 rendus *M*   12 lene *M*   16 fidutiā *M*   18 uolentia
M   19 hoc schol. post insequens positum est in *M*   22 ar
 fora *M*   25 renesque *M*   30 nemorumque *M*

annis se sacrificaturum repromittit. 2 quae laborantes utero puellas ter uocata audis. secundum Graecorum opinionem, qui parientibus Dianam adesse dicunt, quam ideo Lucinam appellamus, quod lacem nascentibus tribuat. 4 diua triformis cur dicatur, notum est, quia scilicet eadem existimatur Lana, Diana, Proserpina.

ODE 3, 23.

Caelo supinas si tuleris manus. hac ὀδῶν quandam Phidylon adloquitur dicens ei deos puris 10 manibus et bona conscientia colendos esse. supinas ad est: subplices ut Uergilius: Tendoque supinas ad caelum cum uoce manus. 8 pomifero anno pro pomifera parte anni id est tempore autumnali, quod est graue ac pestilens. 9 nam quae niuali 15 nascitur Algido deuota. dicit aliud conuenire pontificibus, aliud qui priuatos suos lares orant. illos enim hostias magnas diis immolare debere, hos autem myrto et marino rore contentos esse debere. nam quae niuali nascitur Algido deuota quercus 20 inter et ilices. deuota autem absolute dicitur et significat diis destinatam. ordo est autem niuali nascitur Algido inter quercus et ilices. 15 coronantem marino rore deos. marinum rorem hodieque in Italia uirgultum quoddam appellant. 25 17 immunis aram si tetigit manus. subaudiendum extrinsecus 'scelerum' aut quid tale, quia 'immunem scelerum' manum uult intellegi id est a sceleribus puram, quam dicit blandiorem diis esse terre et granis salis sacrificantem, quam si sumptuosa 30 uosa hostia sacrificet. 18 non sumptuosa blan-

12 Aen. 3, 176

6 existimatur, e supra a scripta a m. rec., M 7 Lucina
 8 10 fidylon M 13 pomifer M 21 autem post deuota
 22. 5, sed lemma delendum uidetur 24 coronante M
 25 hodiaequae M

dior hostia. non nominatiui casus sunt 'sumptuosa' et 'hostia', quia sensus est: non blandior diis sumptuosa hostia per sacrificium, quam manus, quae innocens farre et saliente mica sacrificat. salientem autem micam salis granum intellege, quod saliat, cum in ignem missum sit.

ODE 3, 24.

Intactis opulentiore thesauris. hac $\phi\delta\eta$ generaliter inuehitur in luxuriam [omnem] omnia pro
 10 fanantem et aedificiis nouis non terram tantum, uerum etiam maria occupantem. 5 si figit adamantino summis uerticibus dira necessitas. necessitates hic pro morte posuit. sensus autem: quamuis multa ampla possideas, non tamen sincera uoluptate hi
 15 frui potes, quippe cum necessitate mortis te obstrictum esse scias, nec possis inde te ullo remedio aut praemio redimere. adamantinos autem clauos pro necessitate mortis, quae dura est et inmutabilis, non mala conceptione dictum est. 9 campestres melius Scythae. campestres Scythae, quod in campi sine tectis uiuant, dicti sunt; de quibus et Sallustius sic ait Scythae nomades tenent, quibus plaustra sedes sunt. 11 et rigidi Getae. Getae Thraces sunt; quos rigidos dixit propter frigora regionum earum. 12 inmetata quibus iugera libera fruges et Cererem ferunt. inmetata id est: interminata. commune autem inter se barbaris solum eorum esse omnibus notum est. 14 ne cultura placet longior annua. hoc est: ne
 25 plus colunt, quam unde unius anni fructum percipiant. 15 defunctumque laboribus aequali recreat sorte uicarius. uicem inter se laborant

---

22 frag. 3, 47 (Kritz)

---

1 non om. ζ 8 opulentiore *M* 14 uoluntate *M* ζ
 21 tecta *M* 22 scyde *M* 23 gaete *M* 26 c&ere
 ferant *M* 32 reciteat *M*

praestare barbaros ostendit. 22 et metuens alterius uiri. subaudiendum extrinsecus 'concubitum'.

24 et peccare nefas aut pretium est mori hoc est: peccare nefas uidetur aut qui peccauerit, morte poenas luit. 25 o quisquis uolet inpias. non recte a superiore $\phi\delta\eta$ haec separata sunt, cum inde pendeant et illis adnexa sint. 27 si quaeret pater urbium subscribi statuis id est: si uult gratiam apud cives suos collocare, per quam mereatur, ut publice statuae ponantur et in titulo earum 'pater urbium' adscribatur. 30 quatenus heu nefas uirtutem incolumem odimus. sublatam ex oculis quaerimus inuidi. qui bonos uiros incolumes oderimus et iam mortuos non oderimus, ipse ostendit inferendo 'inuidi'. re uera enim per inuidiam fit, ut boni uiri dum uiuant osi sint. 33 quid tristes querimoniae. *ordo est: quid tristes querimoniae proficiunt.* sensus est autem: quid prodest nos de malis moribus conqueri, si non culpae licentia paena conpescitur? 35 quid leges. sensus est: uanae sunt leges, si non obseruentur a moribus. 36 si neque feruidis pars inclusa caloribus id est: si nihil potest obstare cupiditatibus, per quas non tantum leges inrumpuntur, uerum etiam ipsa natura expugnatur adeuntibus lucri causa paene iam inhabitabiles orbis terrae regiones. 38 nec Boreae finitimum latus. quo modo 'finitimum latus Boreae' dicitur Australi nominato, cum inter se haec longinqua ac toto medio orbe diuisa sint? numquid et huic elocutioni subtiliorem intellectum adhibemus, ut 'nec' particulam bis accipiamus, semel sic intellegentes 'nec finitimum Boreae latus', iterum simpliciter 'nec Boreae finitimum latus durataeque .. niues mercatorem abigunt. 42 magnum pauperies ob-

---

10 publice nos: publicae *M* 11 quam tenus *M*
 14 sed iam? non *addidi* 15 inuidi. re uera nos: inuidere.
 Vere *M* 25 hominibus adeuntibus ς 28 ac nos: haec
M et ς 34 adigunt *M*

probrum iubet quiduis et facere et pati. ex quo coepit, inquit, paupertas probrosa esse et crimini dari, per omne nefas diuitiae quaeri coeperunt. 44 uirtutisque uiam deserit: obprobrium scilicet 5 paupertatis uiam deserit *uirtutis*. 50 scelerum si bene. pro 'ualde' positum, ut apud Ennium frequenter. 52 et tenerae nimis mentes. utrum puerorum mentes teneras nimis dicit easque formandas ad asperiora studia, an uero luxuriosorum mentes 10 teneras appellat, quas uult abiectis gemmis et auro formari ad asperiora studia? 54 nescit equo rudis haerere ingenuus puer. irascitur Romanos omisso militaris exercitii studio ad Graecos ineptos luxuriososque lusus transisse. 59 cum periura 15 patris fides consortem socium fallat et hospitem. non est, inquit, mirum augeri cotidie censum unicuique priuatorum, cum omnes scelere grassentur in hospitem in socium in consortem adquirendi studio. et tamen non multum hoc his prodest, quia indigno 20 heredi haec relicturi sunt, qui corruptus luxuria seruare scilicet haec non possit. 63 tamen curtae nescio quid semper abest rei. hoc ad ipsam auaritiae naturam refertur, cui dum nihil † extet semper uidetur deesse.

25

ODE 3, 25.

Quo me Bacche rapis tui plenum. hac $\phi\delta\gamma$ inuocat Liberum patrem petens ab eo, ut se in secreta aliqua nemorum suorum ducat, ubi numine eius mentem instinctus Caesaris Augusti laudes canat; per 20 quae uidetur allegoricos significare non sufficere spiritum suum laudibus Augusti sine Liberi numine.

---

6 cf. Vahlen ad Ann. 30

---

4 lemma u. 44 post sch. u. 44 legitur in *M*; transposui et uirtutis addidi 8 dicit easque Meiser: digitasq; *M*
 14 luxuriososq; lusus *M* 16 cotidiae *M* 20 relicturi sunt ξ : relicturus sit *M* 23 sat est?, desit ξ 26 bacchae *M* 29 caesari et canit *M*

nam et ipse musicus deus † est adhibetur. 3 quibus antris egregii Caesaris audiar aeternum meditans decus stellis inserere. 'quibus' graui sono pronuntiandum. est enim subiunctiua particula 'quae'. praeposito enim quos agor in specus subiunxit quibus antris egregii Caesaris audiar; in quo et *ἐπεξήγησις* figura adnotanda, quia praedicto 'specus' 'antra' subiecit, hoc est, qui specus antra sunt. 5 aeternum meditans decus. consecrationem dicit. 7 dicam insigne recens adhuc 10 indictum ore alio. per haec primum se lyrica tangere significat. 10 Hebrum prospiciens. Hebrus est Thraciae fluuius, Rhodope mons Thraciae. 12 quam mihi deuio. deuium est a uia remotum, ac per hoc, in siluis ac solitudinibus agentem. dixi- 15 mus autem haec allegoricos dici, quia per ea intellegi uult se inusitatum Romanis carmen tractare. 14 o Naiadum potens Baccharumque ualentium proceras manibus uertere fraxinos. uult intellegi tantas uires cultricibus Liberi patris instinctu 20 numinis eius esse, ut etiam proceras arbores radicitus possint uertere. 18 nihil mortale loquar. subaudiendum: si me in tuos specus ac secreta nemorum duxeris. 20 cingentem uiridi tempora pampino. utrum sibi tantum ea cingentem, an quoscumque nu- 25 mine suo complere dignatur?

ODE 3, 26.

Uixi puellis nuper idoneus. hac *φῶδῃ* uidetur iam renuntiare carminibus et lyram consecrare et amare desinere. 2 et militaui non sine gloria. 30 allegoricos militiam nunc amorem uocat. 3 defun-

---

1 est: esse? 5 quis angor *M* 7 ΕΦΕΞΗΓΗΣΙΣ *M*
 praedicto nos: praedictus *M* - 8 intra *M* bis 10 lemma et
 scholion u. 7 usque ad lyrica bis scripta sunt in *M*
 13 trhatie (bis) et rodope *M* 14 est: ait? 19 fra-
 xinus *M* 20 ultricibus *M* instinctum *M* 23 tuo *M*
 28 uix in *M*

ctumque bello barbiton. perseuerat in allegoria
'defunctum bello barbiton' dicendo, significans amo-
res suos se barbiton cecinisse, quod est organi genus.

5 laeuum marinae qui Ueneris latus cu-
stodit. consecratum Ueneri barbiton se suspendere
in templo eius dicit in parietem sinistrum. 6 hic
hic ponite lucida funalia et uectes et arcus
oppositis foribus minacis. haec instrumenta
amoris intellegi uult. 9 et Memphim carentem
10 Sithonia niue. Memphis in Aegypto ciuitas est,
quam merito carere niue dicit, quia in Aegypto num-
quam est nix; adeo calidi aeris est. Sithonii autem
Thraces sunt, ubi nix multa est; unde κατ' ἐξοχήν
Sithoniam niuem dixit. 11 sublimi flagello tange
15 Chloen semel adrogantem. sublimi flagello:
id est: in altum subleuato. hoc enim fit, cum quis
uehementius uelit percutere. uult autem Chloen, quod
sit adrogans et superba amantibus, percuti uel una
amoris plaga a Uenere.

20

ODE 3, 27.

Impios parrae recinentis omen ducat. ama-
tam peregre proficiscentem dimittens inuitus, ne malis
auspiciis exeat timens optat, impii potius quam ipsa
auspicio parrae auis et ceterorum quae subicit pro-
25 ficiscantur. 3 raua lupa a colore dicitur. 5
rumpit et serpens iter institutum. ait: si in
transuersam uiam impios ducat, non impios reuocet,
hoc est, pii si serpens transit iter inhibent. 7 ter-
ruit mannos. manni equi dicuntur pusilli, quos
30 uulgo burichos uocant. nam et hoc ad omen dicit
pertinere, quod manni terreantur. 9 antequam

1, 2, 5 barbiton et 3 barbiton M 4 marin eque M
6 paraf&em M 7 ponite: p. M uestes M 9 memfim M
10 memfis... aegypto bis M 12 adeo nos: ideo M sithon
M 15 flagelli id M 16 alto M 21 cinentis M
23 optat ut & ipsi auspicio M 24 c&erarum et profici-
scatur M 25 raua: ruba M 27 reucat, o et e s. l. M
28 pii si... inhibent nos: pius... inhibere M

stantis repetat paludes imbrum diuina aus
 imminentum oscinem coruum: cornix antequam
 repetat paludem; quam imbrum imminentum diuinam
 ait, quia pluuiam futuram significare soleat, quod
 etiam Uergilius ostendit Tum cornix plena⁵
 pluuiam uocat improba uoce. 'antequam... re-
 petat paludes' autem non ad anni tempus pertinet,
 sed ad diei. 11 oscinem coruum. prece mea
 oscinem [et] coruum inuocabo, inquit. 17 sed uides
 quanto trepidet tumultu pronus Orion. de-¹⁰
 center pericula nauigationis ostendit, quibus illam
 retineat; nam reuocare non audet. in occasum autem
 pronus Orion intellegendus; nam tunc magis tempe-
 states mouentur. 23 et trementes uerbere ripas.
 uerbere fluctuum aut uentorum. 25 sic et Europe¹⁵
 niueum doloso credidit tauro latus. sic: hoc
 est: dum eam blandus in mare placidum Iuppiter in-
 ducit. haec autem comparatio Iapygi uento confertur,
 qui incipit placidus, mox in tempestates concitatur.

27 mediasque fraudes palluit audax. ad²⁰
 ludum audax, non tunc cum palluit. 31 nocte
 sublustri. pro sublucida. 34 pater o relictum
 filiae nomen. Europae ingemescentis uerba sunt,
 et 'filiae relictum' pro 'a filia relictum'. 36 uicta
 furore: nunc errore mentis uel amore. 37 leuis²⁵
 una mors est uirginum culpae. quanto minus
 peccare uirgo debet, eo in peccatis digna maiore sup-
 plicio est. 38 uigilansne ploro. bene; tam enim
 incredibile factum est, ut uideatur [et hoc] potius si-
 mile somnio. 40 ludit imago. imago pro somnio³⁰

5 Georg. 1, 388

2 imminentem *M* 3 imminentum, u ex e corr., *M*
 7 paludes palules *M*, alterum deleuit *Pauly* 8 prece mea
 nos: praeterea *M* 9 osciuē, n s. l., *M* 10 quantum . .
 tum uultu *M* 15 europae . . dolose *M* 17 eum plandus
M 21 nonnuc *M* 26 culpa *M* 27 supplatio *M*
 28 tam enim nos: tamen *M* 29 & hoc deleui cf. sch. u. 40
 30 ludit: uadit *M*

dicatur. et est sensus: *an* sine uitio sum et hoc potius somnio. 41 quae porta fugiens eburna. Uergilianum est:

Altera candenti perfecta nitens elephanto

5 Sed uana ad caelum mittunt insomnia manes.

49 inpudens liqui patrios penates. inpudens Orcum moror o deorum: *eadem* inpudentia uiuo, qua patriam reliqui. 55 speciosa quaero pascere tigres. *γυναικίως* sollicita est, ne desinat

10 esse speciosa, quae desiderat, quam primum perire, dum pulcritudo sua secum sit. 57 uilis Europe, pater urget absens. dubium non est, inquit, *quin pater*, qui in metu est, absentem uilem existimet et appellet, credens me amantem persecutam. et ideo

15 moriendum est, ut probrorum horum obliuiscar.

58 potes hac ab orno pendulum zona bene te secuta: quae adiutura sit mortis consilium. 66 ad-

erat querenti perfidum ridens. et perpetuum [antepositum numen] epitheton est Ueneris et ad prae-

20 sentiam pertinet. ridet enim, et quod eam imago iuueni deceperit et quod illa irascatur, quasi uere a pecore decepta sit. 69 mox ubi lusit satis: postquam diu passa est illam ignaram felicitatis de casu suo conqueri. 71 laceranda reddet cornua tau-

25 rus. ne laceres eum, inquit, cum se tibi rursus obtulerit. 73 uxor inuicti Iouis esse nescis. ambiguum, utrum hoc dicat 'nescis te coniugem Iouis esse' an uero 'nescis te gerere coniugem Iouis', ut si dicat 'nescis esse consul'.

75 tua sectus orbis

---

4 Aen. 6, 895

---

1 *an ex Acr. addidi* 4 cadenti.. elefanto *M* 5 uana: falsa *Uergilii codd.* 7 moror o adeor. *M* 8 spetiosa quaere *M* 9 gynetios *M* 10 spetiosa *M* 11 europae *M* 13 quin pater *addidi et est scripsi*: m&ues *M*, quin me pater abs. *§* 15 probrorum *nos*: priorum *M* 16 zonae uene *M* 19 antepositum numen (= nomen) *interpretationem uerbi epitheton deleui* 23 ignoram *M* 25 nec *M* 29 dicas *§*

nomina ducet id est, diuisus, quia ab huius nomine pars orbis Europa appellata est.

ODE 3, 28.

Festo quid potius die. Neptuniorum diem significans esse ait: quae res est, quam potius de-
beam facere quam uinum promere Neptunioribus.
4 munitaeque adhibe uim sapientiae. munita sapientia bene dicitur, quae scilicet nulli fortunae subiecta est. Graeci autem aiunt uim sapientiae adhiberi per uinum. 5 inclinare meridiem sentis: 10 in occasum scilicet diem inclinare. 8 cessantem Bibuli consulis amphoram, id est, in horreo cessantem et quasi residentem; Bibuli consulis autem eo anno, quo Bibulus consulatum gessit, natam. 13 summo carmine quae Cnidon fulgentisque 15 tenet Cycladas id est: in consummatione carminis Uenerem cantabimus. 15 iunctis uisit olorum: quae olorum id est cynis iniunctis uecta reuiscit Cnidum Cycladas Paphum. 16 dicetur merita nox quoque nenia. *nenia* carmen est, quod in mortuos 20 cantatur. sed bene hoc carmen etiam nocti adcommodat propter tenebras et somnum, quae morti sunt proxima.

ODE 3, 29.

Tyrrhena regum progenies. simile illi est 25 in hac ὁδῷ principium Maecenas ataus edite regibus, et cur sic eum appellat, ibi diximus. inuitat autem nunc Maecenatem ad epulas, cui destinatum uini amphoram et inlibatam iam apud se esse dixit.

6 ne semper udum Tibur et Aesulae de- 30

---

26 Od. I, 1; 1

---

1 ducit *M* quasi (ua in ras.) ad husus *M* 11 diae
M 12 amforam *M* in honorem *M* 13 residentem *M*
17 uisset *M* 19 cycladam pafum *M* decetur *M* 25 est
in hac nos: est Hac, 1 a m. 2 interposita, *M* 27 appellet &
28 aepulas . . amforam *M* 30 aefule *M*

clive contempleris aruum et Telegoni inga
 parricidae. turrin Maecenas dicitur in hortis suis
 extruxisse, unde haec omnia prospectabat. 8 et
 Telegoni iuga parricidae. Tusculum significat, quod
 5 dicitur Telegonus Circes filius condidisse, qui per
 ignorantiam patrem suum Ulixen occidit. 10 molem
 propinquam nubibus arduis. turrin dicit. 16
 sollicitam explicuere frontem id est: tristem
 exhilarauere. 17 iam clarus occultum Andro-
 10 medae pater. Cepheus scilicet, qui inter sidera re-
 ceptus est. 18 iam Procyon furit. stella est,
 quae ante Caniculam oritur. 19 et stella uesani
 Leonis. stellam pro toto signo dixit, in quo solem
 necesse est esse mense Augusto, quod est feruentissi-
 15 mum anni tempus. 25 tu ciuitatem quis deceat
 status curas. apparet illo tempore Urbis praefectum
 fuisse Maecenatem. 28 Tanaisque discors. Ta-
 nais flumen est influens Maeotidis paludibus, et inde in
 Pontum. discors autem dictus, quod discernat Euro-
 20 pam et Asiam, nisi forte ad incolas eius referamus
 hoc epitheton, qui inter se — namque sunt ferocissimi
 barbari — discordant. 31 ridetque si mortalis
 ultra fas trepidet: quoniam scilicet nefas est in-
 quirere futura, quae diui nescire nos uoluerunt.
 25 32 quod adest memento componere aequos
 id est: praesentibus frui et ea quae adsunt aequa
 mente compone. 34 nunc medio alueo cum pace
 delabentis Etruscum in mare nunc lapides
 adesos. uarietatem et uices uitae humanae, quem
 30 ad modum quieta ac laeta est, modo aduersis casibus
 inquieta ac turbulenta, per allegoriam describit.
 42 cui licet in diem dixisse uixi. perseuerat
 persuadere praesentia commoda tantum amplectenda,
 de futuris non esse cogitandum. 45 non tamen
 35 inritum quodcumque retro est efficiet: id est:

---

1 arbum *M*   2 turrin *M*   7 propinquat *M*   9 an-
 dromaede *M*   10 cefeus *M*   12 uesani *M*   27 paeae . .
 aetruscum *M*   29 uarietatem *M*   30 est modo modo *g*

non potest commodum uitae, quod iam percepi, infringere. 50 ludum insolentem ludere pertinax. ueteribus usitatum elocutionis genus 'ludum ludere' sicut 'uitam uiuere' et 'seruitutem seruire' et multa similiter. 51 transmutat incertos honores. 5 utrum transmutando incertos facit, an, quia incerti sunt, ideo transmutare eos potest? 54 resigno quae dedit. resigno id est: reddo. et mea uirtute me inuoluo. diserte, id est, mea uirtute me munio nihil ab illa timens aut desiderans, contentus 10 sola probitate et bona conscientia. 56 sine dote id est: sine opibus. 57 non est meum si mugiat Africis malus procellis. nec uitae nec propositi mei est, inquit, *timere* aduersa, quia nec periculis me quaestus causa committo nec plura quam habeo de- 15 sidero. 60 ne Cypriae Tyriaeque merces addant anaro diuitias mari: quasi iam mare habeat diuitias obruendo naues cum rebus pretiosissimis. 62 tunc me biremis praesidio scaphae tutum per Aegeos tumultus aura feret geminusque 20 Pollux. tunc, cum maxime saeuit tempestas, inquit, ego tutus nauigo praesidio scaphae. sed per haec allegoricos significat se tutum securumque uiuere, quia non quaerat diuitias, quas non desideret. 64 geminusque Pollux: quia horum sidera cum se 25 ostendunt laborantibus nautis praebent spem salutis.

ODE 3, 30.

Exegi monumentum aere perennius. haec ὀδῆς, qua tertius liber consummatur, in ipsius auctoris laudes scripta est. 2 regalique . . pyramidum 30 altius. Pyramides regum Aegyptiorum sepulchra sunt adeo ingenti mole saxorum in mediis harenis

1 potes *M* percepi nos: percepit *M* 7 potest nos: put& *M* 14 timere ex *Acr.* additum 16 nec . . syriae-
que *M* 18 pra&iosissimis *M* 19 scafae *M* 20 tumultos *M*
22 scafae *M* 28 hac *M* 29 consummatur et scribita
M 30 hoc schol. post insequens posuit *M* 31 aegyptiorum
et aegypto *M*

Aegypti structa, ut inter septem miracula habeantur. 3 non aquilo inpotens pro 'ualde potens'. 7 usque ego postera crescam laude recens. eleganter, quia semper sunt, quibus haec elocutio
 5 noua sit et laudetur. 8 dum Capitolium scandet cum tacita uirgine pontifex. tale est illud Uergilianum: Dum domus Aeneae Capitoli immobile saxum Accolet. 10 Aufidus, flumen Apuliae, in qua Horatius natus est. 11 et qua pauper
 10 aquae Daunus agrestium regnavit populorum. Daunus in Apulia regnavit, a cuius nomine fluuius appellatus est; qui pauper aquae dicitur, quia Apulia siticulosa est ob nimios calores. 11 agrestium regnavit populorum. adnotanda elocutio per genetivum figurata. 12 ex humili potens. gloriatur
 15 libertino patre natum se ad tantam claritatem studiorum peruenisse. 13 Aeolium carmen ad Italos deduxisse modos. Aeolide dialecto Alcaeus lyricus poeta usus est. testatur ergo se Horatius
 20 Graeci carminis modulationes primum in Latinam linguam contulisse. 14 sume superbiam quaesitam meritis. ad Musam dicit, ac per hoc, ad studium suum. adroga, inquit, tibi gloriam ubertate ingenii quaesitam. 15 quaesitam meritis et
 25 mihi Delphica lauro cinge uolens Melpomene comam. Delphica laurus dicitur, quia Apollini grata est, qui Delphicus appellatur ab urbe Delphis, quae est sub Parnasso monte, ubi oraculum eius est.

---

7 Aen. 9, 448

---

5 cand& M   7 cum et capitolu M   9 oratius M
 18 aeolidae M   19 oratius M   21 hoc schol. ultimum est
 in M   23 ubertate nos: libertate M   25 delfica bis,
 appollini, delficus, delfis M   25 cingere M   28 pernasso, e
 in a corr., M   POMPONI PORFYRIONIS COMENTARIO-
 RVM LIB. III. EXPLICIT. INCIPIT LIBER. III.

ODARUM LIBER IV.

Intermissa Uenus diu. post consummatos editosque tres carminum libros maximo interuallo hunc quartum scribere compulsus esse dicitur ab Augusto, ut Neronis priuigni eius uictoriam de Raetis Uindelicis quaesitam inlustraret, quae in hoc libro ea ode continentur, quae sic incipit Qualem ministrum fulminis alitem. intermissa Uenus diu rursus bella moues. in superiore libro ostendimus allegoricos bella et militiam Ueneris Horatium pro amoribus dicere. 4 sub regno Cinarae. per ea significat Cinaram se amasse. et hoc autem allegoricos quod ait 'sub regno Cinarae' quasi 'sub dominio'. sed ut dignitatem formae eius ostenderet, reginam sibi fuisse ait. 6 circa lustra decem. prope annos quinquaginta aetatis iam se dicit agere. 6 flectere mollibus iam durum. ἀντίθετον. mollibus enim durum obposuit. mollia autem Ueneris imperia dicit, quasi ludicra ac delicata sint, se autem durum ait, quasi iam indomabilem propter aetatem. nam et hoc translatiue dicitur a pecoribus, quibus cum iam aetate duris iuga ac frena adhibentur, perdomari non possunt. 9 tempestiuus in domum Pauli purpureis ales oloribus. Fabius Maximus Paulus fuit nobilis et disertus adulescens, cui uenerios lusus nunc cur maxime conuenire dicat, ipse ostendit subiciendo namque nobilis et decens et pro sollicitis non ta-

---

7 Od. 4, 4   9 Od. 3, 26, 2

---

2 pos, m. 2 addidit t, M   5 r&us indelitus M   6
 ea ode Pauly: eadē M   7 fluminis M   11 cynyrae M
 per ea sig. nos: praesignificat M praesignificat cynairam
 m. 2 antiquissima in marg. adscripsit.   13 cynayrae M
 16 mollitiam durum M   18 mollitia M   21 a: e M
 quibus ex Acr. additum   aetatis M   23 alis M
 25 cur Acro: cum M

citus reis. 10 oloribus *purpureis oloribus* quomodo
 dicitur, cum albi sint potius? sed sic purpureum pro
 pulcro dicere poetae adsuerunt et Uergilius: Et pro
 purpureo poenas dat Scylla capillo et alibi In
 5 mare purpureum uiolentior effluit amnis. 14
 et pro sollicitis non tacitus reis. causidicum
 oratorem esse ostendit Paulum. 15 et centum puer
 artium. utique bonarum hic artium accipiendum.
 17 et quandoque potentior largi muneribus
 10 riserit aemuli. quandoque pro quandocumque
 positum est. et est sensus: quandocumque apud puellam
 potior riuale suo fuerit, quamuis ille muneribus com
 mendare se ei conatus sit. 20 ponet marmoream
 sub trabe citrea id est: marmoreum signum tibi
 15 et templum decorum statuet. 29 me nec femina
 nec puer iam. dicit, quod iam sit aetate declinata
 non sperare posse fieri, ut mutuo ametur. 33 se
 cur, heu Ligurine, cur manat rara meas la
 crima per genas. iucundissime ostendit nelle se
 20 excusare a lusibus iam ueneriis, *sed* recordatione Li
 gurini, quem adhuc diligit, lacrimas sibi decidisse e
 inpeditam linguam, quominus perferre posset ipsam
 excusationem. 35 cur facunda. cur, inquit, lingua
 mea alioquin facunda subito in medio sermone ob
 25 mutuit, ne perferre possem, quod coeperam dicere.
 37 nocturnis ego somniis iam captum tene
 iam uolucrem sequor. dicit se Ligurinum ex de
 siderio semper somniare et, ut fit errore quodam
 mentis, imaginari, quasi, cum diu quaesitum tandem
 30 inuenerit, in alitem uersum ex ipsis manibus amittere

3 Georg. 1, 405 et 4, 373.

1 *purpureis oloribus addidi* 13 *marmorea M* 18 me
M 20 *sed addidi* lygurini *M* 21 *decidisse M* 2
 et 26 *proferre* 5 23 *excussationem M* 24 *obmut M*
 26 *somnis M* 27 *lygurinum M* ex: & *M* 28 *quodda*
M 30 *ipsius* 5 *amitteret nos: amittere M*

ODE 4, 2.

Pindarum quisquis studet aemulari. haec
 ὁδῷ ad Antonium Iulum Marci Antonii triumviri
 ilium scribitur, continens laudes Pindari lyrici poetae.

2 caeratis . . Daedalea nititur pinnis id
 est: altiora quam possit expedire conatus decipietur,
 quem ad modum Icarus Daedali manibus factis pinnis.

3 uitreo daturus nomina ponto, quia ab
 Icaro mare, in quod decidit, Icarium appellatur. uitreo
 autem ponto id est: uitrei coloris. 10 seu per 10

audaces noua dithyrambos. *audaces dithyrambos*

est, quod plurimum sibi Pindarus hic permittat. nam

et maximo spiritu nouas historias hoc metro canit.

noua autem uerba aut admirabilia aut ab ipso Pin-

daro facta esse accipe. 11 numerisque fertur 15

lege solutis. ideo quia plerumque ad uoluptatem

suam quisque lyricus poeta metrum sibi fingit *ita*

tamen, ut quem sibi ipso initio ὁδῷ statuit ordinem

percesse habeat ad finem usque custodire. 17 siue

quos Elea domum reducit palma caelestis. 20

trium Castorem ac Pollucem significat an generaliter

cuiumque ex certamine sacrorum agonum uictoriam

reportauerint? 19 et centum potiore signis

munere donat. dicit magis illum honore inlustrari,

quem Pindarus carmine suo celebrem fecit, quam si 25

centum statuis publice honoretur. 21 flebili spon-

-ae iuuenemue raptum plorat. aut si, inquit,

flebile carmen scribit de adulescente aliquo, cuius

morte sponsa decepta sit; quem inferis subducit atque

immortalem facit laudando animum moresque eius 30

3 iulum *M* 4 pyndari *M* 5 ut in lemmate ope, sic
 incipit litterae in his foliis situ quodam euauerunt, quas non
 omnes memorabo 6 decipiaetur *M* 8 uitrea dadurus *M*

9 in quod decidit nos: inquit dicta *M* icarum *M*
 uitro *M* 11 haec addidi 12 quod: quid *M* pyndarus *M*

13 et nouas? 15 numerique *M* 18 ipse ς ΩΔΗ

M 21 ac nos: an *M* 23 reportauerint (sed rint in corr.)

M 25 pyndarus *M* 26 buplicae *M* sponsem *M*

atque uirtutem. 25 multa Dircaeum leuat aura
 cycnum. Dircaeum Pindarum dicit, quia Thebanus
 fuit, a fonte Boeotiae Dirce, qui est Thebis proximus.
 cycnum autem eundem appellat a suauitate carminum,
 5 quia et cycni canori esse dicuntur. 25 leuat aura
 id est: sublimem facit. 27 Matinae. Matinus mons
 Calabriae. 27 ego apis Matinae more modoque.
 ut Pindarum propter sublimitatem et suauitatem car-
 minis cycno comparauit, ita se api. per quod signi-
 10 ficat parua quidem et humilia se scribere, sed sub-
 tilia ac dulcia. 33 concines maiore poeta plectro.
 Concedit Antonio Iulo, ut ipse potius triumphos Cae-
 saris scribat, cum sit robustior in carminis spiritu.
 hoc enim significat dicens maiore plectro. 35 per
 15 sacrum clium id est: per uiam sacram; hac enim
 triumphantes in Capitolium ibant. 37 quo nihil
 maius meliusue terris fata donauere: Caesare
 scilicet. 42 publicum ludum: id est: publicum
 gaudium. 42 super impetrato fortis Augusti
 20 reditu. apparet Caesarem de reditu suo Romam
 litteras misisse. sed gratus sensus. sic enim se habet,
 ut intellegas populum Romanum, ut fit, publicis ad-
 clamationsibus desiderasse diu reditum Augusti. 45
 tum meae si quid loquar audiendum. spondet
 25 se quoque carmine aliquo laudes in Caesarem dicturum.
 sed † chaenebreus uersus ΕΙΤΙΧΙΡΕ] in eo quod in-
 tulerit si quid loquar audiendum. 47 pulcher
 o laudande canam recepto Caesare felix: ego
 felix recepto Caesare canam. 49 tuque dum pro-
 30 cedis io triumphe. ad ipsum triumphum conuersus
 haec dicit. 50 non semel dicemus io triumphe
 ciuitas omnis. nota figura est, ut: Pars in frustra

32 Uerg. Aen. 1, 212. Ilias. 2, 278

1 dircaeum *M bis* 2 pyndarum *M* 3 boeotia disce
M 8 pyndarum et suatem (ui a m. 2. s. l.) *M* 12 iulio
M 13 robustiori *Hauthal* 15 haec et triumphantes *M*
 17 caesarem *M* 18 nudum *M* 21 misisse *M* 26 επιχίρε
 uulgo legunt 31 triumphae *M* 32 frustra *M*

secant et Ὡς φάσαν ἡ πληθύς, hoc est, ut dicebant plures. 53 te decem tauri. hoc ad Iulum dicit.

54 me tener soluet uitulus. soluet debito scilicet uoti suscepti. 57 fronte curuatos imitatus ignis tertium lunae referentis ortum. 5 utulum, quo uotum soluturus sit, dicit cornua habere certiae lunae comparabilia id est: adhuc parua. 6 qua notam duxit niueus uideri cetera fulvus. diserta et elegans elocutio. significat autem utulum hunc albam frontem tantum habere, in cetero 10 corpore fuluum id est rufum esse.

ODE 4, 3.

Quem tu Melpomene semel nascentem plaudido lumine uideris. hac ῥῶδῃ adfirmat studio poeticae deditum nulli posse alii rei uacare. 15 Aeorum subiungit laudes. 5 curru ducet Achaico id est: quadrigali certamine. 6 Deliis foliis id est: laurea corona. 10 sed quae Tibur aquae fertile praefluunt. proprie hoc ad secessum suum referens dicit Horatius. Tiburi enim fere otium suum 20 conterebat ibique carmina conscribebat. Aeolio carmine autem ita dictum accipe, ut si diceret 'lyrico carmine', quia quidam lyriici ut Alcaeus Aeolide magis dialecto usi sunt. 13 Romae principis urbium signatur suboles inter amabiles uatum ponere 25 me choros. subolem principis urbium Neronem uult intellegi, quos Augustus priuignos alioqui ut suos loco filiorum diligebat. 16 et iam dente minus mordeor inuido. hoc intellegi uult de se, quod ait Callustius: Gloria inuidiam uicisti. 17 o te 30

30 Iug. 10, 2

2 ulum *M* 4 fronde curuatus . . testium lucernae . .
 uotum *M* comparabilia *M* 10 ceteris *M* 11 rumfum
 14 numine *M* studium *M* 19 propriae et saeces-
 sum *M* 21 conterebat nos: conferebat *M* 23 alceus aeoli-
 dae *M* 26 neronem *M* 27 augusti *M* alioquin suos 5

studinis aureae dulcem quae strepitum Pieri
temperas: o Pieri, quae dulcem strepitum testudinis
temperas. 23 Romanae fidicen lyrae id est
lyricus poeta. 24 si placeo. *ἐπισυνῶς* si placeo
5 intulit, et subaudiendum extrinsecus 'tamen', ut s
'si tamen placeo'.

ODE 4, 4.

Haec *ῥῶδῃ* ad Drusum. qualem ministrum
fulminis alitem. haec est ecloga, propter quam,
10 supra ostendimus, totus hic liber compositus est
scripta est ergo in Neronem Drusum priuignum
successorem Augusti, qui Raetos Uindelicos bello uictis
de imperio autem principis huius duplicem facit com-
parationem. nam Drusum ait tanto uigore atque in
15 petu hostes Uindelicos inuasisse, quanta ui sole
aquila in rapinam inruere, primum ouium mox cor-
borato uigore etiam draconum; ipsos autem hostes
ita contritos esse ui belligerantis Drusi, ut caprea
uisu leonis in se inruentis. 18 quibus mos unus
20 deductus per omne tempus amazonia secu-
dextras obarmet quaerere distuli. hi Uindelici
sedibus ab Amazonibus eiectiones et ex Thracia in exilium
se contulisse Alpiumque loca insedissee dicuntur
quod potentissima in se tela secures Amazonum e-
25 perti fuissent, ipsos quoque usum earum in bello
accepisse. 22 nec scire fas est omnia. sensus
est: fas est non omnia scire, id est: licet aliquando
ignorare. 24 consiliis iuuenis repressae.
pertinet, quod 'late uictrices' dixerat. 25 quid i-
30 doles nutrita faustis sub penetralibus. quod
non potest Drusum laudare nunc ut filium Augusti
[et] ab eo educatum institutumque dicit. 27 quod
Augusti paternus in pueros animus Neronis

---

2 o Pieri . . temperas in marg. m. 2. add. in M
epicos M 9 egloga M 11 scribita 12 rethos undelicis
.. uicis M 18 ui comm. Cruq.: de M 21 dextra subarmis
M 24 potentissimum M expertes M 25 ipsi?
nescire M 28 repraesentasse M 33 neronis M

duo fuerant Neronēs priuigni Augusti, quorum alterum in domo Tiberi Claudī mariti prioris Līuīa peperit, alterum in utero ad Augustum adtulit. horum altero in Germania morbo extincto alter adoptatus ab Augusto successor principatus ei fuit uocitatusque est Tiberius 5 Caesar. 31 nec inbellem feroces progenerant aquilae columbam. prouerbialis sententia. 33 doctrina sed uim promouet insitam. insitam: innatam atque ingeneratam. significat ergo uirtutem a parentibus ingenerari, instrui uero 'doctrinae di- 10 sciplina. 34 rectique cultus pectora roborant. recti genetiuī casus est numeri singularis: huius recti, cultus numeri pluralis casus nominatiui: hi cultus. sensus est autem: colendo rectum pectora conrob- rantur. et rectum absolute accipe pro aequo ac iusto. 15

35 utcumque defecere mores indecorant bene nata culpae. utcumque 'quandocumque' significare apud hunc poetam saepe diximus. indecorant autem 'indecora faciunt' ac per hoc 'dedecorant' significat. 36 bene nata absolute dicitur. 20 sensus ergo est: honesta natalium generositasque culpa dedecorantur, nisi digna disciplina haec prosequatur. totum hoc autem propter Augustum dicitur, in cuius domo Neronēs uidentur disciplinam uirtutis accepisse.

37 quid debeas o Roma Neronibus testis 25 Metaurum flumen et Hasdrubal. Metaurus amnis Galliae est, iuxta quem Nero consul cum Salinatore collega suo Hasdrubalem Hannibali fratri suo in Italiam magnum exercitum adducentem deuicit caesis supra quinque quadraginta milibus. 38 testis Me- 30 taurum flumen. Metaurus dicitur, non Metaurum. sed fluminis nomine hoc figurauit, ut alibi Aut flumen Rhenum aut fluuius describitur arcus et

32 ars poet. 18.

1 fuerunt ς 2 domum et libia *M* 7 prouerbiali *M* 14 colendum *M* 18 significat *M* 21 honestas? que *cod. Guelf.*
in *ras.*: qua *M*, om. ς 22 dedecoratur ς 24 demo *M*
29 italia *M* 30 quinq; quadraginta *M* 32 flumine nome *M*

Sallustius: Nomenque Danubium habet, ut ad Germanorum terras adstringit. 41 qui primus alma risit adorea. *adorea* laus bellica dicitur fortassis, quod adorandi sint, qui laudem ex bello reportant. risit ergo Romanis accipiendum. 46 et impio uastata Poenorum tumultu fana deos habuere rectos. et dii, inquit, quorum templa in Italia a Poenis uiolata sunt, exinde recti esse coeperunt pro Romanis aduersus eos agentes. 51 sectamur ultro quos opimus fallere et effugere est triumphus. ultro, inquit, bello petimus Romanos, quorum manus si effugerimus gaudere debemus, similesque in hoc sumus ceruis, qui lupos ultro insectentur, quos alioqui fugere debeant. 57 duris ut illex tonsa bipennibus nigrae feraci frondis in Alcido. ordo est: ut illex nigrae [est] frondis in Alcido feraci duris bipennibus tonsa. sensus autem hic est: ut illex, quanto magis securibus caeditur, tanto corroboratur magis ac reuinescit, ita Romani per damna caedis suae fortiores effecti sunt. nigrae frondis id est uiridis atque umbrosae. 61 non Hydra secto corpore firmior et reliqua. oportuna comparatio, qua Romanos uult intellegi caede sui potentiores fieri. 63 monstrumue submisere Colchi maius Echioniaeue Thebae: ubi armorum seges exiluit. per haec autem intellegi uult mirabile esse non deesse Romanos tot tantisque bellorum cladibus acceptis. 67 geretque proelia coniugibus loquenda. utrum 'quae ipsi Romani milites apud coniuges suas ostendent', an 'quae coniuges eorum de maritis suis praedicent'? 70 occi-

1 Frag. 3, 55 (Kritz), sed 'ut . . adstringit' omittunt.

1 hab . . ut (*plures literae quam et euanuisse uidentur*)
M 2 germonorum *M* 7 dii: hi *M* 8 aopenis *M*
 13 insectemur et aliqui *M* 17 bibennibus *M* 21 fronde
M uirides *M* atque umb. nos: adambrosae *M*, et u
 aut u. § 23 qua: qui *M*, quia § potentiore *M* 24 suum
 misere colchi magis &hironia ut thebe *M* 30 ostendent *M*

dit occidit spes omnis et fortuna nostri nominis [ab] Hasdrubale interempto. haec re uera frequenter dixisse dicitur Hannibal, cum caput fratris sui Hasdrubalis uidisset, quod Nero de industria adlatum ex Gallia ante castra eius nihil adhuc scientis 5 de hac caede proici iusserat. 73 nihil Claudiae non perficient manus. haec iam poetae uerba sunt, non enim adhuc Hannibalis. 75 et curae sagaces expediunt per acuta belli. *acuta belli* absolute dicuntur ea, quae sunt in bello periculosissima. 10

ODE 4, 5.

Diuis orte bonis. haec $\phi\delta\eta$ ad Augustum scripta est diutius in transmarinis prouinciis morantem, populi ac senatus legationibus missis reditum eius precatum. 6 instar ueris enim uultus ubi tuus 15 adfuit hoc est: praesentia tua ad instar uernae gratiae exhilarantur omnia. 9 *ut mater . . uocat.* *ordo est:* ut mater iuuenem cunctantem spatio longius annuo uotis ominibus et precibus uocat. cunctantem autem demorantem significat, ut apud Uergilium: 20 Reginam thalamo cunctantem ad limina primi Poenorum expectant. 15 sic desideriiis icta fidelibus quaerit patria Caesarem. icta participialiter dicitur et significat 'percussa'. 18 nutrit rura Ceres almaque Faustitas. adnotandum 25 nomen 'Faustitas' sic dictum quasi felicitas aut iucunditas. 22 mos et lex maculosum edomuit nefas. eleganter uidetur eam legem significare quam DE ADULTERIIS COHERCENDIS sancxit. 24 culpam

21 Aen. 4, 133

3 dixisse et fratri *M* 6 iusserat *M* 8 hannibalis *M*
13 scripta *M* 14 reditus *M* 19 anno *M* omnibus *M*
26 felicitas *M* 29 adulteris *M* adulteris etiam *Pauly.*
quidem contendo legi Iuliae non DE ADULTERIIS, sed DE
ADULTERIIS COHERCENDIS inscriptum esse. cf. Probum L.
I. D. A. C. = lex Iulia de adulteriis coercendis Gr. Lat. ed.
Kal III p. 272 et 322 et 344. porro Inst. I. 4, 18, 4. Dig.

poena premit comes. mire, comes, inquit, culpae poena sua est, id est 'non differetur poena sua delinquentibus', per quod significat nihil gratiose aut neglegenter fieri. 30 et uitem uiduas ducit ad
 5 arbores. suauiter [et] uiduas arbores dixit, priusquam uites adiunctas habeant, quia cum habent maritalari dicuntur a rusticis. 31 et alteris te mensis adhibet deum id est: secundis mensis. 36 et magni memor Herculis memor beneficiorum eius
 10 ac magnitudinis. 39 dicimus uuidi id est: potius atque madidi.

ODE 4, 6.

Diue quem proles Niobeae magnae. haec ὁδὴ
 hymnum Apollinis continet, qua commendat ei carmina
 15 sua et simul adloquitur pueros puellasque, quos carmen saeculare docet. 3 et Troiae prope uictor altae id est: paene uictor. hoc autem ad illud pertinet, quod dicatur Paris in Achillen sagittam Apolline dirigente tetendisse. 5 ceteris maior tibi miles in-
 20 par. tibi inpar Achilles scilicet. 12 puluere Teucro pro Teucro puluere; ergo principali pro possessiuo nomine usus est. sic dicitur Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus pro eo quod est Dardanius. 16 falleret aulam. aulam sine dubio
 25 pro toto Ilio positum est; neque enim solum regem fefellerunt Graeci adhibitis insidiis, uerum totum populum. 18 nescios fari pueros id est: infantes περιφραστικῶς. 22 adnuisset rebus Aeneae potiore ductos alite muros id est: adnuisset ut me-

22 Verg. Aen. 4, 661

4, 4, 37, 1. 48; 5 rubricam et legem 5. Cod. I. 9, 9, 3. Coll. Leg. Mos. et Rom. 14, 3, 3. 1 culpa poenam *M* 2 culpae poena sua nos: culpa poenae suae *M* 5 et *deleui* 6 maritalitae *Hauthal e. cod. Par.* 13 nibeae *M* 14 hymnis *M* ei: & *M* 17 poenę *M* 18 dicitur & appolline dirigente *M* 21 pro T.: p. r. p. T. *M* 23 pro.. dardanius m. antiquae s. li. in *M* 26 greci adhibiti *M* 28 adnuisset sed *M* bi

hore alite, hoc est, meliore auspicio Aeneas urbem constitueret. 26 qui Xantho lauis amne crines. 'lauis' ueteres dixisse non 'lauas', et 'lauere' non 'lauare' supra ostendimus. 27 Daunia^e defende decus Camenae leuis Agyieū. Daunia^e Camenae^s suae musae dicit Horatius id est sui carminis, si quidem Daunia Apulia est, in cuius finibus natus est.

28 leuis Agyieū. ἀγυιά uiae Graece dicuntur. Varro autem: quod ex responso oraculi in uis publicis urbis suae Athenienses statutis altaribus sacrificare 10 Apollini instituerint, Agyieum appellauere. 31 uirginum primae puerique claris patribus orti, Deliae tutela deae id est: qui estis tutela Deliae deae hoc est Dianae; σχῆμα est ἐπεξήγησις. 35 Lesbium seruate pedem id est: Alcaei lyrici 15 ipoetae, qui Lesbios fuit. 35 meique pollicis setum id est: modulationem lyrici carminis. et rursus hoc dicitur, quasi ipse lyram percutiat. 37 Lite Latonae puerum canentes id est: Apollinem datonae filium. 39 celeremque pronos uoluere 20 menses. quia similiter per lunae cursum uidentur empora peragi ut per solis. sed et circa lunam proprie mensis dixit, quia singulis mensibus zodiacum circulum luna pertransit, quem sol toto anno. 41 nupta iam dices: quando fueris iam nupta. 42 25 [saecula festa] saeculo festas referente luces id est: die saeculari festum referente.

ODE 4, 7.

Diffugere niues. carmen hoc uerni temporis continet descriptionem. scribitur autem ad Torquatū. 30

1 alite hoc est meliore alite hoc *M* 7 quibus finibus
M 8 ἀγυιεύα & graece *M* 9 Varro ait: quod *ς* (Uarrone teste *Acr. Bφ*), Barro autem quod *M*, porro autem quod *nos*
 11 instituerunt alii, alii instituerant 12 primum *M*
 14 ΕΦΕΞΗΓΗCIC *M* 15 leuū *M* 18 ipse *cod. A* Acronis:
 ipsam *M* *ς* 19 appollinem *M* 22 et *om. ς* 23 prop-
 riae *M* 27 die saeculari *Pauly*: diem saeculare *M* 30
 dorquatū *M*

3 et decrescentia ripas flumina praeter-
eunt id est: praeter ripas suas eunt flumina, quod
significat ripas suas non excedere sed intra alueum
labi. 5 audet ducere nuda choros. nuda, quia
iam frigora exclusa sunt. 7 inmortalia ne speres
monet annus id est: ne quid putes inmortale esse
atque perpetuum, respice anni tempora, quorum unum
quodque celeriter occidens alii cedit. 13 damna
tamen celeres reparant caelestia lunae. cum
10 conditionem mortalitatis nostrae temporibus anni com-
parasset, ne uiderentur et homines renasci ut tempora,
intulit: *nos ubi decidimus et reliqua*. 15 quo
pius Aeneas, quo Tullus diues et Ancus. hoc
ideo dicit, ut ostendat conditionem mortalitatis omni-
15 bus hominibus communem esse. 17 quis scit an
adiciant hodiernae crastina summae tempora
di superi. quis, inquit, scit an ad summam annorum
uitae, quam hodiernum usque egisti, crastinus dies
adiungatur: id est: quis scit an cras uicturus sis, cum
20 facile et quacumque hora possis occidere? 19 cuncta
manus auidas fugient heredis amico, id est
illud: tuum erit tantum, quod dum uiuis fructus fueris.
21 et de te splendida Minos fecerit ar-
bitria. non dicit 'cum te splendidum ornatumque
25 fecerit Minos iudicio suo' sed 'cum de te splendide
ac digne iudicauerit Minos'. ita 'splendida arbitria'
ad Minois gloriam pertinent iudicantis, non ad eum
de quo iudicat. 25 infernis neque enim tene-
bris Diana pudicum liberat Hippolytum. atqui
30 Uergilius ait Hippolytum redisse ad auras aetherias

---

4 laui *M* 7 quorum nunc quaque (*in quodque corr.*
m. 1.) *M* 10 mortalitatis *M* 12 haec addidi
15 qui *M* 16 adiciunt (*a sup. lin. m. 1.*) *M* 17 du *M* 18
crastinas (*u s. l. m. 1.*) *M* 19 qui *M* cras $\S$ (*Bamb.*):
trans *M* 20 possit accidere *M* 21 id est: illud tuum
etc. § nobis alicuius sententia laudari uidetur 23 arbitria
usque ad alterum fecerit m. 1. in summa pagina suppluit in
M 24 cum: dum *M* 25 inditio *M* 26 arbitria *M*
29 libera *M* 30 hypolytum *M*

ita Paeoniis reuocatum herbis et amore Dianae. sed nunc non ad illud refert, quod post distractionem illam quam ab equis suis passus est in uitam restitutus fertur, sed ad conditionem mortalitatis quam non potuit perpetuo effugere per Dianae fauorem. 5
27 nec Lethea ualet Theseus abrumpere caro uincula Pirithoo. nota historia Theseum et Pirithoum ad inferos descendisse rapiendae Proserpinae causa. quos nunc dicit uinctos ibi remansisse.

ODE 4, 8.

10

Donarem pateras c. g. hac $\phi\delta\eta$ indicat sibi facultates tantas non esse, ut possit phialas et alia pretiosa donare, sed quod maius est, carmen se Censorino largiri; deinde praefert carmina omnibus diuitiis. 6 quas aut Parrhasius protulit aut Scopas. Parrhasius Athenis pictor clarus fuit, Scopas $\gamma\lambda\upsilon\phi\omicron\pi\omicron\iota\omicron\varsigma$ id est signorum marmoreorum sculptor. 8 sollers nunc hominem ponere nunc deum. ponere nunc 'constituere ac fingere'. 9 sed non haec mihi uis: diuitiarum scilicet. non tibi talium 20 res est aut animus deliciarum egens. sensus est: nec ego haec largiri possum, nec si possem tu ea desiderares, quia carmina tibi diuitiis omnibus gratiora sunt. 11 carmina possumus donare et pretium dicere muneri id est: ostendere quam 25 pretiosum sit carmen. 13 non incisa notis marmora publicis, per quae spiritus et uita redit bonis: per quos titulos consecrati defuncti duces quandam immortalitatem consequuntur. 18 eius qui domita nomen ab Africa lucratus rediit. Afri- 30

---

1 Aen. 7, 769

---

6 abrumpere (p. m. 2., ut uidetur) M uincula caro M
9 remansisse M 12 facultatas M phialas et pretiosa M
13 censorio M 15 aut: ut M 17 glyfopoeos M $\gamma\lambda\upsilon\phi\omicron\pi\omicron\iota\omicron\varsigma$ Pauly
sculptor: scilicet M 21 diuitiarum M
22 possum M tu ea: tuaea M 26 pretiosum M 27
publica per qua M 28 quandam Acr.: quondam M

canum Scipionem significat. 19 clarius indicant laudes quam Calabrae Pierides. facta, inquit, clarorum uirorum nisi carminibus inlustrentur aetatis suae memoriam non excedunt. 20 quam Calabrae Pierides. sua uult intellegi carmina, quia in urbe Uenusia natus est, quae est in Calabria atque Apulia.

27 diuitibus consecrat insulis. insulas dicit quas *μακάρων νήσους* Homerus, Latini fortunatorum insulas appellant. 29 caelo Musa beat. caelo beat id est: caeli possessione beatum facit ac per hoc inmortalem reddit. 31 clarum Tyndaridae sidus. *σχῆμα ἐπεξήγησις*, quia Tyndaridae clarum sidus sunt. saepe autem dictum est, stellas Castoris ac Pollucis nauigantibus spem meliorem ostendere.

15

ODE 4, 9.

Ne forte credas interitura. haec *ῥῶδῃ* ad Marcum Lollium scripta est consularem; qua adfirmat immortalitatem habitura scripta sua, quamuis sint alii ante se meliores poetae; nam nec Homeri magnitudinem obstare, quo minus Pindarus et alii poetae qui post eum orti sunt clari habeantur. prima autem syllaba *ῥῶδῃς* huius circumflexe enuntianda est, ut sit 'ne credas' id est 'ne credideris'. 3 non ante uulgatas per artes. gloriatur se primum lyrica carmina Latina lingua ausum scribere. 7 Caeaeque et Alcaeï minaces. Simonides lyricus poeta Ceus fuit, id est: ex Cea insula. minaces autem Alcaeï camenae dicuntur, quoniam adeo amarus fuit, ut austeritate carminis sui multos ciuitate eiecerit. 9 nec

4 accedunt *M* 5 suae *M* urbebe nusina quae *M*
 Uenusia nos: Venusina *ς* 8 macaron nessus *M*; scholiasta
 errauit, quia Homerus hoc cognomine usus non est. ceterum cf.
 Orelli ad epod. 16, 1 9 musa abeat *M* 10 caelobeat (a
 sup. o scr. m. 1.) *M* 12 *ΕΦΕΞΗΓΗCIC* *M* quia Tyndaridae
 clarum sidus sunt *Pauly*: quityndarida clarum sidus aiant *M*
 17 et 18 scribta *M* 21 postea mortu *M* 22 *ΩΔHC*
M 23 credideris in corr. m. 1. *M* 25 ce aequae *M* 26
 caeus et cea *M* 27 alcaeę *M* 28 ideo *M* 29 eicent *M*

si quid olim lusit Anacreon. lusit, inquit, quia iocis et conuiujs digna scripsit. 11 uiuuntque commissi calores Aeoliae fidibus puellae. calores pro 'amores' dicuntur. Sappho autem significat, quae Aeolide dialecto usa est. 13 non sola com-⁵ptos arsit adulteri crines. arsit crines pro 'deperiit atque amauit' dictum est. hac autem periodo colligit saepe eadem facta, quae legimus circa Ilium gesta; *sed ea tantum*, quod iis clarus poeta contigerit, perpetuam obtinuisse memoriam. 29 paulum se-¹⁰pultae distat inertiae celata uirtus. non, inquit, multo distat ab inertia uirtus, si ut de illa ita de hac quoque sileatur. 35 secundis temporibus dubiisque rectus id est: et prosperis et aduersis aequitatem retinens. 37 uindex auarae fraudis. 15 uindicem nunc pro punitore posuit, quia uindicare apud ueteres non tantum defendere uerum etiam punire significat. 38 ducentis ad se cuncta pecuniae. utrum pecuniam pro auaritia posuit, quae merito ad se ducere cuncta dicitur, quia auari rapere omnia ²⁰student, *an* ducentis ad se cuncta pecuniae ad hoc referens dixit, quia pecuniosorum gratiam omnes sequuntur? 39 consulque non unius anni. uirtutes tuae, inquit, te perpetuum consulem faciunt. ⁴⁰sed quotiens bonus atque fidus iudex honestum praetulit utili reiecit alto dona nocentium uultu per obstantes cateruas explicuit sua uictor arma. quotiens, inquit, animus tuus honeste iudicans praemia oblata a nocentibus respuit, totiens gloriosus ab hostibus uictoriam re-³⁰portauit. 45 non possidentem multa uocaueris recte beatum: non recte uocaueris beatum multa possidentem. 51 non ille pro caris amicis aut

---

2 scribit *M*   4 saffo *M*   6 crinem pro deperit *M*
 7 atque nos: aut quia *M*   9 gestaquoais *M*, quod iis *Hau-*
thal   11 inertiae *M*   12 sicut *M*   14 aduersis *ex* ad-
 uersus *corr. m. 1. M*   20 ducerae *M*   22 pecunia sorum
M   31 uocaberis *M bis*   32 beatum. ordo: non *g*

patria timidus perire. deest 'erit'. ait autem eum qui bonis artibus instructus sit non dubitare et pro amicis et pro patria mortem subire, si necesse sit.

ODE 4, 10.

- 5 O crudelis adhuc et Ueneris muneribus potens. haec ὁδὴ in Ligurinum scripta est, quere-
rellam amoris continens. muneribus potens id
est: ob munera quae in te Uenus contulit. 2 inspe-
rata tuae cum ueniet pluma superbiae. plumam
10 pro prima barba posuit. 4 nunc et qui color est
pumiceae flore prior rosae. prior pro 'melior'.
5 in faciem uerterit hispidam id est: hirsutam.

ODE 4, 11.

- 15 Est mihi nonum superantis annum. significat se diem natalem Maecenatis uelle celebrare. lo-
quitur autem ad Phyllidem amicam. 5 qua crines
relegata fulges. pro 'fulgere soles'. non enim
iam coronatam esse dicit, sed inuitat eam, uti coro-
20 netur. 6 ridet pro grata est ac fulget. 9
cuncta festinat manus. ad multitudinem mini-
strorum refertur. 11 sordidum flammae trepi-
dant rotantes uertice fumum. [non otiosum
ἐνεργῶς dictum est. 14 Idus tibi sunt agenda
25 qui dies mensem Ueneris marinae findit Apri-
lem. idus Aprilis significat. [autem] mensis Aprilis
ἀπὸ τῆς Ἀφροδίτης dictus uidetur, nec inmerito, cum
in res uenerias eo tempore omnia animalia excitentur
significat autem Idibus Aprilibus natalem diem Mae-
30 cenatis esse, in cuius honorem sacrificet et epuletur.
21 Telephum quem tu petis occupauit non

---

1 gerit M   6 quaerellam M   8 que M   11 prior
flore M   12 uerit M   15 monum M   16 uelle M
17 fillidem M   23 non otiosum energos M   25 diem M
26 autem ex linea 29 illatum deleui   31 Telephum M
31 apparet alterius carminis hoc exordium uisum esse
Porphyroni. cf. Acr.

tuae sortis iuuenem puella. ad mulierem loquitur, cuius nomen non ostendit. significat autem amari ab hac Telephum puerum, quem iam alia occupauerat. non tuae sortis: non tuae conditionis, non tuae mediocritatis. 23 tenetque grata conpede uinctum. belle 'grata conpede' amoris uinculum ait. 25 terret ambustus Phaethon auaras spes. ne quid auide et supra conditionem nostram adpetere conemur, Phaethontis et Bellerophontis proponuntur exempla. 29 semper ut te digna sequare et ultra quam licet sperare nefas putando disparem uites. difficilis dictio phrasis. monet autem: disparem uites, ut possis te digna sequi et nefas habere in spem referre plus quam oportet.

31 age iam meorum finis amorum, non enim posthac alia calebo femina, condisce modos. quare finem amorum suorum hanc dixerit, ipse ostendit. ordo est autem: age, iam, meorum finis amorum, condisce modos.

ODE 4, 12.

20

Iam ueris comites quae mare temperant impellunt animae lintea Thraciae. Uergilium adloquitur. iterum autem ueris tempus describit. ceterum animas pro flatibus uentorum *dicere* usitatissimum est poetis. sic denique Uergilius ait 25 Quantum ignes animaeque ualent. 3 iam nec prata rigent nec fluuii strepunt hiberna niue turgidi. adqui ueris tempore intumescere flumina incipiunt: nisi † calalenis adultum iam ueris tempus uult intellegi, quoniam nix omnis elapsa est. 5 ni dum ponit Ityn flebiliter gemens infelix aus. Procnen ac per hoc hirundinem significat.

26 Aen. 8, 403

3 telefum *M*   6 uelle *M*   gratam conpedem *Pauly*
 7 fethon *M*   9 faethontis & belleros fontis *M*   11 putando: dicendo *M*   12 frasis *M*   13 possis te nos: possit
 ae *M*   22 animae: carina *M*   24 dicere *addidi*   30 quoniam — est s. l. m. 1. in *M*   31 fleulther *M*

6 et Cecropiae domus aeternum obprobrium.
 Cecropiae domus, quoniam Athenienses fuerunt,
 Cecrops autem Atheniensium dux. 7 quod male
 barbaras regum est ultra libidines. nota historia
 5 est Procnes, quae ob stupratam et lingua debilitatam
 Philomelam sororem a Tereo marito filium sibi com-
 munem et illi Ityn nomine occidit et epulandum in-
 prudenti obposuit; deinde palam facto facinore cum
 fugeret cum sorore infestum maritum, in hirundinem et
 10 lusciniam transfiguratas esse, ipsum quoque Tereum in
 upupam auem esse conuersum. 11 cui pecus et nigri
 colles Arcadiae placent. Pana pastorem Arca-
 diae deum significat. 15 iuuenum nobilium
 cliens: Augusti et Maecenatis. aut numquid Nero-
 15 num priuignorum Augusti dicit? 16 nardo uina
 merebere. nardi paruus onyx eliciet cadum.
 onyx genus ampullae est marmoreae. ioculariter
 autem dicit: si adtuleris unguentum, tum demum ego
 proferam uinum Calenum. 18 qui nunc Sulpiciis
 20 accubat horreis. Sulpiciis: Galbae horreis dicit
 hodieque [dixit] Galbae horrea uino et oleo et simi-
 libus aliis referta sunt. 19 spes donare noua:
 largus: cadus scilicet. potulentos autem scimus ple-
 rumque maiora sperare. 21 cum tua uelox merce
 25 ueni: cum ampulla unguenti scilicet. 24 plene
 diues ut in domo: ut si diues sim et in domum
 meam omnium rerum plenam te inuitem. 26 ni-
 grorum ignium: funerum dicit quasi lugubrium
 ignium. 27 misce stultitiam consiliis breuem
 30 breuem stultitiam hoc est: breuis temporis.

---

1 caecropia *M* bis   3 caecrops *M*   mala *M*   4 lib-
 dinis, e *sup.* i *scr.*, *M*   6 philomelam *M*   atreo *M*
 8 appositus?   dein philam facta *M*   12 achadiae (r s.
m. 1.) *M*   14 mecaenatis *M*   16 onyx genus *M*   17 mar-
 more (ae s. l. m. 1.) *M*   18 dicit *nos*: dicens *M*   19 unum
 il calenum *M*   sulpicius accubat *M*   20 Sulpicii Galbae
 24 maiorare *M*   maiora se?   27 magnum *M*   30 es
 breui *M*

ODE 4, 13.

Audiuere Lyce di mea uota. ad Lycen loquitur, de cuius superbia in tertio questus est in illa ode, cuius initium est Extremum Tanain si biberes Lyce. ergo senectutem illi nunc obprobrat, per quam ingrata iuuenibus facta fastiditur. 2 et tamen uis formosa uideri. uelle illam lasciuire ait, et ideo bene additum 'inpudens'. 5 Cupidinem lentum sollicitas. ille uirentis: scilicet Cupidinem, qui ideo lentus est, quoniam tu ei ingrata es per aetatem. 6 ille uirentis et doctae psallere Chiae pulcris excubat in genis: Cupido scilicet. ob multa autem decoram esse Chiam uult intellegi, quod et uirenti aetate sit et docta sit psallere et quod genis ac per hoc oculis pulcris sit; et ideo Cupidinem in ipsis genis eius dixit excubare. 9 inportunus enim transuolat aridas quercus. allegorice aridas quercus pro senio adfectas mulieres inportunus iocosa ironia dicitur. 13 nec Coae referunt iam tibi purpurae nec cari lapides. hoc est quod supra dixit et tamen uis formosa uideri. significat enim illam puellariter se ueste et armis excolere. 14 quae semel notis condita satis inclusit uolucris dies: quae iam retro acta sunt. 20 quae me surpuerat mihi id est: subpuerat. 21 felix post Cinaram notaque et gratum gratarum facies. post Cinaram utrum qualitatem pertinet an ad tempus, id est 'secunda pulchritudine a Cinara' an 'post illam defunctam, inde felix pulchritudine'? 28 dilapsam in cineres

3 od. 3, 10.

4 biberis *M*   5 obprobat *M*   7 uelle *M*: belle *g*
 8 aere *M*   9 uiri. *M*   10 es: est *M*   11 et: eo *M*
 12 excubat in genus *M*   13 multam *M*   thiam *M*
 14 pulcris (*h s. l. m. 1.*) *M*   19 iocosa ironia *nos*: iocus
 20 ironia *M*   caoe *M*   25 quam *M*

facem. ἐμφατικῶς illam ut Amoris facem dilapsam ait in cineres et consumptam refrixisse.

ODE 4, 14.

Quae cura patrum quaeue quiritium. ne-
gat ullo senatus populiue Romani obsequio posse pro
meritis dignos honores inueniri uirtutibus Caesaris.

4 per titulos memoresque fastos aeternet:
quibus in aeternum consecratur. 7 quem legis
expertes Latinae Uindelici didicere nuper
10 quid Marte possis. non sic haec dicit, quasi ab
Augusto Caesare Uindelici debellati sint, sed quod
Drusus exercitibus et auspiciis Augusti eos debellauerit.

10 Genaunos Brennosque. Cisalpinæ gentes
sunt hae. 12 et arces Alpibus inpositas tre-
15 mendis. non 'Alpes tremendas' ut dictum est intellegamus sed 'hos tremendos id est timendos, qui eas habitant'. 13 deiecit acer plus uice simplici.
uult intellegi in uastandis his non tantam illis cladem intulisse quantam ipsi dederant, sed duplam.
20 hoc est enim 'non simplicem uicem reddentem'.

14 maior Neronum. ordo est: Drusus maior Neronum. hic enim maior natus fuit. 18 deuota
morti pectora liberae. eleganter: non metuentes mortem. mortem liberam perpetuo epitheto dictam
25 accipe. 19 quantis fatigaret ruinis: hostium
ruinis scilicet. 20 indomitas prope qualis undas exercet Auster Pleiadum choro scindente
nubes inpiger hostium uexare turmas. mirum aliquod sequitur ἀνακόλουθον; cum enim praedixisset
30 'qualis', non intulit quod erat consequens 'talis', sed 'inpiger'. ergo sic totum intellegendum: qualis est

---

1 ἐμφατικῶς *M* 2 refrixisse (ri ex re corr. m. 1.) *M*
7 fasces *M* 8 uerba quibus in aeternum consecratur,
quae in *M* 5 post Caesaris posita sunt, nos transposuimus
11 sunt (1 s. l. m. 1.) *M* 12 exercitibus auspitiis *M*. 18 tantum *M*
23 metuentes nos: metuens *M* 24 mortem addidi
27 choros *M* 28 uexar&urmars *M* 29 aliquod nos: an quod *M*

Auster cum ortu [Uergiliarum] Pleiadum concitatus
[cum] exercet undas, tam inpiger Drusus hostium tur-
nas uastabat. 24 per ignes. ignes nunc pro
uerrimis concitatisque periculis accipere debemus.

25 sic tauriformis uoluitur Aufidus. omnium 5
luminum genii taurino uultu etiam cum cornibus pin-
pantur propter impetus et fremitus ipsarum aquarum.

27 cum saeuit horrendamque cultis dilu-
nem minitatur agris. male dixit minitatur, quia
a ipso actu est nec debet cogitare aut condiscere id 10
quod iam facit. 31 primosque et extremos me-
endo. sic et Uergilius: Proxima quaeque
netit gladio. 32 sine clade uictor id est sine
morum clade. 33 te consilium et tuos prae-
sente diuos. hoc ideo dicitur, quia auspiciis Cae- 15
aris haec gessisse dicitur. 34 nam tibi quo die
ortus Alexandria supplex. ita euenit, ut post
duos quindecim Drusus eodem die Raetos Uindelicos
uiceret, quo die Augustus Alexandriam uicerat.

35 et optatum peractis imperiis decus adro- 20
puit. immortalitatem ex consecratione uidetur signi-
ficare, cum dicat peractis imperiis. 42 te pro-
fugus Scythes. profugus dicitur, qui numquam
eodem loco manet, unde et nomades dicuntur. 49 te
non pauentes funera Galliae. et hic 'tellus' per 25
eugma ex inferiore uersu accipere debemus. non
pauentes autem Gallos funera ait, quia uel ferocia uel
uana persuasione rursus renascendi mortem non time-
ant. de quibus et Lucanus sic ait Animaque
lapses Mortis et ignauum rediturae parcere 30
uitae. 52 compositis uenerantur armis id
est: pacati.

12 Aen. 10, 513   29 Lucan. 1, 461

1 Uergiliarum seu Pleiadum § Uergiliarum et cum de-
2 dam M 6 cum ante lin. m. 1. addidit in M, et
3 Pauly 15 auspitiis M 16 duae M 19 qua M §
4 consecratione Acr: execratione M 25 hec M 28 una
5 uana uel uera §

ODE 4, 15.

Phoebus uolentem proelia me loqui. quidam separant hanc $\phi\delta\eta\nu$ a superiore, sed potest illiungi, quoniam et hic laudes dicuntur Augusti. Phoebus uolentem proelia me loqui uictas et urbem increpuit lyra. non 'lyra increpuit', sed 'uolente me proelia lyra loqui' id est: lyrico carmine. 3 et parua Tyrrhenum per aequor uela darem. allgoricos significatur: ne magnam materiam humili generi carminis committerem. 6 et signa nostra restituit Ioui. signa dicit, quae adempta Romam interfecto cum exercitu a Parthis Crasso duce Augustus recuperauit. 9 Ianum Quirini clausit: est: pacem ubique fecit; tunc enim claudebatur, bello uero tempore patebat. nam et Uergilius uolens ostendere perpetuam pacem futuram sic ait Clauduntur belli portae. 9 et ordinem rectum euaganti frena licentiae iniecit. ordo est: iniecit frena licentiae ordinem rectum euaganti. 17 non furor ciuilis aut uis exiget otium. exiget non 'excludet' significat, quasi 'ἐξωαγετ', ut Terentius Spectandae an exigendae. 19 non ira quae producit enses. producit hoc est: fabricat. 20 et miseras inimicat urbes. fictum uerbum inimicas facit. 24 non Tanain prope flumen hostem id est: Scythas significat. 30 Lydis mixto carmine tibiis. aiunt tres modos tibialis esse: Ionicum Lydium barbarum. 31 et almae parentem Ueneris canemus: id est gentem Iuliam quae ab Iulo nepote Ueneris oriunda existimatur.

15 Aen. 1, 294

21 Andr. prol. 27

2 et 4 Phoebus *M* 6 lyra non lyre .. lyreloqui *M* 11 ad *M* 21 aut. Ut terent. *M* 25 flumen orti. [id est] Scythas? 26 lydis .. tybus *M* 30 existimatur. felix PORFYRIONIS COMM. IN HORATII FLACCI LIB. III. P. 1. P. 1. P. 1. *M*, in quo commentarius in carmen de arte poeti carmen saeculare sequitur.

LIBER EPODON.

Ibis Liburnis inter alta nauium amice propugnacula. liber hic EPODON inscribitur, scilicet quod ita uersus in eo ordinati sunt, ut singulis quibusque clausulae suae recinant. clausulas autem 5 lyrici adpellant quasi praecisos uersus integris subiectos, qualis est secundus amice propugnacula et deinceps, quibus tertia pars deest, quominus sint praecedentibus similes id est ipsi senarii, quos merito bessales clausulas adpellant † & albes. bessi enim tertia pars opus 10 est, ut integer fiat. ibis Liburnis inter alta nauium amice propugnacula. non uidetur uerecundiae Horati conuenire, ut amicum se Maecenatis dicat, cum clientem debeat dicere. numquid ergo sic ordinanda phrasis est, ut 'amice Caesaris' intellegamus et ideo bis 'Caesaris' accipiendum erit, ut sit tale: amice Caesaris, Maecenas, ibis Liburnis paratus periculum Caesaris tuo periculo subire? 5 quid nos quibus te uita si superstitute iucunda si contra grauis. bis posuit particulam 'si', sed 20 semel abundat. melius enim sic loqueretur: quibus te superstitute uita iucunda est, si contra sit graue est. ergo uerbum extrinsecus bis accipiendum † ex eo sit, ut plena fiat eloquutio. 6 si contra grauis. contra id est: superstiti contraria. 7 utrumne 25 iussi persequemur otium. iussi a te. aut numquid a Caesare? dicitur enim Caesar Augustus deesse Horatio militiae uacationem, cum aliis ne-

2 EXPLICIT LIBER CARMINIS SECVLARIS; INCIPIT EPODON; 5 secinant *M* 6 hiciapellant *M* 9 bessales *Pauly*: besules *M* 10 apellant *M* est a bes *Pauly*, [et] a bes *Clavthal*, et alterum bes nos (*senarius cum tetrapodia* = 6 + 4 partes = ἐνδύπορον cf. *Vitruuium* 3, 1, 6 et *Festum* 363a *Mueller*) bessi *Pauly*: basi *M* 13 orati *M* 23 ego *M* ex eo sit *M*, i. e. sit *Pauly*, et 'sit' nos (si te superstitute uita sit, iucunda est, si contra graue est) 28 oratio *M*

gasset. 9 an hunc laborem mente latu-
 decet qua ferre non mollis uiros feremus.
 sensus [autem] est hic: aut numquid animo labo-
 raturi per absentiam tuam suscipiamus et corpo-
 5 ris laborem tecum eundo? corporis enim laborem
 uult esse non mollium uirorum. 17 comes
 minore sum futurus in metu qui maior ab-
 sentes habet. sensus est: si comes sim, minorem
 metum patiar, qui semper absentibus maior est. et
 10 attende a singulari numero ad pluralem transitum
 fecisse. 19 ut adsidens inplumibus pullis auis
 serpentium adlapsus timet. attende elocutionem
 'illis timet' per datium casum, non 'pro illis timet'
 sic et Terentius: Syre tibi metui male. 21 non
 15 ut adsit auxilii latura plus praesentibus. 'sit'
 uerbum hic deest et 'si' particula, quia ordo et sensus
 hic est: non ut plus auxilii praesentibus sit latura,
 si adsit. 27 pecusue Calabris ante sidus ferui-
 dum Lucana mutet pascuis. ambigua quidem
 20 eloquutio est, sed cum ante sidus feruidum dicat
 et Calabriam manifestissimum sit caloratum esse,
 apparet eum hoc dicere: non ut pecus ante feruen-
 tissimum aestatis tempus ex Calabria in Lucaniam
 transeat. 30 Circaea tangat moenia. Circaea
 25 moenia Tusculum intellegendum, quia Telegonus
 Circes et Ulixis filius hoc oppidum condidit. sensus
 est autem: ut neque in Tusculano possideam uillarum-
 que ibi aedificia usque ad ipsam urbem extendam.
 31 satis superque me benignitas tua ditauit.
 30 donatum sibi in Sabinis fundum a Maecenate Hora-
 tius saepe testatus est. 33 quod aut auarus ut
 Chremes terra premam, quoniam Chremes nomen
 senis est in comoediis; ibi enim fere senes auari

---

14 Heaut. 3, 2, 20

---

4 suscipiamus *Acr.*: suscipimus *M* 5   24 circaea *M bis*
 26 opidum *M*   31 sepetestatus *M*; testatur 5   32 cre-
 mes *M*   terra .. chremes s. l. m. 1. *M*   33 comedus *M*

funguntur. unde uidetur non inmerito Chremen auarum
disse. sensus autem: non studebo nummos adqui-
rere, quos thesauris conditos terra suffodiam per quod
ait se nolle nummos habere plures quam sibi opus
sint ac per quos sollicitam habeat uitam. 34 dis-
cinctus aut perdam ut nepos. discinctus aut:
discinctos pro negligentibus solemus et nos dicere.
nepotem autem ueteres ut prodigum ac luxuriosum
licebant, quia re uera solutiores delicatiorisque uitae
ualeant esse, qui sub auro nutriantur. 10

EPODON CARMEN 2.

Beatus ille qui procul negotiis. haec ὁδὴ
rudes rusticae uitae continet. negotia autem hic
molestias urbanae uitae uult intellegi. 5 neque
reitur classico miles truci et reliqua. ele- 15
anter ostendit incommoda uitae quibus rustici ca-
ant. 7 et superba ciuium p. l. salutationum
licia dicit. 10 altas maritat populos. proprie
aritari arbores dicuntur, cum uites his adiunguntur.
d speciem pro specie posuit. non enim populi ma- 20
ari sed ulmi solent. hinc autem iam commoda
sticae uitae enumerare ac describere incipit. 17 uel
m decorum mitibus pomis caput autumnus
tis extulit. poetica phantasia finxit autumnum
asi corporalem deum pomis coronatum. 19 insi- 25
la decerpens pira. merito insitiua. nam
rum arbores quae sponte natae sunt necesse est
a atque aspera poma dent. 21 qua muneretur
Priape. et munero et muneror in actiua signi-
ficatione recte dicitur. 26 queruntur in siluis 30
es. queruntur, inquit, quoniam ueteres omnium

2 sensus: senes *M* 3 terre *M* 4 nun mos *M*
5 *M* 5 discinctos ut discinctos *M*, aut nos: discinctus]
disc. *alii* 9 solutioris & delicatioresq; *M* 12 hac *M*
15 reliqua: reliq; *M* 17 superua *M* salutationum
18 marita *M* 20 speciem: specie *M* 24 fantasia
cent & *M* (in extrema linea) 29 & numero & inmu-
M significatione *M*

animalium uoces praeterquam hominum querellas dicebant. denique et Uergilius: Et cantu querulae rumpunt arbusta cicadae, inquit, et de ranis Et ueterem in limo ranae cecinere querellam
 5 et de bubus Atque omne querellis impleri nemus. 27 fontesque lymphis obstrepunt manantibus somnos quod inuitet leues. suavis elocutio: fontes obstrepunt quod somnos inuitet.
 29 at cum tonantis annus hibernus Iouis.
 10 annus hibernus pro 'hibernum tempus anni'. nota autem synecdochen esse annum pro parte anni dicere. sic et Uergilius: Nunc frondent siluae nunc formosissimus annus. 33 aut amite leui rara tendit retia. amites hodieque adpellantur forculae,
 15 quibus retia in uenatione uel in aucupio suspenduntur. et est figura ἐπεξήγησις, quia retia doli sunt. 39 quodsi pudica mulier in partem. non ait 'quodsi et pudica uxor rustico contingat'; nec enim existimat difficile esse rusticam uxorem pudicam esse, cum omnes
 20 pudicas esse intellegi uelit. sed hoc ait: quodsi et uxorem habeat, quae alioqui pudica est. potest autem utique accidere [idioma. et est consuetudo rustica], ut uxor non sit, uel quia nondum ducta est uel quia aliquo casu adempta est. 43 sacrum uetustis
 25 extruat lignis focum. proprie hoc rusticae uitae est focum amare. sacrum autem dixit, quia ararum deorum penatum est focus. 47. et horna dulci uina promens dolio. horna uina dicuntur huius anni. non ergo 'dulci dolio' ut dictum est, sed

2 Georg. 3, 328. 1, 378.

Aen. 8, 215

12 Buc. 3, 51

3 rumpunt *Uergilius* 4 rane *M* 7 mantibus *M* leues
 IL Suavis *M* 8 elocutio *M* 9 aut *M* 11 synecdochen
M 13 amitte *M* 14 recia *M* ter apellantur *M*
 16 ΕΦΕΞΗΓΗCIC *M* doli sunt ex dolunt *corr. m. 1. in M*
 17 nota id quodsi quodsi *M* 21 quae: qui *M* 22 har
 quae ad sch. u. 47 adscripta erant in margine codicis archet
 typi, deleui cum cod. Guelf. 24 est: sit *M* 28 orna uin
M 29 nonerergodultiolido *M*

translato ἐπιθήρω 'dulcia uina' intellegamus. hoc quoque autem ad idioma rusticae simplicitatis pertinet, hornum uinum bibere. 48 dapes inemptas apparet. Uergilianum est. sic et ille cum de uita rustica loqueretur, [sic] ait Dapibus mensas one-
rabat inemptis. 49 non me Lucrina iuuerint conchyli-
a magisque rhombus aut scari: non me magis iuuerint Lucrina conchyli-
a rhombusue aut scari.

50 aut scari si quos Eois intonata fluctibus hiems ad hoc uertat mare. intellegi uult 10
scaros pisces in orientali mari esse, et difficile fieri, ut circa Italiam capiantur, nisi quos inde uiolentia tempestatis adduxerit. 53 non Afra auis. Afram auem gallinam Numidicam dicit. 54 non attagen Ionicus. cum attagenas feminino genere uulgo dicant, 15
adnotandum quod masculino genere hic dixerit. attagen autem auis est Asiatica inter nobilissimas habita. Ionicus uero ab Ionia dictus, quae est regio Asiae, in qua est urbs Ephesus. 59 uel agna festis caesa Terminalibus uel haedus ereptus lupo. iucunde 20
expressit rusticorum frugalitatem. 63 uidere fessos uomere inuersum boues c. t. l. hoc Uergilianum illud est Aspice aratra iugo referunt suspensa iuueni. languido autem collo: lasso. et utique uoluptas domino hinc est cogitanti, quantum 25
utilitatis aratione agro contulerint. 65 positosque uernas ditis examen domus hoc est: qui uernae ditem dominum faciunt. hic 'ditem' frequentem ac familiares; nec ultra hoc ditem domum nunc intellegas, cum de rustico patrefamilias loquitur. 67 haec 30
ubi locutus fenerator Alfius iam iam futurus rusticus et reliqua. urbanissime postremo finxit haec non de sua persona dicta esse, sed feneratoris;

5 Georg. 4, 133   23 Buc. 2, 66

1 translatio *M*   3 apparat *M*   8 lucrina lucrina con-
chylia *M*   9 scaros si quos aei *M*   14 auem: autem *M*
15 femino *M*   19 effesus *M*   20 edus *M*   22 uomere *M*   26 ara-
tione: ex ratione *M*, ex aratione ζ ager uel agri uel agro-
rum ζ contulerint *Hauthal*, contulerit *M* ζ

per quod uult intellegi neminem nescire quid iucunditatis habeat uita rustica, nec tamen quenquam ab ea in qua consueuerit posse discedere. 69 omnem redegit Idibus pecuniam quaerit Kal. ponere. 5 exigit, inquit, a debitoribus pecuniam comparaturus praedia, cogitans scilicet iucunditatem uitae illius quam in rusticis laudat. sed rursus stimulatus cupiditate usurarum quaerit eam fenori dare.

EPODON CARMEN 3.

10 Parentis olim si quis impia manu senile guttur fregerit. execratur alium significans se eo grauiter uexari. edit autem dicendum potius quam 'edat', quia sic declinatur: ede es edit, deinde modo optatiuo tempore futuro: utinam edim edis edit, pluraliter: utinam edimus editis edint. et alium dicendum ut 'solum dolium', non ut uulgo 'aleum'.

3 edit cicutis. cicuta herba est uenenatissima.

4 o dura messorum ilia: qui ferum alium prandent, de quibus et Uergilius in Bucolicis: 20 Thestylis et rapido fessis messoribus aestu alia serpillumque herbas contundit olentes.

7 an malas Canidia tractauit dapes. sub hoc Canidiae nomine Gratidiam Neapolitanam unguentariam intellegi uult, quam ut ueneficam Horatius semper 25 insectatur. sed quia non licet probrosum carmen in quemquam scribere, idcirco fere poetae similia adfinunt. sic et Uergilius in Bucolicis pro Cytheride Lycoridem appellat. 9 candidum Medea mirata est ducem. Iasonem significat. candoris autem no-

20 Buc. 2, 10   27 Buc. 10

1 scire *M*   5 exint *M*   6 iocunditatem *M*   7 cupiditatis *M*   8 dari *M*   10 olym *M*   11 guntur *M*
Hauthal: & M   14 PraRaliter *M*   17 schol. u. 3 post solum
u. 4 est in *M*   18 durum messorum *M*   fere?   20 thestylis
M   21 olenter *M*   24 ueneficam *M*   26 poëta *M*   27 bōcolicis pro
figunt *M*   similia nomina effingunt *g*

mine et Uergilius in significatione pulcritudinis semper utitur, ut Candidus insuetum miratur limen Olympi et Candida Dido et Candida Maia. notam autem historiam hic in iocum conuertit, quasi Medea alio perunxerit Iasonem, ut eum muniret aduersus uim taurorum flammam spirantium, qui iussu regis subiciendi erant, si uellet pellem auream accipere. 13 hoc delibutis ulta donis pelicem serpente fugit alite. † ut cum ait milens. ad erat.

17 nec munus umeris efficacis Herculis. 10 de ueste illa loquitur sanguine Nessi delibuta, quam a Deianira coniuge oblatam Hercules cum induisset incendio eius absumptus est. efficacis autem perpetuum epitheton uult esse Herculis. 19 at si quid umquam tale concupiueris. iocose Maecenas 15 precor. oportune iocosum appellat, cui uelit iocos suos commendatos esse.

EPODON CARMEN 4.

Lupis et agnis quanta sortito obtigit, tecum mihi discordia est. hanc eclogam in Pompeium Menam scribit libertum Pompei Magni, qui praefectus classi fuit. Sexto Pompeio bellum aduersum Augustum Caesarem gerente hic cum classe ad Caesarem transierat, deinde ad Sextum rediit et rursus refugit ad Caesarem. 2 tecum mihi discordia 25 est. accersendum huc extrinsecus 'tanta'. sic enim consequens erit elocutio: quanta sortito obtigit discordia lupis et agnis, tanta mihi tecum est. 3 Hibericis peruste funibus latus. restibus caesum saepe ac per hoc malum seruum fuisse uult intellegi. 30 Hibericos autem funes ideo dicit, quia in Hiberia id est in Hispania plurimum spartum nascitur. 7 ui-

2 Buc. 5, 56   3 Aen. 5, 571. 8, 138

1 significatione *M*   3 oLmpi *M*   4 iocum *Hauthal*:
locum *M*   7 iugo subiciendi *Acr.*   9 serpentem *M*
14 epitheton *M*   15 mecenat *M*   16 apellat   17 esse
uult *M*   19 sorticio *M*   20 eglogam *M*   21 Menam:
magnum *M*   22 bellom *M*   23 gerente. Hic 5   26 acces-
sendum *M*   27 sortitio *M*   32 partum *M*

desne sacram metiente te uiam cum bis ter
 ulnarum toga ut ora uertat huc et huc eun-
 tium liberrima indignatio. ordo est: metiente te
 sacram uiam cum bis ter ulnarum toga [utor; id est],
 5 uidesne ut euntium ora huc et illuc uertat liberrima
 indignatio. significat autem populum ex indignatione,
 quod ille oblitus conditionis tam magnificus incedat,
 detorquere ab illo aspectum. et bene liberrimam in-
 dignationem dixit, quod libere ac palam hunc uidentes
 10 in seruitutem inueherentur. cum bis ter ulnarum
 toga. hanc autem iustam togae mensuram esse in-
 tellegendum est. 11 sectus flagellis hic trium-
 uiralibus. triumuiralibus autem quod dixerit spe-
 cialis elocutionis genere usum esse pro generali puto.
 15 neque enim triumuiris tantum sed etiam aliis po-
 testatibus ius est alienos seruos flagellare. 12 prae-
 conis ad fastidium. aspere: donec aliud agentibus
 triumuiris praeco cum uellet desinere iuberet. 13 et
 Appiam mannis terit. eleganter mannis, quia
 20 nimiarum delitiarum affluentia est equos burichos
 habere. mannos autem equos uulgo burichos appel-
 lant. Appiam autem pro qualibet uia posuit. an
 numquid proprie, quia Falerni agri meminerat, quo
 scilicet Appia uia necesse est ire. 15 sedilibusque
 25 magnus in primis eques Othone contempto
 sedet. et 'magnus eques' et 'sedilibus in primis'
 cum uehementi indignatione dicitur. ex quattuordecim
 autem ordinibus, quos lege Roscia Otho tribunus
 plebis in theatro equestri ordini dedit, duo primi
 30 ordines tribuniciiis uocabant. 17 quid attinet tot
 ora nauium graui rostrata duci pondere contra
 latrones atque seruilem manum. sensus est:
 quid prodest classem rostratis nauibus ducere ad-
 uersum latrones ac fugitios, quos Sextus Pompeius

1 sacra mentime uia *M* 3 metiente *M* 4 utor. id
 est *deleui* 7 magnificans *M* 9 nunc *M* 11 *uidentur*
aliqua deesse. toga: hoc est cum sex ulnarum toga 5 18
 cum: con *M* 21 appellat *M* 23 qui *M* quos *M* 27
 decim *om.* *M* 30 ordinis tribunatus uocabant *M* 30 qui *M*

armauit, cum hunc patimur tribunicium equitem Romanum esse.

EPODON CARMEN 5.

At o deorum quidquid in caelo regit terras. uerba sunt praetextati uociferantis in domo Canidia; quem significat ab ea furtim raptum, ut necromantiam ex eo faceret. et bene abrupta exclamatio: in caelo. hoc enim perineptum est: quidquid in caelo est regens terras. 3 quid iste fert tumultus: quid sibi uult hic tumultus. tumultum autem 10 dicit rapinae ipsius, quam passus est. 3 aut quid omnium uultus in unum me truces: earum dicit, quae cum Canidia consciae et ministrae sceleris huius fuerant. 7 per hoc inane purpurae d. p. quo magis oneret atrocitatem sceleris huius praetextatum 15 ac per hoc honestum ac delicatum facit hunc puerum esse. inane ergo decus purpurae apud eam inane intellege, quae scilicet sine respectu aetatis eius in eum saeuat. 12 insignibus raptis puer inpube corpus. insignia pueri intellege togam praetextam 20 ac bullam, et est *σῆμα ἐπ'ἐγγήσις* 'puer inpube corpus' hoc est: inpube corpus erat. 13 quale posset impia mollire Thracum pectora: etiam Thracum. sic dicitur illud apud Uergilium: Quis talia fando Myrmidonum Dolopumue aut duri miles Ulixi 25 pro: etiam Myrmidonum Dolopumue. 15 Canidia breuibus implicata uiperis crines et incomptum caput. Furiali habitu eam describit et breues uiperarum perpetuo *ἐπιθέτω* dicuntur. sic enim sunt. nota autem figura est elocutionis 'inligata crines' et 'in- 30

24 Aen. 2, 6

1 & cum *M* tribunitium *M* 8 quid *M* 13 ministr&
M 17 inanem *M* 18 aetatis *Fabricius*: equitatis *M* dignitatis *nos*? equitatus *Hauthal* 19 eum: eos *M* eo? inbube
M 20 insignia *M* intelle *M* 21 ΕΦΕΞΗΓΗCIC *M*
inbube *M* bis 22 est: cuius *g*, est, qui *nos* 23 tracum *M*
bis 25 myrredonum et mirme donum *M* 27 implacita *M*
28 uiperes *M* 29 ΕΠΙΘ&non *M*

ligata caput'. 17 iubet sepulcris caprificos
 erutas. non unde lubet, sed ex sepulchris potissi-
 mum erutas accipe, quoniam inferna ac uenefica esse
 haec sacrificia intellegi uult. talia denique sunt et
 5 quae subiciuntur: iubet cupressos funebres et
 cetera. 20 plumamque nocturnae strigis. sic
 dicitur, non ut uulgo 'strigae', quia uenit a nomina-
 tiuo 'strix' non 'striga'. haec autem auis est no-
 cturna mali ominis. 21 herbasque quas Iolcos
 10 atque Hiberia mittit uenenorum ferax. Iolcos
 urbs est Thessaliae. Thessalia autem uenenorum fe-
 rax est. Hiberiam autem nunc quae in Ponto est
 intellegenda. porro autem ut et Uergilius ait
 Nascuntur plurima Ponto. 24 flammis aduri
 15 Colchicis: per ueneficia accendi. sed hoc propter
 Medeam dicitur, quae Colchis fuit. 25 at expedita
 Sagana per totam domum. Saganam hanc ex
 consciis ac ministris ueneficii illius accipe. 'expedi-
 tam' succinctam uidetur dicere. 29 abacta nulla
 20 Ueia conscientia. nulla conscientia ablatiui
 casus est. est enim sensus: Ueia, quae nulla mala
 conscientia remota est. 33 longo die bis terque
 mutatae dapis inemori spectaculo. ut magis
 famis incitaretur puero, ait illi anteponi epulas ac
 25 saepe mutari. 37 exsecta uti medulla et aridum
 iecur. nunc uidetur reddere causam tanti facinoris
 [epithesis dolo malo consitura]; significat autem Ca-
 nidiam amoris potionem Uaro praeparare; infert enim
 non usitatis Uare potionibus. 39 intermi-

14 Buc. 8, 36

1 capud *M* 2 rub& *M* potissimum *Hauthal*: no-
 tissimum *M* 4 nec, in hec corr. *u.* 1., *M* alia *M*
 5 cupresses *M* 6 *schol. u.* 20 post *sch. u.* 21 est in *M*
 7 dicitur nos: dicuntur *M* 8 nauis *M* 9 haerbasque..
 cholchos *M* 10 cholcoschos et thesalia; thesalia *M* 15 chol-
 chicis *M* accendisse *M* 16 mediam *M* quecholcas *M*
 20 uel a *M* 23 post magis nomen dapis deletum est in
M 27 epithesis cf. ad *u.* 47

nato cum semel fixae cibo intabuissent pupulae: fixae cibo. 41 non defuisse masculae libidinis Ariminensem Foliam. dicit etiam Foliam nomine ueneficam huic sceleri interfuisse. quod ait autem masculae libidinis ad id pertinet, quod dicantur 5 quaedam mulieres habere *contra* naturam monstrosae libidinis concubitus *cum* feminis. quo crimine etiam Sappho male audiit. 43 et otiosa credidit Neapolis. uidetur significare scelus hoc Neapoli factum. nam, ut supra diximus, Gratidia haec Neapolitana fuit. 10 Neapolim autem otiosam pro 'quietam' dixit simul quia otiosis id est uitae quietioris aptissimus ille secessus est. 47 hic inresectum saeua dente liuido Canidia rodens pollicem. pro rei atrocitate mira haec [idem positura] epithesi asperantur 'inresectum 15 pollicem' et 'saeua dente liuido'. sed illud attende, ut duabus praepositionibus exaggerata sit facinoris atrocitas: inresectum pro 'ualde et saepius sectum'.

49 quid dixit aut quid tacuit. sensus est: quae scelera nunc dixit aut quae silentio praeterire 20 potuit? 49 o rebus meis non infideles arbitrae. hinc iam Canidiae uerba sunt. 53 nunc in hostiles domus iram atque numen uertite. Uaro haec inprecatur, a quo fastidiebatur. 59 quale non perfectius meae laborarint manus. hinc 25 scias illam, ut diximus, unguentariam fuisse. attende autem elocutionem in soloecismo constitutam 'quale non perfectius', cum sit dicendum: quo non perfectius. 61 quid accidit. cur dira barbarae minus uenena Medaeae. indignatur uenena sua non 30

---

1 intabuisse popule *M*   2 intellegendum uidetur 'iunge' uel 'ordo est: fixae cibo'.   6 contra addidi   8 audit 1 s. l. add. *M*   10 ut: & *M*   12 quietiori &   13 libido *M*   15 idem positura = id est inpositura, interpretationem uerbi epithesis deleui. haec interpretatio supra lineam, altera (cf. ad u. 33) in margine adscripta erat codicis archetypi
16 equa. edente libido *M*   17 exaggerata *M*   20 nunc nos: non *M* & et comm. Cruqu.   23 damus *M*   27 qualem *M*

ita ut uellet efficacia esse, quae uenena Medae essent, quibus illa usa sit, cum se de pelice sua Glauce ulta est. 65 cum palla tabo munus inbutum. palla munus figura est, quae ἐπεξήγησις dicitur. tabo
 5 autem nunc 'ueneno'. aliter Uergilius: Huic atro linquuntur sanguine guttae Et terram tabo maculat. 69 indormit unctis omnium cubilibus obliuione paelicum et reliqua. obscura elocutio, quae sic ordinanda est: indormit cubilibus
 10 unctis obliuione omnium paelicum. et est sensus: nescio quae sunt praesentiora ueneficia *ueneficae*, quae cubile ungit medicaminibus, per quae medicamina obliuio ei datur omnium paelicum. paelices autem Canidia pro se sola dixit. 71 a a solutus ambulat ueneficae scientioris carmine. hoc est,
 15 quod ingemuit, quod alia scientior uenefica inuenta sit quam ipsa est. 75 ad me recurres nec uocata mens tua Marsis redibit uocibus. uoces suas Marsas dicit quasi magicas, ut sit sensus: mens tua
 20 magicis meis uocibus semel euocata numquam redibit ad sanitatem. aut numquid hoc dicit: mens tua a me incantata numquam redibit, etiam si Marsis uocibus reuocetur? Marsi autem periti incantationum sunt. huic etiam rei Uergilius testis est, qui de
 25 duce Marsorum sic ait: Spargere qui somnos cantuque manuque solebat. 78 fastidienti poculum. fastidienti: me scilicet. 86 misit Thyesteas preces id est: diras execrationes qualibus in tragoediis Thyestes Atreum execratur. 87 uenena
 30 magnum fas nefasque non ualent. magnum fas

5 Aen. 3, 28   25 Aen. 8, 754

1 medeessent *M* quum . . sint *Stephanus* 2 clauce
M 4 εΦΕΞΝΓΗCIC *M* 6 liquuntur *multi*, maculant
omnes Uerg. codd. 11 nescio qua *M* ueneficae *addidi*
 15 ueneficia *M* 16 est quid *M* ueneficia *M* 17 recurrens
M 24 qui de duce *nos*: qui edoc& *M* qui de sacerdote
Hauthal. ut *Uergilius* *Marrubia* inquit uenit de gente sacerdos, ita *Seruius* ab his uenisse dicit non regem sed ducem.
 26 populum *M* 27 nisi thiesteas *M*

uenena sunt si hostibus dentur, magnum nefas si amicis. 87 non ualent conuertere humanam uicem. sensus est: quamuis uenena multum possint, non tamen ualent merita in contrarium uertere, ut liberentur poena, qui male mereantur. uices autem 5 appellatur poenae, quae in scelerosis admissis regeruntur. 89 diris agam uos. dirae, ut dixi, execrationes dicuntur ac detestationes saeua maledicta. agam autem nunc 'persequar' significat. 97 uos turba uicatim hinc et hinc saxis petens con- 10 tundet obscenas anus. eleganter, quia insanos solent fustibus et lapidibus insectari, ut eos a domibus suis fugent. 100 et Equilinae alites. et alibi saepe ostendit, in regione aggeris, quae est extra portam Esquilinam, solita fuisse pauperum corpora 15 uel conburi uel proici. 101 neque hoc parentes heu mihi superstitēs effugerit spectaculum. subaudiendum hic extrinsecus 'uos'. et est ordo et sensus talis: neque hoc spectaculum effugerit uos, o parentes mihi superstitēs. et bene *ἐμπαθῶς* id est 20 dolenter iuxta parentum commemorationem gemitus insertus est: heu.

EPODON CARMEN 6.

Quid inmerentes hospites uexas canis. in hac ecloga allegoricos uidetur loqui ad eum, qui, cum 25 dicacitatis amaritudine sectaretur quietos alioquin homines, in eo sibi gloriam adsignarit, quod illi cedentes ei uiderentur non sufficere respondere. 6 amica uis pastoribus. amica nunc pro utili dicitur. 7 agam per altas aure sublata niues quaecumque 30

6 apellantur *M*   admissis *M*   8 detestationes *M*
 10 contundat *M*   11 elegantur . . olent *M*   13 escylene
M   15 portas est cylindas *M* cf. ad *Epo.* 17, 58. contra ad
Sat. 1, 8, 1.   18 uerba subaudiendum . . spectaculum effugit
 uos *m.* 1. in ima pag. add. in ipsa columna legitur effugerit
 uos *M*   20 en. ΔΔ. ΘΩC *M*   22 insertum *M*   25 ecloga
M   26 insectaretur *ς*   27 adsignarit (rit in *ras.* *m.* 2.) *M*
 28 respondendo *ς*

praecedet fera. de se hoc poeta dicit significans non defuturam sibi linguae amaritudinem, si prouocetur alicuius improbitate. 13 qualis Lycambae spretus infido gener. Lycambae datiuus casus est. Archilochum autem significat, qui Lycamben probrosis uersibus usque eo insectatus est, ut ille mortem sibi conscisceret. hoc autem eo fecit, quod ille filiam suam in matrimonium promissam mox denegasset. 14 aut acer hostis Bupallo. aequè datiuus casus 10 est, ut: huic Bupallo. Hipponacta significat, qui aequè iambicis uersibus Bupalum persecutus est. 16 inultus ut flebo puer: flebo inultus ut puer.

EPODON CARMEN 7.

Quo quo scelesti ruitis. eleganter ut in tu- 15 multa ab exclamatione incipit. ad eos autem dicit, qui furiosa mente instaurare bellum civile conabantur. aut cur dexteris aptantur enses conditi: enses, qui iam conditi erant, cur dextris adcommodantur, ut si diceret: cur stringitis gladios in uagina iam conditos? 20 11 neque hic lupis mos nec fuit leonibus umquam nisi in dispar feris. sensus est: ferae non faciunt, quod uos, o Romani, sanguinem inuicem petentes. nam ferae eiusdem generis inter se pacem habent, dispares se insectantur. in dispar 25 fer. dispar aduerbium est nunc, ut si diceret: dispariter feris. 13 furorne caecus an rapit uis acrior. quae est uis *acrior* quam furor? aut numquid deorum ira? 15 tacent et ora pallor albus inficit. elegans otiositas, quasi his uerbis conuicti 30 steterint, deinde conscientia sceleris palluerint. 17 sic est. acerba fata Romanos agunt. eleganter, quasi tandem inuenerit furoris huius causam, intulit

---

3 improbitate *M*   4 genero lycambae *M*   archilochum
M   9 hostis bubalo *M*   datiuus nos: datiuo *M* datiuus
10 hipponacta *M*   11 bupalum *M*   19 constringitos
(m. 1. corr. m. 2.) *M*   28 albus ora pallor *M*   otiositas cf.
praefationem   30 palluerint m. 2. s. l. *M*.   32 inuenit *M*

'sic est'. est enim sensus: 'sine dubio hoc est: fato agimur ad hoc bellum supplicium pendentes ob caedem Romuli in fratrem admissam'. 20 sacer nepotibus cruor. sacer utique uenerabilis nunc intellegendum, nisi forte epitheton ut solet ad ipsum facinus reuocamus, ut 'sacer cruor' pro sacra id est execrabili caede effuso dictum sit. sacrum autem et pro execrabili ueteres dixisse notum est. etiam apud Uergilium: Quid non mortalia pectora cogis auri sacra fames. 10

EPODON CARMEN 8.

Rogare longo putidam te saeculo. in anum libidinosam scribit, quam aspernatur. est autem sensus: cum sis longae aetatis iam et ob id deformis ac putida, mirum est te desiderare complexus meos, 15 praesertim cum etiam sine iniuria uirium mearum hoc tibi prouenire non possit. 3 et rugis uetus frontem senectus exaret. Uergilianum est: Et frontem obscenam rugis arat. 6 uelut crudae bouis. crudam pro dura aut indomita uidetur dixisse. 20

9 uenterque mollis. mollem uentrem necesse est esse cute iam rugosa ac dissoluta. et femur tumetibus exile suris additum. ingeniosa descriptio. nihil enim tam deforme est, quam crassiores pedes esse infra genua quam supra. sed et illud signate quod additum dixerit, quia non † conuenienter in hac diuersitate tumoris et exilitatis. additum ergo, quasi applicita ibi haec aut adposita uideantur.

11 esto beata funus atque imagines ducant triumphales tuum: placeas tibi licet generositate ac diuitiis inquit, dum modo deformitatem hanc effu-

---

9 Aen. 3, 56   18 Aen. 7, 417

---

1 sic est. est enim *cod. Guelf.*: sic enim est *M*   5 solent?   9 Quid. N. m. pc. auri sacra famas *M*   12 de *M*
 14 ob id: ubi *M*   16 presentiam *M*   22 esse cute (*Acr.*):
 esse & *M*   23 descriptio *M*   25 intra *M*   26 conueniunt
 ea?   27 addita *M*

gere non possis. in funere autem nobilissimi cuiusque solebant praeferrri imagines maiorum eius, quod adhuc observari uidimus in funeribus principum.

- 15 quid quod libelli Stoici inter Sericos iacere puluillos amant. significat illam uindicare sibi studium philosophiae et ob id cum libro frequenter esse ad tegendam scilicet libidinis uilitatem. 17 inlitterati non minus [non minus] nerui rigent. quid prodest, inquit, ostentare te litteratam esse, cum nihil
 10 te hoc adiuuare possit ad erigendum mihi penem, qui litteras nescit nec earum studium habet. neruos pro uirili membro dixit. et est ordo 'non minus rigent nerui'; et 'rigent' pro 'frigidi sunt' accipe ac per hoc: lenti et marcentes. 18 minusue languet fascinum.
 15 aequae pro uirili parte posuit, quoniam prae fascinandis rebus haec membri deformitas adponi solet.

EPODON CARMEN 9.

- Quando repositum Caecubum ad festas dapes: ad hoc repositum, ut non nisi ad festas epulas
 20 proferretur. 2 uictore laetus Caesare. ut ex inferioribus apparebit, eam uictoriam Caesaris Augusti significat, quam de Antonio et Cleopatra quaesiuerat.

- 3 tecum sub alta sic Ioui gratum domo beate Maecenas bibam: ut nos ob uictoriam Caesaris laeti epulemur, quippe cum ipse *Iuppiter* auctor
 25 sit eius uictoriae. 5 sonante mixtum tibiis carmen lyra hac Dorium illis barbarum. nimirum 'tibiis barbarum'. diximus autem et supra tres esse species apud Graecos omnium modorum, Ionicum
 30 dium barbarum. 7 ut nuper actus cum freto Neptunius dux fugit ustis nauibus. ut nuper

---

28 ad O. 4, 15, 30

---

3 uidemus ζ 5 puluinos *M* 7 utilitatem *M* 9
 litteram *M* 10 poss& *M* 15 prae fascinandis nos praefas-
 cinandis *M* ζ 19 dapes: dare *M* 21 apparabit *M* 23
 domum . . mecenas *M* 25 Iuppiter *addidi* 27 ac *M* 28
 tybus barbar. *M* 29 modorum nos: rerum *M*, carminum ζ

'bibimus' subaudiendum, cum Sextus Pompeius freto
 Siciliensi uictus fugatusque est. Neptunium autem
 ducem Sextum Pompeium noli simpliciter dictum ac-
 cipere quasi quod in mari dux fuisset, sed quod ad
 eam stultitiam processisset inflammatus pro marinarum
 rerum felicitate, ut Neptuni filium se diceret et cyanea
 ueste obduceretur. 9 minatus urbi uincla quae
 detraxerat seruis amicus perfidis. et supra di-
 ximus Sextum Pompeium etiam fugitiuis in Sicilia
 sollicitatis classem armasse. 11 Romanus eheu 10
 posterī negabitīs emancipatus feminae. qui
 non intellegunt, putant inportunum transitum repente
 a Sexto Pompeio ad Antonium factum, nescientes re-
 dire poetam ad initium eclogae, ubi ait uictore laetus
 Caesare, ubi 'de Antonio ac Cleopatra uictore' uult 15
 accipi. deinde in comparationem praesentis laetitiae
 mentione facta Sexti Pompei et fugae eius refert se
 ad id quod coeperat et exsequitur turpitudinem, quae
 Antonii partiumque eius fuit. 11 eheu posterī
 negabitīs. non credent, inquit, posterī Romanos 20
 milites uelut dotales Cleopatrae datos. tam foeda
 sunt haec, ut non uideantur ab ullo Romano admitti
 potuisse. ordo est autem: Romanus miles. 13 et
 spadonibus seruire rugosis potest. adiuuandum
 hoc pronuntiatione, ut et rei indignitas et indignatio 25
 dicentis exprimatur. 16 sol aspicit conopium.
 conopium quasi retis genus est ad culices prohibendos,
 quo maxime Alexandrini utuntur, quia ibi ex Nilo
 culices habundant. 17 ad hunc frementes uer-
 terunt bis mille equos Galli canentes Caesarem. 30
 † eadem gallis. significat autem equitum Gallorum
 duo milia ab Antoni partibus ad Caesarem trans-

1 bibimus: urbibus M 2 siciliensis si M 8 seruus M
 10 romanos M 14 egloge M uictore. l. c. M 15 ac: a
 M 16 deinde in nos: dein M comparatione presentis pre-
 sentis M 17 referat. sed id M 18 et addidi 21 militas
 ex militias corr. m. 2. M cleopatra M 23 & spadonibus
 et. lemma distincti ab eis, quae antecedunt 27 est ad nos:
 & ad M 28 ibi: b1 supra b scripta h M 30 bis ex bil M

fugisse. quorum mentio ideo facta est, ut Romanos qui sub praepositis spadonibus aequo animo militarent magis oneraret per comparisonem Gallorum, qui hoc dedignati ad Caesarem se contulerunt. 19 hostiliumque nauium portu latent puppes sinistrorsum citae. ordo est: puppes hostilium nauium latent portu. ac locutionem adtende mirandam *συνεδοχὴν* et *περιφρασιν*. sinistrorsum citae autem quod dixerit, manifestum est Alexandriam uersum esse. 20 intellegendum autem e littore Epiri, ubi pugna naualis cum Antonio fuit. si Italiam petas in dextra eas necesse est, si Alexandriam in sinistra. 21 io triumphe tu moraris aureos currus. quasi deum innocat triumphum. tu, inquit, moraris currus, 22 et intactas boues id est: indomitas. feminino autem genere boues non sic dixit, quasi feminis tantum triumphantes sacrificent, sed quia nescio quid gratius feminino genere boues quam masculino dicuntur. denique et Uergilius: Ille meas errare boues ut cernis. 23 io triumphe nec [in] Iugurthino parem bello reportasti ducem. non tanta, inquit, gloria Gaius Marius de Iugurtha triumphauit. 27 terra marique uictus hostis punico lugubre mutauit sagum. 28 sagum hoc est: deposuit coccinam chlamydem Antonius, qua scilicet ut imperator utebatur et accepit lugubrem id est nigram. et utrum ob luctum uictarum partium hoc facit an ut in fuga lateat? 31 exercitatus aut petit Syrtes noto. *non* 'noto petit', 30 sed 'exercitatus noto'. nam et alibi ait Undas exercet auster. 32 aut fertur incerto mari. *ἀναπορὰ*

19 Buc. 1, 9   30 Od. 4, 14, 20

3 honerar& M   5 et 8 sinistrosus M   6 hostium M
7 portu; ac locutionem (*fort. rectius* portu, qua in locutione)
nos: portuq; adlocutionem M   15 tandem *Pauly*: tantum M
18 nescio qd (*quod*) M   20 illa M   22 tantam inquit
-gloriam M   23 maris, m *sup.* 1 posita, M   25 choccinam
clamydem anthonius M   30 sed exercitas M   31 aut: au M

ad ipsum, id est: ipse fertur incertus consilii. 35
 uel quod fluentem nauseam coerceat metire
 nobis Caecubum. quia austerissimum est Caecubum
 uinum, merito nauseam coerces; et metire, inquit,
 quia cyatho hauriebatur ex cratere uinum. 5

EPODON CARMEN 10.

Mala soluta nauis exit alite ferens olentem
 Maeuium. hic est Maeuius inportunissimus poeta
 quem et Uergilius cum simili contumelia nominat
 Qui Bauium non odit, amet tua carmina Maeui. 10
 olentem autem pro putido dictum accipe. est enim
 σῆμα λιτότης. mala alite hoc est: malo auspicio.
 et adtende alitem hic feminino genere dixisse, alibi
 masculino Qualem ministrum fulminis alitem.

3 ut horridis utrumque uerberes latus 15
 Auster memento fluctibus. iucunde, quasi uento
 praesenti praecipiat. et utrumque latus nauis utique
 intellegendum est. 5 niger rudentis Euris in-
 uerso mari. quid est inuerso mari? an contrariis
 fluctibus? 10 qua tristis Orion cadit: qua nocte 20
 scilicet. 13 cum Pallas usto uertit iram ab Illo
 in impiam Aiaceis ratem. hoc ex Uirgilii lectione
 satis notum est. 17 et illa non uirilis eiulatio.
 eiulatio potius id dicitur, quod est quasi gemitus
 flentis. τρόπος ὀνοματοποιία. 19 Ionius udo cum 25
 remugiens sinus Noto carinam ruperit. udo
 autem Noto, hoc est, aquoso ac pluuioso. 21 opima
 quodsi praeda curuo littore. opimam praedam
 corpus ipsius Maeuii intellegamus, ex quo apparet
 eum pinguem fuisse. 30

10 Buc. 3, 90

14 Od. 4, 4, 1

22 cf. Aen. 1, 39

5 ciatho *M* 9 cum si in corr. m. 2.; miha contumelia
 nominat m. 2. s. l. *M* 10 uauum *M* oditam& in corr.
 m. 2. *M* 19 est euerso *M* 21 iusto *M* 22 uirgili
 lectione *M* 24 quod: qui *M* 25 ONOMATOTINOIEN *M* cf.
 ad AP 113 27 aquosa *M* 28 curbo *M* 29 Maeuii:
 melius *M* eum: ut *M*

EPODON CARMEN 11.

Petti nihil me sicut antea iuuat. Pettium
 contubernalem adloquitur indicans occupato sibi amore
 Lycisci pueri non libere uersus scribere. 5 hic
 tertius December ex quo destitit Inachia fu-
 10 rere siluis honorem decutit. siluarum honorem
 folia arborum et Uergilius dixit Frigidus et siluis
 aquilo decussit honorem. re uera autem mense
 fere Decembri spoliantur arbores foliis. 7 *heu me*
 10 *per urbem, nam pudet tanti mali, fabula quanta*
fui. ordo est: eheu me, per urbem quanta fabula fui.
 hoc autem quasi iuxta sepositum inlatum est nam pu-
 det tanti mali. quod ideo intulit, ut ostenderet, cur
 ingemuisset. 9 in quis amantem languor et si-
 15 lentium arguit. 'arguit' media syllaba producta pro-
 nuntiandum, quia praesentis temporis est. 10 et
 latere petitus imo spiritus. *latere peti* spiritum non
 pectore ait, quoniam in suspirando constat latera la-
 borare.. 11 contrane lucrum nihil ualere can-
 20 didum pauperis ingenium. contra lucrum: contra
 studium luci id est contra auaritiam. sensus autem
 querebar tibi plorans, quod candor animi mei et honesta
 simplicitas sine datis nihil gratiae haberet apud auaram
 puellam. 12 querebar adplorans tibi simul ca-
 25 lentis inuerecundus deus feruidiore mero ar-
 cana promorat loco. ordo est: simul inuerecundus
 deus calentis arcana promorat loco. et utique 'amore
 calentis' accipiendum. sensus uero hic est: cum
 ebrietas seueritatem pepulerat pectore meo, tum ego

7 Georg. 2, 404

4 uersos, u s. l. *M* 5 tercius decerber . . destitit inachia
M 6 honorem folia: arborum folia *M* 9 *haec addidi*
 12 iuxta sepositum *nos* (= per parenthesin inlatum): iuxta se
 positum *M* 5, huic et posito *Pauly suspicatur* 15 argu
 media syllabe producte *M* 17 spiritum <latere peti> *uulgo*
supplent 18 quoniam *nos*: quam *M* quia uel quod 5 23
 datis *M*: diuitiis 5 25 archana promirat *M* 27 archana
M 29 meo: in eo *M*

amoris mei iniuriam flens apud te querebar. inuerecundum ergo deum Liberum uult intellegi, quod inuerecundum sese per uinulentiam faceret. 15 quodsi meis inaestu et praecordiis libera bilis. confundit lectorem uarietas elocutionis. ab obliqua enim oratione transit ad rectam. nam supra oblique dixerat querebar tibi nil ualere candidum pauperis ingenium, at haec iam recta quodsi meis inaestu et praecordiis et cetera. 18 desinet inparibus certare summotus pudor. inparibus: 10 aemulis scilicet qui largiri multa possunt, cum ego non possim. inparibus autem certare per datium casum figuratum est, ut apud Uergilium: Tibi certat Amyntas. 19 ubi haec seuerus te palam hoc est: seuerè dixeram adrogans mihi constantiae 15 laudem. 20 iussus abire domum: a te scilicet.

22 quibus lumbos et infregi latus. ordo est: lumbos et latus. 25 unde expedire non amicorum queant libera consilia. bene libera, quia ueri amici libere solent delicta amicorum accusare 20 studio emendationis. 26 nec contumeliae graues: non iam amicorum, sed ipsius pueri, qui amatur. 28 aut teretis pueri id est: teretia crura aut brachia habentis. teres autem in longum rotundus dicitur.

EPODON CARMEN 12.

25

Quid tibi uis mulier nigris dignissima barris. in mulierem foedam atque anum haec scribit. barri autem elephantum dicuntur, unde et uox eorum barritus appellatur. porro autem elephantum feruntur auersi coire, ex quo uidetur poeta dicere cum his eam 30

---

13 Buc. 5, 8

---

4 meus *M* liberalis confudit *M* 8 at: ad *M* 12
 possum. paribus *M* 13 certat, a in e corr. m. 1. *M* 17 latos
 ordo *M* 20 accusare ex fragmentis cod. Schaeftlarn. Horatii
 addidi 21 emandationis *M* 23 teretis *M* teretia et
 terres *M* 24 rotundus *M* 28 elefant *bis M*

concurrere debere, quia illam non uideant, propter
deformitatem ipsius. 3 nec firmo iuueni hoc est:
nec ualido qui sufficere libidini tuae possim. 3
neque naris obesae hoc est: neque oclusae naris
5 ut possim putorem corporis tui ferre. 5 polypus
an grauis hirsutis cubet hircus in alis. polypus
non in alis, sed in naribus intellegendus. 7 qui
sudor uietis et quam malus undique membris
crescit odor. ordo est: uietis membris. uieta autem
10 dicuntur ex necessitate contorta, ut Terentius osten-
dit Uietus, ueternosus, senex [necessitate contorta].

7 malus undique membris. hoc iam pro-
nuntiandum uel efferendum cum admiratione. 8 cum
pene soluto indomitam properat rabiem sedare.
15 aspere. cum ex fastidio tui penis languit, tu tamen
cupiens libidini tuae satisfacere, dum moueris, sudas
delauasque cretam et stercus crocodili, quibus faciem
fucare consuesti. 11 iamque subando tenta cu-
bilia tectaue rumpit. subare proprie sues dicuntur
20 cum libidinantur. inde iam translatio facta in cetera
animalia. tenta autem cubilia lectum dicit restibus
siue fasciolis subtentum. 13 uel mea cum saeuis
agitat fastidia uerbis. uel illud eius quale est,
cum me quasi per blanditias corripit, quod fastidio
25 cum ea concubam inputans quod excitatiorem uene-
rem cum Inachia amica quam cum ipsa agam. 16
pereat male quae te Lesbica: quae te inertem
monstrauit mihi quaerenti taurum. taurum autem
pro ualido ac forti concubitu dixit. 18 cum mihi
30 Cous adesset Amyntas hoc est: cum non deesset

11 Eunuch. 4, 4, 21

1 concurrere, bu in corr., M 2 fimo M 3 possim
nos ex Acr.: possis M possit s 4 nares M bis 5 lemma
m. 1. in margine addidit M 10 ex senectute? ex uetustate
Pauly terentius ost Uietos M 13 admira in extrema
linea M 15 languet s 16 libidin&ue M 17 crocodili
M 18 cubili M 22 seuis M 23 illud ait quale s
25 concubam M 26 inachimica, a s. l., M 29 concubito
M concubino?

mihi salacissimi adolescentis occasio. 21 muricibus Tyriis iteratae uellera lanae. purpuram Tyriam significat, quae iterum id est bis tingi conchylio dicitur. unde hodieque dibaphus appellatur. 23 ne foret aequalis inter conuiuia magis quem diliget mulier sua quam te. blanditur dicens magnopere festinans illi pretiosis purpuris uestem conficere, ut ex hoc inter contubernales eius probaret, quam ualde illum diligeret.

EPODON CARMEN 13.

10

Horrida tempestas caelum contraxit et imbres. hortatur contubernales, ut, quoniam caelum pluuium *sit* nec quicquam agi possit, in conuiuium secedant. caelum autem pro nubibus accipe, et 'contraxit' in unum coegit ac per hoc 'densa fecit' intellegendum. 1 et imbres niuesque deducunt Iouem. suauiter, quasi cum imbris ad terras Iuppiter descendat. 3 rapiamus amici occasionem de die. utrum occasionem quae de die pluuio incidit, an ut 'conuiuia de die' dicebantur a primo mane coepta. 20

5 obducta soluatur fronte senectus. obducta id est: in rugas contracta, ac per hoc, seuera et tristis. sic ergo et senectutem pro grauitate ac seueritate accipe. 6 tu uina Torquato moue consule pressa meo. praecipit uina proferri Manlio 25 Torquato consule defusa, quo anno ipse natus sit, quod et alibi amphoram adloquens ostendit sic dicens O nata mecum consule Manlio. ad hoc ergo pertinet quod *dicit* Manlio Torquato meo. 7 deus haec fortasse benigna reducet in sedem uice. 30

29 Od. 3, 21, 1

1 sagacissimi *M* 3 q; s. l. *M* conchylio et diafus
M 5 conuiuia *M* 6 mulier . . blanditur s. l. *M* 7
 festinantius *Hauthal* 8 contubernalem *M* 13 sit *addidi*
 nequicquam *M* 15 densum uel densas *§* 16 nubesque *M*
 19 quae: qui *M* 21 fronte s. l. *M* 25 mallo (*ter*)
M 26 diffusa *§* 27 amforam & loquens osi *M* 29 sch.
 u. 7 post sch. u. 11 est in *M*

sensus est: haec de quibus sollicitus es fortasse benignus restituet tibi deus, qui uices rebus humanis constituit. 9 et fide Cyllenea id est: chorda quam Mercurius inuenit, ac per hoc, lyra. 11 nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno. Chiro scilicet Centaurus alumno id est Achilli. 15 unde tibi redditum certo subtemine Parcae rupere. tale est et illud Extremaque Lauso Parcae fila legunt. 16 nec mater domum caerulea te reuehet. per matrem Thetidem atque ex hoc metonymicos mare intellegamus.

EPODON CARMEN 14.

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis obliuionem sensibus. ad Maecenatem loquitur. 15 significat illum frequenter de se quaerere, cur neglegat carmina scribere. deinde quasi interrogationes eius uolens effugere amorem causatur. 7 inceptos olim promissum carmen iambos ad umbilicum adducere. *σχῆμα ἐπεξήγησις*: iambos carmen. utrum 20 'olim promissum' an 'olim inceptos', ambiguum est.

8 ad umbilicum adducere pro 'finire et consummare' quia in fine libri umbilici ex ligno aut osse solent poni. 9 non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo Anacreonta Teium. adtende per ablatium dictum arsisse Bathyllo, cum et hic saepe et Uergilius per accusatiuum dixerit Formonsum pastor Corydon ardebat Alexin. 12 non

8 Uerg. Aen. 10, 814   26 Buc. 2, 1

3 fides cyllenaea *M*   corda *M*   5 cec. gr. *M*   7 sub-
tegmene *M*   8 laus s. l. *M*   fila *M*   9 cerula . . reuehit
M   13 tantum *M*   15 frequentem *M*   17 olym *M*
19 ΕΦΕΞΗCIC *M*   utrum olym *M*   23 alio . . dicuntur *M*
24 bacyllo, h s. l., *M* bis   Teium: eum *M*   25 et hic
saepe et nos: & his saepe *M* fort. rectius et hic ipse (cf. sat.
1, 1, 5. od. 1, 30, 7) et, cum Horatius non nisi hic et od. 4, 9, 13
et Vergilius Buc. 2, 1 accusatiuo casu usus sit   27 coridon
nonnelaboratum *M*

elaboratum ad pedem. hoc ideo quia, ut supra ostendimus, lyrici poetae, prout libet cuique, uersus sibi fingunt. 13 ureris ipse miser. Maecenati hoc dicit, quia et ipse Terentiam dilexit, cuius et supra sic meminit Manum puella sauiio obponat tuo 5 extrema et in sponda cubet. 13 quod si non pulerior ignis accendit obsessam Ilion gaude sorte tua. in honorem Maecenatis gratificatur laudem Terentiae, Helenae eam comparans. hoc autem ait: si non fuit Helena speciosior, iucunda haec miseria 10 est. et accendit Ilion ad amorem magis pertinet quam ad ignem quo Troia cremata est. nec inmerito dicitur, quia ipse amor ignis solet dici.

EPODON CARMEN 15.

Nox erat et caelo fulgebat luna sereno 15 inter minora sidera. queritur de Neaera, quod non seruet fidem iurisiurandi, quo se obstrinxerat semper cum Horatio uicturam. deinde horrendum ipsum iusiurandum uult facere: noctis silentium erat, inquit, serenum caelum, luna lucebat. 3 cum tu 20 magnorum numen laesura deorum. ad euentum refert numen laesura deorum, quasi cum iuraret iam perfidiam fallendi in animo haberet. 4 in uerba iurabas mea hoc est: † mea. per cum uerba concepta iurisiurandi. 6 lentis adhaerens brachiis: 25 mihi adhaerens amplexu brachiorum, cum haec iurares. 7 dum pecori lupus et nautis infestus Orion. huic simile est

In freta dum fluuii current, dum montibus
umbrae

Lustrabunt, conuexa polus dum sidera
pascet.

5 Epod. 3, 21   29 Uerg. Aen. 1, 607

1 ut: & <i>M</i>	2 cuique: cuiusq; <i>M</i>	quoscumque &	8
monorem . . terrentiae <i>M</i>	10 spathosior <i>M</i>	12 quam ad-	
didit <i>Pauly</i>	quo: quodd <i>M</i>	18 oratio <i>M</i>	21 nomen <i>M</i>
24 me praeunte uerba?	25 iusiurandi <i>M</i>	27 infestis <i>M</i>	

12 nam si quid in Flacco uiri est id est: si quid uirile Flaccus in se habet. 13 non feret adsiduas potiori te dare noctes. potiori non ex sua persona Flaccus dixit (neque enim riualem sibi suum praefert) sed qui apud te potior est. 15 nec semel offensae cedit constantia formae: qua semel offensa est. id est: nec uincetur constantia mea a tua forma, quominus illam contempnat ac relinquat, si indignationem certam concepero. 17 et

10 tu quicumque es felicior. ad riualem hoc dicit.

17 atque meo nunc superbus incedis malo id est: tibi placens ac gloriosus. 19 sis pecore et multa diues tellure licebit. etiam diuitiis felix sis praeter amore Neerae. 20 tibi que Pactolus fluat id est: abundes auro, quia Pactolus fluius aurum ferre dicitur. 21 nec te Pythagorae fallant arcana renati id est: licet doctissimus sis. quare autem renatus Pythagora dicatur, notum est et supra diximus. 22 formaque uincas Nirea. hunc quo-
20 que supra rettulimus formosissimum ab Homero praedicari hoc uersu: Νιρεὺς ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν. 23 heu translatus alio maerebis amores. ingemescit iam uicem illius qui relinqui maerebit.

24 ast ego uicissim risero. risero modo coniunctiuo dicitur tempore futuro, ut est illud Terentianum Uxori tibi opus esse dixero.

EPODON CARMEN 16.

Alteram iam teritur bellis ciuilibus aetas. queritur in hac ecloga, quod bellis ciuilibus nullus

25 Phorm. 4, 3, 76

6 offensa M 8 quominusilla M 9 fortasse non si addendum fuit, sed noui scholii lemma: si certus intrarit dolor
11 superbis M 12 peciore M 13 diutius M 14 amorem 5 pactulus M 16 pithagore . . archana M
19 nerea M 21 NH. PEIC et ἸΔΙΟΝΝΑΘΕΝ M 22 merebis M
23 maerebit nos: meruit M 26 uxore . . est M
29 ecloga M

finis inponatur. altera aetas ergo ait alterum saeculum. suis et ipsa Roma uiribus ruit. hoc est, quod Titus Liuius ait Ut magnitudine labore sua. 4 minacis aut Etrusca Porsennae manus. Porsenna rex Etruscorum. 5 aemula nec uirtus 5 Capuae. aemula, inquit, quia imperium ereptum iri Romanis sperauit. 6 nouisque rebus infidelis Allobrox. hoc ad tempus illud refertur, quo Catilinae factio coniurauit et paene legati Allobrogum illis consenserunt. 7 nec fera caerulea domuit. 10 caeruleos Germanos ad colorem oculorum referens dixit. 9 impia perdemus deuoti sanguinis aetas. hic cluditur *περίοδος* inde coepta quam neque finitimi ualuerunt perdere Marsi. et deuoti sanguinis pro 'abominati atque execrati' 15 dictum est. 10 ferisque rursus occupabitur solum. ingemescit tam desertum futurum solum urbis Romae, quam fuerit antequam ipsa Roma conderetur. 11 barbarus heu cineres insistet uictor et urbem. non bella barbara execrabatur, sed ciuilia. quomodo ergo dicit? ni forte ait futurum ut reliquias attritas bellis ciuilibus urbis Romae barbari inuadant. 13 quaeque carent uentis et solibus ossa Quirini. hoc sic dicitur, quasi Romulus sepultus sit, non ad caelum raptus aut discerptus. nam 25 Carro post rostra fuisse sepultum Romulum dicit. 15 forte quid expediat communiter aut melior pars malis carere quaeritis laboribus. subdistinguendum. hoc enim interrogatiua figura

3 In praefatione

1 ergo ait nos: ergo id *M*, id est ξ 2 libius *M* 4 aut: ab *M* 6 ereptu iro *M*, fort. recte scripserunt ereptum ire cf. Neue, *Formenlehre d. lat. Sprache II*, p. 289 9 allobrogum . . consenserat *M*, consenserant ξ 10 ne fera caeruleus la domuit *M* 16 schol. u. 10 post schol. u. 17 est in *M* 20 barbara nos: bar *M*, barbarica ξ 24 si *M* 25 propter ineptias editorum adscribam necesse est locum Liuii 1, 16, 4: fuisse credo tum quoque aliquem qui discerptum regem patrum manibus taciti arguerent. 29 hoc nos: hec *M*

dicitur. ait autem: fortasse aut omnes communiter
 aut certe melior pars quaeritis carere malis laboribus.
 melior ergo pro eo quod est 'maior' dictum est sicut
 apud Uergilium: Nunc adeo melior quoniam
 5 pars acta diei est. 17 nulla sit hac potior
 sententia Phocaeorum. elocutionis sensus sic est
 ordinandus: si quaeritis, quid uobis agendum sit, acci-
 pite consilium, ut nulla sit potior uobis sententia,
 quam eatis quocumque pedes uos ferent, uelut Pho-
 10 caeorum ciuitas profugit exsecrata agros atque lares
 patrios fanaque reliquit habitanda apris et rapacibus
 lupis. Phocaei autem relicto patrio solo in Galliam
 uenerunt Massiliamque urbem condiderunt. 21 ire
 pedes quocumque ferunt. hoc superioribus iungen-
 15 dum est nulla sit hac potior sententia, quam
 eatis quocumque uos pedes ferunt. 23 sic placet
 an melius quis habet suadere secunda. sic
 placet: interrogatiue pronuntiandum est. sensus:
 hoc nempe placet an numqui uestrum habet melius
 20 quod suadeat. et adtende figuram elocutionis an
 melius quis [que] habet suadere. 'suadere' enim
 uerbum loco nominis positum est pro suadela, quia
 sic accipiendum: an quis habet meliorem suadelam.
 23 secunda ratem occupare quid moramur
 25 alite. hoc iam hortatiue dicitur, quasi non proferendo
 meliorem suadelam confessi sint optimum consilium
 esse proficiscendi. secunda autem alite 'prospero
 auspicio' dicitur ut supra. 25 sed iuremus in haec
 simul imis saxa renarint uadis leuata ne redire
 30 sit nefas. per hoc reuertendum non esse dicit. nec
 enim saxa umquam renabunt. 27 ne conuersa
 domum pigeat dare lintea quando Padus Ma-
 tina lauerit cacumina. ne radices quidem Matini

---

4 Aen. 9, 156

---

5 est om. *Uerg. codd.* nullas *M* potior: melior *M*
 focaeorum *M* 9 &atus *M* focaeorum *M* 11 reliquid *et* apus
M 12 focem *M* 20 suad& *M* 21 uadere enim *M* 22 est
 est *M* 25 ortatiue *M* 29 renarint *M* 32 pigeat: lceat *M*

ontis contingere Padus potest, nedum cacumina,
 uppe cum Padus Galliae sit, Matinus Calabriae. per
 resin ergo uidetur reditum exsecrari. 29 in mare
 n celsus procurrerit Appenninus. Appenninus
 ons per mediam Italiam porrigitur longe a mari. 5
 e eleganter dixit in mare procurrerit id est
 omunturium fiet. 31 mirus amor iuuet ut tigres
 osidere ceruis. ipse ex subiectis ostendit quam
 rus. 32 adulteretur et columba miluo.
 unde adulteretur, quia dicitur columba nulli alii 10
 concumbere, quam cui se semel iunxit, nisi forte ad
 rettulit, quod diuersum animal sit miluus ac columba.
 33 credula nec flauos timeant armenta leones.
 n 'quae semper credula sunt' sed 'in hoc credula
 ta ut se leonibus committant'. 34 ametque 15
 lsa leuis hircus aequora. duplex diuersitas, ut
 amet aequora hircus id est ut in mari moretur et
 leuis fiat, cum alioquin setosus sit. 35 haec et
 ae poterunt reditus abscindere dulces eamus
 onis exsecrata ciuitas. ordo: 'haec exsecrata' 20
 o: hac execratione id est iureiurando interposito. et
 t figurata elocutio 'eamus ciuitas' ut Pars in
 asta secant. dulces autem reditus non de his
 it (quippe tantum abhorrent eos), sed qui alioqui
 lees solent esse. 37 aut pars indocili melior 25
 ege mollis et exspes inominata perprimat
 bilia: aut omnis ciuitas eamus, inquit, aut pars
 ior remaneat, quae mollis animi ac sine spe est
 persque uirtutis. fere autem imperitorum ac dete-

22 Uerg. Aen. 1, 212

2 matinas M 3 auxsesin M 5 porrigi M 6 pro-
 pret M 7 iubet et tygres M 9 myrus M 11 occum-
 re M, concumbere & cui: quui M 13 nec flauos: ne raus
 16 hyrcus equora M 17 aequora hyrcus M et ut:
 M 19 abscidere . . omnes M 21 pro hac nos ex
 tr. propter M 24 quippe tantum n. quippecant cum
 l. quippe cum abhorreant & fort. recte 26 expers . .
 upremat (sic) M 27 ut pars M

riorum maior modus est [hoc est in melioribus sic
ut ait ille *Τὰ χερσεύονα νικᾷ*. 38 inomen
perprimit cubilia. inominata numquid sic
est, ut 'abominata' solet dici, an quasi 'nullo
5 ac nulla religione condita et ideo infelicia'. 4
manet Oceanus circum uagus arua beata.
est: Oceanus circum arua beata uagus. forte
autem insulas significat; et bonum *ἐπιδετον* 'Oc
uagus'. 44 et inputata [fronde] floret u
10 uinea. bene 'usque', quasi 'semper'. aut nun.
pro 'ualde' positum, quasi 'ualde frondet' ac per
'fertilis est'? 45 germinat et numquam [
depositum] fallentis termes oliuae. termes
pellatur proprie caulis olearum arborum. numqu
15 fallentis autem non est perpetuum epitheton ol
sed 'ibi' numquam fallentis. 46 suamque pu
ficus ornat arborem. eleganter 'et suam or
suam enim ad illud pertinet, ut non insertas arbo
fici sed sponte natas intellegamus. sic enim e
20 trario Uergilius cum de insitiuis arboribus loquer
ait Miratastque nouas frondes et non
poma. deinde quoniam alibi fici, quae sponte
scuntur, durae atque inelegantes solent esse, hic
ficus ornat arborem, ut pulcram et gratam n
25 ostenderet. pullam autem nigram significat, s
Uergilius ait Ne maculis infuscet uell
pullis nascentum. unde et pullam uestem
pellamus. 48 leuis crepante lympa des
pede. poetica elegantia dictum et 'leuis lympa
30 'crepante pede desilit', simul et sonus uersus imit

2 Hom. Il. 1, 576

20 Georg. 2, 82

26 Georg. 2

1 *interpretationem deleui, quae ut saepe (cf. epod.*
od. 4, 14, 20.) ante locum laudatum illata est 2 το

&cet *M* *ἐπει τα* 5 *ΧΕΡΙΩΝΑ M* 3 perpremat *M*
oceanus *M* bis 12 falde positum e *priore scholio illati*

13 terminis *M* 16 sibi *M* pullam *M* 17 &: a
18 insitas uel insitiuas 5 21 miratasq; *M* miraturque
codd. 27 apellamus *M*

citatem et strepitum aquae currentis. 50 re-
 que tenta grex amicus ubera. bene ami-
 quia refert praedixerat, ut sponte uenire ad
 Metra ibi intellegamus. 53 pluraque felices
 arabitur. plura quam supra dixi. deinde infert, 5
 ne sine haec plura. 56 utrumque rege tem-
 perante celitum: ut nec nimia pluuia humum radat
 rursum siccitas urat. 57 non huc Argoo con-
 dicit: nemige pinus neque inpudica Colchis.
 dea significat, quae Iasonem prosecuta cum Ar- 10
 nautis nauigauit; per quod significat ueneficia ibi
 nota esse. 59 non huc Sidonii torserunt cor-
 na nautae laboriosa nec cohors Ulixei. sub-
 diendum: si enim huc uenissent, nollent recedere. per
 donios autem Cadmum Thebarum conditorem uult 15
 tellegi. Ulixei: metri causa separatio id est diae-
 sis facta est, ut *materiai* et *pictai* solet dici; nisi
 ita declinauit ut 'diei'. nam utrumque nomen
 demus producta syllaba terminari. ita et paulo post
 chillei dixit. 63 Iuppiter illa piaae secreuit 20
 ora genti hoc est: ad hoc secreuit, ut pia gente
 bitarentur. 65 quorum piis secunda uate me-
 tur fuga: quorum saeculorum, scilicet aerei ac
 rei, fuga uobis piis datur a me uate, id est, datur
 bis consilio meo, ut effugiatis pessuma saecula. 25

EPODON CARMEN 17.

Iam iam efficaci do manus scientiae. in
 ecloga figurate cum Canidia agit. nam quasi
 satisfaciat, lacerat eam eleganti urbanitate. scientiae:

17 *materiai* Lucretius non uno loco dixit, *pictai* Uerg.
 n. 9, 26

1 eque *M* 2 rex *M* 3 quia nos: qui *M* 4 ibi
 id *M* 7 humum: unum *M* 9 pius *M* colcis, h
 2. s. l., *M* 10 iasonem persecuta *M* 11 benefici-
 ignota *M* 13 cohors *M* 16 separatio *M* 19 syllaba
 24 piis *M* 25 secula *M* 28 egloga *M* 29
 sentia abeneficiorum *M*

ueneficiorum scilicet intellegendum. 2 supplex *et* oro
 regna per Proserpinae. eleganter quasi per deas
 ipsius eam orat, quia ueneficae Hecaten colunt. 3
per et Dianae non mouenda numina. ordo: per
 5 Dianae numina non mouenda, hoc est: non lacessenda
 ut moueantur id est irascantur. 4 per atque libras
 carminum ualentium. ordo: atque per libras car-
 minum; ipsius autem Canidia dicit. 6 parce uo-
 cibus tandem sacris. uocibus: uerbis. dilogos nunc
 10 dicitur sacris, quia sacrum et religiosum et execrabile
 significat. 7 citumque retro solue, solue tur-
 binem. retro solue id est, quod crebrius 'resolue'
 dicimus et citum id est cito solue. turbinem autem
 dicit, quod quasi obligauerit mentem eius. 8 mouit
 15 nepotem Telephus Nereium. exempla adfert,
 quibus ostendat etiam inimicos precibus eorum quibus
 irati erant ad miserationem adductos. nota autem
 historia est, Telephum ab Achille uulneratum esse
 fragmentoque hastae, qua uulneratus erat, ab eodem
 20 Achille curatum. 12 homicidam Hectorem. aliter
 homicidam Hectorem esse dixit, quam uulgo dicitur.
 nunc enim pro uiro forti dictum, qui multos in bello
 occiderit. 14 heu peruiacacis ad pedes Achillei.
 de hac diuisione in superiore ecloga locutus sum
 25 circa nomen Ulixis. peruiaces autem dicuntur, qui
 in contentione usque ad peruincendum perseuerant.
 20 amata nautis multum et institoribus. amata
 uocatiui casus est: o amata. sed et hoc urbanissima
 contumelia dicitur quasi sub illa laude, quod adeo
 30 pulcra sit ut a multis ametur. 21 fugit iuuentas

---

24 Epo. 16, 59

---

3 ueneficie ecaten in colunt *M* 4 lemma addidi 7
 ualentinum *M* 9 uocibus uerbis: duobus uerbis *M* di-
 logos nos: dialogus *M* cf. ad serm. 1, 10, 36 12 crebrius
Hauthal: urebrius *M* 15 talefus nerey. dum *M* 17 erati,
 e in 1 corr., *M* notum *M* 18 talefum *M* 19 fragmentumq;
 haste. aqua *M* 20 haectorem *M* bis 23 achilli *M* 24
 egloga *M* 25 ulixi, s add. a m. 2. *M* 30 iuuentus *M*

et uerecundus color. sibi dicit Horatius haec fugisse per cruciatum, quem de carminibus illius patiatur. uerecundum autem colorem eleganter pro rubore dixit, ex quo significat se pallere. 23 tuis capillus albus est odoribus. nunc ostendit, quare supra dixerit fugit iuuentas. 24 nullum a labore me reclinat otium. laborem animi uult intellegi, quasi quibusdam tormentis animi per ueneficia illius crucietur.

25 neque est leuare tenta spiritu praecordia. figurata elocutio neque est leuare pro: neque contingit ut leuentur. 28 Sabella pectus increpare carmina. ipsis, inquit, malis adductus sum, ut credam Sabellis carminibus defigi mentes humanas. Sabella autem carmina pro Marsis posuit et neniam pro incantatione. alioquin nenia proprie carmen est, quod mortuis cantatur. 35 cales uenenis officina Colchicis. ipsam mulierem officinam uenenorum diserte dixit. Colchicis autem manifestum est propter Medeam dici. 36 quae finis aut quod me manet. stipendium quasi tributum uult intellegi, quod apparet ex eo, quod statim infert iussas cum fide poenas luam. 42 infamis Helenae Castor offensus uice et cetera. Stesichorum aiunt excaecatam esse, quod infamia carmina in Helenam fecisset. deinde oraculo admonitum palinodiam fecisse id est contrario carmine eam laudasse et lumina recepisse. 45 solue me dementia. ordo est: solue me dementia. nam et tu potes. 46 o nec paternis obsoleta sordibus. urbanissima obscure dicitur ironia; in contrarium namque accipienda haec. quis enim sic laudat, qui simpliciter agit: o quae non es sordidi generis nec ossa humana ad maleficia colligis et reliqua? 48

---

2 cruatum (ci m. 2. s. l.) et 8 cru&ur M 9 lauare M
 10 contigit M 13 sabellos M 16 cholchis M 17 post
 cholchis uidetur cinis in M scriptum esse 18 cholchicis
 medium dicit M 19 que M 21 penas M 23 st&icho-
 rum M excecata M 26 re. coepisse M 28 obseleta
 M 29 urbanissime obscure M urbanissima obscure nos ur-
 banissime obscura 5

nouemdiālis dissipare pulueris. cinerum reli-
 quias uult intellegi. nam nouemdiāle dicitur sacrificium,
 quod mortuo fit nona die, qua sepultus est. nec illud
 sine amaritudine est in superiore uersu, quod anum
 5 illam appellet, quae adhuc amari uelit. et adnotandum
 pluraliter dixisse pulueres. 50 tuusque uenter
 Pactumeius. cum per ironiam et haec dicantur, uult
 intellegi illam Pactumeium, qui filius eius existimabatur,
 subposuisse sibi, non peperisse. 50 et tuo cruore
 10 rubros obstetrix pannos lauit utcumque fortis
 exilis puerpera. *lauit* secundum ueterem decli-
 nationem praesenti tempore dicitur. utcumque autem
 'quotienscumque' significat. et est sensus: quotiens-
 cumque paris, puerperio sanguinatos pannos obstetrix
 15 lauat. sed illud argute dictum exilis fortis puer-
 pera, quia fortem uult intellegi eo scilicet, quod non
 pepererit. exilem autem sub ea specie, quasi puer-
 perio facta sit deformis per exilitatem corporis ac
 maciem naturalem, dicit. 53 quid obseratis auri-
 20 bus fundis preces. facit Canidiam respondentem.
 obseratis auribus suis dicit Canidia significans se
 preces eius nolle audire. 56 inultus ut tu riseris
 cotyttia uulgata sacrum liberi Cupidinis. ui-
 detur Canidia commisisse Horatio secreta sacrificiorum
 25 suorum, quae ille ridens diuulgauerit. Cotyttia autem
 sacrum Cupidinis esse dixit, quia maleficia haec, quae
 per inferna sacra fiunt, ad amorem pertinere uult
 intellegi. et liberum Cupidinem dixit, quod quasi
 nulli sit obnoxius et omnes amore ludat. sic denique
 30 et apud Uergilium dicitur Patris qui tela Ty-
 phoëa temnis. Cotyttia sacra dicuntur, quae infernis
 diis a ueneficis fiunt, inde fortasse, quod Cocytus

30 Aen. 1, 669

1 *haec nos*: cinereliquarum *M* cineres reliquiarum *ς* 2
 nouemdiālis *M* 3 mortuo *nos*: mortuis *M* 5 apell& *M*
 8 pactumeius *M* 17 pererit *M* 23 cotitia uulgatu *M*
 25 deuulgauerit cotitia *M* 26 cupidini *M* 29 et omnes:
 ut omnes *M* amores *M* 30 patris summi qui *Uerg.*
 tifoëa *M* 31 cotitia *M* *Hawthth* finem scholii deleuit

fluuius sit inferorum. 58 et Esquilini pontifex uenefici. pontificem nunc quasi censorem ac iudicem dicit, quia pontifices de sacris iudicant. Esquilini autem merito, quia ut saepe ostendit extra portam Esquilinam, hoc est, [ubi] in aggeris regione ea se-
pulnera erant, inter quae noctibus illa malefica sacra 5
conficiebat. 60 quid proderit ditasse Paelignas anus. fallit sensus hic, quasi Canidia dicat se Paelignas anus donis ditasse, ut ueneficiorum suorum artes se docerent; sed subiecta repugnant huic intel- 10
lectui. ergo sic potius intellegendum: quid tibi prodest Horati adhibuisse tibi magnis mercedibus Paelignas anus, quae ueneficiis meis te per carmina liberarent.

61 uelociusue miscuisse toxicum, per quod tibi Horati mortem accerseris, ut tormenta uitae car- 15
minibus meis inrogata effugeres. 62 si tardiora fata te uotis manent: si tardius moreris, quam optasti. 64 nouis ut usque subpetas doloribus hoc est: ut subpediteris et quasi ministreris cruciatibus.

74 uectabor humeris tunc ego inimicis 20
eques. quid est umeris uectabor? nisi forte subaudiendum extrinsecus 'iactantibus' aut quid tale. sic enim iactare humeros solent, qui gloriantes incedunt. quod si ita est, 'inimicis eques' iungendum erit, ut si diceret: equitans super inimicos meos. aut numquid 25
humeris inimicis? quod si ita est 'inimicis uectabor humeris' intellegamus, quasi: super inimicorum meorum umeros ero ac sic uectabor atque equitabo. 73 fastidiosa tristis: uitae fastidiosa scilicet. et sunt ablatiui casus 'fastidiosa aegrimonia'. 75 terra 30

3 pontificem *M* 4 portas esquilinas *M* 5 ubi *deleui*:
ibi 5 in aggeris regione ea *nos*: in aggeribus religiones. &
M cf. *ad epo.* 5, 100 7 poelignas *M* 8 et 12 pelignas
M 9 & beneficiorum *M* 12 orati *M* 15 meritem, n
sup. r scrip., *M* 17 uotassi *M* 18 subpo&as *M* 19
supediteris . . cruatibus *M* 23 humeris *M* 24 equis *M*
26 uectabor humeris *nos*: uectabor. uectemus *M* 27
inimicos meos. umeros *M* 29 tristis *M* fastidiosa
Pauly: fastidiose *M*

cedet insolentiae. nunc quasi 'nouae potentiae
 intellegendum. 77 curiosus et choro deripere
 lunam. choro: stellarum scilicet. 80 desideriique
 temperare poculum id est: amoris potionem con-
 5 ficere. 81 plorem artis in te nihil agentis
 exitum. sensus hic est: an quae difficiliora facere
 possim id est cereas imagines animare et lunam caele-
 euocare et umbras mortuorum *ab inferis elicere* a-
 per hoc potione mentem amore incendere, nihil in t-
 10 potero artisque meae circa te inpotentiam flebo.

CARMEN SAECULARE.

Phoebe siluarumque potens Diana. hoc
 carmen saeculare inscribitur. cum enim saeculare
 ludos Augustus celebraret, secundum ritum priscae
 15 religionis a uirginibus puerisque praetextatis in Ca-
 pitolio cantatum est. 2 lucidum caeli decus
 hoc ad ambos refertur: ad Phoebum quia idem sol
 est, et Dianam quia eadem Luna est. 3 date quae
 precamur tempore sacro. non tempore priscae
 20 dicendum fuit, sed: tempore quod prisca imitatur.
 7 diis quibus septem placuere colles id est
 quibus Roma placuit, quae in septem collibus con-
 stituta est. 10 aliusque et idem. *κακόζηλον*. nan-
 quo modo potest quis et idem esse et alius. uidetur
 25 ad illud retulisse, quod idem quidem sol semper sit
 sed renouans diem alius esse uideatur. 11 possis
 nihil urbe Roma uisere maius. et hic ex supe-

---

1 cedit *M* 2 et coro *M* (polo ς) 6 aenq; *M* 7
 celo *M* 8 fort. mortuorum accire ac potione 10 meae
 me *M* 10 HORATI FLACCI CARMINVM LIBER. V
 EXPLIC: INCIPIT SERMONUM LIB. I. *M* 11 *Post carmen*
de arte poetica insertum est ante epodos in M carmen saeculare
 INCIPIT CARMEN. SAECVLARE FELICITER. 14 augustos
 caelebraret *M* 20 quod nos: quo *M* imitantur ς 24
 & idem esse bis *M*

riore audiendum 'precamur'. 13 rite maturos
 aperire partus. 'lenis aperire partus' pro 'facilis
 ac propitia aperiundis partibus'. ostendit autem eandem
 Lucinam et genitalem deam appellari. 17 diua pro-
 ducas subolem patrumque p. d. s. f. p. q. l. m. ⁵
 c. implicata phrasis, quae sic ordinanda est: diua
 producas subolem prolis nouae patrumque decreta
 prosperes super iungendis feminis maritaque lege fe-
 raci. maritam autem legem pro maritali Plautina
 uidetur auctoritate dixisse. similiter enim et ille lo- 10
 cutus est, ubi ait senex Pulchra edepol dos pe-
 cunia est, et alter respondet Quae quidem non
 marita est pro eo quod est: quae non maritalis est.

21 certus undenos decies per annos orbis
 ut cantus referatque ludos. orbem nunc circulum ¹⁵
 temporum in se scilicet redeuntium accipe. certum
 autem pro pleno atque perfecto. sensus enim hic est:
 ut perfectus orbis annorum centum et decem cantus
 et ludos referat [ludos]: pro eo quod est, homines
 certi temporis orbe perfecto referant ludos. 25 ²⁰
 nosque feraces cecinisse Parcae, quod semel
 dictum est stabilisque rerum terminus seruet.
 syllepsis est; ex uerbo enim singularis numeri 'seruet'
 pluralis nascitur 'seruetis quod semel dictum est'.
 'stabilis rerum' autem ἐπίθετον est termini. 27 ²⁵
 bona iam peractis iungite fata. peractis id
 est: praeteritis fatis bona iungite futura, ac per hoc,
 contextum ordinem facite bonorum futurorum. 31
 nutriant fetus et aquae salubres et Iouis aurae.
 fetus generaliter omnium rerum accipe et inani- ³⁰
 malium, quae ad utilitatem nostram pertinent. sa-
 lubres autem non tantum 'aquae', uerum etiam 'aurae'

9 Epid. 2, 1, 15

1 praecamur M 3 partibus 5 6 frasis M 8 iugan-
 dis 5 18 ut.. usque ad finem scholii m. 2. in margine M 21
 simul M 23 syllepsis M 24 seruetis nos: seruent M est
 habilis M 26 facta .. factis M 31 pertin& M

intellegendum. 33 condito mitis placidusque
telo supplices audi pueros Apollo. hic sensus
secundum eorum opinionem conceptus est, qui Apolli-
nem pestilentem deum putant esse. porro autem qui-
5 dam dii ideo placantur, ut prosint, quidam ne obsint,
secundum quod de Apolline nunc dicitur condito
mitis placidusque telo supplices audi pueros
Apollo, ne noceat scilicet. uidetur autem et Ho-
merus sic de illo sensisse, cum ait pestem Graecis
10 ab eo imitti. etiam Plautus in Mercatore fabula
idem sentit, cum inducit matrem familias precari
Apollinem, nato suo ut parcat. 35 siderum regina
bicornis. poeticum est lunam siderum reginam dicere,
quod clarior inter astra uideatur. 37 Roma si
15 uestrum est opus Iliaeque. quare Romam opus
Dianae et Apollinis dicat, nondum uideo; nisi forte
ex lectione Uergiliana hoc concepit, ubi frequenter
dicitur Apollinis oraculis instructum Aeneam Italiam
petisse. ad quem intellectum et ipse nos adduxit
20 poeta inferendo iussa pars mutare lares et urbem;
sine dubio enim 'oraculo iussa' intellegimus. 'pars
iussa' autem ad illud refertur, quod non omnes Ilienses
cum Aenea fuerint, sed pars eorum alibi. 41 cui
per ardentem sine fraude Troiam. non 'sine
25 fraude ardentem Troiam' cum utique fraude Graecorum
incensa Troia sit, sed 'sine fraude Aeneas patriae
superstes'. quod ideo uidetur dictum, quia quorun-
dam opinione infamatus Aeneas est crimine proditi-
onis. 43 daturus plura relictis: suis scilicet
30 Troianis, quos secum in Italiam adduxit daturus plura
quam quae in patria amissa reliquerunt. relictis

---

8 Il. 1, 43 sqq.   10 Merc. 4, 1, 12

---

1 conditum *M*   4 pestilentem, s. l. m. 2. *M*   12
apollinem *M*   20 orbem *M*   21 oracula *M*   23 aena
M   24 haec addidi secundum *Acr.* (y.) ceterum cf. *Chalcidii*
Neapolitani commentum super carmine saeculari in Operibus ed.
ab Ang. Maio, Appendix (1871) p. 19   26 aenas et 28
aneas *M*   31 patriam. missarelinquerunt *M*

ergo a nominatio plurali uenit generis neutri, quod est 'relicta'. 49 quaeque uos bubus ueneratur albis clarus Anchisae Uenerisque sanguis. hoc ad Caesarem Augustum pertinet, quia Iulia gens ab Iulo, ac per hoc, Uenere et Anchise *orta* existimatur. 5

51 bellante prior iacentem lenis in hostem. sic et Uergilius: Parcere subiectis et debellare superbos. 53 iam mari terraque manus potentis. subaudiendum utique: Romanorum. 55 iam Scythae responsa petunt id est, expectant 10 praecepta Romanorum. per quod subiectos esse imperio Romano intellegi uult. 58 et neglecta redire uirtus audet. neglecta superiore tempore redire audet nunc id est temporibus Augusti. 59 apparetque beata pleno Copia cornu. quasi cor- 15 poralem deam hic accipe Copiam utique rerum omnium abundantiam. 65 si Palatinos uidet aequus aras. apparet iam ab Augusto dedicatum fuisse in Palatio Apollini templum, cuius et Uergilius sic meminit Ipse sedens niueo candentis limine Phoebi 20 dona recognoscit populorum. 67 alterum in lustrum meliusque semper proroget aeuum. sensus est: si acceptas aras habet Apollo, quae in Palatio dedicatae sunt, si propitius Romanos aspicit, melius saeculum in futurum tribuat. 69 quaeque 25 Auentinum tenet Algidumque quindecim Diana preces uirorum curat et uotis puerorum amicas applicat aures. hic quoque ex superiore per zeugma particula arcessenda est, ut sit: si quindecim uirorum preces Diana curat et si amicas aures applicat puero- 30 rum uotis. et aequae ex superiore et ad Dianam per-

7 Aen. 6, 853   19 Aen. 8, 720

1 generis *M*   4 augustum *M*   5 orta *addidi ex*
Acr. (γ.) existimantur *M*   14 audeat *M*   16 accipere *M*
 17 habundantiam *M*   palatines . . arces *M*   24 propi-
 tios *M*   27 et: e *M*   28 superiore: *addunt sensu. at*
cf. etiam ad u. 11   30 amicas aures: amica laudes *M*

tinebit alterum in lustrum meliusque semper
 proroget aeuum. 73 haec Iouem sentire deos-
 que cunctos spem bonam certamque domum
 reporto doctus et Phoebi chorus et Dianae
 5 *dicere laudes. ordo:* dicere Phoebi laudes et Dianae

---

2 euum *M*   4 phebi   5 dicere laudes. ordo *ad*
did EXPLICIT LIBER. CARMINIS SECVLARIS. INCIPI
 EPODON. *M*

SERMONUM LIBER PRIMUS.

Qui fit Maecenas ut nemo quam sibi sortem seu ratio dederit seu fors obiecerit illa contentus uiuat. quamuis saturam esse opus hoc suum Horatius ipse confiteatur, cum ait Sunt quibus in satura uidear nimis acer et ultra legem tendere opus, tamen proprios titulos uoluit ei accommodare. nam hos priores duos libros Sermonum, posteriores Epistularum inscripsit. in sermonum autem uult intellegi quasi apud praesentem se loqui, epistulas uero quasi ad absentes missas. 1 qui fit 10 Maecenas. mirari se ait tantam esse animis hominum inconstantiam, ut omnibus aliena sors uitae magis quam propria, siue eam ratio dederit siue fortuna obiecerit, placeat. qui autem circumflexe pronuntiantum. significat enim 'quare', sicut etiam multi locuntur dicentes 'qui fieri potest' pro 'quomodo fieri potest'. signate autem locutus est dicens: ratio dederit, fors obiecerit. 5 multo iam fractus membra labore. frequens apud Uergilium haec figura. sic enim dicitur Scissa comam et Oculos deiecta 20

4 Serm. 2, 1, 1   19 Aen. 9 478 et 11, 480

1 HORATI FLACCI CARMINVM LIBER. V. (*i. e. epodon*)

EXPLICIT: INCIPIT SERMONUM LIB. I. *M* 7 os *M* 8 inscribens *M* et (nam *deleto*) $\S$ *M* 9 autem libris uult uel in sermone (sermonibus?) $\S$ praesentes $\S$ 10 quid *M* 13 proprie *M*, propriae $\S$ 14 obiecerit: elegerit *M* circumflexe *M* 20 oculos eiecta *M*

decoros. sed et ipse Horatius in carminibus Mem-
bra sub arbuto stratus. 7 quid enim concur-
ritur horae momento. quasi interpellante affectu
hoc dicitur, et est etiam consuetudinis nostrae. 8
5 cita mors uenit aut uictoria laeta. quasi di-
nauem iactantibus austris hoc dicitur. 10 sub
galli cantum consultor ubi ostia pulsat. ita
dictum ut Sub noctem cura recursat. 11 ille
datis uadibus qui rure extractus in urbem est:
10 qui uadimonium promittere sub satisfactione et in
urbem uenire coactus est. uades autem sponsores
dici notum est, quod, qui eos dederit, uadere ei id
est discedere interim liceat. 13 loquacem delas-
sare ualent Fabium. quod Fabius Maximus Narbo-
15 nensis equestri loco natus Pompeianas partes secutus
aliquot libros ad Stoicam philosophiam pertinentes
conscripsit. 16 eris tu qui modo miles mercator
tu consultus modo rusticus. eleganter adfectata
ambiguitas. nam cum praedixerit a milite mercatoris
20 sortem laudari et a mercatore militis, item a iuris
perito rustici et ab hoc illius, ita subiunxit dictionem,
cuius liberum sit in omnes personas sensum reducere.

20 quid causae est merito quin illis Iup-
piter ambas iratus buccas inflet. quin nunc
25 significat quominus. sensus est autem: nulla causa
est nec ratio querellis quominus illis Iuppiter sit iratus.

23 praeterea nec sic ut qui iocularia ri-
dens percurram. ordo et sensus: praeterea nec sic
[iocularia] percurram ut qui ridens iocularia percurrit.
30 ita et zeugma est et quod ex 'percurram' 'percurrit'

1 od. 1, 1, 21

8 Uerg. Aen. 1, 662

5 l&e M 7 hostia M 9 uadibus .. extracte M
14 quod *delendum uidetur* 15 natos M 17 mercatur ..
consultor M 20 milites M 21 illius nos: illud M dic-
cionem 22 cuius M 24 iratas M 28 ordo est (est m. 1. del.
et & s. l. posuit) sensus praeterea nec si iocularia percurram
m. 1. in ima pagina M 29 iocularia *deleui* 30 zeugma M
quod ex *Pauly*: ex eo M percurris adsuminus M

adsumimus in hoc syllepsis est. 25 ut pueris
olim dant crustula blandi doctores. crustula et
Lucilius dixit Gustavi crustula solus. olim
autem nunc pro 'interdum ac non numquam' positum
est. 30 per omne audaces mare qui currunt. 5
proprie currunt, ut Uastum caua trabe currimus
aequor. 32 cum sibi sint congesta cibaria:
cum sibi sint, quae ad uitam reliquam tolerandam
possint sat esse. 32 sicut paruula *nam* exemplo
est magni formica laboris. *ἀντίθετον*; paruulae 10
enim magnum intulit. 36 quae simul inuersum
contristat Aquarius annum. inuersum an-
num perpetuum epitheton est anni, quia in se
semper uertitur id est reuertitur. maxime autem sole
in Aquario constituto tempestates horrendae et fri- 15
gora ingentia solent esse. sol autem transit in Aqua-
rium XVII Kal. Februarias; in eo est diebus triginta
usque in XVII Kal. Martias. 37 et illis utitur
ante quaesitis sapiens. sapiens absolute dicitur.
est enim nomen, non participium, ut si diceret † 20
quantenon enim illis sapiens. 41 quid iuuat in-
mensum te argenti pondus et auri. sensus est:
cum tanto studio pecuniam quaeras, quid te delectat
eandem pecuniam non uti, sed defossam in terram
seruare. 43 quod si comminuas uilem redi- 25
gatur ad assem. hoc auari responsum est dicentis,
nisi defossam pecuniam seruet, futurum ut ea usque
ad assem consumatur. 44 at ni id fit quid habet
pulcri constructus aceruus. iterum interrogantis
poetae haec uerba sunt, quorum sensus est: quid ergo 30

3 Lucilius fragm. inc. 19   6 Uerg. Aen. 3, 191

1 syllepsis *M*   6 uasta trabe caue *M*   9 sat. esse
M   13 aest *M*   16 sola *M*   aquario. VII kal *M*
18 in VII, X a m. 2. interposito, *M*   21 uidetur scribendum:
quia ante <hiemem quaesiuit, sapiens.> non enim illis sapiens
<uitur>   23 cum usque ad 30 sensus est in ima pagina
addita sunt in *M*   25 cumminuas *M*   28 ad ni *M*   29
constructos *M*   30 πο&oe *M*

uoluptatis erit in pecunia adquisita, si non inpen-
 datur, cum usus eius ad nos pertineat, recondita per-
 inde sit ac si non habeatur. 46 ut si reticulum
 panis uenalis. sensus est: quem ad modum inter
 5 uenales puer is, qui panes portabit, non plus accipiet
 eo, qui uacuum ambulabit, similiter quamuis plus labo-
 raueris in acquirendo, factus cum sis pecuniosus, non
 plus uenter tuus recipiet quam eius qui exiguum pos-
 sidet. 49 intra naturae finis uiuenti hoc est:
 10 legibus naturae seruiendi. sensus est autem: cum na-
 turae leges nemo possit excedere diuitiarum magni-
 tudine, quid prodest late cupere possidere? 51 at
 suaue est ex magno tollere aceruo. respon-
 dentem facit auarum, aut ipse poeta per ἀνθυποφορὰν
 15 hoc dicit. 52 dum ex paruo nobis tantundem
 haurire relinquis. poeta auaro respondet dicens
 nihil interesse ex magno an ex paruo aceruo haurias,
 cum satiando uentri nostro non multum ac tantun-
 dem semper opus sit. 54 ut tibi si sit opus li-
 20 quidi non amplius urna. liquidi absolute; hoc
 est, aquae. et est sensus suauissimus conparationis.
 ait enim ita stultum esse ex magnis potius malle
 quam ex paruis diuitiis sumere unde uentrem inpleas,
 ac si cum desideres urnam aquae uel amplius minus-
 25 ue malis eam ex magno flumine haurire quam [cum]
 ex fonticulo. 56 eo fit plenior ut si quos de-
 lectet copia iusto. per allegoriam diligentissime
 hoc dictum est in eos, qui magnas diuitias adpetant,
 cum paruae illis ad uitam tuendam possint sufficere;
 30 plerumque ipsam acquirendi cupiditatem illis causam
 exitii esse. Aufidus autem amnis est in Apulia ra-
 pidissimus ideoque acer nunc dictus. 59 at qui
 tantulo eget quanto est opus is neque limo
 turbatam haurit aquam. perseuerat in allegoria.

2 pertinet & recondit *M*   4 uenalis *M*   5 pueros qui
 uel pueros is qui   6 ambulauit *M*   10 nature legis *M*
 16 aurirelinquas *M*   respondit *M*   21 suauissimus
Pauly: suauissime *M* (mae)   23 inpleat *M*   26 & oft
M del&tet *M*

61 at bona pars hominum. bona nunc pro magna dictum, ut saepe Ennius et alii ueteres.

63 quid facias illi iubeas miserum esse libenter. relinque eum, inquit, qui miser sit, quoniam deduci ab hac opinione non potest, quo minus ⁵ putet tanti esse unumquemque, quantas diuitias habet.

66 populus me sibilat. belle, quia sibilat praedixerat, plaudo intulit. inde autem hoc ductum est, quod malos principes ciuitatis theatrum ingressos populus exsibilabat, bonos autem plausu excipiebat. ¹⁰

68 Tantalus a labris sitiens fugientia captat flumina. poena, quam fabulae Tantalo adscripserunt, auaros urgeri ait, quia, ut ille inter aquas sitiat, ita hi abstinentes a pecunia quam possident egentibus similes sint. sed uenustas pronuntiatione ¹⁵ exprimenda est. 71 et tamquam parcere sacris cogaris. ordo est: et tamquam sacris parcere cogaris. 72 aut pictis tamquam gaudere tabellis. eleganter tabellis similes esse diuitias suas auaris ait, cum his non utantur, ac si eas pictas habeant. 74 ²⁰

adde quis humana sibi doleat natura negatis. adice, inquit, quibus negatis sibi hominum uita crucietur. non autem ea uult intellegi, quae ad delicias uitae pertineant, sed quae ad utilitatem, ut quae frigori aut fami repellendae et commodiori mansioni ²⁵ sunt necessaria aliaque similia. 76 an uigilare metu exanimem noctesque diesque. hoc scilicet patiuntur diuites auari. 78 horum semper ego optarim pauperrimus esse bonorum. pulcher et grauis

2 Inc. XIII (Vahl.)

1 ut *M* 6 habeat *Fabricius* 8 plaudo *nos*: paulo *M* ductum
Ascensius: iunctum *M* 10 populus (*s. l.*) exhibilabat *M*
 11 labrus . . fugientie *M* 12 pene *M* 14 sitiati, tu in
 corr., *M* - possident *M* 15 uenustas *nos*: uenesta (*v supra*
e sc.) *M* 17 congeris *M* 18 quamquam *M* 21 at de
M 22 cru&ur *M* 24 ulitatem atq; *M* 25 fame *M*
 27 exanimem *M* patiantur *M* 28 obtarum paupe-
 rimus *M*

sensus recusantis diuitias, quae cruciatum uitae domino adferant. 84 non uxor te saluum uult non filius, quibus scilicet per auaritiam tuam durus atque iniquus es. 86 miraris cum tu argento post
 5 omnia ponas. ordo est: cum tu omnia argento postponas. 88 an si cognatos nullo natura labore quos tibi dat retinere uelis et reliqua. sensus est: an te putas ita operam perdere, si cognatos, quos tibi sine labore tuo natura tribuit, retinere
 10 uolueris siue amicos seruare, ut si qui uelit asinum frenis regere, ut equi fungatur officio. et hoc uidelicet de asino prouerbiū aut prouerbiale esse, quia infacetum atque inurbanum erit, si putemus illud ad praesens a poeta fictum esse. 93 et finire laborem incipias parto quod habebas hoc est: quod
 15 antequam haberes diuitias, facere cupiebas si eas parasses. 95 diues ut metiretur nummos hoc est: adeo diues, et ideo pronuntiatione adiuuandum. 99 at hunc liberta securi diuisit medium
 20 fortissima Tyndaridarum. eleganter, quia Clytemenstra Tyndarei fuit filia, quae Agamemnonem maritum securi percussit. 101 quid mihi igitur suades ut uiuam Naeuius aut sic ut Nomentanus. haec per ἀνδρικοποῶν fingit sibi dicentem
 25 eum, quem adloquitur. Naeuius autem fuit in tantum parcus, ut sordidus merito haberetur; Lucius autem contra Cassius Nomentanus adeo sine respectu calculorum suorum prodigus, ut sestertium septuagies gulae ac libidini impenderit. huius libertum Damam
 30 nomine cocum Sallustius Crispus historiarum scriptor fertur centenis milibus annuis conductum habuisse. 105 est inter Tanain quiddam. Tanais spado

---

4 post argento poNas *M*   6 an si ex an ni corr. *M*
 naturam *M*   8 ite *M*   9 tribuat *M*   15 habebas *M*
 18 ideo diues *M*   20 tandaridarum *M*   21 tindarei et
 que agamen non est. *M*   23 neuus *M*   momentanus *M*
 24 ΑΝΘΥΤΡΑΝ· *M*   25 neuus añt figt. intantum
M   26 Lucilius aut contra *M*   autem om. 5   28 refter-
 cum *M*   29 guile *M*   libertam *M*   30 to cum sallusticus *M*

fuit, ut quidam aiunt, Maecenatis libertus, ut nonnulli Luci Munati Planci. Uiselli socer autem her-niosus. sensus huius ex Graeco prouerbio sub nomi-nibus relatus est. illi enim dicunt ἢ σπάδων ἢ κη-λῆτης; quod tamen et in Latino sermone usurpari 5 scimus. 106 est modus in rebus sunt certi de-nique fines quos ultra citraque nequit con-sistere rectum. modus, inquit, in omni negotio adhibendus est. nam si quid ei aut addere aut mi-nuere uelis, sine uitio non erit. rectum autem 10 absolutum nomen est. 108 illuc unde abii redeo nemon ut auarus se probet ac potius. ad ser-monis sui sensum, quem inchoauerat, recurrit. cum coeperit autem dicere nullum hominum statu rerum suarum gaudere et laudare diuersa, ab aliis dissentire 15 tamen auarum ait, qui proposito suo gaudeat solus. haec autem admiratio pronuntiantis non ad illud per-tinet, quod auarus se probet, sed quod nemo alius.

110 quodque aliena capella gerat disten-tius uber tabescat. his quoque colligit aliena 20 nobis placere *magis* quam nostra. prouerbialis est autem sensus, quo etiam Ouidius usus est cum ait Ticinumque pecus grandius uber habet. 113 sic festinanti semper locupletior obstat et re-liqua. tantam cupiditatem adquirendae pecuniae ait 25 esse, ut nemo uelit alium locupletiozem se esse, sicut quadrigis certantes praecedentes urgere contendunt,

22 Ars am. 1, 350

1 agunt *M* 2 bisselli (s *deleta*) *M* hirneosus . est inter tanain quiddam . socerumq; in biselli . tanais spado fuit. ut quidam aiunt . mecenatis libertus . ut nonnulli luci . munati . ut non nulli planci . beselli . socer autem hirneosus . *M* 3 sen-sus nos: sensisse *M* 4 relatus nos: relatum *M* C . Πάδ . N (i) s. l.) *M* 5 et: est *M* 7 nequid consistere *M* 9 nam: non *M* addere uel adicere s: adesse *M* 14 ceperit *M* autem *M*: om. uel ante s hominem s 15 laudare *M* ab aliis nos: a quibus *M* 21 cf. *Publii Syri uersum* (28 *Woelfflin*): Aliena nobis, nostra plus aliis placent 22 sensus: usus *M* 24 festinantes *M* obst& *M* 25 tanta ad (*deletum*) cupiditata *M*

sequentes neglegunt. ungula autem pro equis tropo synecdoche dicitur. 115 instat equis auriga suos uincuntibus id est: instat his equis, qui suos uincunt.

117 inde fit ut raro qui se uixisse beatum
5 dicat. sensus est: cum nemo suo contentus sit, sed
amplius semper habere quaerat, merito euenit, ut nemo
se feliciter uixisse credat nec ad senectutem perductus
[sit] ita gratus e uita abeat, ut conuiuia qui bene ac-
ceptus satur e conuiuio discedit. ordo autem est:
10 inde fit, ut raro repperire queamus. 120 ne me
Crispini scrinia lippi conpilasse putes. Plotius
Crispinus philosophiae studiosus fuit. idem et car-
mina scripsit sed tam garrule, ut aretalogus diceretur.

SERMO I, 2.

15 Ambubaiarum collegia, pharmacopulae.
Marcus Tigellius Hermogenes musicae artis scientia
praeditus Gaio Caesari dictatori fuit familiaris, postea
Cleopatrae, quia dulciter cantabat et iocabatur urbane.
Augusto quoque ita placuit, ut inter familiaris dome-
20 sticos haberetur. erat autem largitor adeo, ut omni-
bus musicis et circulatoribus multa donaret; et ideo
morte eius tristes illos ait factos esse. porro autem
causam insectandi hominis non mediocris ingenii ha-
buit Horatius, quod carmina eius parum scite modu-
25 lata esse dicebat. Ambubaias autem sunt mulieres
uagae ac uiles, quibus nomen hoc causa uanorum et
ebrietate balbutientium uerborum uidetur esse editum.
nonnulli tamen ambubaias tibicines Syra lingua pu-
tant dici. 2 balatrones. balatrones a balatu et

---

2 sine necdoche   8 sit *deleui*   beat ut conuua *M*
10 oraro *M*   11 lippini *M*   13 post tam *deletum est* dice-
retur in *M*   aretalogus *M*   15 ambubaiarum (ia s. l.) *M*
    farmacopulae *M*   16 scientie praedictus *M*, praedi-
catus?   17 cesari gai dictori *M*   18 cantabo at & *M*
20 largitor *M* largitiosus?   21 musitis *M*   22 mortem
M   26 causa s: casu *M* ab usu?   27 inditum s   28 am-
bubaians (n *deleta*) *M*   29 blalatrones a *M*

aniloquentia dicuntur. colligit autem hac satura fere homines, dum uitia uitent, in contraria uitia recidere. 7 hunc si perconteris aui cur atque parentis et reliqua. si interrogaueris alium, inquit, cur maiorum suorum bona mutuatus pecuniam deuoret, 5 respondebit nolle se uideri sordidi pusillique animi, et erunt qui eum laudent, alii uero qui uituperent.

9 conductis coemens obsonia nummis. faenore sumptis eleganter dixit, sicut conducti operae dicuntur ei, quibus merces ob opus praestatur. 12 10 Fufidius uappae id est: timet, ne si non acriter usuras exegerit, uappa ac nebulo dicatur id est uilis ac nugatorius. 14 quinas hic capiti mercedes exsecat. mercedes pro usuris dixit secundum illud superius, quod dixerat conductis nummis. exsecat 15 autem capiti ad illud pertinet, quod auari feneratores, cum dant usurariam pecuniam, primi mensis usuras capiti ipsius sortis statim amoueant, hoc est ergo exsecat. 15 quanto perditior quisque est tanto acrius urguet. ac tanto, inquit, grauioribus usuris 20 onerat unum quemque, quanto intellexerit eum negligentius res suas agere. 16 nomina sectatur modo sumpta ueste uirili sub patribus duris. dicit eum tam praecipitem esse auaritia, ut non dubitet etiam filius familias cum periculo exigendi pe- 25 cunias credere, dum modo graues usuras credito suo inponat. 19 pro quaestu sumptum facit hic uix credere possis. hoc per ἀνδριζοφορὰν dicitur, cuius sensus est: sed putet forsitan aliqui pro modo quaestus sibi eum indulgere; cui haec respondet: uix 30 credere possis, quam sibi non sit amicus.

20 ita, ut pater ille Terenti fabula quem

---

1 collegit *M*   4 illum *Fabricius*   5 mutatus *M*
9 opere *M*   10 ei, quibus: eius cui *M*   11 ne si: nisi *M*
14 exigit *M*   15 execat . . capidi *M*   16 ueneto-
M   18 capitis *M*   statim amoueant nos: statum mo-
uebant *M*   21 quanto in bis *M*   28 posses *M*   ἀΝΘ-
ΥΠΟΘΡΟΠΑΝ *M*   29 cuus *M*   30 cui, m. 2. in cum corr. *M*
31 si non sis *M*   32 ille *M*

miserum et reliqua. notus est apud Terentium Menedemus ille senex, qui de se poenas exigit, quod filium a se per duritiam sui fugauerit. 25 Malthinus tunicis demissis. sub Malthini nomine quidam Maecenatem suspicantur significari. ab re tamen nomen finxit. maltha enim malacos dicitur. porro autem tunicis demissis ambulare eorum est, qui se molles ac delicatos uelint haberi. 26 facetus pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum. haec quoque exempla ad immoderatam intemperatamque uoluntatem pertinent. alii quippe munditias plus iusto adfectant, alii nullam corporis sui habent curam. 28 sunt qui nolint tetigisse nisi illas quarum subsuta talos tegat [in] instita ueste. 15 matronas significat. haec enim stola utuntur ad imos pedes demissa, cuius imam partem ambit instita ad-suta. 31 quidam notus homo cum exiret fornice macte. Marcus Cato ille Censorius cum uidisset hominem honestum e fornice exeuntem, laudauit existimans libidinem compescendam esse sine crimine. macte autem 'magis aucte id est cumulate' significat. 35 nolim laudari inquit. Gaius Cupiennius Libo Cumanus Augusti familiaritate clarus corporis sui diligentissimus fuit sectator matronarum concubitus. 25 albi autem non pro candido uidetur mihi dixisse, cum utique possint et uulgares mulieres etiam meretrices candidae esse, sed ad uestem albam qua matronae maxime utuntur puto relatum esse. 37 audire est operae petium procedere recte qui 30 moechis non uultis ut omni parte laborent. urbane abutitur Ennianis uersibus:

---

1 Heaut. 1, 1, 135 sqq.   31 Ennii fragm. Ann. 454

---

1 ter rentium <i>M</i>	3 duriticiam <i>M</i>	suam <i>Fabricius</i>
5 mecenate <i>M</i>	thamen nomenen <i>M</i>	9 hircum <i>M</i>
10 intemperatamq; <i>M</i>	11 uoluptatem <i>ς</i>	qupe <i>M</i>
14 talos <i>M</i>	15 hae <i>ς</i>	16 eius <i>M</i>
15 hae <i>ς</i>	16 eius <i>M</i>	insita <i>M</i>
22 gamus	26 etiam: et <i>ς</i>	29 pcedere <i>M</i>

Audire est operae pretium, procedere recte
qui rem Romanam Latiumque augescere
uultis.

sed illud urbanus, quod, cum Ennius uultis dixerit,
hic non uultis intulerit. 39 utque illis multo
corrupta dolore uoluptas atque haec rara ca-
dat dura inter saepe pericula. merito hoc dicitur,
cum adulteris et raro contingat concubitus earum quas
sectantur, et ipso metu periculi non sinceram inde
uoluptatem percipiant. 41 ille flagellis ad mor-
tem caesus. hoc de Gaio Sallustio uidetur dici, qui
deprehensus ab Annio Milone in adulterio Faustae
Syllae Felicis filiae uxoris eius flagellis caesus est.
43 dedit hic pro corpore nummos: ne testes ei
abscinderentur, poenam pecunia redemit. 44 hunc
permixerunt calones. permixerunt pro 'stupra-
uerunt' positum est. calones autem serui dicuntur
a calando hoc est quod uocentur ad ministerium.
nonnulli a kalendis putant, quod ea die cibaria acci-
pant. 44 quin etiam illud accidit et reliqua.
in adulterio deprehensus ait interdum euenisse, ut
uirilibus amputatis dimitterentur. 46 iure omnes
Galba negabat. negabat. subaudiendum hic ex-
trinsecus: factum dicebant. est enim totum tale: iure
omnes factum dicebant, Galba autem negabat. amare
autem Seruium Galbam iuris consultum perstrinxit,
quasi contra manifestum ius pro adulteris responderet,
quia ipse adulter esset. 47 tutior at quanto merx
est in classe secunda libertinarum dico Sal-
lustius in quas non minus insanit quam qui
moechatur. ait multo quidem tutius esse libertinae
conditionis mulieres sectari; quas tamen si cupidius

1 opere pretium M	8 et raro nos: ut raro M	13
syllae felice filii (19 corr. m. 2.) M	cesus M	14 hoc M
15 penam M	16 stuprauerunt M	18 uocatur M
21 adulterio M	ait: aut M	22 deputatus (am s. l.) M
27 respondet M	28 tutior ad quantum mers M	29
uerba Sallustius . . moechatur, quae in M post 194, 2 incidere sunt, transposui	31 ait: aut M	tocius . . conditiones M

quis adpetat, ut Sallustius Crispus, in eandem infamiam corruptorum morum incidere. 50 quaque modesto munifico esse licet hoc est: quantum permittitur saluo modestiae temperamento largiri. 55 ut quondam Marsaeus amator Originis ille . . . mima mima quaedam nomine Origo fuit isdem temporibus in quam Marsaeus patrimonium suum inpendit. unde fama malum grauius quam res trahit. hoc ex persona sua Horatius dixit, intellegi uolens e nimio mimarum amore uexari quidem censum, sed multo grauiora damna famae accidere. 59 an tibi abunde personam satis est non illud quidquid ubique officit euitare. *bis* 'euitare' accipe, quod sic plenum fit: an tibi abunde personam satis est euitare, non illud quidquid officit euitare? ait non satis esse personam matronae euitare, nisi etiam illud quid nocet atque officit euitare. 62 rem patris oblimare. oblimare 'conterere' significat, ut quae a fabris limantur. 62 quid inter est in matrona ancilla peccatus togata. negat interesse quicquam utrum quis in matrona an in ancilla an etiam in adultera delinquat, secutus opinionem Stoicorum, quod omnia peccata paria esse dicunt. nec enim rei admittissae quantitatem, sed admittentis uoluntatem spectant. togatae autem in publicum procedere cogeantur feminae adulterii admissi conuictae. 64 Uillius in Fausta Syllae gener hoc miser uno nomine deceptus poenas dedit. 'Uillius' pro Annio dixit. Annius autem Milo maritus fuit Faustae Cornelae Syllae filiae, qui a familia Longareni adulteri uxoris suae rediens a cena ante aedes suas, ne adulterum deprehenderet, pugnis caesus est et ferro perterritus.

---

1 eadem infamia *M*   4 aluummodestice *M*   6 hisde
M   11 multa *M*   12 habunde *M*   13 bis *addidi*
fit nos: sit *M* cf. ad S. 1, 4, 57; 5, 45   habunde *M*
peccatus *M*   negat *M*   22 designat. secutus opinione
M   23 amisse. quantitate. *M*   28 annio *M*   30 long
renia *M*   32 petitus *g*

quem ait nulla alia re in hanc iniuriam ac contumeliam recidis-
 se, quam quod magnae nobilitatis uxorem habere adfectauerit. 68 huic si muttonis uerbis
 mala tanta uidenti diceret haec animus. muttonem pro uirili membro dixit Lucilium imitatus. ille
 etenim in VIII sic ait A laeua lacrimas muttoni absterget amica. 73 at quanto meliora monet
 pugnantiisque istis diues opis natura suae: quanto meliora monet, quam quae tu e natura aesti-
 mas. bene autem dicta 'diues opis suae' natura, quoniam, quantum est in ipsa, non denegat uoluptatem
 simpliciter quaesitam. 76 tuo uitio rerumne labores nihil referre putas. tuo uitio laboras, si
 matronam concupiscas, rerum autem, si feminam. 81 sit licet hoc Cerinthe tuum. Cerinthus nomine
 prostitutus dicitur fuisse insignis speciei atque candoris. 83 adde huc quod mercem sine fucis gestat
 aperte et reliqua. adice nunc, inquit, ad commodum eorum, qui simpliciter meretricum concubitu contenti
 sunt, quod nullo lenocinio tecta ac fucata corpora in usu habent nudasque conspiciunt. matronae autem,
 si quid formonsi habent id solum ostendunt, quod reprehensibile est magnopere occultant. 86 regibus
 hic mos est ubi equos mercantur opertos inspiciunt. reges cum equos emunt opertos considerant,
 ne, si speciem eorum mollities unguarum destituerit, capti pulcritudine inutiles equos mercentur, uide-

6 Lucil. fragm. VIII, 5

1 inuriam *M* 2 incidisse *Fabricius* 5 membri

M 6 in uiri sic *M*, VIII *Petri Danielis liber et Acronis libri*
 aleua *M* 7 abstergeret & *M*, abstergere *L. Müller* 8
 opes . . sua *M* 9 quae tu e nos ex *M* (q; tue) 10 dicta
 dicta *M* 11 uoluntatem *M* 14 concupas *M* siue femi-
 nam *M* 16 praeitutus *M* insignis speciei nos: insigni
 specie *M* 18 apertis *M* ad: a *M* 20 fugata, c. s. l., *M*
 22 phensibile *M* 23 occultant. EGLOGA .III. *M*
 24 his mons (n expuncta) *M* 25 opertos operant considerant.
 nisi *M* 26 moliti & *M* destituerit nos, destitueret & *M*

licet utilitatem pulcritudini praeponentes. hoc ergo
 dicit unumquemque debere facere circa contempla-
 tionem mulieris, ut magis utilitatem quam speciem
 formae eius aut natalium sectetur. 91 Hypsaea
 5 caecior. Plotia Hypsaea uitiosos oculos habuisse
 dicitur; quam hic amare in transitu percussit. 94
 matronae praeter faciem nihil cernere possis
 cetera ni Catia est demissa ueste tegentis:
 praeter faciem nihil cernere matronae possis; reliquae
 10 enim corporis partes ueste celantur, nisi forte Catiae
 similis est, quae ob pulcritudinem crurum pudore
 neglecto alta ueste utebatur. haec autem adeo uilis
 fuit ut in aede Ueneris theatri Pompeiani adulterium
 cum Ualerio Siculo colono tribuno plebis obducto uelo
 15 admiserit. 96 si interdicta petes uallo circum-
 data nam te et reliqua. si honestae feminae, quam
 compellare non licet, propter quod maxime incenderis,
 concubitus adpetes, multa sunt, quae te inpediunt.
 quominus perspicere possis, qualis sit, quam concu-
 20 piscis. 'uallo' autem 'circumdato' allegoricos dicitur.
 id est: custodiis saepta ac praemunita. 98 cini-
 flones parasi. et ciniflones et cinerarii in eadem
 significatione apud ueteres dicebantur ab officio cala-
 mistrorum in cinere calefaciendorum, quibus matronae
 25 capillos crispabant. cuius rei et Uergilius meminit
 dicens Uibratos calido ferro murraque maden-
 tes. 100 plurima quae inuideant pure appa-
 rere tibi rem hoc est: et alia plurima, quae non
 patiantur tibi corpus eius apparere. 101 altera
 30 nihil obstat Cois tibi: altera, inquit, quae prostat,
 perlucida ueste utitur ita, ut uelut nuda conspici

25 Aen. 12, 100

4 hypsea cecior . . ipsea *M* 10 ni (si s. l. m. 2.) forte
 ncatæ. *M* 12 utebantur *M* 13 cede *M* 14 ualeri ac
 titulo *M* colono *del. Estré prosopogr. Hor. p. 580* obducto
M 18 multe *M* 20 circumdato *M* 21 septa *M* 22
 cinelones *M* 25 cuus *M* 27 pura *M* 31 perlucida:
 q; (que m. 2.) lucida *M*, lucida *ς*

possit. haec autem uestis in *Kō* insula conficitur,
 per quam ob nimiam subtilitatem, quae intra sunt,
 translucent. 105 leporem uenator ut alta in
 niue sectetur positum sic tangere nolit. quem
 ad modum uenator fugientem leporem capere, appo- 5
 situm autem in cena non uult tangere, hac specie
 matronam adpeti ait, quia non sit licitus ac facilis
 eius complexus, meretrices autem fastidiri, quia copia
 earum sit in promptu. 107 cantat et adponit
 meus est amor huic similis. amator, inquit, ma- 10
 tronae hoc cantat. 108 transuolat in medio:
 licitam uenerem transcendit ac fastidit. 109 his-
 cine uersiculis speras tibi et reliqua: his uersi-
 culis quos cantare eum dixit, quibus uenatori amorem
 suum comparat. 111 nonne cupidinibus statuatur 15
 natura modum quem et reliqua. nonne satius est,
 inquit, quaerere, quem finem cupiditatibus natura sta-
 tuerit, quid tolerare possit, si denegatur, *quid denega-*
tum sustinere non possit? quaerere magis prodest. ne-
 gari autem sibi homo prudens ea tantum † sine qui- 20
 bus famem ac sitim frigusque summoueatur. 113 et
 inane abscindere soldo. allegoricos: et inutilia
 ac uana ab utilibus ac necessariis recidere ac sepa-
 rare. 114 num tibi cum fauces urit. satis ele-
 ganter ac probabiliter haec inferuntur. ait enim, sicut, 25
 qui famem ac sitim sedare cupiat, uasorum quibus
 haec inferantur dilectum non habeat, ita rei ueneriae
 rationem esse, si quis eam ex necessitate non ex de-
 litiis aut praua persuasionem uelit nosse. 119 non
 ego namque parabilem amo uenerem facilem- 30

3 translucet *M* 4 tangere: tollere *M* 6 hac: ac *M*
 9 promptu *M* 11 transuolat in medium *M* 12 hiscine
 uersiculis *ante transuolat sunt in M* 14 quocantare cum *M*
 15 stabat . . modumque *M* 17 cupiditatibus *M* 18
 tolerari *M* si: sed *M* 19 *ante* quaerere *quaedam deesse*
uidentur 20 ea: & *M* tantum non aegre fert, sine (*uel*
non om.) 5, tantum <non> sinet, quibus? 22 inanem *M* 23
 ac uana: aut *M* sperare (e *sup.* s. *scr.*) *M* 28 eam: ea
M dihus, ti s. l. *scr.*, *M* 29 persuasitne *M*

que. quod ad me pertineat, inquit, ego certe non faciam, ut malim tentigine rumpi, quam in quamlibet occurrentem necessitatem libidinis effundere. nam et illam malo, qua facile potiri possim. 120 illam post paulo sed pluris si exierit uir Gallis. haec distinguenda sunt, ut singula legantur. ita demum enim significabuntur uerba eius, quae se magno uendat et differendo amatorem cupidiorum sui faciat. Gallis autem has ait aptiores esse, quia Philodamus Epicurius, cuius sensum transtulit, relegat tales ad Gallos, qui magno adulteria mercantur uel propter diuitias uel quod incensioris libidinis sint. 123 ut neque longa nec magis alba uelit quam dat natura uideri hoc est: quae simpliciter agat nec proceritatem sibi staturae aut fucis colorem mentiatur. 125 haec ubi supposuit dextro corpus mihi laeuum. hoc est, quod Lucilius ait in VIII: Et cruribus crura διάλλαξον. 126 do nomen quodlibet illi. eleganter: fingo mihi in tenebris meretricem illam aliquam esse de nobilibus. per quod significat, non interesse quae sit, cum eam non uideas uel cum omnium eadem corporis natura sit. 129 uepallida lecto desiliat mulier. quidam putauerunt uepallidam nunc unam partem orationis esse ut Uegrandi subere coctum, quod ait Persius Flaccus, ut significet 'ualde pallida', sed mihi uidetur ue imitatio uo charactere dictum, ut illa perturbata mariti aduentu hanc lamentationis uocem proferat. 130 miseram se conscia clamet. ancilla scilicet, quae conscia

---

17 Lucil. fragm. VIII, 4

25 Persius 1, 97

---

1 inquit ago *M*   2 quamlibet *M*   7 quae se (quae rem?) nos: quare *M*   uendit *M*   9 as hait aptioresse *M*
 filodamus *M*   10 cuus *M*   16 leuum *M*   18 διά-
 λαξον uel διαλλάξον nos: diallaxon *M* et codex Petri Danielis;
 cum diallocon eiusdem alter uetus codex habeat, L. Müller scripsit
 διαλλάσσαν   22 uepallida ex uepallio m. 2. corr. *M*   23
 mulierem quidem *M*   24 una *M*   uegrandis. sububere
 27 aduentum *M*   28 lamentacionis *M*   29 ancillam *M*

sit dominae in hoc adulterii facinore. 132 discincta
 tunica fugiendum est et pede nudo. energos
 [hoc est otiose] expressa perturbatio adulteri de ipso
 lecto subito fugientis. 133 ne nummi pereant
 aut puga aut denique fama: ne deprehensus aut ⁵
 pecunia se redimat ab adulterio aut *ad* referendam
 contumeliam constupretur aut certe manifestus adul-
 terii reus cum ad iudicium profectus sit condempnatus
 infamis fiat. 134 deprehendi miserum est Fa-
 bio uel iudice uincam. satis urbane significat, Fa- ¹⁰
 bium pro adultero iudicaturum; si iudex in hanc rem
 constituatur, qui harum rerum sit et ipse sectator.

SERMO 1, 3.

Omnibus hoc uitium est cantoribus. in
 eundem Tigellium Hermogenen et hic inuehitur eum- ¹⁵
 que Sardum dixit, quod in Sardinia esset natus. ad-
 notandum ergo et Sardum et Sardiniensem dici posse.
 nam Lucilius Sardiniensem dixit in sexto saturarum
 sic [tigellium] E Sicula † lucilium Sardiniensem
 terram. at Licinius Caluus de eodem Hermogene ²⁰
 loquens Sardum dixit Sardi Tigelli putidum
 caput uenit. nonnulli tamen ueterum gramma-
 ticorum sic appellationes has diuiserunt, ut Sardum

19 Lucilii fragm. VI, 24   20 Catull. ed. L. Müller p. 84

2 est ut *M*   3 adulterum *M*   5 puga: pie *M*   6 re-
 dimat ab adulterio aut ad referendam nos: credimat. aut ab
 adultero · referendam *M*, (aut ab adulterio ad ref. *cod. Bamb.*)
 7 cum stupretur *M*   10 uincas *M*   fabio *M*   11
 iudicaturus iudex *M*   12 *sequitur sermonis quarti et quinti com-*
mentarius in M. post scholion ad 5, 103 disputant sequuntur
haec: EGLOGA III. Huius egloge ordo post secundam eglogam
primi libri ordinatus est. Deinde scholion ad 5, 104, quod cum
disputant iungendum esse punctis significatur   16 quod . .
 natus fort. delenda sunt cf. 22   18 lucilium *M*   19 ti-
 gellum *deleui*; E Sicula *vel* E Siculis uentumst in Sardiniensem
 terram *uel* in t. S. L. Müller et nos   20 Caluus Petrus Daniel:
 gaus *M*   armogene *M*   21 tigilli et capud *M*   22
 uenit *Bernhardy hist. lit. Lat. adn. 432 laudat*   23 apel-
 lationes *M*

putarent dici eum, qui in Sardinia natus sit, Sardinensem autem incolam Sardiniae. 2 ut numquam inducant animum cantare rogati. subdistinguendum 'cantare' et sic inferendum 'rogati'. 6 ab ouo usque ad mala citaret io id est: ab initio cenae ad finem usque. ouum enim hodieque initium cenae est, quippe cum in gusto statim a balneis offeratur mala autem apud ueteres inter cetera secundae mensae offerebant. citaret autem ait 'recitaret', unde et 10 praecones citare dicuntur, qui clarius uoce dicunt. 7 io Bacche. hoc scilicet citaret id est clare diceret io Bacche. 7 modo summa uoce modo hac resonat quae chordis quattuor ima id est: modo clara uoce modo pressa; et a tetrachordo hoc sumptum 15 in quo est grauissimi soni chorda, quae hypate dicitur 9 saepe uelut qui currebat. ordo et sensus est: saepe currebat uelut qui fugiens hostem currit ita per syllepsin figuram 'currebat' et 'currit' adsumptum est. 9 saepe uelut qui Iunonis sacra 20 ferret. canephorae hodieque Athenis appellantur quae sacra capite portantes lento gradu incedunt dicit ergo Hermogenen adeo inaequali fuisse mente ut *interdum curreret* interdum tardissimo gradu ambularet. 14 et concha salis puri. puri salis id est: simplicis, non conditi. et concha merito, quia 25 pauperiores in marina concha salem tritum habere solent, quo cum pane uescantur. 17 noctes uigilabat ad ipsum mane. aduerbialiter dictum est

29 Uerg. Georg. 4, 514 et Aen. 1, 47

1 dicit *M* sardinensem *M* 4 rogati cum pronuntiatione, qua significat etiam rogati *cod. Par. et cod. P. Daniell*
 5 ab imo cenae *M* 6 incipium cene *M* 7 gustu & ait *nos*: aut *M* 10 citari *M* uoce dicuntur *M* sequuntur *sch. u.* 7 modo, *sch. u.* 9 sepe uelut qui Iunonis, *sch. u.* 7 bache, *sch. u.* 9 saepe uelut qui currebat 11 bache *M* 12 haec resonant . . . cordis *M* 14 tetrachordo *M* syllepsim *M* e 'currebat' 'currit' & recte? 20 canephorae *M* 22 hermogenenen *M* 23 interdum curreret addit post ambularet addunt & interdum citato

noctes, ut Flet noctem et Tot annos bella gero.
ad ipsum mane autem pro: usque ad ipsum mane.

21 Maenius absentem Nouium cum carperet.
qui de personis Horatianis scripserunt, aiunt
Maenium et scurrilitate et nepotatu notissimum Romae ⁵
fuisse. hic *cum* post patrimonium adrosum Kalendis
Ianuariis in Capitolio clara uoce optaret ut quadrin-
genta milia nummorum aeris alieni haberet, quaerente
quodam, quid sibi uellet, quod tam solemni die aes
alienum habere optaret, 'noli mirari' inquit 'octingenta ¹⁰
debeo'. hic fertur domo sua, quam ad forum spe-
ctantem habuerat, diuendita unam columnam inde sibi
excepisse, unde gladiatores spectaret, quae ex eo Maeni
columna nominabatur. cuius et Lucilius sic meminit
Maenius columnam cum peteret. 25 cum tua ¹⁵
peruideas oculis mala lippus inunctis. sensus
est: cum tua mala uideas uelut si lippiens inunctus
sis, quare ad amicorum perspicienda uitia tam acute
perspicias, quam aut aquila aut draco. aquilam autem
tam acute cernere aiunt, ut rectis oculis radios solis ²⁰
intueatur. pro dracone autem serpentem Epidaurium
ideo dixit, quia, cum Romani oraculo admoniti in Epi-
daurum insulam misissent, inde ut Aesculapium ad-
ferrent, draco e templo eius repente progressus nauem
legatorum conscendit, quem illi numen dei creditum ²⁵
esse Romam aduexerunt. 29 iracundior est paulo
et reliqua: habet aliqua uitia, ita ut paulo iracundior
sit, ne possit deridentium urbanitatem, quae nunc
maxime exercetur, sustinere. praestat etiam de se
ridendi materiam, quod rusticius tonsus sit et toga ³⁰

13 Lucilii fragm. inc. 100

2 pro *Pauly*: quo *M* 3 *menius M* cum: con *M*
5 *menium ut scurrilitatem* 6 *cum add. Pauly* 12 *diuen-*
ditam M 13 *meni M* 15 *menius M* 16 *lyppus inunctis*
M 17 *lyppiensi . unctus M* 18 *tam: quam M* 19
dracco M 20 *rectos M* 21 *epidaur um, i eras. M* 22
in epidaurium M 23 *esculapium M* 26 ÷ (= est) *m.*
2. *add. M* 28 *nec?* 30 *ridendi add. Acr.*

eius defluat laxosque calceos habeat. 32 *at est bonus ut melior uir . . amicus. ordo: at bonus uir est et tibi amicus. his ergo colligit, uitia si leuia sint ferenda esse, secundum illud quod praecipitur per prouerbum:*
 5 *Amici mores noueris, non oderis.* 33 *at tibi amicus id est: uerus amicus. pronuntiandum autem est, ut significatio eius exprimatur.* 35 *numqua tibi uitiorum inseuerit olim natura. num qua pro 'num aliqua', ut si diceret. 'numquid'. inseuerit*
 10 *autem pro 'inseuerit se' aut 'insita fuerit'. hac figura et illud dicitur Praecipitat nox et Prora auertit. sensus autem: te ipsum denique perspice, ne habeas aliqua uitia aut ingenita tibi aut mala consuetudine quaesita.* 36 *namque neglectis urenda filix in-*
 15 *nascitur agris. manifesta allegoria.* 38 *illuc praeuertamus pro: illuc transeamus. sicut dicitur Uolucremque fuga praeuertitur Hebrum.* 40 *ueluti Balbinum polypus Hagnae. Luciliana urbanitate usus in transitu amaritudinem aspersit.*
 20 *41 uellem in amicitia sic erraremus. utinam, inquit, hunc errorem circa amicos nostros pateremur uitia illorum non intellegentes. qui error adeo laudaretur, ut uirtus potius quam uitium diceretur.* 44 *strabonem appellat paetum pater. strabo de-*
 25 *tortis qui est oculis, dicitur, paetus leniter declinatis. ex hoc autem et his quae sequuntur ostendit, a parentibus filiorum uitia aut non intellegi aut intellecta dissimulari. quod praecipit circa amicos quoque faciendum esse.* 45 *male paruus si cui filius est.*

5 cf. Publilium ed Woelfflin p. 119 11 Uerg. Aen. 2, 8
 et 1, 104 17 Uerg. Aen. 1, 317

1 calceas <i>M</i>	<i>haec addidi</i>	3 ego <i>M</i>	5 ac tibi
amicos <i>M</i>	6 ueros amicos <i>M</i>	7 significa <i>M</i>	equa . .
insederit <i>M</i>	10 inseuerit se <i>nos: insuerit se M</i>	11 prae-	
cipiat <i>M</i>	proram <i>M</i>	14 felix <i>M</i>	17 praeuert ebrum
<i>M</i>	18 agne <i>M</i>	luciliane <i>M</i>	22 uiticia <i>M</i>
. . petus <i>M</i>	25 leuiter <i>M</i>	26 ex <i>Ac.: & M</i>	24 p&um
sequantur <i>M</i>	27 uitiant <i>M</i>	29 si cui: sic <i>M</i>	hisq;

mire dixit male paruum, uolens intellegi macilentum. 46 ut abortiuus fuit olim Sisyphus. *Sisyphus* Marci Antoni triumuii pumilio fuisse dicitur intra bipedalem staturam ingenio tamen uiuax. 47 hunc uarum distortis cruribus. uari appellantur introrsum retortis pedibus. 47 illum balbutit scaurum. scauri sunt, qui extantes talos habent. suauiter autem dixit balbutit scaurum. sic enim blandientes infantibus infringere linguam solent, ut quasi eos imitentur. 49 parcus hic uiuit frugi dicatur. hic iam ostendit, qualia amicorum uitia existimare et appellare debeamus. 51 at est trulentior atque plus aequo liber. simplex fortisque habeatur. simplices uulgo pro mansuetis et modestis dicunt. cur hic simplicem dixit, qui quod sentiat de amico libera lingua pronuntiet? 53 *cal-*
dior est: * * et honesto nomine acer dicatur. 55 at nos uirtutes ipsas inuertimus id est: maligni adeo ingenii sumus, ut non tantum uitia amicorum non tegamus, sed etiam laudes ipsas male interpre-
 tantes culpemus. 55 atque sincerum cupimus uas incrustare. allegoricos hoc dicitur. incrustari autem uas dicitur, cum aliquo uitioso suco inlinitur atque inquinatur [autem]. secundum quod et Lucilius in III satirarum ait Nam mel regionibus illis Incrustatus calix † ruta caulis habetur. 57 illi tardo cognomen pingui damus. [id] est sensus: naturam in uitium uertentes pro pingui tar-

25 Lucilii fragm. III, 20

2 abortibus . . sisyfus *M* 4 intra pedalem *M* bipedalem uel semipedalem *Acr.* 5 appellantur *M* 6 balbutit bis *M* 9 infringere *M* 12 appellare *M* 16 post pronuntiet sequuntur in *M*: & ingenii sumus, ut non tantum uitia amicorum. non tegamus. sed & iam. quae uerba lemma et initium scholii u. 53 extruserunt 22 incrustare *M* incrustari *M* 25 in III *M* 26 calix rutae *L. Müller*, calix et rutae nos. Lucili . . quarto satirarum ait nam mel regionibus illis . . status calix rutia *Cod. Bambg.* 27 id (1 ex s corr.) *M*, hic *Hauthal*

dum dicimus. 59 nullique malo latus obditi
apertum. obdit nunc 'obicit atque offert' significat

67 quam temere in nosmet legem sancimus
id est: temere nimis agimus sic iudicantes de amicis
5 nostris, quia incipiunt et illi de nobis iudicantes eandem
legem constituere. 68 nam uitiis nemo sine na-
scitur. optimus ille est qui minimis urgetur
nemo est, inquit, qui [non] uitia in se non habeat
denique bene est, si pauca habeat, quoniam ut nullus
10 habeat fieri non potest. 69 amicus dulcis u-
aequum est cum mea compenset uitiis bona. ordi-
et sensus est: cum uitiis meis mea bona compense-
sic ergo ex eo, quod est 'bona mea', per figuram
syllepsim 'meis' adsumimus. 71 amari si uolet
15 hac lege in trutina ponetur eadem. allegorice
hoc significat: qui ignoscet uitiis meis, indulgentia e-
ego uitia illius aestimabo. 73 qui ne tuberibus
propriis offendat amicum postulat ignosce [ui-
tiis meis.] t uerrucis illius. haec allegoria et ad
20 praecedentem sensum et ad subiectum pertinet. 76
denique quatenus excidi penitus uitium irae
et reliqua. denique, inquit, si non potes dissimulare
uitia amicorum, saltem talia illa aestima qualia sunt
noli ea malignitate tua augere. deinde hinc paulatim
25 descendit eo, ut aduersus Stoicos disputet, qui dicunt
peccata omnia paria esse et similia et animum spe-
ctandum peccantis, non quantitatem rei, in qua peccatum
est. 82 Labeone insanior inter sanos dicatur.
Marcus Antistius Labeo praetorius iuris etiam peritus
30 memor libertatis, in qua natus erat, multa contuma-
citer aduersus Caesarem dixisse et fecisse dicitur.
propter quod nunc Horatius adulans Augusto insanum
eum dixit. 86 odisti et fugis ut Rusonem de-
bitor aeris. Octavius Ruso acerbus fenerator fuisse

2 nunc: non *M* 12 uitis *M* 13 si *M* mea ad-
didi 14 syllepsim meis *nos*: silepsim · bonis *M* 15 hac:
ac *M* 19 allegorica *M* 21 catenus . . ire *M* 22 de-
niqui *M* 23 aestima *Hauthal*: aestimo *M* 25 aduersos
M 33 rosionem debitum *M* 34 druso aceruus *M*

traditur, idem scriptor historiarum, ad quas audiendas
 significat solitum fuisse cogere debitores suos, quibus
 scilicet talia audire poena grauissima erat. hoc enim
 significat porrecto iugulo. 90 mensaue catillum
 Euandri tritum manibus deiecit ob hanc rem. 5
 qui de personis Horatianis scripserunt, aiunt
 Euandrum hunc caelatorem ac platen statuarum †
 quare Marco Antonio ab Athenis se Alexandriam
 transtulisse; inde inter captiuos Romam perductum
 multa opera mirabilia fecisse. 92 aut positum 10
 ante mea quia pullum. *ordo: quia ante positum*
pullum in mea parte catini sustulit. 96 quis paria
 esse fere placuit peccata laborant cum uentum
 ad uerum est. sensus moresque repugnant.
 Stoicorum dogma reprehendit, qui omnia peccata paria 15
 esse dicunt, et ait ne ipsos quidem in hac sententia
 permanere, nisi uerbo tenus iam hic tractatus habeatur,
 sed uere de admissio quaeratur. 98 atque ipsa
 utilitas iusti prope mater et aequi. nondum
 uideo, quomodo utilitatem iusti et aequi matrem recte 20
 dixerit. 107 nam fuit ante Helenam cunnus
 teterrima belli. hoc eo pertinet, ut probet id quod
 dixerat, homines inter se ab initio cum orti sunt
 pugnas habuisse primo ferino ritu, dein paulatim ad
 arma processisse. 113 nec natura potest iusto 25
 secernere iniquum diuidit ut bona diuersis fu-
 gienda petendis. non, inquit, ita per naturam quid
 iustum quid iniustum sit intellegere quis potest, ut
 intellegit, quid utile et quid inutile sit, aut quo malum
 a bono distet. 115 nec uincet ratio hoc tan- 30
 tundem ut peccet idemque et reliqua: nec hoc
 umquam ratio obtinebit, ut eadem peccata credenda

---

3 alia M   5 euandritum manibus M   6 oratianis
 M   7 celatorem M   8 quaerente uel auctore nos se
 addidi, alexandrium M   11 me quia M   haec ex Acrone
 addidi   13 liberant M   15 docma M   19 prome M
 20 recta M   22 deterrima M   23 s M, sint s   24 ferinu
 M   29 quod malum M

sint esse sacrilegi et eius qui cauliculos de horto fueratus sit. 117 nocturnus diuum sacra legerit 'collegerit' ac per hoc 'subduxerit ac furatus sit', unde sacrilegi ipsi qui hoc admittunt appellantur. 119 n
 5 scutica dignum horribili sectere flagello et reliqua. sensus: ne leuiter caedendum flagellis uerberes nam illud te non moneo, ne grauius puniendum ferul caedas, quoniam scio te nullum peccatum leue putare esse. 122 mineris falce recisurum simili t
 10 allegoricos; quod significat: mineris eadem poena uindicare parua et magna peccata. 124 si diues quis sapiens est et reliqua. hoc ad illud refertur, quod de affectione Stoici existimant perfectae sapientiae uirum omnia habere. in quo sensu et Lucilius uer
 15 satus sic ait Nondum etiam haec omnia habebit Formonsus diues liber rex solus † testeturque tamen poeta non simpliciter hoc, sed per derisum Stoicorum dicit. 126 non nosti quid pater inquit Chrysippus dicat et reliqua. personam con
 20 tradicentis poeta per urbanitatem fingit, ut et Stoici et alios, quorum nomina subiecit, derideat. 130 u Alfenus uaser omni abiecto instrumento arti clausaque taberna sutor erat. sic, inquit, Stoici et rex est et quidquid ipse sibi adsignat, ut Alfenu
 25 sutor potest dici, quamuis tabernam clauserit et omn instrumentum sutrinae uendiderit. urbane autem Alfenum Uarum Cremonensem deridet, qui abiecta sutrina, quam in municipio suo exercuerat, Romam peti magistroque usus Sulpicio iuris consulto ad tantum

14 Lucil. fragm. inc. 101

1 hortu fueratus *M* 4 sacra legi *M* appellantur *M*
 5 scithica *M* 9 si. te: & similia *M* 10 pena *M* 1
 paruum *M* 13 affectione *M* 15 nondum etiam *M*. fort
 latet nomen 16 post uerbum quoddam futuri temporis (feret
 scripsit *L. Müller*) scribendum uidetur uterque tamen poeta
 19 thrysippus *M* 22 afer *M* 24 est addidi qu
 & quid *M* ut Alfenus sutor potest nos: ut alii potest
 27 abiecto sutrino quod *Holder*, ut uidetur 29 sulpit
M tantum dignitatis *g*

peruenit, ut et consulatum gereret et publico funere efferretur. 133 uellunt tibi barbam lasciui pueri et reliqua. quo modo rex es, inquit, Stoice, cum petulantiam puerorum barbam tibi uellentium non aliter possis repellere quam ui id est baculo tuo. per quod 5 ostendit uanissima persuasione sibi eos uindicare quod nequaquam habeant. 137 dum tu quadrante lauaturnum rex ibis. perquam urbane. sensus autem est: quamdiu tu solus lauabis quadrante balneatori dato neque quisquam tibi comitabitur praeterquam 10 unus Crispinus disciplinae Stoicae sectator, facile erit sic non credere paria esse peccata omnium, ut non probent te regem esse. 142 priuatusque magis uiuat te rege beatus. ordo et sensus est: magis beatus uiuet priuatus quam tu rex. 15

SERMO 1, 4.

Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poetae atque alii. *hi* archaeas comoedias scripserunt, in quibus ciuium uitia amaritudine stili prodiderunt. mire autem per haec origo saturae ostenditur. 20

7 mutatis tantum pedibus numerisque facetus, quia scilicet alio metro usi sunt, *qui ἀρχαίαις* comoedias scripserunt, alio Lucilius saturas composuit.

8 emunctae naris id est: tersus atque eleganter dicens et ridens. 9 in hora saepe ducentos ut 25 magnum uersus dictabat stans pede in uno hoc est: magnam rem se facere putans, si multos uersus minimo tempusculo dictaret. 11 cum flueret lulentus erat quod tollere uelles [possessa]. alle-

---

3 cum: con *M* 5 uaculo *M* 6 Nanissima *M* inanis-
sima? 12 credere *M* 13 probes? 15 beatum *M*
16 *huic sermoni, qui secundum sequitur, inscriptum est in M:*
EGLOGA: V: 17 gratinus aristofanesque *M* 18 arceas
comedias *M* 19 scilicet prodiderunt *M* stili prosciderunt 5
20 satyre *M* 22 usi ē (*incipit f. 33:*) apx · eac · come-
dias *M* 23 satyras *M* 24 hemuncte *M* 25 dicens nos:
decens *M* inoresepe *M* 29 quo *M* posses inter-
pretatio uerbi uelles est

goricos a flumine, quo significat multa eum sed inordinate dixisse, ex quibus tamen sint nonnulla, quae uelles inde excerpere et pro tuis habere. 13 scribendi recte: nam ut multum nihil moror. non, 5 inquit, laborabat ut recte scriberet sed ut multum; sed ego hoc nolo. 13 ecce Crispinus minimo me prouocat. sensus ex prouerbiali consuetudine ductus. solemus namque dicere 'minimo [me] digito prouocat', cum uolumus quem intellegi tantum ualere 10 minimo digito quantum alium totis uiribus. Crispinus autem non tam bonos quam multos uersus faciebat; cuius et supra meminit dicens Ne me Crispini scrinia lippi compilasse putes. 14 accipe si uis *accipiam*: '*tabulas accipiamus*' ait. mimetico 15 autem caractere prouocantem ad scribendum Crispinum ostendit. 19 at tu conclusas hircinis foliis auras et reliqua. per haec significat Crispinum inflata et turgida scribere. hinc autem Persius illud transtulit Tu neque anhelanti coquitur dum 20 massa camino folle premis uentos. 21 beatus Fannius ultro delatis capsis et imagine. urbanissima amaritudine hoc dicitur. sensus autem: o beatum Fannium, cuius imago et capsae cum libris in bibliothecas ultro receptae sint, cum mea e con- 25 trario scripta nemo norit nec uelit nosse, primum quod non publice recitentur, *deinde quod conscii sibi peccatorum non delectentur* hoc poematis genere, quo uitia eorum carpuntur. 28 stupet Albius aere. Albius, quem infra quoque male uiuentem ostendit. 30 cupiditate uasorum et signorum Corinthiorum teneri

---

12 sermo 1, 1, 120   18 sat. 5, 10

---

1 flumina <i>M</i>	8 me <i>deleui</i>	9 ualeri . . quanto <i>M</i>	
14 accipiam tabulas <i>addidi</i>	16 hyrcinis . . auris <i>M</i>	18	
torrida <i>M</i>	19 neq; neelanti <i>M</i>	23 imago <i>M</i>	24 mea
e: me (<i>in meq; corr. m. 2</i>) <i>M</i> .	25 scripto . nemonorint . nec		
uelint <i>M</i>	26 haec om. <i>M</i>	28 albius aecere <i>M</i>	29
uiuentum <i>M</i>	30 chorinthiorum <i>M</i>		

ait. 34 fenum habet in cornu [longe] longe
 fugetr. imitatio charactere hoc fingit eum dicere,
 qui ob conscientiam peccatorum timeat maledicum
 poetam. Romae autem uidemus hodieque fenum uelut
 † ansuram factam in cornu boui poni, quo signum 5
 datur transeuntibus, ut eum uitent. hic ergo trans-
 latio ad poetam. 36 omnes gestiet a furno re-
 deunt scire id est: etiam uulgares uult scire, cum
 maledice de uno quoque dixerit. 39 primum ego
 me illorum et reliqua. ordo est: primum ego me 10
 illorum excipiam numero, quibus dederim poetas esse.
 sensus est autem: primum omnium ego me non pono
 in numero eorum, quos consentio poetas esse, quippe
 sermoni cottidiano propiora scribens. 43 atque os
 magna sonat. id est: magnas res loquens os et 15
 sublimia canens. 47 nisi quod pede certo differt
 sermoni: qui in comoedia uel in uersibus nostris
 continetur. hoc solo differt *ἔμμετρος* sermo, quod
 illo metro concludatur. 49 quod meretrice nepos
 insanus amica filius. bellam obscuritatem adfe- 20
 ctauit 'nepos filius' dicendo, sed 'nepos' hic 'uorax
 atque prodigus' intellegendus. 51 ebrius et ma-
 gnum quod dedecus ambulat ante noctem cum
 facibus. ordo est: quod ebrius ambulet ante noctem
 cum facibus, quod magni dedecoris res est. 52 num- 25
 quid Pomponius istis audiret leuiores. mira ur-
 banitate et amaritudine Pomponi persona abusus est
 quasi argumenti loco, ut eum carperet. 55 quem
 si dissoluas quiuis stomachetur eodem quo
 personatus pacto pater. quem uersum si dissol- 30

2 fugetr, turam. (turam *deletum est*) M fuge et reliqua?
 5 ansulam & cornu nos: cornulo M 6 hinc? 11 illo-
 rum et reliqua excipiam M 13 numero eorum quod M
 esse sensus est autem quippe M 14 propiora M 15
 magna spes M 16 qui M 17 sermoni: <sermo communis
 uix differt sermoni>? comediauer M 18 *ἔμμετρος* nos: in-
 m&ros M 20 bellam: eillam M 21 filio M 25 de-
 decori M 26 audire letuora M cf. O. Jahn, *Hermes*
 II, p. 218 28 caper& M

uas, inquit, ea uerba ibi inuenies, quibus quiuis de uulg
 irascens filio suo utitur. uenuste autem personatur
 patrem dixit senem de comoedia. 56 his ego qua
 nunc olim quae scripsit Lucilius. ex eo quo
 5 est 'scripsit', 'scribo' adsumendum per syllepsin
 totum enim tale fit: his ego quae nunc scribo et olim
 quae Lucilius scripsit. et est sensus: si dissolutus
 uersus uel meos uel Lucilii, non eadem uerba inuenie
 quae sunt in Ennianis uersibus, qui magno scilicet
 10 spiritu et uerbis altioribus compositi sunt, uelut
 sunt Postquam discordia tetra Belli ferrato
 postes portasque refregit. 62 inuenies etiam
 discerpti membra poetae. eleganter nulla signa
 poeticae inueniri ait in uerbis uersuum suorum uel
 15 Lucilii, si dissoluantur, quia de sermone commutata
 sunt. 63 alias iustum sit necne poema. sub
 audiendum 'tractabimus' aut 'quaeremus' aut qui
 tale. 65 Sulcius acer ambulat et Caprius raudens
 male. hi accerrimi delatores et causidici fuisse tra
 20 duntur, et ideo rauci, quod in contentione iudiciorum
 clament. cum libellis autem, in quibus adnotantur
 quae deferunt. 69 ut sis tu similis Caeli Byrrh
 rique latronum non ego sum Capri neque Sulci
 cur metuas me? nulla taberna. etiam si tu
 25 inquit, qui poetam times, tam nocens sis quam Cae
 lius aut Byrrh, non tamen ego delator aut accusato
 sum, propter quod me ita timere debeas, ut Capri
 timetur aut Sulcius. 71 nulla taberna meos ha
 beat neque pila libellos. negat se libellos suo
 30 edere bibliopolis, qui uel tabernas habeant uel armaria
 apud pilas, ne in sordidam turbam, qualem uult in
 tellegi Tigellium Hermogenen, incendant. 74 in medic

---

 11 Ann. 270

---

3 comedia *M*   5 syllepsis *M*   15 dissoluantur: dis
 seruantur *M*   discerpantur?   16 poeme   20 iudiciorum *M*
 21 in *addidi*   22 celi birrique *M*   23 sut *M*   24
 sultans *M*   30 amara *M*   31 ne nos: sunt *M*, quae apud
 pilas sunt ne *g*

qui scripta foro recitent sunt multi. ἐν ὑπο-
 κρίσει per ἀνθυποφορὰν hoc pronuntiandum est, deinde
 inferendum quasi per responsum quoddam: quique
 lauantes. et est sensus: sed dicis multos ita gloriari
 in uersibus suis, ut eos etiam in medio foro recitent; 5
 consentio, ac non tantum ibi, uerum etiam in balneis
 haec fieri, quippe cum suauiter resonans uox ipsos
 uersus gratiosiores faciat. sed totum hoc urbanissima
 amaritudine dicitur. 79 et hoc studio prauus
 facis. potest ἐν ὑπαλλαγῇ accipi: prauo studio facis 10
 hoc. 79 petatum hoc in me iacis. unde, inquit,
 crimen hoc in me colligis? et hoc poeta proprie de
 se dicit. est autem metaphoricus dictum quasi de
 telo aliquo aut lapide, qui tollitur utique alicunde, ut
 mittatur. 81 absentem qui rodit amicum et re- 15
 liqua. haec etiam grauiter dicuntur. 82 solutos
 qui captat risus hominum hoc est: qui meram
 urbanitatem putat, si carpendo aliquem risum circum-
 stantibus moueat. 85 hic niger est id est: hic
 malus ac uenenatus est. nigrum autem pro malo ac 20
 noxio sic dixit, ut Uirgilius: Nigri cum lacte
 ueneni. 87 e quibus unus auct quauis aspar-
 gere cunctos: probris scilicet aspergere. 88 praeter
 eum qui praebet aquam id est: qui pascit. sed
 uideamus an commoda synecdoche sit 'aquam prae- 25
 bere' dicere pro 'pascere'. 89 condita cum uerax
 aperit praecordia Liber hoc est: cum per ebrie-
 tatem ea quae in penitiora mentis condiderat prodit
 ac publicat. 90 hic tibi comis et urbanus li-
 berque uidetur infesto nigris id est: tibi qui 30

21 Aen. 4, 514

1 γπ·Ο·ΚἈΡCΕΙ PEr M 3 quasi Pauly: qua M 4
 sed: si? multos ita Fabricius: multo enim M 8 uersos
 M 9 studeo M 10 ἐν ὑπαλλαγῇ nos: ethiballage M
 11 hoc cum facis iunxi 12 propria M 13 m&aforicos
 M 20 uenatus M malo obnoxio M 22 aut quamuis
 M 24 qui: quia M 25 synecdoche . sit tamquam M
 26 cum: con M 28 penitiora M 29 s& M

nigris id est malignis infestus es. 91 [ego siri propter leuia. quorundam uitia rideo.] ego si risi quod ineptus pastillos Rufillus olet: ego si [risi] propter leuia quorundam uitia rideo, liuidus tibi mor-
 5 daxque uideor. 93 mentio si quae de Capitolini furtis iniecta Petilli et reliqua. *tu*, inquit, si forte mentio de Capitolini criminibus facta fuerit, secundum consuetudinem malignitatis tuae ita eum defendes, ut dicas a puero tibi amicum fuisse tuaque causa eum
 10 multa fecisse et gaudere te, quod incolumis in urbe uiuat; mirari tamen, quo modo iudicium illud effugerit. hic ergo est liuor ac uoluntas uenenata damnare sententia sua, quem iudices absoluerunt. Petillius autem Capitolinus cum Capitolii curam ageret, coronae
 15 subreptae de Capitolio causam dixit absolutusque a Caesare est. 100 hic nigrae sucus lolliginis haec est aerugo mera. ex lolliginis suco liuorem mentis uult intellegi, ex aerugine uenenum. malos autem homines atros ac uenenatos dicere solemus.
 20 105 insueuit pater optimus hoc me ut fugerem. pater meus, inquit, eam mihi disciplinam dedit atque in consuetudinem eam induxit, ut neque cogitarem quid maligne neque dicerem. deinde mira urbanitate dum ostendit, quo modo pater suus monere solitus esset
 25 uitia fugere, multos probrosis iocis percutit. 107 *cum me hortaretur* .. *ordo*: cum me hortaretur, uti parce frugaliterque uiuerem. 115 sapiens uitatu quidue petitu sit melius causas reddet tibi: philosophus tibi rationem reddet, quare quid peti debeat aut uitari
 30 mihi satis est, si opiniones a maioribus traditas tibi monstro. 120 nabis sine cortice id est: natabis per te sine adminiculo, et hoc allegoricos dicitur.

---

1 es: est *M*   2 *scholion constitui*   siri . . pastilli
 rufullus *M*   4 murraxq; *M*   5 capitulini *M*   6 tu ad
 didi: si inquit *5*   7 capitolinis *M*   11 iuditum *M*   12
 labor *M*   13 tua?   14 capitulinus et capitulio (u in o corr.
M   17 liborem *M*   18 erigine *M*   20 obtimus *M*
 27 uiuerem *M*   quid tu quidue p&itus *M*   31 nabis *M*

123 unum ex iudicibus selectis obiciebat. iudices equites Romanos dixit. ex equestri enim ordine iudices leguntur hodieque. 126 auidos uicinum funus ut aegros exanimat mortis et reliqua. sensus est: ut intemperantes aegri, si forte audierint aliquem in uicina efferri, admoniti mortis obseruantius secum agunt, ita tenerae mentes a uitiis submouentur cum obprobria aliorum audiunt. exanimat autem non 'occidit' significat sed 'conturbat ac timefacit'.

129 ex hoc ego sanus ab illis perniciem quaecumque ferunt. his, inquit, praeceptis patris mei effectum est, ut a perniciosis uitiis temperarem.

132 liber amicus id est: libere proferens apud me, si quid de me aequius sentiat. 133 neque enim cum [me] lectulus aut me porticus ex cepit desum mi. tractare secum ait semper, cum solus deambulet aut iacens in lecto uigilet, de officio boni uiri atque exempla uitae singulorum sibi proponentem quaerere, quid ipse sequi imitarique debeat. 138 ubi quid datur otii inludo chartis. hoc est mediocribus illis ex uitiis unum. urbanissime iterum adponit poemata scribere; sed et cetera quae subiecta sunt eadem urbanitate dicuntur.

SERMO 1, 5.

Egressum magna me accepit Aricia Roma. Lucilio hac satura aemulatur Horatius iter suum a Roma Brundesium usque describens, quod et ille in tertio libro fecit, primo a Roma Capuam usque et

26 Lucil. III, 1.

4 examinat *M* 6 obseruantium *M* 7 tinere *M* uicinus
M 9 conturbat *M* tremefacit uel timere facit 10 per-
 nitentem quemcumque *M* 12 meis *M* perniciosus *M*
 13 preferens *M* 14 quis *M* equus *M* 17 solus: solus
M 20 incubo . . mediocris *M* 24 EGLOGA .VI. 25 egres-
 sus *M* aricia *M* 26 haec satyra *M* 27 brundesium *M*,
 Brundesium nos; cf. u. 104 et De Vit. Onomasticon 28 tercio *M*

inde fretum Siciliense. 4 differtum nautis et reliqua. peruenisse Forum Appii indicat, ubi turba esset nautarum, qui in Pomptinis paludibus nauigabant, item cauponum ibi morantium. iter autem illud expeditioribus unius diei esse dicit, quod ipse biduo confecerit. 5 altius . . praecinctis id est expeditus et agilius. 7 hic ego propter aquam et reliqua hodieque Foro Appi uiatores propter aquam, quae ibi deterrima est, manere uitant. dicit ergo Horatius
 10 se ibi cenare noluisse, *ne* necesse haberet bibere.
 12 huc appelle trecentos inseris. uerba sunt nautae irascentis, quod plura naui inponat quam pepigerat [id est: pactus fuerat]. 13 dum aes exigitur dum mula ligatur. manifestum est, illis
 15 temporibus per paludes Pomptinas non talem uiam fuisse, ut uehiculis illa ire possent; itaque nauem solitos conscendere uiatores, quam iumentum aliquod duceret. 15 absentem cantat amicam multa prolutus uappa nauta atque uiator. sic enim
 20 leues ac uulgares homines noctu solatia uigiliarum quaerere solent cantica amatoria cantantes. 18 ac missae pastum retinacula mulae nauta piger saxo religat. posteaquam obdormierint uiatores, dicit nautam mulam disiunctam pastum misisse naui
 25 retinaculo ad saxum ligata. 24 ora manusque tua lauimus Feronia lympa. Tarracinam se quarta hora tandem peruectum esse dicit. hodieque autem paulum citra Tarracinam fons Feroniae est. 25 milia tum pransi tria repimus atque subimus inpositum saxis late candentibus Anxur. quae nunc Tarracina dicitur, olim Anxur dicebatur. unde Jouem Anxurem colebant, cuius et Uergilius

---

1 inde ad § 4 moratum *M*, cauponum. ibi moratum (sc. se esse)? 6 praecincti *M* 9 teterrima *Fabricius*
 11 appelle *M* 13 haec deleui 16 uehiculis *nos*: uehiculas
M, uehicula § poss& *M* 18 duceret *nos*: conducere *M*,
 conduceret § 20 noctis *M* 24 misse *M* 25 retinaculo
nos: retinacula *M* 31 olymm *M* 32 anxire *M*

meminit cum ait Iuppiter Anxuris aruis prae-
 sidet. merito autem repimus, inquit, et inpositum
 saxis Anxur, quoniam illis temporibus adhuc Tar-
 racinensis urbs in altissimo monte erat, unde postea
 in aequiorem locum deposita est, ut sunt adhuc 5
 uestigia aedificiorum in monte, sed et murorum.
 26 inpositum saxis late candentibus Anxur.
 mons ille, in quo Tarracina constituta erat, non can-
 dida saxa habet, sed calci coquendae aptissima. ergo
 a calce uidetur candida dixisse. 27 huc uenturus 10
 erat Maecenas et reliqua. dissensione orta inter
 Caesarem Augustum Antoniumque Lucius Cocceius
 Nerua auus eius, qui postea imperauit, petit a Cae-
 sare, ut aliquem, cum quo de summa rerum tractaret,
 mitteret Tarracinam. et primum Maecenas, mox et 15
 Agrippa adgressi sunt, hique, qui pepigerant fidem
 confirmatissimam, in una castra conferri signa utrius-
 que exercitus iusserunt. hoc et Titus Liuius in
 libro CXXVII refert excepta Fontei Capitonis men-
 tione. 32 ad unguem factus homo. translatio a 20
 marmorariis, qui iuncturas marmorum tum demum
 perfectas dicunt, si unguis superductus non offendat.
 unde iam quaecumque perfectissima esse uolumus
 significare ad unguem facta dicimus. 35 insani
 ridentes praemia scribae praetextam et latum 25
 clauum prunaeque uatillum. Aufidium Luscum
 de decuria scribarum significat fuisse, qui tunc in
 oppido Fundis magistratum gereret; quem sibi risui
 fuisse ait, quod magni penderet indutum se esse lato
 clauo ac praetexta et de balneis publicis prunas sibi 30
 domum a mediastinis adferri. 37 in Mamurrarum
 lassi deinde urbe manemus. Formias urbem si-
 gnificat. hic namque fuit familia Mamurrarum ho-

1 Aen. 7, 799 .

1 anxuris *M* 5 et sunt? 7 anxyr *M* 8 qua *M* 12 Lu-
 cius Cocceius *Pauly*: lucilius *M* 16 congressi 5 hique
 qui nos: hi quoque *M* 17 uno *M* utrosque *M* 18 li-
 bius *M* 26 adfidrum *M* 28 gener& *M* 33 familiarum *M*

nesto loco nata. 38 Murena praebente domum
 Capitone culinam. dicit se Formis Murenæ domo
 hospitatum esse, sed apud Capitonem cenasse. 44
 nihil ego contulerim iucundo sanus a. quamdiu
 5 sana mente sum, inquit, nihil putabo comparabile esse
 iucundo amico meo. 45 proxima Campano ponti
 quæ uillula tectum praebuit. hic subdistinguen-
 dum et audiendum extrinsecus uerbum 'est', quia
 plenum sic fit: quæ uilla proxima [id] est ponti Cam-
 10 pano, tectum praebuit. significat autem iuxta pontem
 Campanum, qui est citra sextum decimum miliarium
 a Capua in uilla se mansisse. 46 et parochi quæ
 debent ligna salemque. ex uerbo praebuit, quod
 est in principio uersus, 'praebuerunt' huc adsumen-
 15 dum est. parochi autem copiarum dicuntur ἀπὸ τοῦ
 παρέχειν [ab exhibere]. hodieque autem a copiarum
 praestantur hæc iis, qui rei publicæ causa iter fa-
 ciunt. 49 namque pila lippis inimicum et lu-
 dere crudis. se lippum dixerat; ergo crudum Uer-
 20 gilius intellegamus, quia uidetur singula singulis ad-
 signasse. 51 quæ super est Caudi cauponas.
 a Capua profectos in uilla Coccei mansisse se indicat,
 quæ est supra tabernas Caudi oppidi. 51 nunc
 mihi paucis Sarmenti scurrae pugnam Mes-
 25 sique Cicirri Musa uelim memores. ostendit se
 relaturum contentionem, quam inter se Sarmentus et
 Cicirrus habuerint, ambo et urbanitate et audacia
 noti, equites tamen Romani. 54 Messi clarum
 genus Osci. figurata elocutio: Messi genus Osci
 30 sunt. 55 Sarmenti domina exstat. sic hoc dicitur.
 quasi libertinus fuerit Sarmentus. 61 laeui frontem

2 formis *M*   4 iocundo *M*   5 sim *M*   6 iocundo
M   meo om. & recte fort.   14 hoc *M*   15 cupiarum *M*
 16 hæc deleui   17 inter *M*   18 phila . . tridis
M   19 lippum *M*   21 claudi *M*   22 profectus indicat
M   23 paternas *M*   24 sarmentis . . messique *M*   26 sar-
 mentus & cicirrus *M*   27 audacia . . aequites *M*   28 sch.
 u. 54 post schol. u. 55 est in *M*   28 cf. Weichert *Poet. Lat.*
 p. 225   29 orti figurate *M*   30 sarmenti *M*   31 libertine
 fuerit. sarmentus *M*   leui bis . . leuam *M*

turpauerat oris. attende elocutionem. laeui oris
 frontem pro 'laeuam partem' ponit 'in fronte'. 62
 Campanum in morbum. Campani, qui Osci dice-
 bantur, ore inmundi habiti sunt. unde etiam obscenos
 dictos putant quasi Oscenos. 65 donasset iamne
 catenam ex uoto laribus quaerebat. urbanissima
 contumelia haec dicta sunt in eo, qui seruilibus esset
 natalibus, translatione sumpta a generosis pueris, qui
 bullam auream egressi pueritiae annos apud lares so-
 lent suspendere. 66 scriba quod esset nihilo
 deterius dominae ius esse rogabat id est:
 nullum praeiudicium dominum passum, quod illum
 de curia scribarum sibi comparasset. 71 ubi sedu-
 lus hospes paene macros arsit dum turdos
 uersat in igni. ordo est: paene arsit. 73 nam
 uaga per ueterem et reliqua. mira energia hic
 sensus explicitus est. 77 incipit ex illo montes
 Apulia notos ostentare mihi. *ordo: notos mihi.*
nam 'ostentare mihi' ideo maxime non est intellegen-
 dum, quia si hoc uellet intellegi 'ostentare nobis'
 dicendum erat, cum non solus iter faciat nec illos
 montes solus uidere incipiat. 78 quos torret Ata-
 bulus. sic appellatur uentus in Apulia feruentissi-
 mus Graeca appellatione. † si atalia lontatus est. in
 ataen ballonta. 79 nisi nos uicina Triuici uilla
 recepisset. Triuici oppidum in fine Campaniae est.
 84 tum in mundo somnia uisu nocturnam
 uestem maculant. significat, cum ad nescio quam
 puellam misisset, ut secum maneret, illam promi-
 sisse quidem se uenturam, sed non uenisse; quam
 cum diu expectasset, postremo obdormisse; deinde per
 somnium imaginantem se, cum eandem puellam uidis-
 set, concumbere super se ipsum patrasse. 87 man-

5 quasioscenos *M* 7 in eum *ς* 11 dominus esse
M domini ius? 12 praeiudicium *M* 14 pene *M bis*
 15 insignis *M* 18 natos *M* 18 sic sensum com-
 pleui 20 sic *M* 23 apelletur (e in a corr.) *M* 24 greca
 appellatione *M* hi Ἀταβόλον uocant ὡς εἰς τὴν αἴτην βάλλοντα
 an [siatahalonta] ὡς εἰς τὴν αἴτην βάλλον πάντα? 25 uillula
M 32 somnum *M* 33 sciper *M*

suri oppidulo quod uersu dicere non est signis
perfacile est. Aeque Tuticum significat, cuius
nomen hexametro uersu compleri non potest. hoc autem
sub exemplo Lucili posuit. nam ille in sexto satu-
5 rarum sic ait: Seruorum est festus dies hic,
Quem plane hexametro uersu non dicere possis.

90 ultra callidus ut soleat umeris portare
uiator. adeo dicit hic bonum panem fieri, ut, qui
callidi id est periti sint uiae illius ac sciant ultra me-
10 liorem panem non esse, inde sibi ferant. 91 aquae
non ditior urna. de Canusio hoc dicitur, non de
Aequo Tutico, cuius supra meminimus. 93 flenti-
bus hinc Uarius discedit maestus amicis. non
ob aliam causam 'flentibus' et 'maestus' dictum, sed
15 ob mutuuum desiderium. 97 dehinc Gnatia Lym-
phis iratis exstructa. per haec hoc quoque oppi-
dulum significat penuria aquae laborare. 98 risus-
que iocosque dum flamma sine tura liquescere
limine sacro persuadere. significat Gnatiae aram
20 esse, in qua lignis extinctis positus ignem sua sponte
gliscere opinio sit; quod tamen se coram non euenisse
nosset. ideo deridendam esse hanc opinionem adfir-
mat. 100 credat Iudaeus Apella non ego. ur-
banissimum nomen Iudaeo inposuit 'Apella' dicens,
25 quasi quod pellem in parte genitali Iudaei non ha-
beant. 101 namque deos didici securum agere
aeuum. hoc de opinione Epicureorum uenit, qui deos
aiunt non aliter posse immortales esse, nisi quieti et ab
omni cura separati sint. 102 nec si quid miri faciat
30 natura deos id tristes ex alto celi demittere
tecto. uerissima opinione hoc dicitur. constat enim
omnia miracula, quae in toto mundo fiant, certa ratione

5 Lucil. VI, 25

2 Equum tuticum ζ 3 et 6 exam&ro M 11 dulcior
M 12 aeque tutico M 13 discedit maestus M 14 et
maestus dictum, sed nos: sed mestum dictum est M 17 pe-
nuriaeque M 18 liquescere. limne M 20 extinctisq; M,
extinctis quoque ζ compositis? 21 euenisset, et ideo?
28 agunt M

feri; de quibus idem Epicurei prudentissime disputant. 104 Brundesium longae finis chartaeque viaeque est. iucunde satis ita tunc finem viae Brundesium sibi fuisse significat, ut nunc relationis.

5

SERMO 1, 6.

Non quia Maecenas [ordine suo] Lydorum quidquid Etruscos incoluit finis et reliqua. Maecenatem adloquitur candorem eius animi commemorans, qui generosos atque humiles sine discrimine accipiat. 1 Lydorum quidquid Etruscos incoluit fines. Lydi quondam profecti incoluere Etruriam, quod et Uergilius testatur cum dicit Ubi Lydius arua Inter opima . . fluit. 5 naso suspendis. quod uulgo dicunt desannas id est per fastidium quoddam derides. 8 persuades hoc tibi uere ante potestatem Tulli atque ignobile regnum et reliqua. liquet tibi, inquit, etiam ante Tullium regem multos ignobili genere natos probos uiros fuisse usosque amplis honoribus. Tullium autem nominauit, quia serua captiua Corniculana fuit natus; et ideo regnum eius ignobile dixit. 10 multos saepe uiros nullis maioribus ortos. nemo est utique, qui maiores nullos habeat, sed, cum memoria illorum ob humilitatem nulla sit, quasi non uidentur fuisse. 12 contra Laeuinum Ualeri genus id est: Ualerius Laeuius a Ualerio Publicola, qui cum Iunio Bruto Tarquinius Superbum expulit, genus habens.

13 Aen. 2, 781

2 post disputant inscriptio sermonis tertii inserta est
 2 Brundes M cartaeque M 6 huic sermoni, qui tertium sequitur (I, 1. 2. 4. 5. 3. 6), haec inscripta sunt in M: HAEC EGLOGA ORDINE SVO SEQUITVR. 7 lydorum M
 11 Etruscos M 12 Lydia Fabricius 14 opim. f. M 15 desannas M 17 ignobili M 18 hic M 18 et 20 tullium M
 25 ob nos: apud M, propter 5 uidetur M 26 leuinum M
 27 leuius M 27 pullicola qui conuincto M 28 extitit M

periphrasin autem necessario fecit, sicut Lucilius cum dicit Ualeri sententia dia, quia scilicet nomen hoc quattuor breuium syllabarum est, et ob id non potest in hexametrum uersum recipi. 12 unde Superbus Tarquinius. unde pro a quo. Terentius: E praedonibus unde emerat se audisse. 13 unius assis non umquam pretio pluris licuisse. hic Publius Ualerius adeo foedis et proiectis in omnem turpitudinem moribus uixit, ut prouehi non potuerit ultra quaestoriam dignitatem. ergo sensus est: quamuis populus adsueuerit honores dare indignis, dum titulis atque imaginibus mouetur, tamen ille uilis apud eundem populum fuit notatusque ab eo est, quamuis etiam populus indignis honores tribueret. 17 quid oportet nos facere a uulgo longe longeque remotos. namque est. quanto nos, inquit, qui non uulgariter sapimus minus mirari nobilitatem contentu ignobilium debemus! 22 quoniam in propria non pelle quiessem. ex prouerbio sumptum est. eos namque, qui mediocritatis suae obliti maiora se ipsis adpetunt, solemus dicere non contenti intra pelliculam suam. et hoc scilicet inde sumptum est, quod ueteres in pellibus dormirent. cuius rei et Lucilius testis est, cum dicit † Per mihi lectum inposui pedem pellibus labes, et Plautus, cum de anu ebria iocaretur, ait In pellis periculum portenditur. 23 sed fulgente trahi constrictos gloria curru. sensus est: rapit omni

1 Lucil. fragm. inc. 102   5 Eun. 1, 2, 34   24 Lucil. fragm. III, 41   25 Plautus?

1 periphrasin *M*   3 et ob: Eob *M*   4 exam&rum *M*   5 terentius. epredonibus *M*   7 numquam precipiepluris *M*   8 fedis *M*   14 exitus scholii principio adeo par est, ut ferinequeat (cf. comment. Cruq.). ante nouum scholion quamuis etiam etc. lemma et famae seruit ineptus addendum uidetur
15 a uulgo: augo *M*   17 contenti *M*   19 pellem *M*
21 contineri uel continere se *g*   23 ueteres nos: ductores *J*
24 lectum Perminxi inposuique pudendam pellibu' labes *Jan. Dousa*   26 iocatur et ait?   28 conscriptos *M*

cupiditas gloriae. sed quod 'curru fulgente' dixerit,
 a triumphis uidetur sumpsisse. 24 quo tibi Tilli
 sumere depositum clauum. recepit post Caesarem
 occisum. nam pulsus ante senatu fuerat. 25 fieri-
 que tribuno. figurate per datium casum dixit ad 5
 pronomen *tibi referens* 'tribuno'. ceterum illud
 simplicius erat: fierique tribunum. 30 ut si qui
 aegrotet quo morbo Barrus ha. hic Barrus uilis-
 simae libidinosaeque admodum uitae fuit, adeo ut
 Aemiliam uirginem Uestae incestasse dictus sit. certe 10
 adulteria sincerissima cupiditate sectabatur. 34 sic
 qui promittit ciues urbem sibi curae [et rei.]
 imp. fore. sic, inquit, qui se inserit senatorio ordini
 et rem publicam administrare cupit, adstringit se
 ad eam necessitatem, ut inquiratur in eum a ciuibus, 15
 quo genere natus et in quanto censu sit constitutus.

38 audes deiecere de saxo ciues. ut si di-
 ceret: audes tribunatum *plebis administrare. nam tribuni*
plebis damnatos de saxo Capitolino praecipitabant.
 39 aut tradere Cadmo. Cadmus carnifex illo tem- 20
 pore fuisse dicitur. 40 at Nouius collega gradu
 post me sedet uno. sed Nouius, inquit, qui non
 libertinis parentibus natus, sed ipse libertinus est,
 proximus a me in equestri ordine sedet. 41 nam-
 que est ille pater quod erat meus. hoc tibi 25
 Paulus. patre libertino natum esse Horatium et in
 narratione, quam de uita illius habui, ostendi. ergo
 Nouium hunc libertinum esse indignatur atque eum
 tamen in quattuordecim ordinibus sedere. 42 at
 hic si plostra ducenta. hunc Nouium dicit garru- 30
 lum et uulgarem esse in causis agendis, per quam
 gloriam studiorum effecerit, ut aequo animo sustineatur,

26 cf. pag. 1, 2.

1 currus *M* quod *M* 3 recipit *M* 6 pronomen bono.
 ceterum *M* 8 uarrus *M* bis 9 libidinosaeque nos: libidinis
 eq; *M* 10 incestasse *M* 11 adultera, i s. l. *M*: adulteras 5,
 13 ordine *M* 16 et: est *M* censo *M* 18 aud& *M* 19 de:
 dum *M* 22 s&& *M* 24 sedeat *M* 28 nouum *M* 30 hinc *M*
 nouum *M* 31 quem *M* 32 effecerit nos: efficer& *M*

quod dissimulata humilitate natalium paulo exertius
 agat. 44 saltem tenet hoc nos. ad id pertinet
 quod dixerit eum causidicum esse. ergo sensus est
 hoc me saltem solatur, ut illum sustineam, cum in
 5 digner alioquin libertinum equestrem dignitatem con
 secutum esse. 47 nunc quia sim tibi Maecena
 conuictor at olim quod mihi pareret legio
 Romana tribuno. dicit sibi inuideri nunc quod
 conuiuat cum Maecenate, ante quod tribunus militibus
 10 praefuerit¹, quasi utrumque supra humilitatem generi
 eius sit. 49 quia non ut forsit honorem iuri
 mihi [esse] inuideat quiuis ita te quoque ami
 cum. prudentissime dictum. forsitan enim meritis
 inuideri debeat ei, qui beneficia fortunae habeat, quod
 15 plerumque temere et sine iudicio ullo superueniat, a
 amicitiam Maecenatis consequi nisi uirtute in se pro
 uocatam non potuit. porro autem quod uirtute a
 uero iudicio quis adsequitur, inuideri ei non debet
 cum magno labore hoc ei constet. 56 ut ueni co
 20 ram singultim pauca locutus infans namque
 pudor prohibebat plura profari. manifestum est
 infantem a non fando nunc dixisse. nec enim a
 aetatem relatum est. porro haec re uera natura nobis
 est, ut, ad sublimioris dignitatis uiros cum adhu
 25 ignoti accedimus, uerecundia nos elingues faciat. 5
 Satureiano uectari rura caballo. Satureiani no
 mine fundi in Apulia illis temporibus fuisse dicuntur
 satis ampli ac nobiles. per quod Apulum equum
 significat. Apulum autem equum pro optimo utique
 30 accipere debemus. 60 respondes ut tuus est mo
 pauca abeo et reuocas nono post mense iubes

---

1 dissimulat ab humilitate *M* 5 Paulo 5 equum
 strum *M* 7 ad *M* 9 conuiuat *nos*: cum uiuat *M* uiuat
 militibus praefuerat *M* 13 forsitan *M* 14 ei *Har*
thal: & *M* fortune *M* 15 ullo superueniat *nos*: ullusque
 uiuat *M* ad amicitiam . . conseq; *M* 16 uirtutem. In
 prouocatam *M* 17 uirtutem *M* 18 inuidere *M* 20 infa
 . . prohibeat *M* 23 haec: huc *M* 26 caballo *M* 29 ol
 timo *M* 31 ut reuocas non *M*

que esse in amicorum numero. plerique grauis iudicii uiri ideo non temere in amicitiam recipiunt, ne facile dimittant. ostendit ergo Maecenatem per nouem menses de se iudicasse ac sic in amicitiam recepisce. 65 atqui si uitii mediocribus ac mea paucis mendosa est natura alioquin recta. uerecunde confitetur esse nonnulla uitia, uerum tamen mediocria. et uidetur hoc uerum esse, ut nemo non in aliquo uitio sit constitutus, sed iam dudum bene est, si illud uitium sit paruum et cui ignosci possit. 10

68 aut mala lustra obiciet quisquam uere mihi. lustra non ferarum cubilia tantum sed et popinae dicuntur. nam et Plautus in Casina ait Ubi in lustra iacuisti. mala lustra autem perpetuo epitheto dixit; nec enim sunt bona, ut ad discretionem eorum mala dixerit. sic dicit Plautus: Athenis Atticis et Lucilius: Campana Capua. 69 obiciet quisquam uere mihi. bene additum est uere. illud enim nobis curandum est, ne probra, quae in nos dicuntur, uere dicantur, alioquin *quin* dicantur, in nostra non est potestate. 72 in Flauii ludum me mittere. uidelicet hunc Flauium cateruarum doctorem fuisse. 83 seruauit ab omni non solum facto uerum obprobrio quoque turpi. eleganter. forsitan enim parum sit ita uiuere ne probrose in te aliquid admittas, nisi etiam suspicionem omnem amoueas. 85 nec timuit sibi ne uitio quis uerteret olim si praeco paruas aut *ut* fuit ipse coactor mercedes sequeretur. quid quod, inquit, non uerebatur meus pater, ne in malam existimationem apud cines et cognatos recideret, si mihi liberalia studia

13 Cas. 2, 3, 36. 16 Pseud. 1, 5, 2. 17 Lucil. fragm. III, 10.

2 et 4 amicitiam *M* 3 demittant *M* 6 recta: uera *M* 9 alio *M* 10 parum *M* 16 Plautus et Lucilius nos: plauto et lucilio *M*, dicitur a Plauto et a Lucilio 5 20 alia quin? 21 est: esse *M* 24 obprobrium *M* 25 forsitan *M* prose *M* 27 sibi sine *M* 29 sequeretur *M*

[non] praestitisset, cum humilis fuerit et praeco et satis filio potuerit esse, si paternam uitam imitaretur. ergo hoc ipso multo maiorem gratiam se patri suo debere dicit, quod supra uires status sui filium sit prosectus. 86 ut fuit ipse coactor. argentarius scilicet coactor, quod humile ac turpissimum genus quaestus habebatur. 89 eoque non ut magna dolorum factum negat esse suo pars quod non ingenuos habeat clarosque parentes sic me defendam
 10 ordo est: eoque non sic me defendam. et est sensus plerumque, cum humilitas generis obprobratur alicui sic se solet defendere, ut non suam culpam dicat esse quod de talibus parentibus natus sit; ego autem, inquit Horatius, non tantum non dicam hoc, uerum
 15 etiam e contrario talibus parentibus me natum gloriabor; nam si natura permitteret renasci et eligere parentes ex quibus renasceremur, non ego mallet e nobilibus et honoribus functis nasci quam e quibus natus sum. 95 atque alios legere ad fastum
 20 quoscumque parentes. ad fastum hoc est: ad fastidium ac per hoc superbe. 97 demens iudicio uulgi. uulgi enim magni facit nobilitatem generis et eos, qui gesserunt magistratus. 98 sanus fortasse tuo. hoc ad Maecenatem recte dicitur, qui
 25 abhorrens senatoriam dignitatem in equestris honori gradu se continuit. 102 ne solus rusue [ue] peregre. ordo est: rusue aut peregre exirem. 104 ducenta petorrita. petorritum genus uehiculi est quod uulgo carrum dicitur. 106 mantica cum
 30 lumbos onere ulceret. mantica pera est. sed hoc ex Luciliano illo sumptum est Mantica cantheri costas grauitate premebat. 107 obiciet nemo

---

31 Lucil. fragm. III, 22.

---

1 non <i>deleui</i>	prestisset <i>M</i>	2 filio <i>nos</i> : sibi <i>M</i>	imi
tarer <i>g</i>	7 magno <i>M</i>	9 habeam <i>M</i>	11 obprobatur <i>M</i>
14 oratius <i>M</i>	17 renascetur <i>M</i>	19 fastum quosc	
<i>M</i> 23 gesserit <i>M</i>	25 equestri honori <i>M</i>	28 ducenta	
<i>M</i> 31 canthari <i>M</i>	32 praemebat <i>M</i>		

sordes mihi quas tibi Tilli. Tillium hunc et supra increpauerat, quod senatoriam dignitatem recepisset non sufficiens ei nec censu nec moribus. 113 fallacem circum uespertinumque pererro saepe forum. fallacem uespertinumque forum mihi uidetur 5 Suburam dicere, quod fere sera hora furtiuas res solent eo uenum deferre. non autem utique sic hoc dicit Horatius, quasi ipse res furetur et eo deferat, sed potius quod inde occasiones emendi captet. 114 adisto diuinis. diuinos sortilegos circulatores dicit. 10 porro autem altioris dignitatis homines erubescunt fere in his uulgi circulis stare, quod tamen sibi licere facere Horatius dicit per uitae libertatem, in qua non esset, si in senatoria dignitate constitutus esset. 115 ad porri et ciceris refero laganique catinum. hanc escam uulgarem esse nemo est qui nesciat. 116 et lapis albus pocula cum cyatho duo sustinet. marmoream Delphicam significat, quae scilicet pretii non magni est. 117 adstat echinus uilis cum patera. echinum Lucilius sic 20 dixit, quasi scorteā ampulla sit, ut cum ait Echinus cinnabari infectus. hic tamen uitream ampullam intellegere debemus. 118 Campana supellex. Campanam supellectilem intellegi uult, quia Capuae hodie aerea uasa studiosius fabricari dicuntur. 120 25 qui se uultum ferre negat Nouiorum posse minoris. duo Nouii fratres illo tempore fuerunt, quorum minor tumultuosus fenerator fuisse traditur. satyricae autem et eleganter hoc dictum, quasi ideo manum leuet Marsyas, quod sustinere in foro non so-

20 Lucil. fragm. inc. 103.

8 furatur *M* 10 sortilegos *M* circulatores nos: sortilatores *M* 15 ad: at *M* 17 sciatho *M* 18 delyficam *M* 20 ecinus *M* patera nos: p. præter. *M* praeterea *L. Müller* p.] praeter echinum. Lucilius 5 21 scorteāmpulla *M* 22 cinnabā infectas *M* 25 hodieque ea? 27 minores 29 satyricae nos: sytyricae *M* 30 marsias *M*

possit hic Nouium. obeundus autem Marsya, quia in foro uadimonium sistendum apud signum Marsyae sit.

122 aut ego lecto, cum me delectet. lecto producta priore syllaba enuntiare debemus, quia frequentatium est ab eo, quod est: lego. 124 non quo fraudatis immundus Natta lucernis. Natta pro uulgari ac sordido homine posuit. 126 fugio rabiosi tempora signi. caniculares dies dicit, qui sunt caloratissimi. 127 pransus non auide quantum interpellat inani. interpellat pro eo quod est 'prohibeat' posuit. dicit autem paululum se prandere ac tantum, ne ieiunus sit. solent enim ieiunio uires fatigatae deficere. 128 domesticus otior. uerbum finxit, quod significat: [otior] otium ago. 130 ac si quaestor auus pater atque meus patruusque fuissent. ordo est: ac si quaestor auus atque pater meus patruusque fuissent. sensus est autem: suauius humilitate generis et dignitatis meae uicturus, quam si ex senatoria familia atque ipse senator essem.

20

SERMO 1, 7.

Proscripti Regis Rupili pus atque uenenum. [hoc in Rupilium Regem Praenestinum, cuius contentionem cum Persio commemorat, cuius Persi iocum refert, qui quamuis Graecus fuit [hic Persius] ciuitatem tamen Romanam sumpserat; inde hybridam appellat.] Puplius Rupilius cognomine Rex Praenestinus post exilium, in quod damnatus profugerat, militauit in Africa sub Attio Uaro; deinde cum praeturam gereret proscriptus a triumuiris confugit ad Brutum et

1 hunc ζ nouum *M* marsia *M* 2 marsie *M* 4
producte priora *M* 6 qua *M* 9 coloratissimi *M* 10
interpellat pro *M* 11 prohibea *M* posuit. fugio rabiosi
M 16 questus *M* 18 dignitatis *M* me *M* ζ uicturum
 ζ 19 ipsem *M* 21 rupili, t *super p scri.*, *M* 22 rutili-
um *M* contemtionem conpersio *M* 24 qui quam quamuis
M 25 hybridaem *M* hybridae interpretatio demonstrat
quaedam esse supposita 26 rutilius *M* 28 Africa *Spohn*:
attico *M* Attio: attico *M* ger&, re ante g. s. l., *M*

inter comites habitus est. ibi militantem Horatium
 Flaccum iurgio lacessivit, propter quod amaritudinem
 stili poeta in eum strinxit. 2 hybrida quo pacto
 sit Persius ultus. Persius Clazomenius fuit. hy-
 bridae autem proprie dicuntur canes, qui ex inparibus 5
 nati sunt hoc est ex uenatico et gregario. ad hanc
 similitudinem uidelicet hunc Persium parentes habuisse
 id est Graecum et Romanam aut Romanum et Grae-
 cam et ideo hybridam appellatum. 2 opinor om-
 nibus et lippis *notum* et tonsoribus esse. adeo 10
 ait [et] diuulgatum esse, quibus modis insectatus sit
 Persius Rupilium, ut et in tonstrinis haec et in me-
 dicinis narrata sint; fere autem in his officinis otiosi
 solent considerare ac res rumoribus frequentatas fabulis
 celebrare. 4 permagna negotia diues habebat 15
 Clazomenis. *Clazomenae* Asiae ciuitas; ergo 'Clazo-
 menis' ut 'Athenis'. 7 adeo sermonis amari Si-
 sennas Barros ut equis praecurreret albis.
 adeo fuit, inquit, in rabie orationis amarus Persius,
 ut Sisennam atque Barrum longe anteiret; sed hoc 20
 ipso ita gloriabatur, quasi quadrigis triumphalibus in-
 cederet. uidelicet autem Sisennam et Barrum male-
 dicos fuisse [dicit]. 10 hoc etenim sunt omnes
 iure molesti quo fortes quibus aduersum. eadem
 pertinacia, inquit, mali homines inter se contendunt 25
 qua bellant uiri fortes. 15 duo si discordia uexet
 inertes id est: si discordia in se incitet inpaes ut
 Diomedem et Glaucum, cito contentio finietur cedente
 inferiore et ultro dante aduersario munera. 16 ut
 Diomedi cum Lycio Glaucio. Lycius natione fuit 30
 Glaucus, qui cessit Diomedi armis suis aureis, acceptis

2 raecessuit, la s. l., M   3 stilli M   4 persius M
 hybride M   5 qui: que M   9 hybridam M   12 rutium
 M   strontinis M   13 narrati M   14 considerare M
 frequentas M   16 Clazomenae addidi   lazomenis M   18
 uarros M   20 uarrum M   21 ipso (o ex a corr.) M, ipse s
 22 uarrum M   23 dicit del. Pauly   25 pertinacia M
 26 que M   27 inhertes M   inpaet M   30 heius M

a Diomede aereis, quod apud Homerum in Zeta Iliados legitur. 19 Rupili et Persi par pugnat. ioculariter contentionem horum sic refert quasi gladiatoriam pugnam. 19 uti non compositum melius cum Bitho Bacchius. Bithus et Bacchius gladiatores optimi illis temporibus fuerunt. qui cum multos interemissent commissi inter se mutuis uulneribus conciderunt. et cum eodem tempore mulier quae VII extulerat nuberet ei qui uxores VII amiserat, 10 compositum est epigramma tale * *. 23 laudat Brutum laudatque cohortem. cohortem comites dicit Bruti, qui in consilio eius erant. sic et Lucilius ait Ut praetoris cohors et Nostius dixit aruspex. 25 canem illum inuisum agricolis 15 sidus uenisse ruebat. oportune, quoniam laudans Brutum et comites eius soli et stellis salubribus eos conparauerat, Regem quem accusat caniculæ hoc est pestilenti sideri comparat. 26 ruebat flumen ut hibernum fertur quo rara securis. tanto impetu, 20 inquit, eloquium ore effundebat, quanta ui flumen ex montibus altissimis ruit. hoc enim significat fertur quo rara securis. nam utique non facile itur in ea loca ad caedendum lignum, quae sint nimis alta atque abrupta. 28 tum Praenestinus salso multo 25 toque fluenti expressa arbusto regerit conuitia durus uindemiator et inuictus. urbane ac copiose, inquit, locuto Persio inuicem Rupilius conuitia regerit non minus ridiculus, quam rustici uindemiatores solent esse in eos uiatores, a quibus per derisum cuculli appellantur. nam solent de uia rustici 30

1 Il. 6, 234

12 Lucil. fragm. inc. 32

1 c&a eliados *M* 2 persili par pugna. *M* 3 contentionum *M* sic nos et liber *P. Danielis*: si *M* 5 baccus *M* bis 9 nubere *M* 18 pr&tores *M* 14 aruspex *M* 16 salubrius *M* 18 sideris *M* 19 rararasecucuris *M* 20 ore fundebat, e s. l. addita, *M* 25 arbusta *M* 26 uindemiatur *M* 28 ridulus, cu s. l., *M* 30 de uia nos: leuia *M*

circum uiam arbusta uindemiantes a uiatoribus cuculli appellari. tum illi prouocati tantam uerborum amaritudinem in eos effundunt, ut uiatores illi cedant contenti tantum eos cucullos iterum atque iterum appellare. salso ergo multoque fluenti arbusto ad uindemiatore*s* arbusti relatione facta dictum esse intellegere debemus, qui scilicet salso ioco aliterque uiatores insectantur in sui ultionem. 32 at Graecus postquam est Italo *perfus*us aceto. allegoricos, postquam est, inquit, Persius acribus conuitiis Rupili Regis percussus. 33 Persius exclamat per magnos Brute deos *te* oro qui reges consueueris tollere cur non hunc regem iugulas. urbanissimus iocus. nam quia Tarquinius Superbus rex Romanorum per Iunium Brutum in exilium actus est et Gaius Caesar qui regnum uidetur adfectasse per Brutos in senatu est occisus, quasi infestum Brutorum nomen uidetur esse iam regibus. ergo iocans in nomen Regis Rupili ait: o Brute, sequere generis tui gloriam et hunc Rupilium Regem extingue. 30

SERMO 1, 8.

Olim truncus eram ficulnus. Priapum positum in hortis, qui erant extra portam Esquilinam, antequam aedificiis quoque locus occuparetur, inducit referentem, non tam magnum negotium sibi esse custodiendis hortis a furibus atque auib*us* quae semina consumunt, quam a ueneficis quae se in isdem locis inquietent. inutile lignum, merito. nam haec materia nullis fabricis idonea est. attende nomen de fico deriuatum 'ficulnus', non ut uulgo 'ficulneus'. 30

---

1 una *M* 2 apellari *M* cum *M* 3 illis *g* cedunt *M* 4 tantam *M* apellare *M* 5 haec repugnant superioribus urbane ac copiose locuto 7 quisscili&salsiloco *M* 10 acribus . . Regis *nos*: acrius . . reus *M* 11 percussus *M* 14 nam: non *M* 15 exilius *M* 19 sequere. regeneris *M* 21 EGLOGA UIII 15 23 exquilam *M* 24 is quoque? 27 consumant *g* quae: qui *M* hisdem *M* 30 ficulneus: ficus *M*

7 uetatque nouis insidere in hortis. *nouis hortis*
ideo dixit, quòd, cum Esquilina regio prius sepulcris
et bustis uacaret, primus Maecenas salubritatem aeris
ibi esse passus hortos constituit. potest nouis hortis
5 accipi pro 'recens satis'. maxime enim aues tunc
prohibendae ex hortis sunt, ne semina in terram
missa colligant. 11 Pantolabo scurrae Nomen-
tanoque nepoti mille pedes in fronte et reliqua.
commune sepulcrum urbanissime dicitur haec regio,
10 namque publicas ustrinas habebat. quare eleganter
Pantolabo et Nomentano, qui bona sua comederant,
lata monimenta praestare nunc dicitur, scilicet quia
priuata habere non poterant. solet autem priuatis
monimentis inscribi, quot pedes in fronte quot in
15 agris habeant; item singularibus plerumque litteris
notari solet Hoc monumentum heredes non se-
quetur, uidelicet ne qui ius habeat inferendis ibi re-
liquiis mortuorum [tuorum]. fuit autem Mallius uerna
trans Tiberim ingenuis parentibus natus, qui quia a
20 multis pecuniam mutuam erogabat, Pantolabos est
cognominatus, sed quamuis aliquot uitiis teneretur,
tamen propter scurrilitatem compluribus erat dome-
stice notus. Cassi autem Nomentani huius, quem ne-
potem propter prodigam uitam appellauit, saepe me-
25 minit. 14 nunc licet Esquiliis habitare salu-
bribus. scilicet, quia promotae longius ustrinae,
salubres factae sunt Esquiliae. 16 albis informem

1 nouis hortis *addidi* 3 & bustas *m. 2. i. marg. add. M*
4 passus: ritus (ratus?) & potest et? 5 aues tunc (tē)
nos: auestēiī *M* 6 orta *M* intermissa *M* 7 nomen-
taneque *M* 9 commune sep. *addidi*, dicitur. haec regio
namque & 10 puplicas *M* quale *M* 12 nunc: non *M*
13 poterat, *m. 2. n add., M* 14 qd bis pedis, 1 in
e *corr. m. 2., M* 15 agro, o in is *corr. m. 1., M* plerum
litteri, q; et s *add. m. 2, M* 16 sequetur uel sequitur &:
sequentur *M* 17 quius *M* inferendi ibi relequias &
18 mallus ex uallius *corr. et uerna s. l. add. m. 2. in M* 22
cumpluribus *M* domesticis *M*, domestice *cod. γ. Acronis*
23 cuiusque *M* 24 prodigam . . apellauit *M* 26
promote. longiustrine *M*

spectabant ossibus agrum. manifestissima ἔλλειψις.
 'spectabant' enim 'non utique alii quam homines' intellegendum. 21 simul ac uaga luna decorum protulit os quin ossa. bene 'uaga', sicut Uergilius: Errantemque lunam. 23 uidi egomet s nigra succinctam uadere palla Canidiam. et alibi dictum est Gratidiam nomine fuisse Neapolitanam unguentariam, quam Canidiam hic appellat et ut ueneficam carpit, ut maxime in epodo carmine. 25 cum Sagana maiore ululantem. memini me 10 legere apud Helenium Acronem Saganam nomine fuisse Horatii temporibus Pompei † sagana senatoris, qui a triumuiris proscriptus est. sed cum dicat maiorem, apparet aut sororem hanc habuisse minorem se aut fuisse et aliam Saganam illis temporibus mi- 15 norem hac uel aetate uel natalibus uel censu. 27 et pullam diuellere mordicus agnam coeperunt. haec uidelicet. iam ad maleficia ueneficiorum haec pertinent. pullam autem nigram accipere debemus, ut et Uergilius ait Ne maculis infuscet uellera 20 pullis nascentum. 28 ut inde manes elicerent animas responsa daturas. mire dictum est 'manes animas' hoc est: quae animae manes sunt, ut si diceret: manes mortuorum. 30 lanea et effigies . erat altera cerea. ordo est: lanea effigies erat et 25 altera cerea. 30 maior lanea quae poenis conpesceret inferiorem. sic figuratas dicit fuisse has duas effigies, ut lanea supplicium de cerea sumere uideretur. 34 serpentes atque uideres infernas

4 Aen. 1, 742

9 Epo. 5

20 Georg. 3, 389

1 -en. ΑΙΨΕΙC. M   3 uana M   6 pallam M   8
 apellat M   9 epodon?   10 maiorem M   11 helenemcronem
 M   12 temporibus libertam Pompei senatoris s   13 pre-
 scriptus M   15 fuisse: habuisse M   16 hac: hanc M
 18 haec = hae   ueneficiorum nos: ueleficarum M   21
 mambus . . daturus M   22 manibus animas M   24 effu-
 gies M   25 et add. Hauthal   26 que penis M   27 figu-
 rata M   28 effugias M

- errare canes. sic fere instruit Horatius ut coniunctiones non suo loco ponat. et est ordo: serpentes uideres errare atque infernas canes. sic et paulo supra dictum est lanea et effigies erat altera cerea.
- 5 39 Iulius et fragilis Pediatia furque Voranus. Pediatius eques Romanus honesto patrimonio consumpto etiam [consumpti] castitatem moris amiserat et indulgentia parentum mollis euaserat, ut omnem libidinem cum uoluptate pateretur. propter quod eum
- 10 Horatius feminino nomine 'Pediatiam' non 'Pediatium' appellauit; ob eandem causam et fragilem dixit id est mollem. Uoranus autem Quinti Lutati Catuli libertus omni loco omni tempore furacissimus fuisse dicitur. de quo etiam illud traditur: cum deprehensus a num-
- 15 mulario esset, cuius de mensa nummos subtractos in calceos sibi infarciuerat, quidam iocans in eum 'belle' inquit 'sic te nummularius ille excalcianerat' cum adspiratione secundae syllabae, ut simul et χαλκὸν [id est aes] ei ablatum excalciano obiceret. 43 et ima-
- 20 gine cerea largior arserit. ὑπέρμετρος uersus, ut est ille Homericus: Κύκλωψ τῇ πῖε οἶνον ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμεα κρέα et Uergilius: Hic finis fandi. solio tum Iuppiter aureo et alibi Iamque iter emensi turres ac tecta Latinorum.
- 25 48 Canidiaes dentes altum Saganæ caliendrum excidere. iocatur in has, quasi altera dentibus adpositis uti solita sit, altera quod glabra fuerit caliendrum id est galericulum habere consuesset. caliendri meminit et Uarro in eo libro, qui inscribitur Uirgula diuina, dicens † Ego nunc postulem agamemnona meum tantis coturnis accepit cri-

21 Od. 9, 347

22 Aen. 10, 116 et 7, 160

---

5 foranus *M*   7 castitatem oris *M* §   8 < tam >
 mollis?   11 apellauit *M*   17 sic *Hauthal*: si *M* §   18
 syllabę *M*   chalchon *M*   19 imagine cereor *M*   21 ΚΥΚΛΩΨ
 ce eicT NONETTIΕΦΔΓΕCC *M*   25 caleandrum *M*   26 as
M   27 glabra §: gappa *M* calua §   galandrum *M*
 28 galericulum §: galericum *M* recte?   calandri *M*

tonia caliadrum. 49 atque incantata lacer-
tis uincula cum magno risuque iocoque uideres.
'uideres' uerbum reuocandum ad id quod dixerat ex-
cidere. sic enim coniungendum: excidere uideres.

SERMO I, 9.

5

Ibam forte uia sacra sicut meus est mos.
refert hac satura descendentem se uia sacra incidisse
in hominem molestum et garrulum neque se ab eo
auellere potuisse, nisi aduersarius superuenisset, a quo
uadimonium sibi dictum sit. et totum hunc sermonem 10
dramatico caractere alterno sermone uariat. 2
nescio quid meditans. sic uerecunde poetae nugae
et risus solent appellare uersiculos suos. 3 occurrit
quidam notus mihi nomine tantum hoc est:
cuius nihil aliud noueram, quam nomen. 11 o te 15
Bolane cerebri felicem aiebam tacitus. Bola-
num nomine nescio quem fuisse dicit *adeo liberum*,
ut nullius ineptias ferret, quin quod de eo sentiret
statim in eum diceret. 16 nihil opus est *te* cir-
cumagi. hoc ex Horati persona intellegendum. 16 20
te circumagi: 'mecum' utique intellegendum. 19
nihil habeo quod agam et non sum piger. hoc
ille molestus dicit. 22 si bene me noui et reliqua.
et Uiscum et Uarium Horatius amicos habuit. de
Uisco infra dicetur, Uarius tamen de doctissimis fuit 25
et magnus his temporibus habitus est. nam et tra-
goedias fecit. 23 nam quis me scribere plures
et reliqua. eleganter dicit eum his rebus sibi placere,
quae ad doctrinam non attinent. ideo ostendit impe-
ritum satis et inportunum hominem fuisse. 26 est 30
tibi mater cognati. hoc Horatius interrogans illum
dicit. 27 haut mihi quisquam omnes conposui.

2 uideris uerbis *M* 3 excidere ante uideres *m.* 2. s. l.
add. *M* 5 EGLOGA . X . *M* 7 ac *M* 13 risus: lusus?
cf. ad O. 1, 32, 2 et S. 1, 10, 37 apellare *M* 14 mihi:
sic *M* 16 agebam *M* 20 orati *M* 24 cf. Weichert
Poet. Lat. Rel. p. 221 25 doctissimus *M* 31 oratius *M*
32 aut *M*

[felices]. ille molestus hoc dicit. 28 nunc ego resto. hoc Horatius tacitus apud se dicit. ait autem se superesse, quem ille occidat per infortunam garrulitatem. 29 confice namque instat fatum mihi ⁵ triste Sabella quod puero cecinit. sibi dicit Horatius conficere fatum. significat autem Sabellam natione nutricem se habuisse sortilegam, quae urna sortes dicere solita esset. 31 hunc neque dira uenena neque hosticus auferet ensis. haec ¹⁰ uerba sunt sortis ipsius ductae. 33 garrulus hunc quando consumet cumque. ordo est: quando cumque. 35 uentum erat ad Uestae. subaudiendum 'aedem' aut quid tale. † emant. nescio quomodo THE · ΛΑΨΕΙ Relatione sui loca sacra. sic ¹⁵ [denique] et Terentius ait: Ubi ad Dianae ueneris. sic denique nos hodie 'in Claudi' uel 'in Telluris' dicimus nec addimus 'aedem' aut 'templum'. 37 quod ni fecisset perdere litem. et hic audiendum per zeugma: debebat. 38 inteream si aut ualeo ²⁰ stare. hoc Horatius dicens negat se posse eum expectare. 41 tene relinquam an rem. me sodes. rem pro lite dixit. sic denique et in legibus scriptum inueniri solet Rem siue litem. 42 ego ut contendere durum cum uictore sequor. ordo et ²⁵ sensus: ego sequor ut est durum contendere cum uictore id est pertinace. 43 Maecenas quo modo tecum. hinc repetit. *repetit*, inquit, mecum sermonem molestus ille. [mecenas quomodo tecum] et subaudiendum: agit. 44 paucorum hominum et ³⁰ mentis bene sanae. hoc Horatius dicit. 52 magnum narras. ne necesse sit frequenter ostendere

---

15 Ad. 4, 2, 43

---

2 oratus <i>M</i>	5 cecini <i>M</i>	6 confici triste?	uatum
<i>M</i> 8 ducere ζ	9 auferre <i>M</i>	13 amant nescio quomodo	
<i>Εὐλασθῆναι</i> in relatione loci sacri ζ	15 terrentius <i>M</i>	18 perde	
<i>M</i> 19 debeat <i>M</i>	22 cf. <i>Brissonium De uerb. signif.</i> 'lis'		
24 condere <i>M</i>	et: est <i>M</i>	26 pestinace <i>M</i>	matecenas
<i>M</i> 28 haec deleui	30 hoc addidi	31 nenecessit <i>M</i>	

quis quae uerba habeat aut unde incipiat loqui, hoc
 observandum est: deinceps et supra et ubi duo puncta
 interposita sunt alteram personam loqui intellegas.
 certe iam sensus ipse docet quid Horatius quid ille
 molestus dicat. 60 ecce Fuscus Aristius occur-
 rit mihi carus. Aristius Fuscus praestantissimus
 grammaticus illo tempore et amicus Horatii fuit.
 62 unde uenis et quo tendis rogat et respon-
 det uellere coepi. eleganter mixtum inter se et
 confusum *sermonem interrogandi ac respondendi* ex-
 pressit. 64 et pressare manu lentissima bra-
 chia. [sed] lentissima nomen positum est pro ad-
 uerbio. non enim 'lentissima brachia', sed 'lentissime
 pressare brachia' intellegendum. 65 male salsus
 ridens dissimulare meum. 'male salsus' stolidus
 ac derisor hic intellegendum. 67 certe nescio
 quid secreto uelle loqui te aiebas mecum. hoc
 Horatius ad Fuscum dicit quaerens cum eo secedere,
 ut eum moneret tollere aliquid causae, quo citius se
 ab inopportuno illo auelleret. 69 hodie tricesima
 sabbata. sabbata lunaria significat, quae uulgares
 homines ferias sibi adsumunt. 69 uin tu curtis
 Iudaeis oppedere. curtos Iudaeos dixit, quia uirile
 membrum uelut decurtatum habent recisa inde pelli-
 cula. oppedere Iudaeis autem quasi contempnere
 eos ac religiones eorum deridere significat. 71 at
 mihi sum paulo infirmior unus multorum.
 hoc Fuscus dicit stupore scilicet adhibito, ne Hora-
 tium cupientem auelli ab illo molesto liberaret. 72
 huncce solem tam nigrum surrexe mihi. Ho-
 ratius dicit nigrum ac per hoc tristem diem sibi in-
 luxisse, qui in istum molestissimum inciderit.

1 habebat *M*   5 fustus *M*   8 rogam & respondit . .
 cepi *M*   12 sed *ex* sed lentissime *illatum est*   14 pressare
 brachia *M*   18 oratius *M*   sedere uel cedere *M*   19
 aliquid causae quo citius se *nos: aliquo. causequestiose M*
 20 eueller& *M*   21 quae uel quia ea *g: quia M*   23 iudeis
M bis   23 iudeos *M*   24 decurtatum habeat *M*   pellicula
 oppedere *M*   26 deridedere *M*   32 quo?

73 fugit i. ac. m. s. Fuscus scilicet. 75 et quo tu
 turpissime. aduersarius cum occurrisset illi inpor-
 tuno hoc ei dicit. 76 et licet antestari. aduer-
 sarius molesti illius Horatium consulit, an permittat
 5 se antestari, iniecta manu extracturus ad praetorem,
 quod uadimonio non paruerit. de hoc autem lege
 Duodecim tabularum his uerbis cautum est: Si
 in ius uocat, ito. ni it, antestamino; igitur em
 capito. 'antestari' est ergo 'ante testari' scilicet
 10 'ante quam manum iniciat'. 76 ego uero oppone
 auriculam. hoc Horatius dicit. porro autem qui
 antestabatur quem, auriculam ei tangebatur atque dice-
 bat Licet te antestari? si ille responderat Licet.
 [et] tum iniecta manu aduersarium suum extrahebat:
 15 nisi autem antestatus esset, qui iniecere manum ad-
 uersario uolebat, iniuriarum reus constitui poterat.
 78 sic me seruauit Apollo. hoc de illo sensu
 Homérico sumpsit, quem et Lucilius in sexto sa-
 turarum repraesentauit sic dicens † ut discrepet
 20 hac τὸν δ' ἐξήρπαξεν Ἀπόλλων. quem rapuit apollo.
 fiat. ergo significat Horatius se sic liberatum ac re-
 creatum, dum illam molestum aduersarius suus rapit
 Apollinem imitatus.

SERMO 1, 10.

25 Nempe in composito dixi pede currere uer-
 sus. respondet his, a quibus inculpatus erat, quod

7 Lex XII tab. (Schoell) I, 1. coll. p. 76 18 Il. 20
 443 18 Lucil. fragm. VI, 26

1 schol. u. 73 ante sch. u. 76 ego uero in *M* positum
 transposui 1. ac m. s. nos: lucius *M* tuscus *M*
 turpissime *M* eum occurrisset *M* 4 molestus *M*
 7 Si in ius uocationis antestamini igitur. en capito *M*; uoca-
 ito. ni it Schoell cum Heindorffo 9 an ergo antestare *M*
 10 inicit: incit & *M* 11 oratus *M* 13 respondeat
 14 tum: tu *M* tuum extrahebas *M* 17 hoc de:
 hoc *M* 18 satyrarum *M* 19 Ut 'φύγε' discrepat
 'τὸν δ' ἐξήρπαξεν Ἀπόλλων'! L Müller; quem rapuit Apo-
 deleuit Lachmann 20 ee=HP.TTCEN 24 EGLÓGA XI.
 26 hic *M*

Lucilii uersus dampnasset in ea satura, quam supra habuit, quae sic incipit Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poetae. nam dixerat ibi Durus componere uersus; nam fuit hoc uitiosus. nunc autem dicit non se poetam improbasse, sed uersus 5 eius quos non suo uitio duos sed saeculi fecit. 3 atidem quod sale multo urbem defricuit charta laudatur. salem pro urbanitate posuit. sed sales in hac significatione pluraliter solent dici uerum quia defricuit dicturus erat, necesse habuit quasi de uero 10 loqui et ideo singulari numero dixit. scimus autem Lucilium urbanis salibus multos Romanorum carpsisse.

5 nam sic et Laberi mimos. *Laberi mimos* negat magnopere mirandos esse, quamuis iocis et amaritudine abundantes sint, re uera humiles et in 15 uerbis et in conceptionibus *et in materia*. 7 ergo non satis est risu diducere rictum auditoris. non satis est, inquit, tantum modo loqui, ut qui audiat rideat, quamuis non negauerim esse et in hoc non nullam uirtutem. 9 est breuitate opus ut currat 20 sententia neu se. breuitate orationis utendum esse ait, ut cito sententia finiatur, ne defatigetur auditor. eloquentiae enim uirtus non tantum in eo est, ut pauca copiose, sed etiam ut breuiter multa dicantur. sic et Marcus Cato † Sallustius laudatur paucis absoluisse. 25

13 interdum urbani parcentis uiribus: qui alioqui parcit uiribus id est laborare non uult atque, etiam si quid roboris in corpore habet, uult data opera delicatus uideri. 14 ridiculum acri fortius et melius magnas plerumque secat res. interdum, 30 inquit, uel uenuste magis mordent dicta, quam quae

1 satyra *M* 2 gratinus. aristofanes *M* 3 duos *M*
4 uitiosus *M* 7 salem . . carta *M* 8 urbanitate *M* 9
pluraliter *M* 10 habet *M* quasi de uero *nos*: quafideueno
M 12 lucilianum *M* 13 Laberi mimos *addidi*, negat
Lucilii uersus 5 15 abundantes *M* 16 conceptionibus
M 17 auditores *M* 18 qua *M* 25 a Sallustio *cod.*
Bamberg. cf. Kritz frag. Sall. I, 2. : et Sallustius laudantur 5
(multa) paucis 5 28 quis *M*

purior est. 36 turgidus Alpinus iugulat dum Memnona: hexametris uersibus nimirum describit et belle 'iugulat Memnona' dilogos ait. nam sub ea specie quasi dicat 'dum describit, quem ad modum Memnon iuguletur' intellegi uult ab ipso potius iugulari dum male scripsit. 36 dumque diffingit Rhēni luteum caput. et hoc dilogos. nam in describendo Rhēno, qui recte luteus dicitur, quod et turbida semper aqua et limosis ripis sit, quasi ab ipso poeta luteum fieri mala descriptione ostendit. diffingit autem 'figurat' ac per hoc 'describit' significat

37 haec ego ludo quae neque in aede sonent. et supra diximus, uerecundos fere poetas uersus suos lusus dicere. 38 quae neque in aede sonent et reliqua. ait se id genus carminis scribere, quod Maec Tarpae arbitrio non subiciatur. nam hi fere, quae scenae scribebant, ad Tarpam hunc uelut emendatorem ea adferebant. 38 quae neque in aede sonent in aede Musarum, ubi poetae carmina sua recitabant

40 arguta meretrice potes Dauoque Chremeta. solum illis temporibus Gaium Fundanium dici comoediam bene scribere, at Pollionem tragoediam quae trimetris uersibus fere textitur, epicum autem carmen ualidissime Uarium, molle uero ait et elegantem Uergilium. sed apparet, cum hoc Horatius scriberet sola adhuc Bucolica et Georgica Uergilii in notitia fuisse. 46 hoc erat experto frustra et reliqua quum alii alia carminum genera consummate scriberent, quorum mentionem habuit, sermonum autem

---

13 S. 1, 9, 2

---

2 exametris *M*, *Memnona*. Cornelius Alpinus Memnona hexametris 5 nimirum *M* 6 diffinget *M* 10 diffingat *N*
 14 lusus *M* lemma addidi 15 meci tarpe *M* c/
Hermes 8, 89 19 potes *M* 20 potens clauoque en Rema
M 22 comediarum *M*, comoedias 5 25 oratus scriber
M 26 bucolita in bucolica corr. m. 1. *M* uergu Inoc
M, uergilii nota? 27 frustra *M* 28 quum: qm̄ (quoniam
M consummate *M* 29 sermonem *M*

frustra temptasset Terentius Uarro Narbonensis, qui Atacinus ab Atace fluuio dictus est, item Ennius, qui quattuor libros saturarum reliquit, et Pacuuius huic generi uersificationis non suffecissent, se id scribere ait ita, ut aliis maior sit, Lucilio minor. quem ⁵ inuentorem huius operis merito dixit, quia primus Lucilius huius modi carmina scripsit. 50 at dixi fluere hunc lutulentum. supra dixerat Saepe ducentos ut magnum uersus dictabat stans pede *in* uno. cum flueret lutulentus. 51 plura ¹⁰ quidem tollenda relinquendis age quaeso * *.

53 *nil comis tragici et reliqua. ordo est:* tragici Acci nihil mutat Lucilius? et hoc interrogatiua figura cum ironia quadam pronuntiandum, quia ex contrario intellegendum est. comis autem Lucilius propter ur- ¹⁵ banitatem dicitur, et 'mutat' pro eo quod est 'emen-dat' positum est. facit autem Lucilius *hoc* cum alias tum uel maxime in tertio libro; meminit VIII et X. 54 non ridet uersus Enni grauitate minores. eadem qua supra figura et hoc dicitur. sensus ²⁰ autem est: non ergo etiam Enni uersus ridet, qui minores sunt, † quam quam dignitatem eius possit? 55 cum de se loquitur non ut maiore reprehensis hoc est: cum ita sua ostentat scripta et Enniana reprehendit, ut non tamen se Ennio praeponat. ²⁵ per quae uult intellegi Horatius et sese ita Lucili uersus reprehendisse, ut non tamen se ei anteponat.

57 num illius num rerum dura negarit et reliqua. sensus est: num illius natura aut numquid magis rerum earum quas scripsit negarit ei uersus ³⁰ molliores. 61 Etrusci quale fuit Cassi rapido

2 Vahl. Quaest. Enn. p. LXXXIV 17 Lucil. fragm. III, 46

1 temptasse *M* narbonensius *M* 4 suffecissent *M*
 se id nos: ei. de *M*, idem se *Hauthal* 10 cuma et lutulentos
M 11 quero *M* 12 traici *M* 14 hironia *M* 15 comes
M 16 ditatur *M* emandat *M* 17 facit id autem *L.*
Müller 18 meminit est *§* 20 sessus *M* 22 quam di-
 gnitas eius poscit? quamquam dignitatem eius <non> possit ad-
 sequi *§* 26 uul *M* 29 numquit *M* 30 quascrispit *M*

feruentius amni. Cassi Etrusci Parmensis dicit,
 cuius tragoedia [haec est] Thyestes exstat. 63 cap-
 sis quem fama est esse librisque ambustum
 propriis. aspere quasi tam uerbosa aut ita scripserit,
 5 ut, cum non uiderentur legi digna, illis ipsis mortuus
 exustus sit. • 66 et Graecis intacti carminis
 auctor. hoc ideo dictum, quia nulli Graecorum he-
 xametris uersibus hoc genus operis scripserunt. 71
 saepe caput scaberet uiuos et roderet ungues
 10 hinc Persius Flaccus illud sumpsit Nec pluteum
 caedit nec demorsos sapit unguis. non cessat
 autem Lucilium tangere quasi incuriose scripserit.
 75 uilibus in ludis dictari carmina malis. ludis
 litterariis dicit, in quibus carmina uulgata pueris ad-
 15 huc rudibus dictari solent. 76 ut audax contem-
 ptis aliis explosa Arbuscula dixit. Arbuscula
 mima fuisse traditur, quae cum ab irato populo ex-
 ploderetur, ab equite tamen laudaretur, ait se con-
 tentam esse honestorum testimonio. quid autem per
 20 haec de se intellegi uelit Horatius, manifestum est.
 84 ambitione relegata. id est 'remota ambitione'
 ac per hoc 'non timide nec latenter loquens'. 90
 Demetri teque Tigelli. de Demetrio et paulo
 supra dictum est, de Tigellio Hermogene saepe. 91
 25 discipularum inter iubeo plorare cathedras
 eleganter haec in modulatores dicuntur, quia puellae
 maxime docentur huius modi delicias. 92 i, puer
 atque meo citus haec subscribe libello. ele-
 ganter, quasi hoc ex tempore dixerit, praecipit puero,
 30 ut in librum suum illud conferat, ne pereat tam oportu-
 num et congruens in modulatores dictum.

10 sat. 1, 106

1 permissi *M* 2 thyestes *M* fort. etiam Thyestes ex
 epist. 1, 4, 3 illatum est 4 ita nos: ta *M*, tam multa &
 scribserit *M* 5 uideretur *M* 7 actor *M* exam&ris
M 9 scalperet *M* 10 neapluteum cedit demorsos *M*
 18 equite tamen nos equitate enim *M*, equite autem & con-
 tentum *M* 22 timide *M* 23 dem&rique tigelli *M* 24
 d&illgio *M* 27 u *M* 30 illuc *M*

SERMONUM LIBER II.

Sunt quibus in satura uidear nimis acer. [Qm.] hos duos libros cum Sermonum inscripserit, tamen de his sic loquitur quasi satura Lucilium sequens. 1 sunt quibus in satura nimis acer et 5 ultra. ad Trebatium scribit equitem Romanum. hic est Trebatus iuris peritus, qui locum obtinuit et aliquot libros de civili iure composuit et de religionibus nouem. [6 omnino uersus aio.] 8 transnanto Tiberim. hoc fuisse in consuetudine ueteribus¹⁰ alio loco significat dicens Te per gramina Martii Campi, te per aquas, dure, uolubiles. uide ut directis uerbis utitur propter iuris peritos. 13 neque enim quiuis horrentia pilis. eleganter in ipsa excusatione posse se scribere ostendit. 14 nec¹⁵ fracta pereuntis cuspide Gallos. fracta dixit ut Uergilius: Ibique frangitur. aut de historia est; nam Marius aduersus Santonas talia tela commentus est, ut fracta mitterentur, ne remitti ab hostibus possent. 16 attamen et iustum poteras²⁰ et scribere fortem Scipiadam: si non potes gesta Caesaris scribere, at potes iustitiam et fortitudinem, ut Lucilius Scipioni fecit, qui uitam illius priuatam

11 od. 4, 1, 39   17 Aen. 9, 412   23 Lucil. ed. Müller p. 172

1 HORATIFLACCISERMONUM LIBER . I . EXPLICIT
INCIPIT EIUSDEM LIBER . II . 2 *primum sch. post sch. u.*
26 est in M   sut . . satyra nimis . u . acer M   3 quoniam
deleui sermonem M   4 quasytyra M, quasi de satira &
Saturarum?   5 satyra M   7 cf. locum habere uel locum
esse alicui; locum obtinuit inter poetas &   9 at Macrobius
sat. 3, 3, 5 decimum laudat   sch. u. 6 excidisse putat Pauly
transnato M   10 consuetudinem M   11 martis, a ex
o corr., M   13 directis M   15 scribenter M   17 istoria
M   19 missa frangerentur Hauthal   21 gestiscesaris M
23 scipionis M, interpretationem uerbi illius esse putans del.
L. Müller

descripsit, Ennius uero bella. [fecit qui uitam illius pro bella.] Scipiadam. adnotandum, quod non Scipionem ait. 16 et scribere fortem. ὑποστιγμή ponenda, ut sit sensus: fortem animo et iustum, quatenus res gestas bello exponere non potes. 19 per attentam non ibunt Caesaris aurem. attentam: maioribus expeditionibus intentam. 20 cui male si palpere. metaphoricos: cui si adularis, offenditur. palpari proprie: manu mulcere. 20 undique tutus. 10 tutus: inaccessibilis, ut Uergilius: Tuta lacu nigro. et sensus: non audit adulantem, quia sapientia undique munitur id est in omni rerum studio, hoc est omnia nouit. 22 Nomentanumue nepotem. hunc Nomentanum quasi luxuriosum tangit. sensus: 15 Nomentanum quotiens luxuriosum compellas, necesse est, qui eodem uitio laborant, sub persona admoniti timeant et oderint compellatorem huius modi. 24 saltat Millonius. Millonius scurra illorum temporum, qui simul ebrius fuisset statim saltare incipiebat. sensus: ita scribendo me abstinere non possum, 20 ut Millonius ebrius a saltando. 25 numerusque lucernis. Lucretius: Lucernarum florentia lumina flammis. ebrii enim duplicia uident. 26 ouo prognatus eodem. dicit, quot homines tot 25 esse sententias. nam Castor et Pollux diuersa secuti utique communi omnium uarietate ducti sunt. 29 nostrum melioris utroque: mei et tui. soloecon erit; debebat enim dicere 'nobis'. sed censu et ingenio melioris. 30 uelut fidis arcana sodalibus.

10 Aen. 6, 236

22 Lucretius 4, 450

1 Ennius uero bella et re falsa et uerbis parum apta sententia delenda uidetur; qui addidit, cogitauit fort. de Ennii Scipione. cf. L. Müller testimonia de Lucilio no. XI 3
 ὕποστιγμή M 5 potest M 8 palpebrę M m&aforicos M 9 palpere M 13 nepotem M 15 compellat M 18 saltant millonius. milonius M 19 salterre M 26 hominum & 27 m& M ut uidetur 28 censu nos: sensu M 29 arana M

Aristoxeni sententia est. ille enim in suis scriptis ostendit Sapphonem et Alcaeam uolumina sua loco sodalium habuisse. 33 uotiuā pateat ueluti descripta tabella: ita fit, ut Lucili uita tam clara sit per libros, quam si in tabula uotiuā ostendatur. 35 *anceps* nam Uenusinus arat... sub... c: non ego dubius sum, sed incertum est. nam Uenusini Lucanis sunt affines et Apulis. 39 sed hic stilus haupetet ultro: dicit sua scripta, quod nulli nisi merito detrahat. 42 o pater et rex Iuppiter ut pereat ¹⁰ positum. tractum ex Graeco hoc: ὥς ἀπόλοιτο. id enim significat hic 'ut', quod illic 'ὥς' id est: utinam.

47 Ceruius iratus. hunc Ceruium uult uideri accusatorem, quia de malo iudice postea loquitur.

48 Canidia Albuci. amphibolice posuit. sci- ¹⁵ licet aut Canidia *Albuci filia* uenenum minitatur aut Albuci uenenum. hic enim Albucius ueneno uxorem suam dicitur peremisse. 49 Turius si quid [de] se iudice certes. Gaius Turius hic praetor fuit, quem apud accusatus est a Cicerone Uerres Hortensio ²⁰ defendente. hic dicitur centumuiris dedisse tabulas aliis nigras aliis rubras cerae et adnotasse quas cuique dedisset, ut sciret, a quibus postea pecuniam peteret uel linqueret. nam omnes corruperat. 51 sic collige mecum: sic quem ad modum haec res na- ²⁵ turaliter hominibus data sit audi. 53 Scaeuae uiuacem crede nepoti. ironicos dictum totum hoc.

56 sed mala tollet anum uitiatō melle cicuta. hoc *παρὰ προσδοκίαν* dixit. Scaeuā autem matrem suam ueneno extinxit. et est sensus Ciceronis ³⁰

30 cf. Cic. fragm. orat. Scaur. (A. Peyron) p. 76

1 Aristoxeni *Hauthal* (Com. *Cruquius*): aristoxenis *M* 5
3 p̄eat *M* 7 uenusinis *M* 11 ὥς ἀπόλοιτο *M* 12
hic: luc *M* ὥς: coc *M* 14 quia de nos: queodem *M*,
qui eodem modo ut de 5 15 amphibolice possunt *M* scilicet
(scil.) nos: sed *M* 16 sententiam expleui uenenum imi-
tatur *M* 17 albutius *M* 20 apud quem 5 acusat^{us}
M 22 nigris *M* 26 sceue *M* 27 hironicos *M* 28
male *M* 29 sceuola *M*

pro Scauro Libertus patronam non occidit, sed duobus digitulis gulam oblisit. 62 frigore te feriat id est horrore mortis. 68 famosisque Lupo cooperto uersibus. Rutilium Lupum dicit. 69
 5 populumque tributim: singulas tribus, quia de tribubus † facta. 75 infra Lucilii censum. hoc ait: etsi non sum eorum natalium, quorum Lucilius. constat enim Lucilium *auunculum* maiorem Pompei fuisse. etenim auia Pompei Lucilii soror fuerat. 79 equidem nihil hinc diffindere possum. haec Trebatius. diffingere: legitur diffindere possum. 81 incutiat tibi. quia lege cautum erat, ne quis in quemquam maledicum carmen scriberet. eleganter iuris peritus de lege loquitur. 81 sanctarum:
 15 sacratarum, ut foedus sanciri dicitur. 83 *si quis mala*. aliter Horatius accepit mala pro 'non bona', cum ille famosa uellet intellegi. 86 soluentur risu tabulae. pro: subsellia.

SERMO 2, 2.

20 Quae uirtus et quanta boni sit. in hac ecloga sub persona Ofelli luxuriosos carpit. 4 discite non inter lances: haec omnia discite sed alio tempore, non cum fulgore argenti auocati fueritis. 9 corruptus iudex. sicut iudex pretio corruptus
 25 falsum iudicat, ita animus corruptus uera non peruidet. 11 militia aduetum graecari: aut luxuriari aut Graeco more ludere. 12 molliter. ait studio ipso effici, ne labor sentiatur. 15 sperne cibum uilem. uolo uidere, si potes spernere. 18
 30 latrantem stomachum. mire latrantem pro 'esurientem' ut in sequentibus iratum uentrem. 20 tu

---

 31 sermo 2, 8, 5

2 gylam *M* 3 fereat *M* 6 constat? 8 lucaluculum
M 10 diffidere *M* bis haec *Pauly*: hic *M* 13 maledictum *M* 17 tum *M* 18 subsellia *M* 20 Queuertus *M*
 sit bonis *M* 21 egloga *M* 25 falso? peruidet *nos*: pro-
 uid& *M* 26 egregari *M* 27 utgreco *M* 28 studio ipso
 nos: studium ipsum *M* 29 uole *M*

pulmentaria quaere sudando: per laborem cibum exquire. hoc autem Socrates primus ait, qui, cum in nocte ipsa spatiaetur, interrogatus a quodam cur hoc faceret, respondit Ὅψον συνάγω significans se ideo deambulare ut cibum libenti animo adpeteret. 21 ⁵ albumque neque ostrea. album: pallidum, ut Persius: Albus sede legens *celsa* liquido cum plasmate. 22 peregrina iuuare lagois. auis leporini coloris. 25 uanis rerum quia ueneat. pro: uanis rebus. 25 quia ueneat auro id est pro ¹⁰ magno pretio. 28 cocto num adest honor idem: plumarum scilicet. 29 carne tamen quamuis. τὸ ἐξῆς: carne tamen hac magis illam petere te deceptum inparibus formis, quamuis nihil distet, esto. 30 inparibus formis: inpari magnitudine. 32 ¹⁵ pontisne inter iactatus. quidam Propontias insulas acceperunt, male. pontes enim Tiberini dicti. 35 uideo quo pertinet ergo. si magnitudinem laudas, cur immensos lupos non adpetis? 36 *proceros odisse lupos et reliqua. sic magnum adpetit* ²⁰ mullum, ut lupos prolixos in conparationem eius oderit, quia promisce grandes nascuntur. 37 his: mullis scilicet. 38 ieiunus raro stomachus. sensus: rare ieiunus inuenitur, qui contemnat res uulgares. 40 at uos praesentes Austri. bene 'prae- ²⁵ sentes', sicut deos praesentes † quim uocare dicitur. 44 atque acidas mauult inulas. inula dicitur herba, quae incocta aceto conditur et fastidium decutit. 47 Galloni praeconis erat acipensere

7 Persius 1, 16

2 exquere *M* in noctem usque § 4 CINΔΓΩ *M*,
 xvayā? 6 pauidum *M* 8 lagonis *M* 10 prouarus *M*
 13 hanc *M* 15 inparia *M* 15 sch. u. 32 ante sch. u. 29
 est in *M* 16 actatus *M* Pontias § 18 uide *M* 20 in
 tantum adpetis *uulgo addunt* 21 multum *M* oderis § 22
 quia nos: qua *M* 23 raris *M* 24 ieiunus: animus *M*
 26 qui inuocare dicitur? 27 accidas mala uult *M* 28
 discutit?

mensa. Gallonius hic est qui primus acipenserem conuiuis adposuit. 48 infamis quid tum. figura nota apud Horatium transeundi ad aliam rem ita tamen ut intellegatur ab acipensere *transire* ad rhombum. ut: Caecubum et prelo domitam Calenotum bibes uuam. mea nec Falernae temperant uites. 50 donec uos uictor docuit. Plotius Plancus praetorius. uictor: legitur et auctor. 50 *donec uos*..ergo si quis *nunc* mergos suauis edixerit assos. Rufus praetorius instituisse traditur, ut ciconiarum pulli manducarentur. isque cum repulsam praeturae tulisset, tale epigramma meruit:

Ciconiarum Rufus iste conditor,
Hic e duobus elegantior Plancis
15 Suffragiorum puncta non tulit septem.
Ciconiarum populus ultus est mortem.

53 Sordidus a tenui. in sordidos incipit haec ecloga. 55 Auidienus. hic nimium parcus sed diues fuit. et est sensus:..[uano luxuriam. ex altera
20 auaritiam imminere]. 60 ille repotia. repotia dicebatur dies post nuptias. 62 non parcus aceti. *παρὰ προσδοκίαν*. 64.. hac canis aiunt, hac lupus urguet. per lupum et canem significat ex una parte luxuriam ex altera auaritiam imminere. 65 qua non
25 offendat sordibus. sensus: uita beata erit, quae sordes excesserit. 66 in neutram partem cultus

5 od. 1, 20, 9   13 cf. Catull ed. L. Müller p. 94

1 gallonis *M* accipiens est conuiuis *M* 3 transeundo
M 4 accipense. readrombum *M*, transire *addidi* 5 cecubum. & proelo domita. caleno tu *M*, tum nos, quod ea, quae Porph. de figura in transeundo dicit, ad hanc particulam pertinere uidentur 6 eanecfalerno *M* 7 plocius *M*
11 idque *M* itaque? 12 praeturae nos: preturam *M* tali *M* 14 hic e nos cum *M* (ita ut ei Plotius Plancus Rufus nomen fuerit): hic est *ς* 17 haec non uidentur *Pphnis* esse
18 egloga *M* 19 haec uerba ex sch. u. 64 illata mihi uidentur atque scholion u. 55 excidissee 20 reportia *M* bis
21 parcus non *M* 22 lemma et prouerbialiter addenda uidentur ac lupus *M* 24 altera nos ex superioribus: illa *M* alia *ς*

miser. cultus τῶν μέσων est, unde et alibi Qui
feros cultus hominum; Uergilius: Cultus, *agri-*
colae, fructusque feros mollite colendo; Gaius
Sallustius: Atque ipse cultu rei. 67 Albuci
senis. hic est Albucius, qui et auarus et elegans ⁵
conuiuiorum apparator est habitus in seruos saeuus,
qui ob cupiditatem nimiam habendi alienam uxorem
suam ueneno necauit. 70 accipe nunc uictus te-
nuis quae. dicit quae bona conferat tenuis uictus,
quae mala copiosus. 77 cena de surgat dubia: ¹⁰
lauta, sicut Terentius in Phormione: Cena dubia
apponitur. 79 diuinæ particulam auræ. † te
id est animum dicit. sic et Uergilius: Aetherium
sensum atque auræ simplicis ignem. 80 alter
ubi dicto citius. ait: is uero, qui citius conquiescit ¹⁵
nec diu uigilat ob longam cenam. 80 curata so-
pori membra dedit: cibo modeste fota. 81 uegetus
praescripta ad munia surgit: is, qui dicto citius
membra quieti dedit, ualens ad sua officia surgit. 82
hic tamen ad melius. melius lautius significat. 82 ²⁰
quondam de futuro ut Uergilius: Nec Romula
quondam ullo se tantum tellus iactabit alumno
et alibi: [Ast ubi digressum Siculae te admo-
uerit. v.]. 86 tibi quidnam accedet ad istam.
hoc ait: licet uelis ad istas tuas delicias adicere, pro- ²⁵
fecto non possis; tantæ sunt enim, ut addi eis nihil
possit. 89 rancidum aprum antiqui laudabant.
ἀντὶ τοῦ: dum seruatur rancidum factum. 94 quæ

1 od. 1, 10, 2 2 Uerg. Georg. 2, 36 4 fragm. hist. inc.
47 (Kritz) 11 u. 342 13 Aen. 6, 743 21 Aen. 6, 874
23 Aen. 3, 410

1 ME·CMN· M 3 molite calendo M Gaius: g. M 4 cultus
5 5 albutius M 6 saeuus M 11 terrentius in formione M 12
te id est om. 5 13 uergilius. &herium M 15 tocius M titius
M 16 caenam M curata M 18 dicito citius M 22 tan-
tur M 23 cum neque in 410. uersu quondam sit et in 414.
uersu ad tempus praeteritum pertineat, haec uerba delenda
uidentur siculae admomerint, in sec. in v corr., M 25 di-
licias M 26 eis com. Cruq.: es M 27 ati. qui M

carmine gratior aurem occupat. hoc Antisthenes dixisse traditur. is enim cum uidisset adulescentem luxuriosum acroamatibus deditum, ait: miserum te, adulescens, qui nunquam audisti summum acroama id est laudem tuam. 97 te tibi iniquum: ineptum.

99 as laquei pretium. Plautus in Pseudulo: Sed quid ea drachma facere uis? — Restim uolo mihi emere .. qui me faciam pendulum. 99 iure inquit Trauius istis. Trauius 10 pauper sed luxuriosus fuit. uerum in sequenti uestigalia quod ait, reditus priuatos significat, cum tamen publicos tantum alii posuerint. 103 cur eget indignus. sensus: cur te diuite aliquis pauper est? 106 uni nimirum recte tibi semper erunt res. 15 sensus: parcendo prospicis, ne umquam tibi desit, † qđegenterepi. contingere tibi non possit. 108 ad casus dubios fidet sibi certius. hoc ait: quis magis uidetur tutus aduersum fortunae incommoda, utrum qui lautis epulis semper usus est an qui simplici uictu? 20 plurius adsuerit pro: adsuefecerit. 112 quo magis his credas. bene quasi persuaserit iam. 116 edi luce profesta id est: non sacra. 123 post hoc ludus erat. si quando libere potare uolebant antiqui id est sine archiposia, 25 dicebant se magistram facere culpam. 124 ac uenerata Ceres: rogata deinde Ceres, ut perseueraret in fructibus ita ut se ostenderat, tristitiam explicuit uino. et uenerata passiuam significationem posuit, ut Uergilius: Cursusque dabit uenerata secundos. 127 30 uos o pueri nituistis ut huc nouus incola. Um-

6 Pseud. 1, 1, 86   28 Aen. 3, 460

3 luxuriosum *M*   4 auditis *M*   5 te: re *M*   6 laque
M platus et quadracma *M*   7 restim memere *M*   8 post emere
Plautus: quam ob rem? faciem. pendulum *M*, faciam pen-
silem *codd.* *Plauti*   10 pauper sed *Hauthal*: pauperis & *M*
14 tres *M*   15 parendo prospicis *M*   16 quod egente re
publica &   20 adsue fecit *M*   21 hic *M*   22 edulce profesta
M   30 puri institutis *M*

breuus. nouus, mora; deinde: incola uenit. non
 nim dominus talis est. in superioribus: Quid tu?
 nullane habes uitia? Immo alia et fortasse
 minora. 131 aut uafri inscitia iuris. uafri:
 astuti iuris. 136 fortiaque aduersis pro: fortes
 estote aduersum fortunae incommoda.

SERMO 2, 3.

Sic raro scribis ut toto non quater anno.
 in hac introducit Damasippum corripientem se tam-
 quam desidiosum. 3 iratus tibi quod uini somni- 10
 que benignus. ipse sibi iratus, quod uino somno-
 que indulgeat. 7 culpantur frus. frustra: quia
 non mereantur. 8 iratis natus paries. incerare
 parietes soliti erant poetae et ibi scribere, si quid noctu
 in mentem uenisset. 13 inuidiam placare paras. 15
 sensus: si uirtutem reliqueris propter inuidiam, inci-
 pies contemni. nam ita est natura hominum, ut po-
 tentioribus inuideant humiliores spernant. 17 uerum
 ob consilium donent tonsores. iocatur in barba-
 tum. 18 postquam omnis res mea Ianum. hoc 20
 ideo quia omnes ad Ianum in basilica consistebant
 generatores. 19 ad medium fracta est. fracta
 est: minuta est. 21 quo uaffer ille. uaffer: astu-
 tus. 21 lauisset Sisyphus aere. per hoc signi-
 ficat Corinthiorum uasorum se amatorem fuisse. 25 25
 ande frequentia Mercuriale inposuere mihi.
 Mercurialem quasi lucrosam, quia Coctio appellabatur.
 omnes enim coctiones lucro student. item compita

2 serm. 1, 3, 19

1 mora cf. Diomedis a. gram. p. 438, 13 Keil 2 enim
 addidi; nisi forte cum & interpungendum est: uenit, non domi-
 nus. talis est (sc. sensus) in . . . 3 post alia Porph. moram
 mihi uidetur statuisset 4 fafri inscitia M fafri astuti iuris
 a l. m. 2 in M 8 scribes M 9 hac ecloga & 10 uisi M
 iratus M 15 placere M 22 medium facta M 24 sysyphus.
 aeree M 25 uasorem M 26 mercuriale l supra & scr. M
 27 cotio, c supra t scr., et cotiones M

sunt loca, in quae multae viae competunt. 29 tra-
 iecto lateris. proprie. ita enim medici dicunt *μετα-*
λαμβάνει θώρακα. 30 hic cum fit pugil. pugilem
 posuit pro phrenetico. 31 dum ne quid simile
 5 huic. sensus: dum ne et tu tundere me incipias.
 32 frustrere insanis: quia Stoici omnes homines in-
 sanos et stultos esse dicunt excepto sapiente. Ster-
 tinus autem unus e Stoicis fuit. 35 iussit sapien-
 tem pascere barbam. sapientem non quasi ipsum
 10 sapientem, sed barbam sapientem iussit me pascere
 id est nutrire. 36 atque a Fabricio n. t. p. r.
 pons dicitur, qui est insulae illius, quae in medio Ti-
 beri posita est, ideo Fabricius, quia a Fabricio factus.
 38 in flumen dexter stetit. dexter aut dextera
 15 parte aut bono omine. et Uergilius sic Et sidera
 caelo dextra feras et Persius: Dextro Hercule pro:
 bono. 41 primum nam inquiram. ostendit, quid
 sit furor ut Lucilius ** 53 qui te deridet cau-
 dam trahat: ut pecus id est stultus; aut ex con-
 20 suetudine puerorum sumptum est pro: derideatur. so-
 lent enim pueri deridentes nescientibus *quid* suspendere,
 ut uelut pecus caudam trahant. 56 alterum et huic
 uarum. uarum diuersum ac distortum ac per hoc a re
 diuersum. 57 amica mater honesta soror. me-
 25 lius est sic accipi 'amica mater', ut sit ex Graeco
 tractum *φίλη μήτηρ*, quam per se 'amica', per
 se deinde 'mater', quia mentionem uxoris facit in
 sequentibus. 60 non magis audierit quam Fu-
 flius ebrius olim. hic Fufius Phocaeus tragoedia-
 30 rum actor fuit. qui cum uellet Ilionam dormientem
 exprimere, ut ad filii Polydori exurgeret uocem, in
 scena obdormiit. et edormit pro praeterito accipi,

15 Aen. 4, 578. 16 Pers. 2, 11 18 Lucil. incert. 104

4 fen&ico M 5 ne: in M 12 insula M quem medium
 tiberim M 15 homine M celo M 20 sumptus et de-
 rid&ur M, derideatur nos 21 suppendere M 22 trahat
 M 25 si M grego M 26 MNTHP M 29 focaeus M
 31 Deiphili scribendum fuisse monuit Heindorf exurg&R& M
 32 scenā M

non praesenti debet. 60 non magis audierit . .
mater, te appello: hoc uersu clamitabant, qui est Pa-
 nuuii: Mater, te adpello; tu, quae curam somno
 suspensam leuas. 61 Catienis mille ducentis.
 Catienis: cantoribus a Catieno nobili cantatore dictis. 5
 69 scribe decem a Nerio. quidam 'Anerio'
 ἄν' ἐν legunt. uerum et hic et Cicuta iuris studiosi
 fuerunt, quos quasi auaros tangit. sensus: pecunia a
 feneratori accepta lege decem tabularum, quas Nerio
 instituit, et alijs centum, quas Perellius Cicuta auaris- 10
 simus, consignatores frustrabitur. 69 scribe decem
 a Nerio. iuris uerbo 'scribere' est mutuum 'sumere',
 'rescribere': restituere. 72 cum rapies in ius
 malis ridentem alienis. Graecus est sensus οἱ
 δ' ἡδὴ γνάθοισι γελοίων ἀλλοτρίοισι, quod si- 15
 gnificat: si in ius rapere coeperis, non ex animo ride-
 bit. 73 fiet aper modo auis modo saxum. et
 Vergilius: Fiet enim subito sus horridus. 75
 mihi crede Perelli. Perellius fenerator fuit et iuris
 peritus. et *quod* ait putidius, magis, inquit, insanus 20
 est. et dictantis pro: dantis; est enim sensus: id
 credentis, quod recepturus non est. 76 rescribere:
 addere. 77 atque togam iubeo componere
 quisquis ambitione. sensus: iubeo audire et ad
 praecepta nostra auaros intentos esse bene tectos. 25
 nam qui dissoluto pallio audiunt, negligentes iudican-
 tur et minime ad uirtutis honorem accensi. ideo ait

2 Pac. Iliona IV (Ribbeck) 14 Odys. 20, 347 18 Georg.
 4, 407

1 presentia dedit *M* 2 lemma addidi pacuum *M* 3
 apollotu que coram *M* tu ad surge et sepeli natum referendum
 uidetur. coeram? 4 caciensis *M* bis 5 catieno *M* cantore
 ; 7 ΥΦΗΝ. *M* 8 pecuniam . . acceptam *M* 10 alius *M*
 13 resscribere *M* 14 ΟΔΕΓΝΔ ΘΟΙCΙΓ ΕΛΩΝΔΛΛΟΤΡΙΟΙC
M quod uulgo non mutant 16 ridebebit *M* 17 sch. u. 73
 uite sch. u. 72 est in *M* 17 fict *M* 18 fit *M* 19 parelli
 parellius *M* 20 quod addidi 22 glossa u. 76 delenda uide-
 tur coll. sch. u. 69 resscribere *M* 27 accessi *M* accensi ad
 uirtutis amorem Acr.

togam iubeo componere, quia hi diligentius audiunt, qui cultu concinni sunt. allegoricos totum. 83 nescio an Anticyram. Anticyra oppidum insula hoc nomine, sicut Claranus testatur, in quibus elleborum plurimum nascitur. et alibi Nauiget Anticyram. et est Propontidis insula. 84 heredes Staberii summam incidere. Staberius homo auarissimus fuit. eo usque magnitudine pecuniae delectatus est, ut, cum finem uitae intellexisset, [et] testamento ita inscriberet, ut heredes sui sepulcro eius insculperent, quis quantum in partem sumpserit. quod si in aliquo mentiti essent, dampnationis nomine parcentum gladiatorum populo exhiberent et epulum Arrii uoluntatem, qui luxuriosus fuit. dampnati pro adducti. 94 ipse uideretur sibi. nequior pro luxuriosior ut et supra Illum aut [et] nequitie 97 clarus erit iustus fortis sapiens. haec ironicos dixit. 100 Graecus Aristippus. uult hunc Aristippum insanum uideri, qui pecuniam, cuius 20 usus esset necessarius, abiecerit. 103 nihil agere exemplum litem quod lite resoluit. sensus est: exemplum, quod in se quaestionem et litem habere non est uerum. intellego, inquit, me contraria exemplum posuisse. quoniam argumentatus non erat, uter 25 his insanus esset, nunc ait se probaturum. 141 quod splendida bilis. κατὰ ἀντίφασιν 'atra' uel 'flaua'. 142 pauper Opimius. sic dicitur Magna inter opes inops et hac figura dictum est quod diu opum pro 'opibus'. 143 qui Ueientanum. pe-

5 infra u. 166 16 serm. 2, 2, 131 27 od. 3, 16, 28
28 Uerg. Aen. 2, 22

4 cf. O. Jahn Mus. Rhen. 9 (1854), 627 6 her
M 9 uitae adesse § 11 quantum quisque § patrem
14 dampnati pro adducti in M sunt post exhibere
glossa transposita cetera iunxi. 15 uidetur M 16 illi
M 17 iustus M 18 ironicos M 19 aristippum M
conuissus esset M, cuius usus est P. Daniel, cum usus esset
Paulus 21 litem M is est nos: idem M est: idem § 25
§ in 1 corr., M 26 uilis M 27 opimus M 28 est quia
29 Ueientanum M

simum uinum *in* Ueienti nascitur. et Persius: Ueientanumque rubellum. 153 deficient inopem sic ait, ut inopia aliquem defecisse dicimus. et Uergilius: Tuque o dubiis ne defice rebus. 158 quisnam igitur sanus. incipit de Stoicis disputare. 5

161 Craterum dixisse putato. Craterus nobilis medicus Augusti temporibus fuit. de hoc Persius: Quid opus Cratero magnos promittere montes. 163 morbo temptentur acuto. Graece *ὁξὺ πάθος*. 166 quid enim differt Baratrone. 10 Baratro luxuriosus. uerum quidam legunt barathro, ut ueniat a nominatio barathrum. 168 Seruius Oppidius Canusi duo praedia diues *antiquo censu*: hoc est: paruo censu diues. 175 tu ne sequerere Cicutam: ne tu luxuriosus, tu auarus euade- 15 res. Nomentanus enim luxuriosus, Cicuta auarus.

181 is intestabilis et sacer esto. antiqui eos, quos in testimonium nolebant admitti, intestabiles uocabant, scilicet quorum testimonium malum et exsecrandum esset. 182 in cicere atque faba. anti- 20 qui aediles huius modi res populo Floralibus spangebant. inde et Persius: Uigila et ciceringere large rixanti populo. pauperes enim fuerunt.

187 ne quis humasse uelit. adnotandum, quod dialogicon fecit. introduxit enim quendam altercantem 25 cum Agamemnone, ut doceret saniores esse eos qui insani uidentur, his quos sanos putamus. dogma autem Stoicorum quoddam *πραγματικόν*, quo continetur omnes homines insanos esse. 188 rex sum nihil ultra.

1 Pers. 5, 147

3 Aen. 6, 194

7 Pers. 3, 65

1 Ueienti *nos*: ueiento, o *in ras.*, *M* uegentanum *M o om. M* 12 barathrum *nos*: barathrus *M* 14 hoc *nos*: hic *M* dicens *M* 15 citam *M* tu . . tu *nos*: aut . . aut *M*

18 testimonium nolebant admitti *auct. comm. Cruquii*: testamto nolebant dimitti *M*, testamento nolebant admitti *g* 20 cicera *M* 21 ediles huius *M* 23 large *Persius*: uulgo *M* 24 uell& *M* 25 dialogi confecit *M*: dialogum fecit uel confecit *g* 26 agamemnon *M* seniores *M* 28 continetur *M*

per hoc illud prouerbium uult interpretari *μωρῷ καὶ βασιλεὶ νόμος ἄγραφος*. 191 di tibi dent capta classem deducere Troia. Homericum est:

Ἦν τιν' ἄνθεοι δότεν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
ἐκπέρσαι Πριάμοιο πόλιν εὖ δ' οἰκαδ' ἱκέσθαι.

196 per quem tot iuuenes patrio. Troiani scilicet. 197 mille ouium insanus. ut duo milia hominum dicimus. 201 quorum insanus quid enim. inter quos, inquit, insanus est? utrum inter
10 luxuriosos et auaros an inter ambitiosos? 204 aut ipsum uiolauit Ulixen. ipsum subaudiamus: inimicum suum. 208 qui species alias ueri scelerisque: qui concipit animo suspiciones falsas et uera
- non uidet, is demens est. 212 ob titulos committis inanis. subaudiendum: non est insanus. 217
interdicto huic omne adimat ius. insani solent accipere a praetore curatores bonorum suorum, ita ut illis uti non liceat nisi ad arbitrium alienum, scilicet ne perdant. 222 quem cepit uitrea fama: aut
20 fragilis aut splendida. 224 nunc age luxuriam et Nomentanum. nunc luxuriosos insanos probat supra auaros et ambitiosos. 228 ac Tusci turba impia uici. lenones dicit. ibi enim commanent
Tusci dicitur uicus, qua itur ad Uelabrum, ubi harum rerum mercatores id est unguentarii consistunt
25 turba impia, quia in patriam Tusci redire noluerunt

229 cum scurris fartor nunc auium, alias nomenclator. 233 responderit aequos. ironicos. 238 nocte citata. legitur et uocata. 239 filius
30 Aesopi detractam ex aure Metellae. Aesopus tragicus magnas opes M. Aesopo filio luxurioso reliquit. hic cum uellet patrimonium animo euincere

4 Il. 1, 18

4 ὙΜΕΙΝ· et ο·ΛΙΜ·ΤΙΔ· et ΕΚΤΕΡ·CETIPIΔ· ΜΟΙΟΠΟ· Α
εΙΤΙΟΙΚΔΔ M 6 per quem M 7 sanus M 11 subaudiamus
nos: subaudimus M 12 scelerisque M 13 suspiciones M
14 committit M 25 id est unguentarii delenda uidentur
hironicos M

dicatur decies sestertium concupisse una hora absumere
atque ita bacas detractas uxori Metellae in aceto di-
luisse. de hoc Maeuius poeta scribit, de quo Uer-
gilius: *Amet tua carmina Maeui.* 240 scilicet
ut deciens solidum absorberet aceto. solidum: 5
integrum. 244 et amore gemellum pro: gemel-
lorum. 245 inpenso prandere coemptas. in-
penso pro magno posuit. 246 quorsum abeant
sani. quorsum: in quam partem discedant. 247
de amatoribus. 247 aedificare casas. haec omnia 10
infantes faciunt. 248 ludere par inpar. uni duo.

249 amentia uerset: alio nomine amentiam
suam appellet. 250 si puerilius his ratio esse.
si optinere potuerit puerilius esse amare quam ludere
puerili ratione † editam esset id est amentiam suam 15
tum excuset. 254 mutatus Polemon. Polemon
fuit Atheniensis iuuenis luxuriosus et perditus. qui
cum comisabundus incederet per urbem, audisse
fertur e proximo Xenocratis uocem disputantis. deinde
introisse ad deridendum, ut erat coronatus unguenta- 20
tusque. quo uiso senex perseuerauit et inuectus in
luxuriam coegit Polemonem paenitere sui et coronas
abicere sumptoque philosophi habitu tantus uir postea
fuit, ut dignus existimatus sit, qui Xenocrati succe-
deret. 255 fasciolas cubital focalia. aut alle- 25
goricos tamquam de aegro haec aut quia solent aman-
tes talia insignia gestare, ut mulierculis placeant.

262 nec nunc cum me uocet ultro. totus hic
locus de Eunucho Terentii est. 272 quid cum
Picenis excerptens. solent amantes semina ex malis 30

3 Buc. 3, 90   29 Eun. 1

2 deluisse *M*   3 de quo etc. haec parum apta sententia
fort. illata est ex *Epo.* 10, 1   5 absorder & *M*   9 insan & *M*
10 de amatoribus hic posui: post. sch. u. 245 est in *M*,
om. 5   11 dui *M* uni dui fort. erat sermonis uulgaris rustici-
que   12 *Porph.* uerset insequentibus iunxit   13 bis . . ess & *M*
15 ratione, id tamen uerset id est nos   18 com *M*   21
que om. *M*   22 luxurium *M*   24 socrati *M*   29 euncho *M*
qui *M*   30 exerc & *M*

orbiculatis duobus primis compressa digitis mittere in cameram, uelut augurantes, si cameram contigerint, posse sperari ad effectum duci, quod animo conceperunt. 274 quid cum balba feris annoso uerba
 5 palato: quid, cum per delicias balbutire adfectas senex et puerilia imitaris? 276 atque ignem gladio. *Πυθαγορικὸν* est *Πῦρ μαχαίρα μὴ χαλεβεῖν*. 277 cum praecipitat se cerritus fuit. cerritus: furiosus. commotae mentis id
 10 est insanus. 281 libertinus erat qui circum compita. hic incipit de superstitionis et religiosi loqui. 281 qui circum compita siccus. ab Augusto enim lares id est dii domestici in compitis positi sunt et libertini sacerdotes dati, qui Augustales appellati sunt. 284 sanus utrisque auribus atque
 15 oculis mentem nisi litigiosus. quia hi qui uendunt mancipia solent hoc adicere sanum corpore et animo putes. hunc supersticiosum negat sanae mentis fuisse et dicit allegorice sanum esse omnem
 20 corpore. 285 nisi litigiosus dominus exciperet id est: interposita fide adseueraret. 287 Chrysippus ponit. hoc ait: eius modi stultorum copiam et multitudinem Chrysippus philosophus inter Menenios haberi dicit. Menenius autem fuit illis temporibus in
 25 sanus. uel certe plebeios uult uideri a Menenio, qui senatum et populum in gratiam reduxit. sed Menenium melius furiosum accipimus uel potius stultum unde Meneniae stultitiae uel ineptiae. et mire fecundam gentem stultorum ait id est multiplicem. Chry

1 sorbiculatis *M* compressa nos: compressare *M*, compressare . . et uel compressa *g* 5 qui *M* balbutire *M*

7 *ΜΑΧΕΡΗ* *M* cf. *Gesta Romanorum* c. 34 10 insanos o m. r. in v corr., *M* 10 liburtinus *M* 18 putes hic posui post 20 corpore est in *M*, animo, hunc . . corpore putes *g* 22 modo *M* 23 maenios et maenius *M* 25 plebeios nos: plebeius *M* cf. *Liuium* 2, 32 placuit ad plebem mitti Menenium Agrippam . . quod inde oriundus erat, plebi carum

25 memo *M* 28 menie, ne s. l. m. r., *M* uerba et mire . . stoicus fuit hic posui: post 26 reduxit sunt in *M* *g* 29 mentem *M*

sippus Stoicus fuit. 290 illo mane die quo tu indicis: die Iouis. 296 sapientum octauus amico, quia Graeci septem sapientes dicunt, quibus hunc addit.

Ἐπὶ σοφοὶ χαίροτε, τὸν ὄγδοον ὥστε Κόροιβον
οὐ συναριθμεύμεν.

299 discet pendentia tergo. hoc ideo, quia Aesopus tradit homines duas manticas habere, unam ante se, aliam retro. in priorem aliena uitia mittimus, ideo et uidemus facile; in posteriorem nostra, quae abscondimus et uidere nolumus. hoc Catullus meminit 10 Uidemus manticae quod in tergo est. ait et Persius: Spectatur mantica tergo. 300 post damnum sic uendas omnia pluris. bene, quia ille bonis suis uenditis philosophari coepit; et dicit hoc Damasippo. 302 insanire putas. interrogatiue 15 dicit. 308 hoc est longos imitaris. longos diuites significat. 310 rides Turbonis in armis. Turbo gladiator fuit paruo corpore, sed animosus in pugna. quid rides, si Turbo cum longioribus certat, cum tu te diuitibus compares? et fuit Threx 20 Turbo. 312 te quoque uerum est. uerum est pro: aequum est. et Uergilius: Me uerius unum pro uobis foedus l. e. f. 316 belua cognatos eliserit. adnotandum, quod hoc loco cognatos pro fratribus posuit id est secum natos id est congen- 25 ratos. 317 num tantum sufflans. adnotandum tantum pro 'tam' positum id est: tam magna. 321 adde poemata nunc. sensus: adde illud, quod poeta es, id est: praeter reliquum errorem poetarum

4 Callim. fr. 307   6 Phaedrus 4, 9   10 Catull. 18, 21
12 Pers. 4, 24   22 Aen. 12, 694

2 octauos *M*   4 sic constituit uersus O. Jahn, (*Hermes* II p. 249) ex *Suida* Κόροιβος 'Τὸν ὄγδοον ὥστε Κόροιβον':
ΕΠΤΑΣΟΦΟΙΧΑΙΡΕΤΑΙΤΟΝΟΥΚΑΓΑΘΟΝΟΠΙΚΟΡΥΒΟΝΟΥCΥΝΑ-
ΡΙΜΕΟΝΕΝ *M*   7 mandicas *M*   8 priore *M*   10 Catullus
cod. *P. Danielis*: tallimus (m *expuncta*) *M*   19 turba *M*   20
comparares *M*   23 belba *M*   24 eliserit *M*   25 fratri-
bus cod. 2: filius *M*   26 tantum: tandem *M* bis   28 adte
M   29 poetam iure *M*, more nos

more insanis. et usus est uulgari prouerbio oleum in incendium. 322 sanus facis et tu [non dico inquit sanus] non dico horrendam rabiem: ut tibi parcam, non dico poeticam rabiem esse. 326 o maior tandem parcas insane minori. uehementer furiose ne te tuis uitiis redde, quibus te liberatum dicis. cum superior insanus sis, parce minori insano.

SERMO 2, 4.

Catium interrogat cenarum auctorem cenae praecepta. unde et quo Catius. Catius Epicureus fuit, qui scripsit quattuor libros de rerum natura et de summo bono. sub eius nomine quo modo in proxima Stoicos, ita in hac Epicureos inrisurus est, qui dicunt summum bonum *ἡδονήν*, sed rerum honestarum; unde Stoici hanc gulae et corporis libidinem criminantes aiunt *τὴν ἀταραξίαν τῆς ψυχῆς* hoc est nihil timere nec cupere summum bonum esse. unde Uarro dicit *λογوماχίαν* inter illos esse. ergo Catium interrogat philosophum Epicureum de cenarum ordinatione et uoluptate, quia Epicurei summum bonum uoluptatem dicunt. 2 ponere signa nouis. ponere: conscribere, consignare noua praecepta. 3 Anyti reum Socratem significat, quem Anytus accusauit et Meletus quod iuraret *μὰ τὸν κύνα καὶ μὰ τὸν χῆνα*, quod ostendebat deum omnibus animalibus iunctum. huic quoque obiecerant et stupra puerorum et quod noua prodigia pro diis haberet, quae nulla maiorum religionum meminisset. 6 quod si interciderit tibi nunc aliquid. interciderit pro: exciderit. 7 siue est

1 sanis *M* 2 *delere malui quam scribere*: non dico, inquit, insanis 4 poedicam *M* 6 ne *addidi*, quidam reddidit scripserunt 9 haec delenda uidentur, cum repugnent inferioribus Catius Epicureus etc. 10 epicurus *M. fort. hic est infra Epicurius* 15 gule *M* criminantes aiunt nos criminantur *M* 16 *ἀταραξίαν* *M* Porph. *ἀταραξίαν* Epicureorum et *ἀπαθίαν* Stoicorum miscuisse uidetur 17 barro *M* 19 epicurum et 20 epicuri *M* 22 sch. u. 3 post sch. u. 12 est in *M* 23 meletes *M*

naturae hoc siue artis: siue e morali siue naturali philosophia descendit uel siue doctrina siue ingenio. ironia. 10 ede hominis nomen: praeceptoris tui.

12 longa quibus facies ouis erit. bene ab initio cenae. alibi ideo ait Ab ouo usque ad mala. 5

14 ponere. namque marem: apponere aut existimare. 14 cohibent callosa uitellum. uitellum. oui pars media. et nota, quod, cum hic masculino genere dicat, alibi feminino sic Quatenus ima petit uoluens aliena uitellus. et anaphora ad pul- 10 lum. 20 pratensibus optima fungis *natura est; aliis male creditur*: propter uenenum. dulces sunt enim de prato. 28 mitulus et uiles pellent. mitulus piscis uel concha maris. 29 non sine Co- uinum a Co insula. 29 breuis herba. significat 15

'non diu uigens', ut Uergilius * * Breue lilium. 30 implent conchylia lunae. dicuntur enim crescente luna impleri, minui decrescente. 32 Lucrina peloris. non dicit 'melior est Lucrina peloris quam murex Baianus', sed dicit † quam murex Baianus me- 20

lior peloris, sed ita Lucrina peloris est melior muricibus. 34 pectinibus patulis. natura patulis, ut Uergilius: Patulae sub tegmine fagi. 37 piscis auerrere mensa. mensam piscatoriam dicit. auerrere: abstrahere, auferre. 39 languidus in cubi- 25 tum iam se conuiua reponit id est: qui iam ebrius iterum eorum sapore inductus cenare uelit. ut alibi Et cubito remanete presso. 41 carnem uitantes inertem. pinguem. 43 non semper edulis.

5 serm. 1, 3, 6   9 serm. 2, 4, 57   16 Hor. od. 1, 36,
16   23 Buc. 1, 1   28 od. 1, 27, 8

1 siue moralis siue naturalis *M*; siue e rationali siue naturali *Pauly*   3 ἰσχυρία *M*   4 bene <ab ouis incepit id est> ab initio cenae *secundum Acronem scribam*   6 morem *M*
9 petunt *M*   10 est & anafora *M*   14 maris *Hauthal*: magis *M*   15 herba: supra *M*   17 conchylia *M*   20 ante ed dicit *deletum* 'melior' (r in s correcte) in *M*   sed dicit, 'melior peloris quam murex', sed ita 'Lucrina peloris est melior murice Baiano', nos   28 remanente *M*   carmen *M*

edulis: quas edere uelis. capreas pro aedis. et est amphibolia: aut 'non semper summittit' aut 'non semper edulis'. 44 fecundi leporis sapiens. fecundum leporem ait ideo, quia semper praegnans dicitur. sapiens hic a sapore, non a sapientia. 47 crustula promit. opus dulciarii. 51 Massica si caelo suppones: quae cras poturus es. et ostendit actionis genus. 53 odor neruis inimicus: quia si immaturum fuerit, neruis nocet. 54 lino uitata saporem: per saccum colata. 59 lactuca innatat acri. hinc apparet apud ueteres ultimis mensis lactucam dari solitam. 65 pingui miscere mero muriaque. pingui mero: musto. miscere: temperare. 68 Corycioque croco sparsum stetit. aut proprie 'croco' aut pro uino crocum posuit, ut Uergilius: Croceos ut Tmolus odores. 73 et allec. nota, quod allec neutro genere dixit. faecem. condimenti genus sic appellatur. 75 incretum: non cretum. 81 uilibus in scopis in mappis. mappas antiqui dicebant, quae nunc mantelia. Lucilius: Et uelli mappas. et ait: quanto in his exiguus est sumptus, tanto culpandi facilis offensus. 83 lapides uarios. marmora dicit. 95 queam uitae praecepta. ironicos totum.

Hoc quoque Teresia. in hac introduxit Ulixem quaerentem apud inferos a Teresia, quem ad modum possit rem familiarem reparare. hoc fuit apud ueteres

---

16 Georg. 1, 56

21 Lucil. 5, 21

---

4 praegnans *M* 5 sapore, a *ex o a. m. r.*, *M* 6 promunt *M* 7 suppones si caelo *M* es, t *post s erasa*, *M* 9 neruos *M* 11 agri *M* 12 misceri . . murtaque *M* 13 misceri temperari *M* 16 croceus ut molos *M* 17 quod *Pauli add.* 21 lucilias (s *m. 2*) & uellismappas (sn *in m corr. m. 1.*) *M* quanto <magis> . . faciliior & 23 quam *M* 24 hironicos *M* 26 introducit &

moris, ne praesentes suggillarent aut saeculi praesentis lacerarent mores. 8 et genus et uirtus. dicit: tametsi qui sit generosus et fortis, tamen, si rem non habet, uilior est alga. 11 siue aliud prium. prium: priuatum. 14 ante Larem gustet. prius 5 diuiti quam Lari ponas primitias. consuetudo fuit, ut rerum primitias Laribus ponerent. 15 sine gente cruentus. sine gente: ignobilis aut peregrinus. 22 diuitias aerisque ruam. ruam: eruam. 36 contemptum quassa nuce. hoc ex consuetudine. 10 'ne quis tibi minimum quid auferat aut te contempnat.'

39 Canicula findet. pro sole ardentia. 40 infantis statuas. quae fari non possint. 41 Furius hibernas cana niue. hic uersus Furi Bibaculi est. ille enim cum uellet Alpes niuibus plenas 15 describere, ait Iuppiter hibernas cana niue conspuat Alpes. ergo tumidum est et κακόζηλον. 53 quid prima secundo. bene hoc et iuxta ordinem, quia prius testatoris nomen, secundum heredis. 55 plerumque recoctus. recoctus: iterum scriba 20 factus. 56 coruum deludet hiantem captatorque dabit. hoc allegorice posuit ex fabula Aesopi, in qua scriptum est, ut uulpis coruum inluserit, cum eum uidisset caseum ferentem, dicens se esse ab illo meliore uoce et prouocans, ut clamaret. quod cum 25 facere uoluisset, caseum demisit ac perdidit. 82 partita lucellum. ὑποκοριστικῶς lucrum. 83 ut canis a corio numquam absterrebitur uncto. prouerbialiter. 'numquam deerit hoc facere.' 92 stes capite obstipo: tristi ac seuerio. Scaurus 30 'inclinato' dicit. 95 aurem substringe loquaci: loquaci aurem intende, cum loquitur. 98 ser-

22 Babrius 77

1 aut . . lacerarent *m.* 2. in *mg.* *M* 6 portas *M* portes
5 9 aeris quaeruum *M* 18 possunt *ε* 15 niuibus:
nubibus *M* 16 consuit *M* 17 ΚΑΚΟΖΙΑΟΝ *M* 19 se-
cundum *nos*: sic *M* secundo *ε* 22 fabula *M* 25 prouo-
cans *nos*: prouocauit *Mε* 31 loquacem bis *M*

monibus utrem: uelut utrem. 99 cum te seruitio longo hoc est: cum decesserit. 108 siue domus fit emptor. quia lege cautum erat, ne quis agrum uel domum alicuius in testamento donatum 5 donaret, ut uiderentur emisse, nummum dabant, si cui donabatur.

SERMO 2, 6.

Laudat rus et securitatem eius exponit. per quod significat rus se habere et amare. 2 iugis aquae 10 fons: qui cum sit iugis, domui sit proximus. 5 nisi ut propria mihi. propria: firma, ut Uergilius: Propria haec si dona fuissent. 9 denormat agellum. extra modum procedens denormem facit, uel: illum designat et uelut norma posita de- 15 finit. 12 diues amico Hercule. ideo, quia then- sauris praeest. et sunt qui eundem incubonem quo- que esse uelint. unde putant et quod res rustica in tutela sit eius. nam illi sacrificia reddunt rustici, cum iuuenkos domauerint. praeterea etiam traditur 20 fabula, fuisse quendam mercennarium, qui semper Herculem deprecatus sit, ut sibi boni aliquid prae- staret. quem Hercules ad Mercurium duxit et obse- cratus thensaurum fecit ostendi. quo effosso ille eundem agrum, in quo operam mercennariam faciebat, 25 comparauit et labori solito operam dedit; sicque probauit Mercurius quod de eo praedixerat Herculi, nulla re illum posse beatum uiuere, cum in eadem opera etiam post inuentionem thensauri perseuerauit. Per- sius: Dextro Hercule. pupillumue utinam, 30 quem proximus heres Inpello, expungam. quia

12 Aen. 6, 871   28 Pers. 2, 11

1 uelut utrem: uelutrem a m. 2. *M* fort. delenda sunt
3 dominus *M* sit § 6 donabatur nos: donabantur *M* 12
hec *M* 14 illum *H. Stephanus*: illud *M* uelud *M* 15
amicus *M* 17 putant, quod et § unde putant? eo quod nos
22 obsecratur *M* obseratum § 25 prouauit *M* 26 de
eo *Hauthal*: deo *M* mercenarius, quod deus § 30 expungas,
u in ras., *M*

lucri deus est, thesauri dicitur. 16 et in arcem
 ex urbe remoui. belle dixit, uel ut rex in uillula
 mea uelut in arce positus eram, uel ideo quia in
 monte posita est. 18 nec plumbeus Auster id
 est: grauis. 30 tu pulses omne quod obstat. 5
 † pollo ualeas, caue ualeas et similia dictu. 32 et
 melli est non mentiar. pro: iucundum est. 36
 de re communi scribae magna. hoc loco si-
 gnificat se Horatius decuriam habuisse. 46 et quae
 rimosa bene deponuntur in aure id est: ea dice- 10
 bat, quae bene committuntur auribus rimosis, hoc est,
 quae facile proferantur in medium, nihil scilicet de
 secreto habendis. et hoc de Terentiano illo dicto
 sumptum est Plenus rimarum sum, hac atque
 illac perfluo. 55 quid militibus promissa Tri- 15
 quetra. Triquetra praedia: Sicula, quod in tres
 partes id est promunturia diducta † sint et separatas
 uel quadras. 62 ducere sollicitae iucunda ob-
 liuia uitae id est: potare, quia uina sepeliunt omnem
 sollicitudinem. 63 Pythagorae cognata simulque. 20
 ideo ait Pythagorae cognata, quia traditur inflare
 praecordia. quo argumento Pythagoras spiritalem
 adseuerans uelut a cognata abstinebat. Pythagorei
 enim nullo animali aluntur; quos inridet hic. 72
 nec male necne Lepos saltet. Lepos nomen ar- 25
 chimimi, qui eo quod iucunde et molliter et saltaret
 et eloqueretur, sic appellatus est.

SERMO 2, 7.

Iam dudum ausculto. haec per *διάλογον* habet.
 loquitur enim cum seruo Horatius. 4 ut uitale 30

14 Eun. 1, 2, 25

2 uel ut: uelut ζ 3 idem *M* 6 porro *Holder*, ut:
 uolo *nos* 7 melius *M* 10 dicebant *M* 13 habentia ζ ,
iunge: nihil de habendis secreto 17 sit et separata uel quadra
 ζ , in tres partes separatas uel quadras id est promunturia di-
 ducta sit *nos* 18 ducera *M* 29 per *διάλογον* *Hauthal*:
 peridialogon *M* *περίοδον λόγων* *Pauly*

putes. ideo hoc ait, quia ferme citius moriuntur
 serui, qui frugi sunt. 17 mitteret in phimum.
 phimum: quod nos fritillum dicimus, in quo coniectae
 tesseræ agitataeque mittuntur. 25 quod clamas
 5 rectius esse. duas causas inscitiae proposuit, uel
 quia rectum uides et non intellegis, uel quia in de-
 fendendo rectum non es firmus. 28 Romae rus
 optas. et in epistularum primo Romae Tibur amem
 uenturus Tibure Romam. 35 magno blateras
 10 clamore furisque. blateras: latras uel furiose
 clamas. 37 dixerit ille. hoc seruus dicit sed ex
 Horatii persona. 38 duci uentre leuem nasum.
 nasum pro derisore posuit, nidorem pro risu, a quo
 uerbum fit 'renideo'. supino: fastidio. 58 quid
 15 refert uri uirgis. hoc ius in gladiatorem est con-
 stitutum. 64 peccatne superne: quasi superior
 peccat. 72 non sum moechus ais. hic sensus
 est: non es moechus non magis quam ego fur, quia
 ut fur non sim metu, non uoluntate cogor. 95 uel
 20 cum Pausiaca. Pausias pictor nobilis fuit. 97
 aut Placideiani contento. optimi gladiatores
 fuerunt. 102 nihil ego si ducor. sensus: ego
 nihil dicor id est nullius pretii, si libum adpeto. 103
 responsat: ut supra responsare cupidinibus. 104
 25 obsequium uentris mihi. percontatiue legendum.

SERMO 2, 8.

Ut Nasidieni. hanc ad Fundanium scribit. 6
 leni fuit Austro. hoc ideo, quia adfirmant lassam
 carnem apri id est requietam meliorem esse. 8 ra-
 30 pula lactucae. neutro genere dixit pro rapa. 13
 ut Attica uirgo. illas dicit, quas Tullius in Uer-

8 ep. 1, 8, 12   24 u. 85   31 Act. II, 4, 5

2 finum *M* bis   8 taburim uenturus *M*   14 uerbo
M fastidioso?   15 refertur uirgis *M*   17 art *M*   18 non
 magis quam = eadem ratione qua   20 pausius *M*   21
 pacidenam *M*   22 si: se *M*   23 dicor: ducor *M*   24
 responsat addidi. *sch. u.* 103 post *sch. u.* 104 in *M* §

rinis Canephoras ait. 14 fuscus Hydaspes. fuscus colore. 15 Alcon Chium maris expers. quia in Chium uinum marina non additur. inde institutum tradit Uarro, ut delphini circa Liberum pingerentur. 19 nosse laboro. nosse pro: scire. 5

22 Uibidius quos Maecenas adduxerat. quos potest referri ad superiora, potest et ad Seruiliū et Uibidium. 24 absorbere placentas pro: absorbendo. 26 indice monstraret digito. hoc ideo, quia certis nominibus singuli digiti appellantur. 10 et sunt haec nomina: pollex index famosus medicus minimus. 39 inuertunt Allifanis. genus poculi.

47 uerum citra mare nato. Italicum uinum dicit. 54 interea suspensa grauis. quia consuetudo apud antiquos fuit, ut aulaea sub cameras 15 tenderent, ut si quid pulueris caderet ab ipsis exciperetur. 57 nos maius ueriti. ueram ruinam timentes. 61 tolleret: † peritu tolleret. 72 si patinam pede lapsus frangat agaso. seruinomen. ceterum proprie agasones dicuntur, qui equos agunt. 20

86 mazonomo. genus lancis est nunc.

---

1 canoeforas *M* 3 non *del. Heindorf fort. recte* 4
 delfini *M* 5 pingerentur *M* 7 quas potest *M* 9 ab-
 sorbendo *nos*: absorbendam *M* absorbendas *ς* 12 alii fanis
M 18 pro: attolleret *uel* per id: attolleret *nos* 21 nunc
M: magnum *ς* HORATI FLACCI SERMONVM LIBER · II ·
 EXPLICIT INCIP · EPISTULARUM LIB · I · *M*

EPISTULARUM LIBER PRIMUS.

Prima dicte mihi summa dicende camena.
 Flacci epistularum libri titulo tantum dissimiles a
 sermonum sunt. nam et metrum et materia uerborum
 5 et communis adsumptio eadem est. quos operis sui
 ultimos esse ipse testatur Maecenati, cum dicit finire
 se operam uelle et philosophiae malle inseruire. 4
 Ueianus armis. Ueianus nobilis gladiator post
 multas palmas consecratis Herculi Fundano armis suis
 10 in agellum se contulit. cuius exemplo dicit aetatem
 suam et propositum inpedire, ne in scribendis carmi-
 nibus perseueret. 10 et cetera ludicra pono.
 ait se depositis leuibz fomentis animi id est iocis ac
 uersibus transisse ad studium philosophiae et prae-
 15 cepta animo sapientium condere, quae postea in usum
 rectae uitae proferre possit. 13 quo me duce quo
 lare tuter. nulli se sectae addictum ait, sed ex om-
 nibus quidquid optimum sit electurum esse promittit.
 16 et mersor ciuilibz undis. inter Stoicam
 20 et Epicuream iactari se ait et ideo se undis ciuilibz
 mergi dixit, quia Stoici administrationem rei publicae
 probant, Epicurei uoluptatem, unde furtim relabi se
 ad eam ait. 17 rigidusque satelles. bene rigi-
 dus secundum Stoicen. 18 nunc in Aristippi,
 25 quia Aristippus Epicureae princeps. 20 nox longa
 quibus mentitur amica: sicut longa nox est his

---

1 INCIP EPISTULARUN LIB. I. M   2 dicendi M
 3 libru M   4 materia et uerborum communis Pauly 8
 ueianus M bis   15 sapientium animo Hauthal   23 sch. u.
 17 post sch. u. 18 est in M   25 epicuraeae M   longa nox
 M   26 quibz M

qui amicae aduentum falsi expectant, uel qui per diem operantur ut illis dies longus est. 28 non possis oculo quantum contendere. his respondet, qui a studio sapientiae deterrentes negant perfectam sapientiam quemquam adsecutum, dicens contentos nos esse debere quantulocumque adfectu, quo carentes utique deteriores erimus. 36 laudis amore tumes. ait inanis gloriae cupiditatem ut perniciosum uitium expiationibus quibusdam sanari posse; itaque decenter subicit. 'ter pure lecto libello', uelut ad sacrificandum 10 caste ac lotis manibus accedendum putant. 45 impiger extremos curris mercator ad Indos. hoc loco Theognidis uersus imitatus est, qui ait

*Χρὴ πειλὴν φεύγοντα καὶ ἐς βαθυκῆττα πόντον
Φεύγειν καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἡλιβάτων.* 15

49 et circum compita pugna. similitudine admonet, ut a paruis ad maiora bona cupiditates conferamus. 53 o ciues ciues quaerenda pecunia primum est. ad Ianos eos, qui sunt in regione basilicae Pauli, faeneratores consistunt, a quibus uult tamquam a magistris doceri populum, ne quid pluris pecunia habeant. 20 unus enim illic Ianus in summo, alius in imo est, quos haec iuducit monere. 55 haec recinunt iuuenes. recinunt: adsentiuntur et quasi respondent.

62 Roscia dic sodes. lex Roscia est, qua 25 cauetur, ut proximis ab orchestra XIII gradibus spectent, quibus census est SS CCCC. in hoc ergo ait unum quemque elaborare, ut amplius patrimonium habeat, ut in quattuordecim ordinibus sedens propius spectet Puppi poemata. contra pueri lusu cantare 30 solent Réx erit qui récte faciet, qui non faciet

13 Theognis 175

5 adsecuturum? 9 expiationibus Petr. Daniel: expectationib; M ait itaque M 10 ter pure: supere M
11 putant nos: putat M 14 ΦΕΥΓΟΝΤΑΣ M 15 ΦΕΥΓΕΙΝ
M: *φεύγειν* *codd. Theogn. et scriptorum a quibus laudatur*
ΚΥΡΗΝΙΚΑ ΤΗ ΑΒΑΤΩΝ. M 21 pecuniam M 26 orchestra
M 27 *ccc* (c *add. m. rec.*) M 28 elaborare nos: laborare M

nón erit. quam neniam meliorem ait, quia non di-
uitiis sed uirtutibus honor habeatur. haec lex Roscia
equitibus data est, ut in primis XIII gradibus se-
derent eorum ii, qui SS CCCC haberent. 64 et
5 maribus Curiis. mares nunc pro fortissimis posuit.

74 respondit referam quia me uestigia
terrent. ad paradoxa Stoicorum descensum sibi
facit et ostendit, quae sibi populus contraria faciat.
Luciliana sunt haec. fabella ergo Aesopia arguit
10 inter se repugnantiam hominum dicens beluam mul-
torum capitum esse. 82 idem eadem possunt
horam durare. utraque haec a Stoicis dicantur in
insaniam uulgi, primum quod inter se dissideant, deinde
quod a semet ipsis mutant subinde proposita. 94

15 si curatus inaequali tonsore capillos. hoc ait:
rides cum in me uides culpam aut tonsoris aut ue-
stiarum, cum ego mihi ipse contraria facio non rides.

101 insanire putas sollemniam me neque
rides. insaniam illam, quam sustineo, credis mihi
20 sollemnem factu et necessariam esse et ideo non rides.

103 rerum tutela mearum. Maecenati hoc
ait. 108 praecipue sanus nisi cum pituita mo-
lesta est. in nouissimo seueritatem Stoicorum hic
eludit, quasi furtim ad Aristippum relabens. prae-
25 cipue sanus nisi cum pituita molesta est. nisi
cum *νεροδοξία* inpedit.

EPISTULA 1, 2.

Troiani belli scriptorem maxime Lolli. scri-
bens Lollio ait lecto a se poemate Homeri manifestum
30 sibi factum esse, melius exprimi ab eo philosophiae

9 Babrii fab. 95

1 meniam *M* 2 haec lex etc. a *Porphyrione aliena ui-*
dentur 9 luciana *M* afabella *M*, a *deleui* 14 mutant
nos: mutant *M* 15 siccuratus *M* 19 credis *Hauthal*:
credens *M* 20 factu nos: facio *M* facto *Hauthal* 26
νεροδοξία cod. *Petri Danielis*: *ΚΑΙΝΟΔΟΞΙΑ M*

praecepta, quam *ab* optimis eius professionis auctori-
bus Chrysippo et Crantore. in *Iliade* enim ostendit
uita hominum, in *Odyssia* per Ulixis personam uir-
tutes demonstrat. 20 et mores hominum inspe-
xit. *Homerus*: Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, 5
πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη. 27 nos
numerus sumus et fruges consumere nati. eos
qui absint a studio philosophiae ait numerum tantum-
modo explere hominum nec alii ulli rei esse natos,
quam ut fruges et cibos consumerent. 41 incipe 10
qui recte uiuendi prorogat horam. ait: qui
rationem recte uiuendi per uitae tempus differt, si-
milis est rustico uolenti flumen transire et expectanti,
donec totum defluat. 52 tabulae fomenta po-
dagram iuuant, non sanant. 58 inuidia Siculi 15
non inuenere tyranni. hoc ait: ne Phalaris quidem
Agrigentinorum tyrannus maius inuenit tormentum,
quam per se animis hominum inuidia infert. 59 qui
non moderabitur irae infectum uolet esse
dolor. decenter paenitentiam descripsit, quae sequi- 20
tur iracundos. 64 fingit equum tenera docilem
ceruice magister. exemplo adhortatur iuuenem,
cui scribit, ad studia. nam studiosum ipse ostendit,
cum ait Dum tu declamas Romae.

EPISTULA 1, 3.

25

Ad Iulium hanc *Florum* scribit, qui saturam
scripsit. Iuli flore quibus terrarum militet oris.
hic *Florus* scriba fuit saturarum scriptor, cuius sunt
electae ex *Ennio Lucilio Uarrone* saturae. comes *Ti-
berii Claudii* is fuit, cuius frater *Drusus*, qui subactis 30

---

5 Odyss. init.

---

2 cantore <i>M</i>	6 ΠΑΝΧΘΗ <i>M</i>	12 uitae <i>Hautthal</i> : ui-
dende <i>M</i> , uiuendi <i>ς</i>	16 phalaris <i>M</i>	19 irae: aeuum <i>M</i>
20 dolos <i>M</i>	describant <i>M</i>	21 eum <i>M</i>
24 te <i>M</i>		
27 militet: lit <i>M</i>	29 uarronae <i>M</i>	comes Tiberii Claudii
is fuit nos: comitibus comestab: claudius fuit <i>M</i>		

Germanis Germanicus dictus est. ipse Tiberius doctus et doctos comites habuit. 3 conpede uinctus, quia congelascit. 4 an freta uicinas inter currentia turris. presse. † inter currentia. turres Herus et
 5 Leandri. inter Seston et Abydon medium est Helles-
 ponti fretum. uel ipsarum urbium turres. 6 quid studiosa cohors operum struit. cohors nunc amici. nam et Lucilius eos, qui cum praesidibus ad salarium eunt, † mercede meras legiones ait. 9
 10 quid Titius Romana breui uenturus in ora. Titius poeta hic Pindarum Latino uoluit sermone uertere. deridet autem hunc Horatius, quod ausus sit sacrum opus attaminare. potest tamen et uere laudare. nam Tiberii comes et doctissimus fuit et lyrica
 15 conscripsit. 10 haustus: num 'haustu'? 13 Thebanos aptare modos: Pindaricos. ille enim Thebanus fuit. 15 quid mihi Celsus agit monitus multumque. Celsus hic *poeta* fuit, quem monet. qui solebat libros in bibliothecam Apollinis receptos ex-
 20 cerpere et alienos uersus pro suis recitare. cui sub conuenienti cornicis fabella dicit, ut aliena sibi non uindicet, ne, si unusquisque sua tollat, ille suum nihil inueniat. 26 frigida curarum fomenta. poeticam significat, qua relictas ipse sapientiae studuit. 29
 25 si patriae uolumus si nobis uiuere cari debes hoc. apte ab ipsa laude philosophiae descendit ad inhiendam eius iracundiam aduersus amicum. 30 sit tibi curae. deest 'an', ut sit sensus: an sit tibi curae Munatius. 32 gratia nequiquam coit et

---

9 Lucil. 1, 30

---

3 ac *M* 4 praesse et erus et ellesponte *M*, presse 'inter currentia turres' <pro: inter turres> Herus et Leander uel ipsarum urbium turres. <nam> inter Seston etc. nos merent Ian. Dousa sec. Nonium 345, cui repugnat elocutio Porphyronis 10 arromana braeu . . hora *M* 12 huno *M* 14 tibi comes *M* 15 haustus: haustu *M* 18 celsius *M* poeta *add. Acr.* quia? 19 solebat apollinis receptos libros in bibliothecas excipere *M*, corr. *Hauthal* 21 conuenient *Pauly*: conuenientis *M* fabelli *M* 24 cf. ad E. 1. 1. 14

rescindit. nequiquam pro 'non'. ut Uergilius:
Et summo clipei nequiquam umbone pependit
et Nunc nequiquam fallis dea.

EPISTULA 1, 4.

Ad Albium. 2 in regione Pedana. Pedum 5
oppidum haut longe ab Urbe fuit. nunc non est,
uerum adhuc regio ipsa Pedana dicitur. 3 scribere
quod Cassi Parmensis opus. hic est Cassius, qui
in partibus Cassi et Bruti cum Horatio tribunus mi-
litum militauit. quibus uictis Athenas se contulit. 10
Quintus Uarius ab Augusto missus, ut eum interficeret,
studentem repperit et perempto eo scrinium cum libris
tulit. unde multi crediderunt Thyesten Cassi Par-
mensis fuisse. scripserat enim multas alias tragoedias
Cassius. 4 siluas inter reptare salubres. *salu-* 15
bres siluas libros philosophumenos significat.

EPISTULA 1, 5.

Torquatum inuitat ad conuiuium. si potes Ar-
chiacis conuiua recumbere lectis. Archias breues
lectos fecit; inde Archiaci dicti sicut † a boeto 20
oboetos dicimus. 2 nec modica cenare times
holus. dum dicit modica et times, breuitatem cenae
ostendit. 3 supremo te sole domi. supremo:
summo id est hora sexta. uerum quod ait Tauro
iterum [iterum] diffusa, ostendit Tauro iterum con- 25
sule lecta. 5 Sinuessanumque Petrinum. Pe-
trinus uicus olim et locus in agro Falerno, ex quo
intellegitur ad Falernum uinum Torquatum inuitare.

9 et Moschi causam cras nato. Moschus hic
Pergamenus fuit rhetor notissimus. reus ueneficii 30

2 Aen. 2, 546 et 12, 634

5 pedum *M* 9 horatio trimil. militauit *M* 11 *Porph.*
Quintum Uarium et Lucium Uarium *conmiscuit* 15 salubres
addidi 16 *φιλοσοφούμενους* 20 a Boeto Boeotos? a
Boetho Boethicos *Pauly* 22 *caēne* *M* 29 cras: car *M*
30 *pergamenos* fuit rehtor *M*

fuit, cuius causam ex primis tunc oratores egerunt. Torquatus hic, de quo nunc dicit, cuius exstat oratio, et Asinius Polio. 10 dat ueniam somnumque dies inpune licebit. diui Caesaris natalem significat; id esse ipse probat dicens 'aestiuam noctem', quia ille Idibus Iuliis celebrabatur. 16 quid non ebrietas designat. dissignat: aperit. 21 idoneus imperor. imperor sicut † iudicor dixit. 23 corruget naris ne non et cantha. corruget contrahat, per quod non tantum sordidam, sed et olentem mappam significat. deinde luxuriose splendidum argentum significat quasi speculo ostendere se ipsum conuiuiae id est imaginem suam. 29 sed nimis arta premunt. ait arte discumbentium molestum esse odorem alarum eorum, qui hirci dicuntur. 31 postico falle clientem. monet, ut silentio ueniat.

EPISTULA 1, 6.

Scribit non amare se unam sectam plus aliam. 20 nihil admirari prope res. nullae sectae obligatum se ait ideo quia nulla res maiorem perturbationem animis parat, quam si quis alia tamquam bona concupiscit alia tamquam mala timet. eum ergo, qui se in rebus omnibus gratiae odioque exemerit, securum 25 uiuere posse significat. 15 insani sapiens. perinde pronuntiandum, ac si per se dixisset. 17 et artes suspice. potest et *ad* suspice subdistingui. 19 gaude quod spectant oculi. hoc in gloriae cupiditatem dicit. 24 in apricum proferet aetas. in 30 apricum: in apertum significat, hoc est: in lumen, in solem. 26 porticus Agrippae. in Agrippae enim porticu et Appia uia maxime conspicui uide-

1 primi *M*   6 illi *M*   8 iubeor? inuideor *fort. Acr.*
 14 discumbentium *M et Acr.*: discumbentibus?   16 pastico
M   21 nulla maior res *M*   22 animi ζ 26 per se nos:
 ferre *M* feret uel ferto ζ 27 suscipe *M bis*   et <ad> nos:
 et post *C. Hermann apud Hauthalium.* cum gemmis iungi posse
superioribus Porphy. dicit   28 gaudes *M*

bantur. in his ergo conspicuo ait ad mortem eundum esse, quo peruenerunt etiam reges Romani. 28 si latus aut renes morbo temptantur acuto. ad recte uiuendum uirtutem solam proficere ait. alias deinde res si optat, quo modo consequatur, dicit: diuitias primum, deinde honorem et gratiam, deinde cenas, non inuenuste usus ad omnia despicienda rerum contumelia inlata mentione cenarum. 31 hoc age deliciis: si ita contemnis uirtutem, ut non summum bonum eam sed uerba existimes, si religione non mouearis, ut lucos sacros in hoc putes stare, ut ligna hominibus praestent, relinque haec et quae miraris sequere. 38 decorat Suadela Uenusque. ordo: et Uenus Suadela. Suadela autem epitheton est Ueneris, quae a Graecis Πειθώ [a nobis Uenus] accipitur. 39 eget aeris Cappadocum rex. hoc ait: noli committere, ut egeas quod optimum ducis. 62 Caerite cera. hoc ideo, quia uictis Caeritibus Romani in percutiendo foedere non dederunt suffragii ferendi ius, quod ignominiosum fuit. 63 remigium uitiosum. remigium uitiosum Ulixis συρροδοχικῶς socios eius dicit. quos uitiosos ideo ait, quia nec apud Circen poculis eius nec apud Sirenas cantibus sibi temperare potuerunt. 65 si Mimnermus uti censet. Mimnermus elegiarum scriptor fuit. † in quadam ecloga Hieronimi sectam commendans. qui summum bonum indolentiam, quam Graeci ἀπovλίαν nominant, molestias amoris plus incommodi quam gaudii habere demonstrat.

5 si nos: sic *M*   9 delictas *M*   11 moueris ε   putas
M   15 ΠΘΟΙ *M*, a nobis uenus *deleui*   17 eges *M*   21
 cyneKaoyikwc *M*   22 uitios *M*   23 syrenas *M*   26 qua-
 dam corruptum (ex prima iam?), deinde (cum ε) indolentiam
 ait scribendum, postremo haec non ad Mimnermum, sed ad Ho-
 ratium referenda uidentur   egloga *M*

EPISTULA 1, 7.

Quinque dies tibi pollicitus me. in hac ecloga Maecenati se excusat, quod diutius ruri moritur propter autumnum Romae suspectum. liberalitatem deinde Maecenatis repetens aetatem excusat et, si laboraturus acceperit, paratum se reponere ait exemplo uulpiculae, cuius fabellam refert. 14 non quo more piri uesci Calaber iubet hospes: non quia superuacuae tibi et inutiles diuitiae erant, ideo in me liberalis fuisti. hospitis deinde Calabri sermonem refert inuitantis se ad pira edenda, quae, si non edisset, subus abiceret. 30 repserat in cumeram. cumera uasi frumentarii genus factum ex uimine admodum obductum. 34 hac ego si compellor imagine. hoc ait, si cogatur contra commodum uoletudinis officium praestare ait se malle quae acceperit reddere. nec hoc ideo facere, quod iam saturatus opibus putet somno indulgendum; sed ait etiam in oblatione Arabum diuitiarum otium numquam uelle mutare uel posse. 41 non est aptus equis Ithace locus. Homericus uersus ex Odysseae quarto. Telemachus offerenti sibi Menelao equos excusat accipere, quod equis minus apta et conueniens sit Ithaca et agri angusti et steriles sint eius. 42 prodigus herbae: nec largus nec qui multas herbas proferat. 46 strenuus et fortis. fabellam de Uulteo Maena praecone facetissime et dilucide exponit uel per se uel prioribus adnexam in exemplum sui, qui otium diuitiis praeferat. 48 distare Carinas.

---

21 Od. 4, 601

---

1 scholia huius epistolae hoc ordine in *M* posita sunt: u. 1, 14, 30, 46, 41, 42, 48, 59, 73, 34, 92 2 ante quinque deleta sunt haec in *M*: in hac maecenatis excusat quod moretur in rure tam diu 3 aegloga *M* 6 si nos: ac si *M* 8 uestica laberi *M* 9 inutile *M* 13 basi *M* 14 obducto 5 haec *M* 16 quae nos: quam *M* 21 ithacae *M* odissae *M* 23 quos *M* quode equis *M* 26 sternuus *M* 27 facetissimae *M*

Carinae locus in urbe, ubi et Pompeiana domus. Uergilius: Lautis mugire Carinis. foro distare: a foro longe esse. 59 et ludis et post decisa negotia campo. et hic subaudiendum: gaudentem. 73 tandem dormitum dimittitur *hic ubi saepe et* ⁵ *reliqua*. allegoricos: postquam frequentibus cenis inescatus est. 92 pol me miserum. polius iurandum.

EPISTULA 1, 8.

Ad Albinouanum Celsum, cui indicat animi se aegritudine laborare neque quicquam eorum, quae ¹⁰ recta essent, sibi placere. 10 arcere ueterno: *λη-θαρύλα*. 13 post haec ut ualeat. pro: quo modo.

14 utque cohorti: adsectoribus. 17 ut tu fortunam sic nos te Celse feremus. indicato ei, inquit, et insusurrato † futurum, ut ipse felicitatem ¹⁵ suam et processum in amicitiam Claudii non insolenter tulerit, ita nos quoque tamquam non insolenti futuros amicos.

EPISTULA 1, 9.

Ad Neronem. Septimius Claudii nimirum. ²⁰ Septimium amicum suum Neroni commendat, de quo et in carminum libris Septimi Gadis aditure mecum ait.

EPISTULA 1, 10.

Urbis amatorem Fuscum. Ad Aristium Fuscum ²⁵ scriptorem comoediarum. 5 uetuli notique columbi, quia plurimus amor columbarum. 6 tu nidum seruas: domi manes ut auis in nido. 10 utque sacerdotis fugitiuus liba recusato. sic, in-

---

1 Aen. 8, 361   22 Od. 2, 6, 1

---

2 laudis *M*   5 lemma *ampliauit H Stephanus*   11 sch.
u. 10 post sch. u. 13 in *M*   13 sch. u. 14 delendum uidetur
14 fortuna *M*   indicato *M*   15 futurum del. *Hauthal*;
fort. gloss. ad insolitum imperatiuum futuri indicato est uel in
aurem scrib.   16 amicitia cod. *Bamb. Acr.*   25 cf. ad serm.
1, 10, 60   28 innidum *M*   29 fugitiuus *M*

quit, fastidium me adsiduae urbis tenet et rus egeo
 et amo, quem ad modum fugitiuus sacerdotis qui liba
 sit edere consuetus. cum fugit, fastidio longo liba-
 minum panem tantum desiderat et laudat; ita et ego
 5 rus ciuitatem negligens. totum allegorice. 16 leniat
 et rabiem. dicit ruri homines non laedi uel Cani-
 culae uel Leonis signo. 29 quam qui non poterit.
 hoc ait, simili genere et non minori damno adficietur
 quam negotiator, qui, si ueram Tyriam et fuco Aqu-
 10 nate tinctam discernere non potuerit, non tantum
 damni patietur, quam is qui uera bona a falsis dis-
 cernere non ualebit. 40 dominum uehet impro-
 bus atque. dicit non debere usque eo amore pe-
 cuniae conflagrare, ut in potestatem eius ueniat. illa
 15 enim homini subiecta esse debet, non homo illi. et
 supra hunc sensum Ac mihi res non me rebus
 subiungere conor. 49 fanum putre Uacunae.
 Uacuna in Sabinis dea, quae sub incerta specie est
 formata. hanc quidam Bellonam, alii Mineruam, alii
 20 Dianam dicunt.

EPISTULA 1, 11.

7 Gabiis desertior atque. Gabii uicus in Sa-
 binis iuxta Lucretilem montem, unde et aqua Gabia.

11 * * quo colligit non debere nos totam odisse
 25 uitam propter interueniens incommodum. 12 asper-
 sus uolet. et uouet. [feliciter].

---

16 E. 1, 1, 19

---

1 tenent *M* 3 consuetus, <panem. ut is,> cum? 7
 quem *M* 9 si addidi aquinat & *M* 13 usque eo nos:
 usquam *M* 22 gabus uicus *M* 26 uouet uidetur uaria
 lectio pro uolet, feliciter scribentis clausula. post feliciter le-
 guntur in *M* haec ex Diomedis arte gramm. (p. 485 Keil)
 illata: DE SATYRA. Saturā (u in y corr. m. 2.) dicitur car-
 men apud Romanos nunc quidem maledicium et ad carpenda
 hominum uitia archaearum comoediae caractere compositum,
 quale scripserunt Lucilius et Horatius et Persius; at olim car-
 men, quod ex uariis poemathibus constabat, saturā uocantur,
 quale scripserunt Pacuuius et Ennius. saturam autem dictam
 siue a saturis, quod similiter in hoc carmine ridiculae res pu-

13 furnos et balnea. furnos hoc est *furnos* a nigro colore dicimus propter fuliginem uel obscuritatem, quam intus habent. 15 nec si te ualidus iactauerit Auster. sensus hic est: non, inquit, ea bona ducenda sunt, quae necessitate diligimus uel ⁵ comparatione peiorum. 17 incolumi id est: nihil de statu suo requirenti et cui nihil desit ad uotum.

18 paenula solstitio. apparet et paenulam solstitio et cetera alia, quae per ordinem dicit, diuerso tempore superuacua pro illis tunc moribus fuisse. ¹⁰ 19 per brumam Tiberis. quis enim tunc nataret?

19 Sextili mense: Augusto. 26 non locus effusi late maris arbiter. arbitrum pro remoto posuit, ut arbitros remoueri dicimus, hoc est alienos a negotio. maris [est] arbiter est locus, qui trans ¹⁵ mare longe positus atque discretus est. potest arbiter et medius intellegi. 28 strenua inertia. cacozelon. Cicero: Cum tacent, *clamant*. Uergilius: Sequiturque sequentem. 30 est Ulubris a. Ulubrae locus in Italia, in quo nutritus est † a Caesare ²⁰ Augusto. propter quam causam ab Horatio nominatur, cum sit desertissimus uicus.

---

17 Cat. 1, 21 Aen. 11, 695

---

dendaeque dicuntur, quae uelut a saturis proferuntur; siue a satura lance, quae referta uariis multisque primitiis in sacro diis apud priscos inferebatur et a copia ac saturitate rei satura uocabatur. alii autem putant dictam a lege satura (*cf. Festum*), quae uno rogatu multa simul conprobat, quod scilicet et in eius modi carmine multa simul poemata conpraehendantur. *similia leguntur in scholiis Persii et Iuuenalis. cf. Reifferscheid Sueton. p. 371 et Lucil. ed. L. Müller p. 185* 1 furnos *M* *furnos addidi*, nigros *g add.* 2 fuliginem *M* 6 peiorum *M* id est nihil *Petr. Daniel: id mihi M* 7 requirentis *M* ad uotum *cf. ad ep. 1, 12, 5* 8 paenula *M* 13 arbitrium proq moto *M, emend. Pauly* 14 alienos *M* 16 potest: pre *M* 17 haec nos: cacozelon. sic cum tacent. uergil. *M* 20 Caesar Augustus *g, a Caesare Augustus?* 21 oratio *M*

EPISTULA 1, 12.

Fructibus Agrippae Siculis. ad Iccium, quem etiam lyrico carmine inconstantiae reprehendit, quia per auaritiam philosophiae studium militia mutauit. hic autem nunc Iccius procurator Agrippae est constitutus, cui agrum eum commendauit. 5 si uentri bene: si praesto cibus et potio. lateri: si non desunt stramina dormienti. *pedibusque*: si habet equum, quo uehatur. et est explanatio superioris sententiae, 10 qua dixit Pauper enim non est, cui rerum superpetit usus, hoc est: cui nihil ad uitam deest. 7 abstemius: qui abstinet; an ut quidam putant abstemeto, id est: siccus ac sine uino et sobrius? 8 sic uiues p. ut te [ut] c. liquidus: sicut uiues. 15 tantum frueris diuitiis, quantum Mida. 10 uel quia naturam m. p. n. hoc est: quia nihilo minus auarus est diues quam pauper fuit is, qui auarus natus est. 11 uel quia c. p. epitherapeusis, qua dicit illum philosophandi studio sordide uiuere. 12 miramur 20 si D. p. e. a. hoc sensu dicit, mirum sublimiorum rem peiorem esse factam, dum illi philosophiae student, quando Iccius et pecuniae simul seruiat et sapientiae, qua ironia ostendit non posse utrumque fieri. constat autem Democritum apud Abderitas ciues suos 25 causam dixisse amissi patrimonii sui et absolutum prolatis libris, quos de physica scripsit. Democriti pecus edit agellos. hoc est: pascuus et desertus ager Democriti factus est. 16 quae mare conpesc. c. hae quaestiones sunt pertinentes ad physicam philosophiae partem. 19 rerum concordia 30 discors. cacozelon dicitur. tangit autem [partem] conpagem rerum ex elementis III diuersis aptam

2 iacuum *M* 3 quia: quam *M* 4 militae *M* 6 agrum suum *g*, Grosphum? 7 latera *M* 8 dormientis *M*
 12 abste te meto *M* 14 c. liquidus nos: claudius *M*
 15 frueris nos: fruaris *M* 16 nihilominus *M* 20 censu *M*
M sublimiorum nos: sublimio *M* 23 Ἰπώνια *M* 29 fysicam *M*
 31 partem illatum ex superioribus uidetur: parem *g*

atque conexam. 20 Stertinium acumen: (periphrasis tropus) hoc est: Stertinus. hunc et alibi tangit ut Stoicum, qui de paradoxis loquitur. 21 trucidas: exprimis, elidis et proteris. conuenit autem hoc uerbum huius modi pulmentis. 22 si quid petet. petet nunc uolet. Uergilius: Ne pete conubiis natam. quo modo ultro? ultro aut 'ultra' id est 'plus quam uolet', aut 'ante quam dicat'. 24 uilis amicorum est annona bonis. *nil*, inquit, tam uile pro amicitia dari potest, quam quod deest uiro 10 bono obsecuturo scilicet si in tempore acceperit. nihil autem sapiens desiderabit, quod magni pretii sit. 27 ius imperiumque P. docet et in lyricis Redditum Cyri solio Prahaten dissidens plebi numero beatorum eximit uirtus. 28 Caesaris 15 genibus minor. subtiliter dixit ad genua deuolutum.

EPISTULA 1, 13.

Ut proficiscentem docui te saepe diuque. *ad Uinnium* haec scribit, quibus docet Horatius, quem ad modum Augusto uelit exhiberi libellos suos. 6 20 * * sarcinae non oportune redduntur, quae sibi quisque mandauerit, sed ita inportune se offerunt, ut abicere uelle uideantur. 8 Asinaeque paternum. commode ostendit non aliquo uitio hoc cognomen Uinnio contigisse sed gentile. 10 lamas. lama est 25 uorago ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. nam λαιμὸς est ingluuius, unde Lamiae quoque dicuntur deuoratrices puerorum. 14 Purria. fictum aniculae nomen *ad* ancillae

6 Aen. 7, 96   13 Od. 2, 2, 17

1 perfrasis *M* cf. E. I, 18, 105 II, 2, 91   5 huius nondi
plumentis *M*   6 ne pete conubiis natam *restitui ex* uere concubinis nam *M*   8 ante quam *nos*: ae quam *M*   9 bona *M*
nil addidi   11 obsecuturus *M*   12 quod ξ : quam *M*
praedn *M*   13 docet: de hoc ξ *recte*?   14 prahaten agens
in disciplnam inbea sexus. *M*, *restituit Pauly*   21 <*sarcina chartae*: saepe a baiulis> *nos*   22 mundauerit *M*   23 paternum: p. *M*   24 commodo *M*   26 ΛΕΜΟΥ nam lemos
M 2 8 purril. *M*   ancillae <*ad*> ξ

contemptum, ut ait Persius: Pannucia Baucis.
 15 tribulis: unus ex eadem tribu ac plebeius ad
 conuiuium pergens. 17 morari: delectare. 19
 mandataque f. mandata nunc participium est,
 5 non nomen. frangas autem bene quasi Asina ut
 supra Clitellas ferus inpingas.

EPISTULA I, 14.

Uilice siluarum. ad uilicum suum scribit, in
 qua omnem hominem uitiosum paenitere ait uoluntatis
 10 suae; simul comparat se et illum satyricè quaerens,
 uter peior sit. 2 habitatum quinque focis: quin-
 que uillis possessum. 3 quinque b. s. U. qui olim
 quinque senatorum fuit. Uaria autem est locus in
 Sabinis celeberrimus aliquando. 5 et melior sit
 15 Horatius an res. deest: Horati. 9 et amat
 spatiis id est: conatur erumpere uelut quibusdam
 carceribus inpedientis officii, ut cursum ad uillam con-
 fecturus inuadat. spatiis obstantia claustra sunt
 carceres, et translatio ab equis circensibus facta. 14
 20 mediastinus: incola mediae ciuitatis; an in officio
 balneatoris mediastinus? 16 me constare mihi
 scis hoc est: eundem esse me; nosti me numquam de
 opere ruris mutare sententiam. 19 tesqua: loca
 aspera atque siluestria. 20 amoena uocat mecum
 25 qui sentit hoc est: quod tibi displicet, hoc alteri
 mecum placet. 21 uncta: opulenta. sic ipse alibi
 Accedes siccus ad unctum. 22 et quod angu-
 lus iste feret. per hoc ostendit angulum quendam

---

1 Pers. 4, 21   26 E 1, 17, 12

---

2 tribunus unus *M*   ac nos: hoc *M*, homo uel hic 5
 4 mandata nam percipiunt. est. ñ omnem *M*   5 asine *M*
 9 paenitere ait nos: paenit& *M*   10 comparat se: com-
 parare sic *M*   11 focis: f. *M*   14 est horat. an syes *M*
 16 erumpere *M*   17 inpedientis *C. Hermann apud Hawth.*
 inpendentes *M*   23 sch. u. 19 post sch. u. 20 in *M*   26
 netum *M*   27 iunctum *M*   28 angulum *M*

ni agri non esse aptum uitibus, quando dixit facilius
hic piper et tus quam uiam posse progigni. sicut
Virgilius: Maria. ante exurere Turno quam
sacras dabitur pinus. et est 'uia' septimus casus.

26 terrae grauis: ἄχθος ἀρούρης. urgues: 5
quasi terrae grauis. 27 bouemque disiunctum
curas: otiosum pascis. 30 multa mole doc. docet
praefossis tramitibus. sic alibi ipse de fluuio Do-
ctus iter melius. 32 quem tenues d. t. deest:
ut sit ordo: me quem tenues decuere togae, cena 10
breuis iuuat. 36 nec lusisse: uidetur amphibolon
'lusisse' utrum 'olim' an 'etiam nunc'. tamen modum
habet ponendum esse credamus. 38 limat: adtenuat
imminuit adterit et inuido oculo † ori taceat oscinat.

40 cum seruis urbana diaria. non 'cum 15
seruis mouentem', sed 'cum seruis rodere mauis'. ex
ambiguo haec est eligenda distinctio. cum seruis
urbana diaria. deest 'tu uero'. sic enim erit con-
texta sententia. 42 calo: uel ab eo quod frequenter
nocetur dicitur calo, uel quia καλα Graece ligna di- 20
cuntur et ille uadit saepe lignatum.

EPISTULA 1, 15.

Quae sit hiemps Ueliae quod caelum. scri-
bit satyricae de Baiis luxuriosis, tangit eos, qui in pe-
nuria philosophantur, idem uoluptatibus seruituri, si 25
fruendi habeant potestatem. et est in hac epistula
πυρρῶτον longum, quod hoc ordine soluitur: quae

3 Aen. 9, 115 5 Il. 18, 104 et Od. 20, 379 8 A. p. 68

1 non esse: mones sic *M* facilius: peculius *M*, pecu-
liarius *Hauthal* 5 ΔΡΟΥΠΗ. *M* 7 docetur effossis?
10 me *addidi et me quem scripsi pro* neque quod est in *M*
cena breuis: uenabrae *M* 11 lusisse: iusserit *M* am-
phibolon iussisse *M* 14 * * fascinat & 16 mouentem: nouem
M ex ambiguo haec: & ambitio hec *M* 17 post distinctio
sch. u. 42 in *M* 18 urbana diaria: subsidia *M* 19 quo
M 20 nocetur nos: auocetur *M* cf. S. 1, 2, 44 καλα om.
M 24 saturicae *M* Baiis luxuriosis nos: baiia luxuriosi *M*
paenuriam *M* 27 yperbaton *M*

sit hiemps Ueliae, quod caelum, Uala, Salerni, quorum
 hominum regio et qualis uia, tractus uter plures le-
 pores uter educet apros, utra magis pisces et echino-
 aequora celent: scribere te nobis tibi nos adcreder
 5 par est. 2 nam mihi Baias Musa superuacua
 ne mihi quidem ut Baiis opus sit ad curam corpori
 facit Antonius Musa medicus. 3 illis me faci
 inuisum: consuetudo lauactionis meae, quod medi
 frigoribus *ψυχρολουσία* utor. 5 myrteta. myrtet
 10 aquas, quas uulgo myrtarias dicunt. sane myrtet
 relinqui. sane, inquit, aquas frigidas petunt; pro
 pter quam rem gemit et irascitur per inuidiam uicu
 deseri sua murteta. 6 cessantem morbum. au
 generaliter quemlibet morbum aut podagram et a
 15 thritin. 7 sulphura: sulphureas aquas et Baiand
 uapores. 8 audent. bene audent, utpote aeg
 ad aquas frigidas pergentes. 10 mutandus locu
 est. deest: ergo. mutandus locus est praesertim
 homini *qui* non tam medicum quam delicias petat.
 20 10 deuersoria nota. *σύνλημψις* id est: mutandi
 11 quo tendis non mihi C. nunc hoc tamquam
 ad equum loquitur consuetudine uertentem. 13 se
 equi frenato aur. in equi ore frenato est quaedam
 inquit, auricula, qua captat famam locorum et, pro
 25 cognouerit, iter dirigit aut deuertit. est suauis alle
 goria, qua significat magis uoluptatem homines captat
 quam curam corporis. 14 utrum populum: utra
 ciuitatem, ut si diceret: utrum Cumas an Baias. si
 Uergilius: Ac ueluti magno in populo. 1

29 Aen. 1, 148

1 sit: est *M* celum baias. q. h. & q. u. tractus *M*
 4 equora *M* 5 Baias: est *M* superuacua *M* 6 ut Bai
 nos: ur banis *M* 7 imfacitas (= i. m. facit i.) *M* 8 maea
M 9 *ψυχρολουσία* utor nos: expolusam *M* *sch. u.* 5 po
sch. u. 7 in *M* 10 myrta relinquunt *M* 11 frigidus *M*
 13 murteta *Christ:* mus. *M* 14 adtrita *M*, arthritidem
 15 baianas *M* 20 id est: deest? 22 consuetudines
M 27 utrum ciuitatem *M* 28 galias *M*

nihil moror illius orae: non patior. [18 generosum et lene requiro.] 21 quod me Lucanae iuu. inter omnia quae ex uino accidunt, etiam illud est maximum, quod uires praestat in uenerem. hoc est ergo quod [uires] dixit, quod iuuenem commendat amicae id est fortem et amabilem amicae reddat ut iuuenem. 24 Phaeax: pinguis et uoluptarius ut alibi ait Nebulones Alcinoique in cute curanda plus aequo. p. i. hanc enim opinionem de his Homerus in Odyssia tradit. 26 Maenius 10 et rebus maternis [m.] hic Maenius et alibi ab Horatio conpellatur ut scurra Maenius [et satyrice] absentem Nouium cum carperet. 28 praesepe. *παισιωνσις* et satyrice pro mensa. sic Plautus in Curculione. 29 inpransus non. iratus scilicet 15 ob hoc ipsum. 34 omasi: uisceris bubuli. 36 nepotum: nequam et luxuriosorum. 39 uerterat in fumum et cinerem: comederat atque absumpserat. 46 pecunia: res familiaris.

EPISTULA 1, 16.

20

Ne perconteris fundus meus. id est: ne forte perconteris, uel *προτατικῶς* pronuntiatur, ut sit: ne perconteris, scribetur tibi forma loquaciter et situs agri. scribit autem Quintio de aequanimitate ac temperantia sua, qua se paruo contentum esse demonstrat 25

8 E. 1, 2, 29   10 Ody. 8, 248   12 S. 1, 3, 21   15
Circ. 2, 1, 13

3 illus M   6 id. fortem M   7 fex M   8 ait.
Utebulotis M   9 curam da M   11 alibi: abia M   12
scurra: sicuram M   13 caperes M   14 ΤΑΤΤΙΝΩCIC. &
saturicae M   17 uertat M   18 comerat M

commentarius ad epistulas I, 16—20 et II, 1 et 2 in codice Monacensi negligentissime scriptus est. quare artis criticae ratione mutata non ea tantum, quae mihi uisus eram emendasse, sed etiam ea, quae coniecisse probabiliter, recepi. 22 *προτατικῶς* nos: ΠΡΟCΤΑΚΤΙΚΩC M   23 forma: fama M   25
se: re M

- arguens alios dissimulatis uitis magis bonos uideri uelle quam fieri. 3 amicta: uestita, maritata. 4 loquaciter. bene loquaciter quasi curiose audituro et scire cupienti. 5 continui montes si dissociantur. deest 'quidem' et 'sed ita', ut sit: continui quidem dissociantur opaca ualle * *; unde intelligitur agrum suum uallemque inter continuos montes iacere. 6 dextrum latus uallis scilicet. dextrum dicit latus orienti soli obiectum, sinistrum occidenti.
- 10 8 temperiem laudes. hoc sic ait quasi diceret laude dignam esse temperiem regionis illius. 11 dicas adductum propius. et hoc facete. et nota Horatium in Italia nihil magis laudare quam Tibur et Tarentum. 12 fons etiam riuo dare. fons
- 15 Bandusiae riuo qui Digentia dicitur. ergo magnus fons, si quidem ab illo riuo non sine nomine est. 16 Septembribus horis, quo tempore in urbe facile morbo corpora temptantur ex autumnii aestu noxio.
- 17 tu recte uiuis si curas esse quod audis
- 20 hoc est: talis esse, qualem te fama testatur, ac per hoc 'bonus'. 18 iactamus iam pridem omnes te. hic aperte ostendit, quid supra dixerit si curas esse quod audis. et est sensus: iam pridem omnes te iactamus beatum. quid est omnis Roma? [quid
- 25 est] omnes Romani. et est figura per metonymiam. 19 sed uereor ne cui de te. hoc Persius aliter Nec te quaesiueris extra. 20 neue putes alium. et haec sententia, qua ostendit neminem beatum nisi solum sapientem. neue putes alium
- 30 sapiente. deest 'excepto', ut sit: [me] neue putes alium beatum excepto sapiente bonoque. 21 neu

---

26 Pers. 1, 7

---

3 auditur *M* 5 sic *correci*: ut si continui fidem sosten-
turo opaca ualde *M* 8 scil. *M* 9 orientis *M* 11 re-
gionis *M* 15 blandusiae *M* 16 ab (= *prae*) illo riuo
nos: ab illorum riuo *M*, ab illo riuus ς 18 ex: & *M* 20
talis esse *nos*: italicis es *M*, si talis es ς 25 romanos *M*
30 sapientem *M*

si te populus sanum. *tam* stultum est, inquit, alteri credere beatum [excepto sapiente] te dicenti quam populo fidem habere sanum te adseueranti, cum aegrum scias et tibi debeas temperare ab inportunis cibis.

25 si quis bella tibi terra pugnata: si quis pro tuis laudibus tibi dicat Caesaris laudes et addat hos uersus

Tene magis saluum populus uelit an populum tu,

Seruet in ambiguo, qui consulit et tibi et urbi,

Iuppiter, qui sunt notissimo ex panegyrico Augusti, tu, cum possis adgnosce et dicere 'istae Caesaris laudes sunt, non meae', patierisne te emendatum uocari sapientemque, quod ille est? et hoc ait tene magis saluum: utrum magis populus uelit te saluum [seruet Iuppiter qui consulit et tibi et urbi] an magis tu populum uelis saluum, seruet Iuppiter, q. c. e. t. ut, in ambiguo. *quo* sensu ostenditur tantum amorem Caesaris esse erga populum et contra populi erga Caesarem, ut in incerto sit uter alterum magis diligat. 29 Augusti laudes . . cum. ordo et sensus: cum possis agnoscere. et est figura *ἀναστροφή*.

31 respondesne. ordo et sensus: respondesne tu, dic sodes: nempe uir bonus et sapiens nomine dici ita delector ergo ac tu: hoc est 'nempe tu, qui me reprehendis, in eodem uitio repperieris quo ego', quod non negat Horatius, sed ostendit hoc ipsum non minus in se quam in altero stultum esse. nomine . . dici. *ἀρχαϊσμός* figura. Uergilius: Et te crudelem nomine dicit. 32 ego ac tu: atque tu, hoc est: et tu non minus quam ego. 33 qui

30 Georg. 4, 356

1 *tam addidi et* 2 *excepto sapiente deleui* 2 *quam nos: quia M* 3 *adseuerasta M* 13 *cōm M* 14 *patierisne M* 19 *quo sensu ostenditur nos: sensus tenditur M* 20 *populus M* 21 *incertum M* 30 *te: de M*

dedit hoc hodie cras si u. a: si ideo sum sapiens,
 quia me dicit populus sapientem, sequitur, ut, cum
 non dixerit, non sim. 40 mendosum: uitiosum.
 medicandum hoc est: non sanum. 40 uir bonus
 5 est *quis?* qui consulta patrum. responsio est.
 totum per ironiam. ostendit enim hoc ipsum non
 esse sed uideri bonum. 44 sed uidet hunc omnis
 domus, quam non est fallere. et deest: sua. 46
 nec furtum feci. hoc contra eos, qui se putant
 10 dignos, quia non commiserint, cur damnarentur. 49
 Sabellus hoc est: ego Horatius. sed in hoc nomine
 est quaedam facies integritatis. Uergilius: Curi-
 busque seueris. 50 cautus enim metuit fo-
 ueam. nimirum, inquit, si idem cauent etiam nequam
 15 bestiae. 52 oderunt peccare. signate locutus est;
 primum non 'timent peccare', sed 'oderunt', deinde non
 'non metu poenarum', sed 'amore uirtutis'. 53 for-
 midine poenae. deest 'sed', ut sit: nihil quidem in
 te admittes, sed formidine poenae. 56 damnum
 20 est non. minus quia perdidit, cui furatus es, non
 minus fur es, quam si totum abstulisses. et hoc se-
 cundum Stoicos, qui dicunt paria esse peccata. 57
 uir bonus omne: ironia. 60 Lauerna. laruearum
 dea, quae furibus praeest. 63 qui melior seruo.
 25 ordo: *qui* melior seruo sit auarus, non uideo. 64
 uendere cum possis cap. hac comparatione uult
 ostendere ita nos per stultitiam seruire fortunae, ut
 captiui seruiunt dominis uictoribus, seruati scilicet
 non ex suo commodo sed ex eorum humilitate, qui
 30 parcunt hominibus seruituris sibi. 70 seruiet uti-
 liter hoc est: ad omnia tibi dicto audiens erit, ut
 stultus cupiditatibus et fortunae obsequens facit et

12 Aen. 8, 638

1 sum: cum <i>M</i>	3 dixerim <i>M</i>	6 hironian <i>M</i>	8
deest <i>Hauthal</i> : de <i>M</i>	10 dignos laude	5	<i>sch. u.</i> 49
post <i>sch. u.</i> 50 in <i>M</i>	13 enim m. f. <i>M</i>	17 non addidi	
20 quia nos: quid <i>M</i>	24 praest <i>M</i>	quin <i>M</i>	28
seruatis <i>M</i>	30 seruituri <i>M</i>		

patitur uniuersa, quae dicit inferius. 73 uir bonus et sapiens audebit dicere Pentheu. hoc Euripidia de tragoedia est Bacchis, in qua inducitur Liber a rege Pentheo ligari iussus ipse se soluere; quod simile sapienti est, quem carere facultatibus et mori 5. non metuentem nulla uis potest in seruitute retinere.

79 linea: finis uel pars. Terentius: Extrema linea [est] amare haud nihil est.

EPISTULA 1, 17.

Quamuis Scaeva satis. *ad Scaeuam haec scri-* 10
bitur, in qua dum arte obsequendi amicis maioribus ratio monstratur, Horatius satyrico characterē adstruit nihil esse aerumnosius et molestius obseruantia in potio-
rem libero homini. quamuis Scaeva satis. *προθεράπνευσις*. 2 maioribus uti id est: amicis. sed 15
in consuetudine maiores dicimus. 3 amicus: *ἰπποχόρισμα*. 3 ut si caecus iter. prouerbialiter, ut si sus Minervam doceat. 5 quod cures proprium fecisse hoc est: quod eius modi sit, ut uelis hoc ipsum pro tuo habere. 6 si te grata quies. bene 20
non ante monet et praecipit, quo pacto obseruandi colendique sunt potiores, nisi prius ostenderit colendos esse. et primum inquietam uitam praeponit gratiosorum hominum solitariae. sic probatur illos esse laudandos, qui amicitiam consecretantur. si te grata 25
quies. si otio delectaris, inquit, ex urbe proficiscere

7 Eun. 4, 2, 12

2 dicere repente heu *M* cf. Michael Petschenig, Zeitsch. f. österr. Gymn. 1868, p. 646 hoc Euripidia nos: haec praedia *M* 5 carere facultatibus nos: carceres facultatis *M*, carceris difficultates 5 7 terent *M* 10 quam *M* 12 ratio nos: non *M* horat. satyrico characterē *M* 13 nihil: mihi *M* aerumnosius nos: seuerum nos ius *M* obseruantia in nos: obseruantiam *M* 17 ut si sus nos: uisus *M*, ut sus 5 18 cuperes *M* 20 habere nos: haberi *M* 22 sint 5 ostenderis *M* 23 haec nos: Et primum. r. q. 1. Et tam propon ut gratiosorum hominum solitari. c. r. probatur *M* 25 si: qui *M* 26 odio *M*

atque in Ferentiam hoc est in desertum oppidum, quo dicto eum ostendit Romae apud aliquos amicos esse.

9 nam neque diuitibus. diuites modo pro gratiosis posuit ut Terentius: Omnia habeo nec quicquam habeo. nihil enim illis uidetur deesse per amicos. 10 nec uixit male qui natus moriensque fefellit: *homines fefellit*. fefellit igitur: ignoratus est, latuit. hoc autem Graecum prouerbum est *ἀάθε βιάσας*. 11 si prodesse tuis. ordo 10 est: si autem prodesse tuis uoles. 12 siccus ad unctum pro: ad opulentum. 13 si pranderet holus. hoc dictum Diogenis Cynici significat ad Aristippum Cyrenaicae sectae philosophum. sensus est autem [sit], si aequo animo paupertate utamur, numquam 15 nos regibus obsecuturos; si regibus obsequi maluerimus, numquam nos paupertatis sordes aequo animo toleraturos esse. 14 si sciret regibus uti. astute, ut dignitatem huic sectae colendorum principum daret, inuertit, quod erat reciprocum hoc est 'si patienter 20 regibus uteretur'; sed sic maluit si sciret, ut uideretur in olere patiundo labor esse, in regibus ferendis ars non labor. 15 utrius horum: Diogenis an Aristippi.

16 uel iunior audi. quare audi? quia iunior. et hic ostendit, cur supra dixerit disce docendus 25 adhuc. 18 mordacem Cynicum. facete mordacem dixit. hoc uere in Cynicum dicitur. eludebat. et hoc bene quasi iamque morsurum. 19 scurror ego ipse mihi: propter me. scurror: scurruliter obsequor. et haec uerba sunt Aristippi ad Diogenem.

---

4 Eun. 2, 2, 12

---

1 atque in Ferentiam nos: ad inferentiam *M*, ad Ferentium *g* 2 eum . . apud nos: & . . aut *M* 4 terent. *M*
 5 illis nos: mihi *M* 7 hom. fef. *addidi* 9 ordo est: si nos: prodesse & *M* 11 pro nos: .p. *M*, pauper *g* fort. recte prandet *M* 14 paupertatem *M* 15 maluerimus nos: muruerimus *M* 16 nos ex in *correx*i 21 more patiundo laborasse . . arsit labor *M*, *emend.* Meiser 24 cum *M*
 27 iam iamque? uel = καὶ ἤδη? 28 scurro scurraliter *M*

20 equos *ut* me portet alar rex. hinc παρ-
οιμία Ἴππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει. 21
officium facio. modo honeste dixit quod supra
humiliter scurror. 21 uerum dante minor. quan-
tumuis, inquit, quod accipis paruum sit, minorem te ⁵
facis tamen ab eo, qui tibi porrigit. quod si est, non
es nullius egens, quod ipse de te iactas. 23 omnis
Aristippum. dicunt Platonem hoc ad Aristippum
dixisse, cum illum naufragum uidisset in pannis, Ὁ
Ἀριστιππε, πάντα σοι πρόπει. 24 praesentibus id ¹⁰
est: paruis ac quae praesto esse possunt, τοῖς παροῦ-
σιν. aequum: aequanimum et patientem. 25 du-
plici panno: uili ueste, quam diploidem ueteres di-
xerunt. 25 patientia uelat. ἀνιγματοποιία. 26
mirabor uitae uia. mirum est, inquit, si decebit ¹⁵
splendor hominem adsuetum sordidis rebus, ac per
hoc: non decebit. 27 alter purpureum non ex.
ille scilicet, qui utrumque habitum consueuerit sumere
ut Aristippus. 30 alter Mileti textam c. p. qui
panno duplici tegitur, ut Cynicus Diogenes diploide. ²⁰
Mileti textam c. p. laneae uestes Milesiae pretiosae
sunt. 30 cane peius et angue uitabit. facete
locutus est in stultitiam hominis, qui pretiosam uestem
non iam despiciere sed timere uideatur. 31 morietur
frigore. morietur ideo, inquit, quia uestiri nisi misere ²⁵
non potest. 32 refer et sine uiuat in. in stultum.
totum facete, quamuis dicatur non hoc fingi ab Ho-
ratio, sed uere Aristippum Diogeni subducto pallio
chlamydem subposuisse purpuream. 33 res gerere.
deest: magnas. sed hoc exemplo ostendit non, si ³⁰
tutum sit quiescere, idcirco et gloriosum uideri, prae-

4 uerrum *M* 5 partuum *M* 6 ess& non est *M* 10
ἀΠΙCΤΤΙΠΠΕ *M* 11 ac quae nos: aequae *M* 12 aequanimum
nos: aequam *M* 13 duploidem *M* 14 ΕΝΙΓΜΑΤΟΠΟΙΕΙΔ
M 15 fide decebit *M* 17 exile *M* 19 millel& textam.
p. *M* c. p.: p *M* qui addidi 20 comicus diogenis *M*
21 tactam & lanea *M* 25 more deo inquit *M*, quia addidi
miscere *M* 26 sine: si *M* stult. *M* 28 diugeni et
chlamidem *M* 31 praesertim nos: pestem *M*

sertim cum sit [non] cessare nec homines colere sibi
 consulentis ac pigri, res uero maximas gerere et uigi-
 lare officium strenui hominis atque laudandi. 35
 principibus placuisse. a maiore ad minus uenit.
 5 simile uideri gerere res bellicas et promereri principes
 ciuitatis. 36 non cuius homini c. a. C. et hoc
 exemplum est a similitudine. 37 sedit qui timuit.
 bene sedit, quo uerbo *significat* segnitiam, unde et
 sedes: requietio. qui timuit. non 'qui contempsit',
 10 ne noluisse se laudet. 38 quid qui peruenit fe-
 citne uiriliter atque. hoc per interrogationem.
 quicum agit, uel *tarde* respondet uel inuertit orationem
 uel tacet. hic ergo dicendo atque hic est aut nus-
 quam quod quaerimus quasi tergiuersantem urguet
 15 ad respondendum. 39 hic onus horret. hic elo-
 quitur, quod sibi in fine uoluit responderi, illum esse
 timidum, qui officium fugiat, illum fortem, qui subeat
 perferatque, ac per hoc, hunc laudandum illum uitu-
 perandum. 41 aut uirtus nomen inane est. nomen
 20 inane uanumque esse uirtutem Epicurus dixit ad uo-
 luptatem referens uniuersa, quae facimus. 42 aut
 decus et pretium. hoc Stoici dicunt ad honestatem
 et rectum hoc est ad uirtutem omnia reuocantes.
 43 coram rege suo. iam praecipit dicens uerecun-
 25 diam plus prodesse apud maiores amicos, quam pro-
 cacem inpudentiam, praesertim cum tacentibus magis
 quam poscentibus largiantur. 46 indotata m. mi-
 mesis figura hoc est imitatio poscentis aliquid. 48
 clamat uictum date. hoc est: mendicat. succinit
 30 alter: subsequitur et canit id est sequitur alter ac
 petit. et bene cantilenam mendicorum dixit. 49
 diuiduo findetur. tapinosis. nimirum satyricae

---

1 nec homines nos: ne hominem *M* 2 regere *M* 4
 uenit nos: uenit *M* 5 principia *M* 6 cuius *M* 8 si-
 gnitiam *M* 9 requietio *M* haec nos: nona contempsit me
 noluisse si laudes *M* 10 quid quid *M* 12 tarde addidi
 21 referens nos: referri *M*, <et> ad . . referri 5 22 et:
 aut *M* 23 reuocans *M* 27 mimes. fig. hoc *M* 30
 alteras petit *M* 32 nimirum saturicae *M*

'quadra panis' inquit 'quae uni tibi dari poterat, frangetur ac diuidetur duobus, hoc est: diuiti inportunus eris et displicebis, unde fiet, ut, etiam si quid solidum fuerat, cedat duobus. 50 sed tacitus pasci si posset *coruus*. amicum significat, qui si se pateretur⁵ ali a diuite tacitum, neque sibi aemulum compararet neque minus acciperet. nam coruus cum accedit ad cibum, strepitu uocis alias aues arcessit, unde fit, ut solus pasci non possit. et subtilis figura ita diuitem peti ab amicis ut a coruis cadauera. alii putant a¹⁰ coruo et a uulpe hoc translatum, sed male. 52 Brundesium comes. idem, inquit, quod meretrix facit amatori suo, quem simulatis damnis plorabunde spoliât, facit etiam regi suo amicus minor, cum queritur semet in itinere, quo comes ducitur, aliquid uel¹⁵ perdidisse uel sensisse incommodi. 55 nota refert meretricis acumina. hic locus de Truculento est Plauti fabula, ubi adulescens dicit Aut perit aurum aut conscissa est pallula et cetera. catellam. catenam diminutivae. catena autem proprie dicta est,²⁰ quod canem teneret. 56 periscelidem: ornamentum pedis circa crura. flentis mire non 'dicentis', sed 'flentis', ut fidem falsis lacrimis faciat. uti mox nulla fides. ita fit, inquit, ut postea etiam uera dicenti non habeatur fides. 58 nec semel inrisus²⁵ triuiis. hoc [est] exemplo significat numquam postea crediturum quem esse etiam uera dicenti ei, qui falsis rebus omnia fidei argumenta consumpserit. hinc etiam proverbium natum est Qui semel scurra, numquam

---

17 Truc. 1, 1, 32

---

3 displicebis nos: docebis *M* 4 aut fuerit aut soli dandum scribendum uidetur 5 amicum nos: nam cum *M* 6 diuide *M* 10 cadauera *M* 13 plorabunda & 14 rege *M* 15 uel nos: se *M*; at fort. sem& corruptum est 16 refer& . . cacumina *M* 18 aut perit aurum conscissa pallula est codd. *Truculenti* 20 diminutivae *M* propriae *M* 23 fatiant *M*, lacrimae faciant? sch. uti mox in *M* post sch. u. 58 27 quem nos: que *M*

pater familias. et est ordo: nec adtollere curat f. c. p. semel inrisus triuiis. nec si uere, inquit, cras fregerit planus, credet ei ulterius ille, qui ab illo inrisus est semel, et eum adtollet, quippe cum
 5 eadem faciat in uero dolore, quae iam pridem fecit in falso. planum autem scurram dicit. sic Cicero: Iste planus inprobissimus. 60 Osiris Aegyptiorum deus, ad quem illo tempore iuratum homines ducebantur. 61 credite non ludo. mimesis hoc
 10 est imitatio. 62 peregrinum. peregrinum pro ignorantia posuit. sicut Cicero: Uestrae peregrinantur aures. 62 uicinia rauca hoc est: uicini uociferantes.

EPISTULA 1, 18.

15 Si bene te noui. aliud praeceptum, quo monet fugiendam esse uel leuitatem adsentatoris uel e contrario amaritudinem resistentis in omnibus. et dicit in utroque mediocritatem esse seruandam. 2 scurrantis: turpiter adulantis. amicum. amicum dicit
 20 grauitate ac dignitate beniuolum. 3 ut matrona meretrici dispar erit id est: dissimilis. 5 est huic diuersum uitio. dicitur quidam uitium fugiens adulatoris incidere in peius uitium inconcinni et odiosi et inhonesti hominis et incommodi. 6 in-
 25 concinna: insocialis. grauis: nunc molesta odiosa.

7 quae se commendat. mire stultitiam expressit commendat dicendo. nam ipsa odiosa est, cui commendari se putat. tonsa cute. bene non 'coma tonsa' sed 'cute', ut de capillis id uideatur re-

---

6 pro Cluent. 72   11 pro Mil. 33

---

1 fater *M*   2 triuus nec relinquit *M*   3 planum *M*
 credet ei nos: crederet *M*   5 quā iam pridem facit *M*   6
 cic. iste *M*; ille *Ciceronis codd.*   9 memesis *M*   10 peregr.
hoc sch. ultimum est in M   11 Cicero: uestrae nos: dextre
 (= cūc ūrae?) *M*   12 uicini rauca *M*   hoc est nos: Nē *M*
 13 uociferantis *M*   15 tenui *M*   22 diuersus *M*   fu-
 gientis *M*   25 insociabilis &   moleste *M*   27 ipsi *cod. Par.*
 29 id nos: in *M*

manere, quod cutis est. dentibus a. sordidis scilicet ab incultu. 8 dum uult libertas. facete uult dixit, quia non sufficit, quod cupit. 7 tonsa cute dentibus a. caracterismos hominis tristis et amari.

9 uirtus est medium uitiorum. Ἀρετὴ με-⁵ τριότης. utrimque reductum. uirtus, inquit, inter contraria uitia ita debet in medio sita esse, ut ab utroque crimine tantundem remota sit. 10 alter in obsequium plus. descriptio adsentatoris scurraeque. et imi derisor lecti. ordo: et imi lecti *derisor*. *imi*¹⁰ *lecti* accubitor est semper derisor amici sui. derisor autem dicitur, qui ex obsequio laudat contra quam sentit. sic alibi *Derisor uero* plus laudatore mouetur. sic ego melius intellego ab his, qui putant metonymicos dictum imi lecti derisorem¹⁵ pro eorum derisorem, qui in imo lecto accumbant, id est, dominorum conuiuui. nam in summo et in medio amici, in imo rex ipse discumbit. 11 sic nutum diuitis. hic caracterismos adulatorum est. 12 iterat uoces et uerba hoc est: etiam²⁰ quod leue dictum est, repetit et omnia uerba colligit, ne sine laude sint dicta, ac per hoc: dicit eadem quae ille dixerit et nullum uerbum non admiratur, quamuis interdum eius modi sit, ut ceciderit ore potius quam sit meditate sapienterque prolatum. 13 ut puerum²⁵ saeuo credas. mirum et facetum exemplum. 14 uel partis mimum tract. s. recte; secundarum enim partium actores omnia summissee agunt; sic *Cicero*: Ut in actoribus Graecis fieri uidemus, saepe

13 A. p. 433

28 Diu. in Q. Caecilium § 45

5 uitiorum: uti *M* 9 scurraeque nos: curare *M* 10 derisorem *M* haec nos: lecti accubitores semper derisor amicis uideris autem, et & obsequium *M* 13 laudore *M* 14 sic addidi; ego.. (18) discumbit post sch. u. 8 sunt in *M* 17 conuiuiis *M* 18 discumbit h. d. (hic deest) *M* 19 diuiditis *M* 20 uerbis *M* 23 dixit *Paully* admiramur *M* 24 sit ut exciderit liber *Petri Danielis*: situnc ceciderit *M* 26 faciem *M* 27 animum *M* 28 *Cicero* (cic.) addidi

illum, qui est secundarum ac tertiarum partium et cetera. 15 alter rixatur de lana. descriptio tristis et duri. de lana saepe caprina: de nihilo aut, ut quidam dicunt, caprorum pilos non
 5 saetam dicens esse sed lanam. 16 pro pugnat nugis. ordo: pro nugis pugnat. ut non sit mihi prima f. q. mimesis, id est imitatio. ordo est: ut ea, quae uere mihi placent, non omni libertate defendam, [non] deseram alteram uitam, quo significat non tanti
 10 facere immortalitatem, ut quod senserit non defendat.

18 elatrem: omni rabie uociferer ac defendam. pretium: commutatio pro acri liberalitate scilicet. aetas altera: instauratio uitae ut Uirbio contigit. sordet: uilis est. et sensus: ut ego adsenter alicui,
 15 pro pretio mihi si altera aetas adtribuatur, neglegam ac sordidam ducam. 19 ambigitur quid enim. bono stomacho satyricos respondet ad haec, quae a tristi et amaro dieta sunt. 'quid enim agitur', inquit, 'quare tu insanias uel facias inimicum'. 19 Castor
 20 sciat an Docilis plus. hoc sic pronuntiandum est, ut ostendatur leue ac neglegendum. Castor autem et Docilis ut alii dicunt histriones tunc temporis, ut alii gladiatores fuerunt. 20 Brundisium Minucia m. Brundisium et Minucia et Appia uia peruenire
 25 potest qui uoluerit. 21 quem damnosa uenus.. nudat: luxuriosum significat. quem praeceps a. nudat. aleatorem significat. 24 diues amicus saepe decem uitiiis. hoc dicit: uitiosum amicum quamuis sit uitiosior diues tamen se habere non patitur; credit enim uitia sua ob diuitias debere tolerari,
 30 uitia uero pauperis sustineri non posse, cum inferior facultatibus uirtute debeat compensare fortunam. 25 saepe decem uitiiis instructior hoc est: decem

---

1 ac *M*; aut *Cic. codd.* tertium *M* 2 describit *M* 7
 haec nos: imitatio odoris & dege uerum placent *M* 9 non
 deleui 11 *schol.* ad elatrem post *schol.* ad pretium est in *M*
 11 & latrem *M* 12 scil. *M* 14 adsenter nos: absente
M 17 satyricos *M* 20 scit *M* 31. sustinere *M*

uitiis auctior ad peccandum quam amicus minor.

26 ac ueluti pia mater. mire superbiam diuitis pio mitigauit exemplo. *id*, inquit, potior amicus te uult esse quod mater filium, hoc est, integriorem a se magisque sapientem. 28 et ait prope uera. bene, quod stulte dines de se cogitat, id tamen in paupere uerum esse demonstrat; simul per mimesin loquentem diuitem facit. 29 stultitiam patiuntur opes. opibus, inquit, compenso, cum stultus sum. simile illud est Sallustii: Quia secundae res mire sunt uitiis obtentui. 30 arta decet sanum toga. arta toga, quae bis *ter* ulnarum non sit, ut in epodis dixit. pro opibus enim ueteres magnas uel paruas habuerunt togas. Cicero: Uelis amictos, non togis. 31 Eutrapelus cuicumque nocere. Eutrapelus hic, ut apparet, corrumpendorum hominum callidus fuit adeo, ut sciret cum habitu et cultu solere stultis animum quoque mutari. cui cumque nocere uolebat: quemcumque corrumpere uoluisset.

32 beatus enim iam. beatus non uere, sed qui sibi beatus uidetur ex pulchris uestibus. 33 sumet noua consilia et spes. perturbabitur scilicet et ex habitu mores ducet fietque delicatus. 34 dormiet in lucem hoc est: non euigilabit nec elucubrabit. 34 scorto postp. h. carius illi erit scortum et dulcius honestate. 35 nummos alienos pascet: faenerabitur et faciet aes alienum usuris crescere.

35 ad imum: ad postremum. 36 Thrax erit: auctorabitur se in ludum, ut gladiator sit. 36 aut holitoris aget. satyricae inuenit sordidissima futuro mercenario post beatum incessum cultumque lactantem. et utrumque tale est, quod sit spectaculum

10 Hist. fragm. 1, 45, 24   12 Epo. 4, 8   14 Cat. 2, 22

1 amicum *M*   3 *id addidi*   4 integriorem *nos: interior-*
rem *M*   6 *id tamen nos: adtamen M*   8 patiuntur *M*   10
sall. . . mire *M*   mire *ς*   12 *ter addidi*   13 expodis *M*
14 cic. *M*   28 trax *M*   31 lactantem *M*   32 & uerum
que tale est quod sit peculum *M, corr. Orelli*

populo. 37 arcanum neque tu s. bene. mox enim dicet eiusdem esse prodere commissa, cuius et arcana perquirere ac scire uelle. 38 et uino tortus et ira, quia uinum et ira tormenta sunt, quibus multi etiam inuiti secreta fuderunt. 39 nec tua [qui] hoc uitium iactantiae est. aliena reprendes. uitium obtreptatoris est. 40 nec cum uenari uol. odiosum enim facit inopportunitas uoluntatis et diuersitas studiorum. 41 gratia sic fratrum. dum alter alterum sequitur studium. quod si fratrum et geminorum gratia sic dissiluit, quid te futurum est, adsectator? 42 donec suspecta se uero. Zethum dicit osorem lyrae. si *Amphion* * * lyrae studiumque proiecit, tanto magis te conuenit potiori amico consentire atque *idem* uelle. 45 lenibus imperiis quam *πειθανάγκην* Graeci uocant, cum qui potest imperare blanditur. 45 quoties. quoties, inquit, parauerit ire uenatum. 46 Calydonium aprum nobilis uenator excepit; inde ergo epitheton fecit Horatius, ut Aetolis retibus 'ad apros factis' intellegamus. 47 surge et inhumanae senium. inhumanae Camenae non est perpetuum epitheton, sed inhumane cum aspiciam laedit. 48 pulmenta laboribus emptasua uiter significat cibos et praedam ex uenatu. 49 Romanis solemne. ab honesto uult persuadere laborem uenaticum non detrectandum. 50 uitaeque et membris. hoc ab utili sumptum est. 50 praesertim cum ualeas: a possibili. 52 adde uiriliter quod speciosius. hic ostendit turpe esse cessare

5 etiam nos: enim *M* inuita *M* qui *deleui* cf. *E.* 2, 1
 110 6 iactantiae est nos: iacentem ē *M* reprehendis *M*
 uitium: unum *M* 7 uener. a. *M* 9 alterum: utrum *M* cf.
E. 2, 1, 59. 1, 18, 61 10 genorum *M* 11 quod... es *M*
 12 beatum dicito sororem *M* 14 potior *M* 15 *idem*
addidi, atque belle 'lenibus etc. *Hauthal* 16 ΠΙΘΑΝΔΕΚΗΝ
M cum qui nos: qui cum *M*; post *M* 22 sed inhumane
 eum aspiciat, qui eam laedit & 24 ciuos expredam exsenat
M; et nos, esse *Christ*; uenatu nos 25 honeste *M* 26
 al. *M*

firmiorem etiam infirmioribus laborantibus. et hoc a persona sumptum est. 53 scis quo clamore coronae: suffragio coronae id est multitudinis spectatrici in campo Martio exerceri soleas; quod argumentum a minore ad maius dicitur. nam si hoc facis ludi causa tantum, quanto magis facies propter amicitias et utilitatem tuam. 54 denique saeuam mil. occasio laudis iniciendae et ipsius ad quem scribit et Caesaris Augusti. 56 sub duce qui templis. sub Caesare, inquit, olim in Cantabria militasti, qui nunc 10 Parthis eripit signa Romana quondam capta cum Crasso. 57 adiudicat: adiungit. 58 ac ne te retrahas et inexcusabilis ab. sensus hic est: noli, inquit, te retrahere ac denegare ludenti amico. non enim excusare potes, quod ipse numquam luseris, 15 praesertim qui in uilla tua cum tuis saepe nugeris ac ludas. 59 quamuis nihil extra. quamuis, inquit, sapiens sis et omnem curam tuam ad numerum hominum morumque redigas, hoc est, ad rationem ad sapientiam, interdum te tamen iocis ludoque delectas. 20 sic alibi ait Dulce est desipere in loco. 61 partitur lyntres exercitus. in imaginem pugnae Actiacae, quae fuit inter Augustum et Antonium, *fratrem Antonium*, te Caesarem facis, lacus [hadria] nominatur Hadria et tamdiu nomina simulata seruantur, 25 donec alteruter uincat. 62 hostili more refertur: agitur. translatio a fabula, quae, cum agitur denuo, referri dicitur. 65 *consentire... qui crediderit te consentire studio suo*, ille non solum studium laudabit,

21 O. 4, 12, 28

2 <scis quo> suffragio *Pauly* 5 a minore: animo *M*
 8 iniciendae nos: inicienda *M* 9 templis: d *M* 11 eripit
 nos: scribit *M*, signat *M* 13 detrahas *M* 15 potest *M*
 16 in uilla: nulla *M* 17 laudas *M* 19 morem uel mo-
 dum § 21 ioco *M* partitor *M* 22 cf. *Mich. Pet-*
schenig, Zeitsch. f. österr. Gymn. 1868 p. 647 in uel ad nos:
 ut *M* 23 fratrem Antonium *addidi*, hadria *deleui*, nominatur
 ex nomina (*M*) *correxi* 26 nec alter utrum *M* fertur
M 27 fabulae que *M* 28 haec *suppleui* 29 laudauit *M*

sed etiam plaudet. 66 utroque pollice: utraque manu. tropos synecdoche: a parte totum. an quia, ut uehementius plaudat, manus iungens iungit pollicem cum proximo? 67 [protinus cum moneam.] protinus ut moneam. protinus modo 'subinde' significat. et est ἐπιδιόρθωσις. 68 quid de quoque uiro. tria dixit: quid dicas, de quo dicas, cui dicas.

69 percontatorem fugito. uera sententia est. eadem enim libidine prodit et audit et quae audire
 10 desiderat perscrutatur. 70 patulae aures: paratae ad audiendum. 71 et semel emissum u. ἐν ὀνόματι terribili pronuntiandum est. 72 non ancilla tuum iecur. non ames, inquit, seruum aut ancillam diuitis. 74 ne pueri dominus id est: diues. 75
 15 incommodus angat. ne, inquit, aut munere accepto laeteris, aut non accepto contristeris, cum omne munus sapienti res parua sit. alii putant hoc dici: ne donans impotentem puerum puellamue beare te uideatur, ergo obnoxium faciat paruo munere hoc est mancipio
 20 donato, aut incommodum difficileque sit et te angat amatorem. sic Uergilio amorem suum per allegoriam confesso Alexandrum puerum Pollio dominus dono dedit. 76 qualem commendes etiam. monet. ne quem incognitum potiori amico temere commendet
 25 huius periculo peccaturum. 76 ne mox: ne postea.

77 incutiant aliena t. p. p. ne alio, inquit, peccante tu erubescas, qui eum commendaueris diuiti.

78 fallimur et quondam non. timet Horatius, ne sub hoc praecepto ipse maleuolus uideatur, qui di-
 30 cat non temere quemquam diuitibus conciliari oportere, et ideo addidit: fallimur tamen et interdum tradimus

---

1 plaudet nos: laudat M 2 haec nos: quae uehementius laudat M 6 et, scilicet: si quid et c. quoque: co M 7 cui dicat M 11 ΥΠΟΚΡΙΤΙ M; terribili nos: terribilem M, terribiliter s 14 ac diuitas M domini id est diuitas M 17 haec nos: dici mentes ami potentem puerū puellamue (corr. in puellamue) beare M 21 haec addidi 22 Alexandri M domo M 24 incognitum M 26 incutiat M 28 horat M 30 conciliare M 31 tradi M

parum dignum. quid igitur fiet, si peccauerit? minime defendendum. decepit enim ipsum commendatorem.

79. quem sua culpa premet: qui uere peccauerit et in offensionem uenerit sua culpa. 80 ut penitus notum si t. ne tu, inquit, in cassum⁵ effundas defensionem pro integro, qui, ut saepe fit, maledicorum criminatione cum laeditur, tu quoque labefactaris laudator commendatorque eius.

81 qui dente Theonino cum. hoc est: qui cum mordetur ab inuidis et obtrectatoribus, succurrendum tibi est, ne tu quoque laedaris. Theon¹⁰ autem quidam illo tempore rabiosae dicacitatis fuit.

82 ecquid ad te post paulo. ordo: ecquid sentis. 84 nam tua res agitur. sententia per allegoriam demonstrans uicinorum periculum nostrum¹⁵ esse. 86 dulcis inexpertis cultura. dulcem esse dicit amicitiam diuitis ei, qui *expertus* non sit. ceterum re ipsa plenam esse timoris et molestiae.

87 dum tua nauis in alto est: cum prosperum cursum amicitiae tenes; et est tropus allegoria. 88 ne te²⁰ mutata. id est: ne ob aliquam offensionem merearis excludi. 88 aura: [uel] tenuis ac leuis culpa. 89 oderunt hilarem. hic ostendit, similem similibus delectari. 92 oderunt porrectan. hic ostendit,

quid sit leuis aura, hoc est, parua causa, cur quis²⁵ non ametur. † pocula res autem non amant etiam si tu malam uoletudinem ostendas ad excusationem non bibendi, negantem etiam mature causantur. 94 deme supercilio nubem. ne te, inquit, tristem praebeas

aut nimis seuerum. nam propter haec multi odium³⁰ contraxerunt. 94 plerumque modestus. deest

---

4 peccaue (in fine lineae) M   6 pro integro nos: protegere M   7 criminationem M   9 tente M   12 fuit & quid M   13 est quid M   16 inexperti M   17 amicitiam M
 20 ne . . est m. 3. recens in ras. M   22 aura etc. post sch. u. 89 in M porrectam M   26 pocula recusantem non amant . . bibendi i. e. non amant negantem etiam si naturam causatur Pauly. potiores autem non amant . . negantem et etiam dure causantur nos   30 hanc M   31 contraxerint M   modo M

'etiam', ut sit 'etiam modestus'. plerumque pendet a superiore [pendet], an per se intellegendum non esse satis, bonum esse nisi ita te compares, ut qualis es talis existimeris. 96 inter cuncta leges. et
 5 doctrinam esse necessariam *ait* ad commendationem amicitiarum. 97 qua ratione queas id est: quem ad modum possis suauiter uiuere. 98 inops cupido: auaritia. 99 num paupor et rerum m. [r. i.] recte dixit. utrumque enim stultitiae: uel
 10 pauere ne amittat, uel sperare cum uoto ingenti res mediocriter utiles. 100 uirtutem doctrina paret. hae omnes quaestiones de hac morali philosophia sumuntur. 101 quid te tibi reddat id est: uirtus. quae facit sapientem nihil stulte facere, per hoc se
 15 ipsum *non* laedere. 102 quid pure tranquillet h.: uere delectet. 103 an secretum iter. uidetur hoc probare quod ultimum posuit. nam et alibi dixit Nec uixit male, qui natus moriensque fefellit.
 104 me quotiens ref. hoc est: quoties in rure
 20 meo sum. 104 Digentia nomen riui fluentis per agrum Horatii. 105 Mandela pagus est in Sabini-
 nimis algidus atque contrahens frigore et rugosa faciens hominum corpora. bibit pagus. tropus metonymia. hoc est: pagani bibunt. et hic est, de quo ait Fons
 25 etiam riuo dare nomen idoneus. 106 quid sentire putas. deest: nisi hoc. 107 etiam minus. paratus sum, inquit, etiam minus habere quam habeo, dum modo uiuam quem ad modum uolo. 108 sit bona librorum. studio prius librorum copiam

18 E. 1, 17, 10

24 E. 1, 16, 12

---

1 modestum *M* 2 perte *M* 3 esse nisi ita *nos*: accinis
 ita *M* 4 est talis eximeris *M* 5 ait *addidi* 10 ingenti
in ras. m. 3. M 12 morabili *M* 20 *m. 3. in digentia g. ec*
c corr., nomen et in uerbis horatii. mandela pagus *litteras* tif,
 la, *g in ras. scripsit M* 22 algidus atque contrahens *nos*:
 contrahens atque algidus *M* fatiens *M* 23 bibit *m. 3. in*
ras. M tropus *cf. E. 1, 12, 20* 24 pagani *g in maiore*
ras. m. 3. M 29 studiose?

quam frugis uictusque est precatus. 110 ne fluitem dubiae spe id est: ne alieni conuiuii sub incerta inuitatione tempus exspectem. 111 sed satis est orare Iouem. haec a Ioue, inquit, petam quae ipse mihi praestare non possum. ceterum ut aequum animum geram in mea magis est potestate quam Iouis.

EPISTULA 1, 19.

Prisco si credis Maecenas. hac epistula ad Maecenatem scripta pragmatiam suam uult in carminibus demonstrare. sed prius uituperat imitatores 10 omnes et in primis poetas, qui uirtutes eorum, quos admirati sunt, non adsecuti continuo se his ipsis similes fore existimant, si ipsi sola illorum uitia consectentur, ueluti faciunt, qui, quod fama est Homerum uinosum fuisse, putant se bonos poetas reddi posse 15 uinulentia. ergo hoc totum † religionum per inrisiorem dicitur, non quod Horatius id ipsum uerum existimet uel [de] Cratini opinionem uel de Homero temulento aut Ennio opinionem. 3 ut male sanos adscripsit. ut temporis aduerbium est, quasi dicat 20 'exinde ut'. adscripsit bene, tamquam in legionem suam. nam hoc uerbum militare est. et est ordo: ut male s. a. L. S. F. q. p. uina fere dulces olu. m. C. et haec ironia est, ipsas quoque Musas etiam mane sobrias non fuisse, [laudibus arguitur uini] 25 facete addito Homero tamquam uinoso, quoniam uinum et in Iliade et in Odyssia saepe laudauit. 7 Ennius ipse pater. hoc totum cum imitatione quadam

2 dubia *M* spe. 1. ne *m.* 3. in *ras.* *M* 3 iuitione *M* (i. *m.* 3. *add.*) exspectē (ctē *m.* 3. in *ras.*) *M* 8 hac *Pauly*: haec *M* 9 maecenatā *M* 12 se: de *M* 13 existimant, si ipsi nos: existimans ipsi *M* 14 faciunt, qui *Pauly*: fatiunt *M* fame *M* 15 uitiosum *M* 16 uinulenti *M* per ironiam? inrisorem (re *paene deletis*) *M* 18 de cratini opinione et enni opinione *M*, *correx*i 20 adscribit *M* 21 scripsit *M* tamquam: tam *M* 23 uina etc. § lemma noui *scholii*. *Porph.* uina et c. ἀπόδοσιν esse mihi uidetur significasse olu. m.: onom *M* 24 ἰπώνιδ *M* 25 lemma *deleui*; quo seruato *uulgo*: addit Homerum, tamquam uina . . laudauerit uini *M* 28 hic *M*

dicitur stultae persuasionis. pater autem Ennius
 ideo, quod ipse primus Latinorum ad heroici uersus
 imitationem adspirauerit. 7 ad arma: ad libros
 Annalium, quos Ennius scripsit. 8 forum. per
 5 forum causidicos et iuris consultos significat. 8 pu-
 tealque Libonis. per puteal praetorem ac iudicem
 significat. puteal autem Libonis sedes praetoris fuit
 prope arcum Fabianum dictum, quod a Libone illic
 primum tribunal et subsellia collocata sunt. 9 man-
 10 dabo siccis: sobriis tradam. 9 adimam cantare
 seueris. ut ineptum est, inquit, *iuris* dictionem non
 a sobriis geri, sic absurdum est cantare ieiunos. 10
 hoc simul edixi non cessauere poetae. statim
 ut hoc, inquit, omnibus dixi, secuti stulti sunt ironiam.
 15 11 nocturno certare mero hoc est: dies no-
 ctesque potare. 12 quid si quis uultu toruo: quid
 si aliqui, inquit, uestem uultumque Catonis imitetur,
 numquid continuo etiam uirtutibus Cato sit? 13
 exiguaeque togae simulet t. c. metonymia: id
 20 quod fit pro eo qui facit. 15 rupit Iarbuthan
 T. exemplum stulti imitatoris interposuit. nam hic
 Iarbutha Maurus regio genere fuit ortus, qui, dum
 Timaginem imitatur post conuiuium et inter pocula
 declamantem, propter insolentiam faciendi quod cona-
 25 batur ipse diruptus est. alii Timaginem ferunt multos
 [conabatur] adhibere solitum et cenae et declamationi
 suae dumque ab his multum laudatur, ad imitationem
 sui prouocasse Iarbuthan, qui sibi et stomacho suppe-

5 causi dicus & iuris consulto signif. M 6 que om.
 M 7 sedis M 8 <sic> dictum? 9 mandabo: amat dabo
 M 10 imam M 12 iunos M 14 dixi secuti C. Hermann
 apud Haithal: dixisse uti M 14 ironiam nos: heropam M
 19 que om. M sim. & t. c. M 20 in hoc scholio quae ipse
 correxi repugnant maximam partem eis quae de Iarbuta Tim-
 agenis aemulatore effudit Weichert *Post. Lat. Rel.* p. 391—470
 22 barbuta M regio genere nos: regione me M ortus
 nos: cordus M Cordus uel Codrus 5 quidam Timaginem M
 25 alii Timaginem ferunt nos: magni erant M 26 caene
 M declamatione M 27 ab imitatione M 28 barbutan
 M haec nos: qui se & stomacho suppeti subrupit dum tibi
 magen M

tias abruptit, dum Timaginem et dicendo et pascendo
amicos conatur aequare. 17 decipit exemplar
uitiis imitabile. decipiuntur, inquit, stulti, qui, cum
proposuerint sibi bonorum exemplar, eosdem tantum
uitiis imitantur, ut ille qui Catonem imitari se putat,⁵
si semper tristis ac sordidatus incedat. 17 quodsi
pallerem casu b. e. c. si uitiose, inquit, pallidus
ego essem, imitator meus medicaminibus uteretur, ut,
cum cuminum potaret, sic pallidus factus mei similis
crederetur. aiunt enim cuminum dilutum et potum¹⁰
pallidum facere. exsanguis ergo: pallidum. 19 o
imitatores. tam enim seruus ad alienum praescriptum
uiuit, quam ille, qui est imitator alterius. 21 libera
per uacuum. iam de se dicit ostendens et quae et
quo modo carmina scripserit. sic enim incipit, quasi¹⁵
neminem fuerit secutus, sed libero consilio sua in-
uenta conscripserit. 21 per uacuum, quia nemo
praecesserit. 22 qui. bene fidet. praecedere, in-
quit, solus audet, qui recte sibi confidit habetque alios
pro examine regem apium sequenti. 23 Parios.²⁰
ideo Parios, quia Archilochus Parius *primus* est iam-
bici carminis scriptor. 25 non res. de Archilochi
nil, inquit, transtuli praeter metrum. ceterum res et
argumenta neglexi, quibus ille Lycambam persequitur,
a quo repudiatus est gener. 26 ac ne me foliis²⁵
ideo. timendum, [ac] ne me carpas, tamquam in
metris nihil innouare ausum ac proferre pro meo.
multa, inquit, ex diuersis auctoribus etiam ipse conpo-
sui; docetque, quem ad modum ipse composuerit.
28 temperat Archilochi musam. et Archilochi,³⁰

2 exemplum *M* 6 sordidatus *M* 7 pallerent casu nec
M uitiose . . ego essem *nos*: uitiosum . . egissem *M* 8
ut cum cuminum *nos*: utcum in *M*, et cuminum potaret, ut
sic § 10 cuminum *M* 11 ex sanguinem *M* 12 imitatores
iam *M* 17 conscripsit *M* 20 examine *nos*: ea mihi *M*;
appium *M*; sequenti *nos*: sequentibus *M* parius *bis M*
21 *primus addidi* 24 neglexit *M* 25 me ne folius *M* 26
carpas *nos*: parcius *M*, parcius laudes § 27 nihil inquare *M*
28 composuit *M* 29 docetque: doceat *M* 30 musas.
et archilochi *m. 2. s. l. M*

- inquit, utimur et Sapphicis uersibus. mascula autem Sappho, uel quia in poetico studio est, in quo saepius mares, uel quia tribas diffamatur fuisse. 29 temperat Alcaeus. miscemus, inquit, et Alcaei
 5 metrum, sed *neque isdem rebus* neque eodem ordine utimur uersuum. 30 nec socerum quaerit. socerum Lycambam, sponsam *Νεοβουλῆν* dicit. hos enim ad laqueum dicitur Archilochus compulisse infami carmine. 32 hunc ego: Archilochum scilicet. 32 non
 10 alio. inde hoc est, quod dicit nullius se imitatore esse dumtaxat inter auctores *Latinos*. 33 inmemorata: a nullo Latini oris ante me dicta. 34 ingenuis. hoc uel ad Archilochum refertur multa obscena dicentem uel ad Lucilium, qui aequae multa inpudice
 15 spurceque composuit. 35 scire uelis mea. deest 'si' et 'audies', ut sit: si uelis scire, audies. et hic se excusat, quod cum probetur a plurimis, non tamen habeat laudatores, uolens hanc causam esse, quod propter inuidiam, quae inimica uirtutis
 20 est, etiam ipsi sit ambiendum ad grammaticos cum suis auditoribus promerendos. 39 grammaticas tribus ipsam discipulorum multitudinem dicit, pulpita uero ipsos magistros. 41 hinc illae lacrimae. hinc illa causa est, inquit, propter quam et
 25 alii laudantur et ego non. 41 spissis indigna theatri scripta. haec quasi uerba sunt Horatii excusantis, cur non quod scripsit in publicum proferat.

14 De Lucilio testim. 33 (L. Müller)

1 safficis et saffo *M* 2 uersata est *ε* recte? 3 mari
M 5 neque isdem rebus *add. Pauly* 6 nec: et *M* 7
 poscam. *NEOBOΥΛΙΝ* uicit. has *M* 9 ergo *M* 10 alio:
 inde *nos*: alunde *M* 11 inter auctores *Latinos* *nos*: in
 auctores *M* 12 Latini oris *nos*: se timoris *M* 14 lucil-
 lium *M* inpudice spurceque *nos*: punicespurcaea *M*
 spurca *L. Müller*, punice *dittographiam uerbi spurce putans*
 15 deest: decu *M* 16 sit: si *M* 19 inimica: amica
M 20 haec *nos*: ipse audiendam grammaticos . . promerendo
M 25 laudantur et ego *nos*: laudaturituge *M* 26 scri-
 bunt *M*

42 nugis addere pondus hoc est: pro re magna sua cum pondere pronuntiationis adferre et alioqui nugas peiores facere recitando. 43 rides ait. haec inuidi uerba sunt respondentis Horatio, ut si dicat: inrides, cum ais diffidentia te non recitare uulgo, cum 5 superbe fastidiens ceterorum aures Caesari soli legas.

44 fidis enim. adhuc inuidi uerba sunt exprobrantis, quod Horatius multum sibi adroget de carminum suauitate. 45 tibi pulcher. iudicio tuo contemnis laudes. 45 ad haec. ordo: ad haec ego * * 10 displicet iste locus, in quo palam recitatur. 45 naribus: sannis uituperantium. 46 et luctantis acuto ne secer ungui. per hoc significat multos aemulos omissa arte, de qua certamen est, aliter laedere non cauentem, ut qui in luctatione unguem in- 15 primit ad lacerandum aduersarium. 47 diludia posco: intermissionem ludorum uel dilationem. 48 ludus enim genuit. haec causa est, cur diludia postulet.

EPISTULA 1, 20.

Uortumnum Ianumque liber. mirum est 20 hanc adlocutionem inter epistulas poni, cum neque ad absentem neque ad hominem scripta sit, nisi quia [et] receptum est et principia et fines in omnibus libris nullius legis formula contineri. unde sic Lucretius incipit primum Epicureae sectae librum, sic 25 Vergilius finit in Georgicis quartum. haec itaque cum libro suo uidetur loqui, quem inpositum ante finem cupidum esse dicit in publicum prodeundi, cum domi continendus sit, ne in malignos lectores incidens uituperetur. Uortumnus autem deus est praeses uer- 30

1 magna sua cum (antea: magna nugas cum) nos: magnas
uastum M 2 adferre et nos: adferrent M 4 horati M
5 inrid&cum ait diffidentiam M 6 superuo M fasti-
diens Hauthal: fastidius M caeterorum M 7 inuidi uerba
nos: induersa uerba M 9 tuo: non M contemnis nos:
contentus M 12 luctantibus M 15 luctationem M 20
uortumnia numquam M 21 adhanc locutionem M 24 si-
lucr&us M 27 ate fine M 28 prodeunti M 29 malignos
nos: magnos M 30 esse praesens uertandarum M

tendarum rerum hoc est emendarum ac uendendarum, qui in uico Turario sacellum habuit; Ianus quoque similiter uicus est ab Iano gemino sic appellatus, qui in eo arcum habet sibi consecratum; per quos
 5 deos loca significat, in quibus cum ceteris rebus etiam libri uenales erant. sane et ex his uersibus et in principio sequentis libri apparet Horatium hoc uolumen quasi nouissimum totius operis habuisse. nam secundum epistularum coactus adiecit. 2 scilicet.
 10 ἐν ὑποκρίσει, quasi magnae temeritatis sit hoc librum uoluisse. 2 prostes: proponaris uenalisque sis. 2 Sosiorum pumice. mundus. Sosii illo tempore fratres erant bibliopolae celeberrimi. 3 odisti claues. odisti includi et sub sigillo esse, quod pudicis, inquit,
 15 gratum esse consuevit. 4 paucis ostendi gemis: doles, inquit, quod paucis recitem. 4 communia: conuentus publicos. 7 et scis in breue te cogi. hoc est: nec totum nec per ordinem recitari fastidio post cenam. 9 quodsi non odio peccant. sensus:
 20 quodsi ego, qui quasi augur tibi nunc peccanti futura praedico, non odio tui loquor, tam diu Romae carus eris, quam diu retinueris pulchritudinem noui libri, tempore uero si sordidior factus fueris, nemo te honorabit atque describet, sed aut carie consumeris aut
 25 fient ex te opistographae epistulae. 13 aut fugies Uticam. Uticam: Utica Africae, Ilerda Hispaniae est ciuitas. ac per hoc † propter haec bellorum ciuiliū adhuc illic Romanum exercitum detineri. 14 ridebit monitor id est: ridebo. 17 hoc quoque
 30 te manet. satyrice omnia, quae detestatur, dicit in-

7 E. 2, 1, 1

6 uemale M   7 sequens M   horat. M   9 ille & M
 10 ΥΠΟΧΡΙΣΕΙ M   12 pumice M   sosi M   19 post cenam nos: poscentem M
 20 ego qui quasi nos: ege quasi M
 21 loquor. Tam §   23 si addidi   honorabit nos: ornauit M
 24 describit M   carie: charte §   26 Ilerda M
 27 per hoc ait propter metum nos   30 satyrice M   dicitq; M

minere libro suo. 17 pueros elementa docentem. quasi ipse liber pueros elementa docturus sit. 18 extremis in uicis. in ultima uicorum parte, ut Terentius: In ultima platea dicit. 18 balba senectus. balbus senex. 19 cum tibi sol tepi-⁵ dus. secundum morem librariorum locutus est, qui circum quartam uel quintam horam dictata pueris praeberere consueuerint, quo tempore tractabiliores sunt. 20 me libertino natum patre. ipse enarrat uitam suam cynice non dissimulans humilitate generis¹⁰ se esse proeuctum. 22 ut quantum generi demas. causa, cur sibi non tacendi sint parentes. 23 primis urbis belli p. d.: Augusto Maecenati Pollioni et ceteris. 23 belli domique. haec modo aduerbia sunt accipienda non nomina. 24 corporis exigui.¹⁵ haec descriptio characterismus dicitur. 24 praecanum: propera canitie et ante annos albo capillo. 24 solibus aptum: solitum iacere sub sole et chroma facere. 25 tamen ut placabilis essem. ἐπιθε-
 γάνευσίς, qua purgauit quod se confessus est iracun-²⁰ dum. 26 forte meum si quis te. facete, quasi dicat: non omnes sciant, sed ille solus quicumque quaesiuert. 27 quater undenos: annos quattuor et quadraginta dicit et simul ostendit, et quo mense natus et quo anno aetatis suae hunc perscripserit²⁵ librum. 28 collegam Lepidum quo duxit Lollius. figurate uertit, quod est: quem annum Lollius duxit cum collega Lepido. et duxit 'sortitus est' accipiamus, quia sortem duci dicimus. etenim tam diu quis collegam dicit, quam diu ipse collega est,³⁰ propter quod hoc 'nomen ad aliquid' dicitur.

4 Phorm. 1, 4, 37

1 sch. u. 17 pueros et c. post scholia u. 18 in M 3 uitis
 M 4 terent. M 6 morem: nomen M 10 humilitatē M
 12 causa cur nos: causatur M tacenti M 15 acci-
 piendam M 17 canitiem M 18 latere M 25 pręscri-
 pserit M 27 uertit nos: perid M, pro eo Pauly 31 EPI-
 STVLARVM LIB. I. EXPLICIT INCIPIT. II. FELICITER M

EPISTULARUM LIBER II.

Cum tot sustineas et tanta negotia solus.
 apparet hunc librum, ut supra diximus, hortatu Cae-
 sariis scriptum esse. cuius rei etiam Suetonius
 5 auctor est. nam apud eum epistula inuenitur Augusti
 increpantis in Horatium, quod non ad se quoque plu-
 rima scribat. ergo hinc principium cum laude impe-
 ratoris et ab excusatione, quod illum nolit occupatum
 in re publica suis impedire sermonibus. totaque sen-
 10 tentia huius epistulae de poetis est ad hoc, ut sub-
 tiliter in eorum fauorem Caesarem moueat. dicit
 enim Horatius Augusto soli contigisse ut inuidiam
 uirtute uiuus euinceret. ceterum autem antiqua nouis
 melioribus anteponi. 1 cum tot sustineas. totus
 15 hic est sensus: Cum tantis rebus detinearis, o Caesar,
 rem publicam laedam, si tempora tua, quae omnium
 commodis inpendenda sunt, longo sermone morer et
 more uanitatis praeoccupem teneamque te, cuius omne
 tempus in publica commoda consumendum est. 3
 20 in publica commoda. per hoc pulchrior est laus.
 et incerta distinctio est: *utrum* 'emendes in publica

3 E. 1, 20, 1

4 Suetonii uita Horatii

2 cf. quae dixi ad ep. 1, 16, 1 4 suetremius M 6 in
 om. 5 7 hinc nos: hic M 8 nobis M, noluit 5 9 rep.
 M 13 antiqua nouis nos: & inquamuis M, quamuis melio-
 ribus 5 14 sic scholia constitui: in M mixta atque depra-
 uata sunt sic: cum tantis rebus detinearis o caesar remp. laudares
 & tempora tua quae omnium commodis inpendenda sunt longo
 sermone morari in publica commoda per hoc etc. schol. u. 3 .
 peccem. morem uanitatis occupem teneamq; te cuius omne
 tempus in publica commoda consumendum est Romulus & liber
 etc. sch. u. 5 . . hominumque . c. gia. Ledere est tempora
 tua quae omnium commodis inpenda sunt longo sermone mo-
 rari. morem ua. praeoccupem teneamq; te cuius omne tempus
 in publica commoda consumendum est. nam illi de quibus
 etc. sch. u. 5 ext. 20 pulchriorem laudem M 21 est.
 anemendes in publica commoda peccem M

commoda an 'in publica commoda peccem'. 5 Ro-
mulus et Liber. laudata uirtute Caesaris laudat
etiam felicitatem, qui dicit, huic soli contigisse, ut
inter homines etiam nunc posito iam diuini honores
decernantur, quod nulli concessum sit horum, quos ⁵
enumerat, hoc est, Romulo Libero Castori et Polluci
et cum his Herculi. et est ordo: Romulus et Liber
dum terras hominumque c. genus a. nam illi, de qui-
bus supra dixit post ingentia facta deorum in
templa recepti, sunt. 8 agros adsignant hoc ¹⁰
est: colonias deducunt conduntque urbibus milites
suos. 9 plorauere. plus dixit quam 'doluerunt'.

10 diram qui contudit Hydram. Hercules
scilicet. et bene hoc elegit, quod inter labores eius
uel maximum fuit. 11 nota portenta. quae sunt ¹⁵
in XII Herculis laboribus diffamata. 11 fatali la-
bore. utrum quem ad modum Uergilius dixit Ut
duros mille labores rege sub Eurystheo fatis
Iunonis, an fatali pro capitali ac molesto ut ipse
alibi Ilion fatalis incestusque iudex. 12 su- ²⁰
premo fine id est morte. et est sensus: expertus
est inuidiam tunc finiri, cum etiam uita finitur. 13
urit enim fulgore suo. rationem exponit, propter
quam minus coluntur uiui, qui uirtute ceteris antecel-
lunt, post obitum diliguntur. grauis est enim, inquit, ²⁵
inferioribus et infra positis nocet, qui artibus bonis
ceteros uincit; sed requiritur tamen ac desideratur
extinctus. 13 urit enim *fulgore*: splendore quo
fulget, et bene urit ad fulgorem retulit. 15 prae-
senti: uiuenti, sed splendidius hoc est quod glosse- ³⁰

17 Aen. 8, 291   20 Od. 3, 3, 18

3 quia *g*   8 genus: *gi M*   nam illi etc. haec fort. alio
(cf. ad u. 39) transponenda sunt   12 post sch. u. 9 iteratur
sch. u. 8 *M*   13 dicam quiscont. hi *M*   16 libero *M*   18
eurysteo *M*   20 Phmon et incertusque *M*   27 uincit. sed:
uincitas. *M*, u. sed is?   29 fulgorem rem *M*   praesens
uiuendi *M*   30 quod glossematicon nos: quam glossematicos *M*

maticon. 15 maturos: adceleratos uel oportunos
 meritis tuis atque maturos ait recte. aliis enim
 non maturi sed seri honores dati sunt. 16 iuran-
 dasque ac per hoc: diuinos tibi honores decernimus.
 5 17 nil oriturum a. et hoc splendidius quam si
 'nasci habere' uel 'natum esse' dixisset. oritur enim
 sol et oriri lux dicitur. 18 sed tuus hic populus:
 in hac sola re sapit, quod ad te adtinet, in ceteris
 autem peccat, qui nil optimum nisi antiquum putat
 10 et sui temporis uniuersa contemnit. 21 terris se-
 mota: uetera ac demortua. 21 suis temporibus
 defuncta: ea, quae sua tempora compleuerint ac
 finierint. 22 fastidit et odit. auxesis; plus enim
 odit quam fastidit. 23 † sic fautor ueterum.
 15 usus. adeo ueteri|bus fauens. ut etiam legum. XII
 tabulas a decemuiris | scriptas et foedera sub regibus
 facta. quae nunc romani | uel cum sabinis uel cum
 sabinorum latinum esse uideatur | ob auferam et ran-
 cidam uetustatem. ita pulchrum | et extinctam in
 20 albam. Nunc teloquentibus dicat esse | pro latiuo.
 Ut non iam disertorum hominum sed | musarum etiam
 inuideatur oratio. 26 pontificum libros. utrum
 annales an ius pontificale significat. 26 annosa

---

2 ait nos: et *M* 3 sunt, fort. addendus finis sch. u. 5
 6 nasci habere = natum iri, cf. *Herm. Roensch, Italia und
 Vulgata p. 447—449*; n. haberet § 7 tutus *M* 8 ad te
 adtinet nos: ante rid& *M*, te antefert ceteris § 9 quia §
 10 scholia u. 21 post sch. u. 22 in *M* terrisemotas *M*
 12 defuncte ae aquae *M* temporibus et adfinierit *M* 14
 duo scholia confusa uidentur, alterum: usque adeo ueteribus
 fauens, ut etiam legum XII tabulas a decemuiris scriptas et
 foedera sub regibus facta uel cum Gabinis uel cum Sabinis ob
 austeram et rancidam uetustatem ita pulchra dicat esse, ut
 non iam disertorum hominum sed Musarum etiam uideatur
 oratio, alterum quod ex fragmentis quae nunc romani . .
 orum latinum esse uideatur . . m& extinctam in albam. Nunc
 te loquentibus . . pro latiuo ut restituerem non contigit, uidetur
 scholio u. 27 addendum esse atque hunc in modum conforman-
 dum: an quod lingua, quae nunc Romana omnium Latinorum
 esse uideatur . . in Albano monte loquentes pro Latine lo-
 quentibus posuit 23 amissa *M*

uolumina uatum: ueteris Marcii uatis Sibyllaeque
 est similiū. 27 Albano monte. cur in Albano
 monte? utrum propter uetustatem, quod ante Romam
 Alba regnauit ** 28 si quia Graecorum sunt.
 haec tota sententia usque miratur nihil nisi quod⁵
 Libitina sacrauit hunc sensum continet: si ideo
 carmina Latina antiquissima quaeque laudantur, quia
 antiquissimi quique [an] Graecorum optime scripse-
 runt, eo res redit, ut secundum eandem aestimationem,
 in qua doctrina, non tempus quaeritur, [eandem] debeat¹⁰
 et Romanus poeta statim placere, qui bonus est. quod
 si est, non est, quod multa mentiamur, ut illi, qui
 quae manifesta sunt negant. non solum enim adse-
 cuti doctrina sumus uerum etiam Graecos uicimus.
 sin autem tempus et uetustas in carmine tamquam¹⁵
 in uino sunt inquirenda, uelim scire, quotus annus
 probum carmen efficiat. quo ipso facile demonstratur
 stultitiae esse tempora in libris considerare, non me-
 ritum. 30 eadem trutina: eodem examine, eodem
 iudicio, eadem aestimatione. 31 nihil. quae sunt,²⁰
 negant. nam constat intra oleam et extra nucem
 esse duritiam.. 32 uenimus ad summum fort.
 utrum 'imperio' an 'et ceteris rebus, quas enumerat.
 non habet, inquit, quod nobis amplius fortuna iam
 praestet. ergo et perfecti poetae sumus. sed hoc in-²⁵
 tellegi quam dici se maluit. 36 qui decidit: qui
 defunctus est. 38 excludat iurgia finis. tam-
 quam tacentem urguet ad numerum annorum signifi-
 candum. pone, inquit, finem et iam nulla contentio
 est. 39 est uetus atque probus. hoc quasi ex³⁰

---

1 ueteres, e in 1 corr. m. 2., M sibyllae M 3 utrum-
 que M 4 qua M 5 hac M nihil mihi quod libita M
 7 Latina nos: lacrimanti M 8 qui M 9 eos redit M
 11 et: ut M 12 est add. Pauly mentiamur, ut illi
 (uel mentiantur illi) nos: tamen & iam ut illi M 13 ad-
 secuti. L. Spengel: adsecundo M 17 probrum M 18 tem-
 pora nos: demonstratur M 19 exanime M 20. quae addidi
 21 introleam et ex M 26 a se & non recte 28. ad:
 an M 30 sch. u. 39 et 40 post sch. u. 42 in M

alia persona dicitur. 40 quid qui deperiit. hoc Horatius ex persona sua dicit. 41 ueteres: bonos.

42 an quos et praesens et postera r. ae. malos. 43 iste quidem ueteres. hoc ex alia per-

5 sona. 45 utor permisso. ex sua. 45 caudae.. ut equinae id est: singulos. 47 dum cadat

elusus. tam diu singulos annos detraham, donec paulatim subducto aceruo numeri decipiatur elusus, qui ad summam temporum uocat poetas. et hoc

10 uincet uel in augendis uel in minuendis aceruis. 48 qui redit ad fastos: qui per consules annorum colligit numerum. 49 miratur: et qui nihil laudat

nisi quod elatum fuerit et sepultum. mire ergo dictum et facete Libitina et sacrauit, quasi ab ipso

15 feretro uenerationem acceperit poeta defunctus. 51 leuiter curare uidetur. securus iam de prouentu suae laudis est Ennius, propter quam ante sollicitus

in principio Annalium suorum somnio se scripsit admonitum, quod secundum Pythagorae dogma anima

20 Homeri in suum corpus uenisset. facete autem somnia Pythagorea dixit, ut ipsum etiam Pythagoram † sua sibimet metempsychosi uidere uideatur. 51 leuiter

curare. securus esse. 52 quo cadant: quem successum habeant. ostendere autem uult sine difficul-

25 tate poetas ueteres solere laudari. 52 † somnia pythagorū libri annalium. 55 ambigitur.. aufert Pacuius docti s. cum ambigitur, *uter* utro sit

prior, ambo laudantur. nam Pacuius famam docti aufert atque consequitur Sophoclis, Accius Aeschyli

30 Euripidisque, qui dicendi sunt *alti*. alii sic accipiunt,

---

17 cf. Vahlen ad Ann. fragm. XIV.

---

2 oratius <i>M</i>	5 cauda utiquinae <i>M</i>	7 diò <i>M</i>	9
tempor. <i>M</i>	10 augendis: iungendis <i>M</i>	13 delatum <i>M</i>	
mirer <i>M</i>	14 sarauit <i>M</i>	21 cum sua metempsychosi ri-	
dere ς	23 securos <i>M</i>	27 pacuius <i>M</i>	uter et laudantur
nos: laudo <i>M</i> , laudat ς	28 pacuius, u	<i>m. 2. s. l.</i> , <i>M</i>	
doctis <i>M</i>	29 acci <i>M</i>	30 que addidi	dicendo sint-
ali <i>M</i>			

tamquam senilis doctrina et gloria adscribatur Pacuio, Accio uero altitudo ingenii sublimitasque uerborum. an ambo senes gloriam consequuntur, alter docti *alter* alti tragoediographi. 57 dicitur Afrani toga. bene; togatas enim scripsit Afranius, in quibus Me-⁵ nandri stilum uidetur imitatus. 59 uincere Caecilium grauitate Terentius arte. utrum alter alterum uincit an ceteros uniuersos. 60 hos ediscit: in scholis. 60 et hos arto stipata: in spectaculis.

61 habet: credit ducit existimat. 62 ad nostrum¹⁰ tempus *L. s. a. a.* ordo est: ab aeuo Liui scriptoris usque ad nostrum tempus [*l. s. a. a.* ordo est ab aeuli scriptoris usque] quaedam recte, quaedam praeiudicat populus. Liuium autem dicit Andronicum, qui primus omnium Latinas fabulas scripsit. 64 si¹⁵ ueteres ita miratur. hoc peccat. 66 si quaedam nimis antiquae. hoc rectum. 67 ignaue: humiliter. 68 et Ioue iudicat aequo: propitio, si quidem Ioue irato fit, ut errent homines ac delirent.

69 non equidem insector: quod uitium est²⁰ obtrectantis hominis. 69 delenda [*l. e. f.*] faceta subtilitas. non censeo, inquit, delendum Liuium, et hoc illi honoris causa defero, *non* propter uetustatem. *nam* ex libris eius saeuus, inquit, Orbilius quondam librarius magister mihi dictata praebebat. 70 pla-²⁵ gosum: saeuum et saepe plagas inferentem. 71 sed emendata. non delendum puto Liuium, sed indignor illum pro perfecto et emendato auctore laudari.

72 et exactis m. d. m. examine uel agina,

---

1 selinus ad doctrina *M*   pacuio *M*   3 senes gloriam
 nos: fenestram *M*   4 aerani *M*   togato enim *M*   6 uin-
 cer& accilius grauitatem ad. *M*   8 alterum: utrum *M*
 hoc edicit *M*   9 argos *M*   11 ab aeuli scriptoris *M*   13
 raetae *M*   17 rectum nos: receptum *M*   18 haec nos:
 propitio & propitio & sibi quidem *M*   20 est & obtrectaris
 e hominis, n et t s. l., *M*   21 facete *M*   22 delegandam leuium
M   23 non et nam addidi   26 aeuum *M*   27 emenda *M*
 leuium *M*   28 illum profecto *M*   29 agina nos, ex-
 anime uel pagine quae pars ut in e est *M*

quae pars trutinæ est. 76 indignor quicquam re. deest: in meis carminibus. 78 nec ueniam.. posci. deest 'modo' ut sit: non modo ueniam, sed etiam honorem antiquis posci uideo. 78 posci.
 5 subaudiendum iterum est 'indignor', ut sit zeugma a superiore, aut deest 'uideo', ut sit ἔλλειψις. 79 recte necne crocum floresque. Atta togatarum scriptor est, qui in fabula, quae inscribitur Materteræ, ita florum genera enumerat, ut sine dubio reprehendendus
 10 sit ob nimiam loquacitatem. 80 si dubitem. plus dixit, quam si diceret 'reprehendam'. 80 clament periisse p. non 'dicant', sed clament. et bene patres, quibus sola antiquitas placet. an patres hoc est: senatus. 81 ea cum reprehendere con-
 15 ner. * * coner inquit; non enim 'reprehendam'. Aesopus autem et Roscius famosissimi comoedorum fuerunt. ac per hoc ostendit stultos homines, qui non merito ac uirtute stili sed tantum modo personarum auctoritate moueantur. 84 uel quia turpe p. p. m. no-
 20 bis scilicet. et hoc uitium prauī pudoris † est essent pueri male docti, dicerent. 86 iam Saliare Numæ. quod Salius Numa ipse conscripsit in templis canendum. 86 et illud quod m. i. s. u. s. u. qui me dicit nescire, quod et ipse nescit. 88 ingeniis
 25 non ille. hoc sensu uult ostendere huius modi homines, qui non merito ac uirtute stili sed tantum modo personarum auctoritate mortuis faueant, et, quod est peius, inuidos, qui uiuos contra meritum oderint. 90 quod si tam Graecis n. i. f. q. n.
 30 quod si ab initio idem Graeci facerent quod nunc Ro-

---

3 deest nos: nec *M* modo: non *M*; nec: non modo *Hirschfelder apud Hawth.* 4 antiquitus *M* posci ut audiendum *M* 6 ΕΛΛΗΝΙΚΑ, 1 prius in *E m.* 2. (= em?) *M* 7 Atta: ad *M* scriptores quæ *M* 8 matertere *M* 9 numerat *M* 12 perisse *M* 16 comoedorum nos: comod. . . rum, quattuor litterarum uestigia in *M* 18 stili *Pauly* cf. l. 26: fsi *M* 19 moneantur *M* 20 parui *M* est: *M* ne si nos 21 dicti *M* 26 meritum *M* 27 et nos: sed *M* 28 uiuos (uel nouos) nos: uos *M*

mani, ut odissent nouos poetas, qui essent, inquit, hodie ueteres, aut quid ad nostra tempora perueniret, quod legere omnes et in manibus habere possemus?

93 ut primum positis. hic ostendit, quod fuerit initium poeticae professionis, ut probet, quod 5 nunc inueteratum est, aliquando coepisse. 93 nugari: ludere, [enumerat] scribere, quia bella non nugae sunt. 94 et in uitium f. l. dicit in uitium facilitate prosperae fortunae isse delicias, in quas lapsa sit Graecia, postquam bella deposuit. 95 nunc 10 athletarum. enumerat, quas artes Graecia per pacem et otium sit secuta. 99 sub nutrice puella. ita Graecia cupide adpetit studia, celeri satietate deseruit, ut si puella infans esset et sub nutrice agens etiam luderet. 100 plena: satiata. 101 quid 15 placet aut odio. sententia est, qua ostendit Horatius nihil nos cupere uel odisse, quod non secuta satietate mutemus. 102 hoc paces habuere. hoc habuit, inquit, pacis otium, ut diuersis delectationibus animi hominum pascerentur. uentos autem secundos 20 fortunam prosperam dicit. 103 Romae dulce diu. a Graecorum moribus transit ad consuetudinem ueterum Romanorum et dicit, quem ad modum maiorum a posteris consuetudo mutata sit in usum poeticae disciplinae. 103 sollemne, quia legitimum ac debi- 25 tum. 104 clienti promere iura. respondere de iure aliquid consulenti. 105 cautos . . pecuniam commodare. cautos nummos dicit, uel qui per chirographum et cautionem crederentur, uel cautos nummos id est legibus hoc est non illicitis usuris 30 datos. 105 nominibus rectis. recta nomina: le-

---

2 qui ad *M* 3 leger& *M* 4 ostendere *M* 7 scribē
M 8 in *addidi* facilitate *Hauth.*: facilitatem *M* 9 isse nos:
 esse *M* qua lapsa sit grēcia sipost *M* 14 ut & *M*
 15 qui *M* 19 otium nos: uitium *M* pax uitium &
 23 malorum, 1 in 1 corr., *M* 25 debitum nos: debitor *M*
 30 numinos *M* 31 nomina: nulla de *M*

- gibus facta in deferendis debitoribus. 106 maiores audire. in iure † offitium. 108 mutauit m. p. l. causa. cur mutauit mentem populus? quia leuis. 108 et calet uno. rebus omnibus positis poeticam
 5 solam multitudo delegit. 109 iuuenes p. c. hoc est: omnis aetas. et bene additum seueri, quod in re ludicra maior reprehensionis causa sit. 110 fronde comas uincti. [quod] fronte comas uincti: iactantiae, [quod] cenant et carmina dictant [cram.
 10 di.]: intemperantiae est. 111 ipse ego q. n. satyricae ne sibi quidem pepercit. 112 inuenior P. m. bene 'Parthis', qui perfidi sunt atque Romanos duces fraudibus saepe deceperunt. 112 prius orto sole. figurate pro: antequam sol oriat. hinc ergo, inquit,
 15 hinc mendax sum, quod non solum scribo, quod nego facere, sed etiam studiosissime scribo. 113 scrinia capsas dicit, [inquit] in quibus scripta omnia reponantur. 114 nauem agere ignarus. haec exempla aduersus eos refert, qui ignari artis poetae haberi
 20 cupiunt, cum in ceteris professionibus nullus sit, qui disciplinae titulum non perdoctus inuadat. et mire dixit [navis ut] non 'helleborum' sed 'habrotonum', quod minore periculo etiam indoctus miscere potest ac dare. 116 promittunt: profitentur. 116 fabrilis.
 25 absolute; non enim adiecit 'ferramenta' aut 'opera'. 117 scribimus indocti. hoc cum pronuntiatione inferendum est supra dictis. 118 hic error tamen. ἐπιθε-
 ράπνευσις est. nam dicit hunc errorem, quod docti indoctique scribant. 119 uirtutes modo pro utilitatibus posuit.
 30 collige: intellige argumentare adsequere. 119 uatis auarus. non facile, inquit, auarum poetam repperias.

---

1 deferendis *Hauthal*: de ferandi *M* 2 muta. ut. m *M*
 mutauerit *§* 8 haec nos. cf. *Ep.* 1, 18, 39: iactat *M* 10
 intemperantiae est *§*: intemperantes *M* 11 p. l. m. *M* 12
 partis *M* atque *Pauly*: ut qui *M* 13 fraudibus duces *M*
 14 ego *§* 15 nego *C. Hermann* apud *Hauth.*: ego *M*
 22 hec leborum sed abrotonum (on in an corr.) *M* 23 pe-
 riculum *M* 24 fabrica *M* 25 absoluta *M* 28 quo *M*
 29 uirtutes nos: hoc est *M*

et bono ordine secundum laudis praecepta ante ostendit, quibus malis careret, et sic uenit ad ea bona, quae habet. 123 uiuit siliquis hoc est: paruo uiuit, ideo auarus *non* est. siliquas autem aut specialiter dicit eas, quae in † uerbis nascuntur. Omni⁵ legumine quae hoc est asellis continetur. 124 militiae quamquam *piger et malus*: malum debilem inbellemque nunc dicit secundum Graecos, qui huius modi homines *κακόνους* nominant. 124 utilis urbi si das: *si das urbem* quae magna est, etiam a paruis¹⁰ rebus adiuuari posse, ut a poetica uel grammatica professione. 126 os tenerum. recte: os tenerum pueri poeta figurat. poeticis enim lectionibus os infantis adhuc debile balbumque corrigitur. 127 torquet ab obscenis iam nunc sermonibus¹⁵ aures: carminibus, ut auocet a turpibus dictis. 128 mox etiam pectus. uerum est. multae enim sunt in poetis utiles *βιωφελῆς*que sententiae. 128 amicis praeceptis hoc est: utilibus. 130 orientia tempora. proponens exempla multa efficit, ut orientia²⁰ tempora, hoc est uenientia, cuius modi futura sint aestimemus et instruamur ex ante gestis. 131 inopem solatur uel delectamento sui uel praeceptis philosophorum. 132 castis cum pueris. infert per auxesin, quod quis per choros a dis impetrat²⁵ puerorum ac uirginum, poetae adscribendum esse, qui carmina ipsa componit. 134 poscit opem chorus et p. n. s. ac per hoc: exauditur. hic autem significat carmina quibus dii placantur, hoc est: paeanas dithyrambos hymnos prosodia. 135 celestis in-³⁰plorat. enumerat, quae et quanta dii pueris et puellis precantibus merito carminum praestent. 137 inpe-

---

6 herbis *ς* aut omne legumen *Hauthal* pro omni legumine
cod. *Βφ* quo siliquae continentur uel quae siliquis cont. *ς*
 10 haec addidi que *M* 13 figurat: sarmat *M* 16
 num addendum aures: delectat aures? 18 *ΒΙΩ ΦΕΧΕΙC*: q.
M 19 amici *M* 20 muta *M*. an nota? 25 quid *M*
 imperat *M* 32 carminum *Fabricius*: carmine *M*

- trat et pacem. utrum deorum pacem [uere] an pacem, id est, finem belli. 139 agricolae prisce. dicit usque adeo carmina ubique grata esse, ut etiam rustici ueteres carminibus se delectarent, cum diuinis rebus operarentur.
- 5 139 paruo beati. ita non auari, ut inter paruas opes beati uixerint. 140 condita post frumenta. post messem an post uindemiam. nam et autumnii frumenta Sallustius dixit. 141 spe finis dura. uera sententia est tolerabilem fieri laborem laboris
- 10 fine proposito. 143 tellurem porco pro porca. ut e contrario Uergilius: Et caesa iungebant foedera porca. 144 floribus et uino genium. recte dictum est, quia, qui indulgent genio suo, memores sunt uitam humanam non esse diuturnam. 145
- 15 Fescennina. per hunc, inquit, morem ueterum agriculturalum etiam Fescennina inuenta sunt, in quibus exprimebantur iocosa conuicia. dicta autem Fescennina ab oppido Fescennino, unde primum processerunt. et Atellanica nominata sunt. 147 libertasque re-
- 20 currentis. et licentia cantandi, libertas quae dicitur, ioculariter lusit saluo more per anniuersaria sacrorum: quamquam sunt, qui dicant per recurrentes annos libertatem † saturnalia anno significari. 148 donec iam saeuos apertam in ra. tam diu iocari per
- 25 carmina licuit, donec per iocum multis inpune laceratis dedissent omnes operam, ut lege caueretur, ne quis carmen *infame* componeret. qua re constituta, silentium est inpositum archaeae comoediae, in qua nominatim uita ciuium carpebatur. 150 cruento dente:

---

11 Aen. 8, 641

---

1 an uere *g* 2 prisce *M* 8 sall.^{us} *M* 19 acellanica
M aut haec delenda uidentur aut scr.: ut ab Atella At. 20
currentis *M* 21 iocularium *M* more *C. Hermann*: amore
M sacrorum *M* 22 currentes *M* anno *M* 23 Saturna-
liorum uel Saturnaliorum annorum uel Saturnali anno *g* 24
ira *M* diu iocari nos: diu orari *M* 25 carmina licuit
Meiser: carmina in aliquid *M* impone *M* 28 archaeae
comoedia *M*

saeno morsu. 154 uertere modum. ordo: uertere modum poetae ad bene dicendum ideo, quia fustuarium supplicium constitutum erat in auctorem carminum infamium. bene dicendum autem non 'diserte dicendum', sed 'non male dicendum' significat, hoc est 5 'non lacerandum ac uituperandum'. et bene redacti, quia non uoluntate correcti, sed edocti malo.

156 Graecia capta ferum. capta uirtute militari cepit munditiis et arte liberalium studiorum.

157 agresti Latio: non semper sed tunc agresti. 10

157 sic horridus ille. Saturnio metro usi sunt Latini ueteres aurei saeculi sub Saturno, unde nomen est uersus. 'defluxit' autem mollitus est et iam cessauit ac desiit fluere. 158 et graue uirus, ac per hoc: cessit grauitas seueritasque deliciis. 160 ue- 15

stigia *ruris*: rusticitatis. 161 serus enim Graecis. ratio *cur* Romanus non expoliuerit pristina rudimenta. 162 et post Punica bella quietus. ut † graeci a bellis coepit, quietus *id est* securus a metu Punico, scilicet Carthagine iam deleta, temptauit imitari. rem poema dicit. 164 uertere: transferre in Latinum stilum. 165 et placuit sibi. pro: se cognoscens probauit. 165 natura sub. e. a. ratio

cur sibi placuerit. 166. feliciter audet: quod adgreditur conplet. 167 sed turpem: sed stulte et 25 erubescit et timet emendare, quod scripserit. et haec causa est, cur ingenia bona Latinorum ad perfectum uenire non possint. 168 creditur ex medio. creditur, inquit, quia comoedia communia sectatur atque de medio, minus habere difficultatis. † ex hoc autem 30

---

2 fufuarium *M* 4 diserte dicendum di autem non dicendum sed male *M* 6 redactum *M* 7 quia: quam *M*
uoluntatem *M* 10 lati *M* 12 aurei saeculi (*uel* aurei)
nos: aureis *M* 13 defluxit: dixit *M* 17 romanis *M*
rudimentis *M* 18 ut recedi a? recedere *uel* cessare *Halm*
19 id est *addidi* 22 pro nos: prae *M* per 5 23
cognoscens nos: cognoscere *M* 29 comedia *M* 30 ex
hoc: error?

gravis, quod non minus ignoscitur in comico charac-
 tere peccantibus. 171 quo pacto partis tutetur.
 hoc est: quam indecenter, incongrue. Dossennus et
 ipse gravis habetur ut Plautus. 175 gestit enim
 5 nummum in loculos. magis enim lucrum quam
 laudem adipisci gestit. *gestit*: cupit. post hoc
 securus: non curans, quid postea fiat comoediae suae.
 177 quem tulit ad scenam. postquam auari
 poetae uitia ostendit, nunc transit ad gloriosum poetam,
 10 qui si non laudatur et animum et artem abicit, lau-
 dari se uidens fit temerarius ac tumescit. 178 len-
 tus spectator: quem dicta non permouent, sedulus:
 qui amat et laudat. 179 sic leue sic paruum est
 a. q. l. a. s. id est: leuis res est laus uel subtracta
 15 a spectantibus uel praebita. 180 ualeat res lu-
 dicra si. m. n. m. d. r. hoc est: * * nihilque mihi
 cum ea sit, si propter palmae folia uel adflictus et
 macer sum uel opimus et crassus. res ludicra: co-
 moedia a ludis dicta. 182 saepe etiam audacem.
 20 a glorioso poeta ad audacem perseuerantemque di-
 gressus dicit, quas iniurias patiatur, quibus ad po-
 stremum fugatur ex scaena. fugatur autem seditione,
 qua saepe apud inperitam multitudinem et locupletem
 in perniciem doctorum uulgus poetam fabulamque
 25 contempnit in medio actu comoediae uel ferarum
 spectaculum uel pugilum poscens. 183 numero
 plures ac per hoc: plebei. 184 indocti stol. e.
 d. p. miro characterismo inperitam multitudinem
 ostendit. 185 si discordet eques: si equester ordo,
 30 hoc est, honestiorum aliud quam plebes uelint. me-
 dia . . ursum. recte, quia adhuc amphitheatri usus
 non erat et in eadem cauea etiam ferarum gladiato-

1 non *fort. del.* in comico *nos*: mimico *M*, mimico 5
 2 tuta *M* 3 incongruendo sensus *M*, Dossennus *Dillen-*
burger 5 in locum *M* 11 uidens *nos ex Acr.*: uider& *M*
 14 uel: est *M* subtracta a spectantibus *nos*: subtra-
 ctantibus *M* 16 ualeat nihilque *Halm* 18 comedia *M*
 21 quas *nos*: quasi *M* 23 apud *nos*: quod *M* 27
 sol. *M* 30 honestorum *et* uelit 5 31 rhede *M*

rumque munera spectabantur. 187 uerum equitis quoque. quia dixerat his gaudet plebecula, addidit [per quaerellam] per ἐπιδιόρθωσιν, etiam locupletes et honestos iam ut uulgares musicam spernere.

188 incertos oculos. secundum Academicos, 5 qui contendunt oculos nostros in multis falli et ideo uisibus non esse credendum, cum sit in pluribus rebus certius quod audiatur. 189 aulaea. per aulaea comoediam significat. tropos metonymia. premuntur: cessant, inpediuntur. 190 dum fugiunt equitum. 10 * * impedire fabulam, ne agatur, dum spectantur † in uidia, hoc est dum populo bellorum simulacrum monstratur et ad postremum pompa ducitur triumphalis. 190 dum fugiunt: hic pugna ostenditur, mox trahitur: hic triumphus. 192 esseda sunt Gallo- 15 rum uehicula, quibus tamquam uicti reges uehuntur; pilenta, quibus regina capta; petorrita, quibus familiae regum; naues, quibus hi qui nauali bello uicti. 193 captiua Corinthos. aut metonymicos Corinthus pro uasis Corinthiis, aut quia imagines op- 20 pidorum fabricabantur, ut in pompa triumphali transire possent. 194 si foret in terris. cum processissent in publicum Democritus et Heraclitus diuersa faciebant. Democritus * * quod rideret. nam quod stupere populum uidisset aspectu pantherae [camelo siue 25 elephas albus], non tam ludis scaenicis delectaretur quam ipsius populi uanitate, in qua omni mimo et suauius et maius sibi spectaculum repperiret. 199 scriptores autem. magis, inquit, rideret Democritus,

---

2 qui <i>M</i>	3 per quaerellam <i>deleui</i>	4 uulgares nos:
uulgarem <i>M</i>	5 adamicos <i>M</i>	8 certior <i>M</i>
auleam <i>M</i>	11 impediri dicit?	12 inania <i>Halm</i> , inutilia
nos, militaria <i>Pauly</i>	15 huc triumphus <i>M</i>	essedas sunt
nos: essedas <i>M</i>	16 tantum <i>Fabricius</i>	17 torrita <i>M</i>
qua familiae <i>M</i>	20 corinthus nos: corinthū <i>M</i>	imagini
eius <i>M</i>	22 possent <i>Pauly</i> : possint <i>M</i>	23 fatiebant <i>M</i> ;
<i>excidit narratio de Democrito ridente et de fiente Heraclito</i>		
24 quod: si <i>g</i>	25 panthera <i>M</i> ; quae sequuntur, <i>deleui</i>	27
uanitatem <i>M</i>	29 ridere <i>M</i>	

si a uultu populi uana mirantis oculos ad poetas scaenicos uertisset pronuntiantes comoediam spectatoribus, quorum nullus adtendat, ut audiat. 199 narrare putaret. multa dixit: fabellam et asello et surdo.

- 5 200 *peruincere*: sic Uincentem strepitus de iambico tragico. 202 Garganum mugire. tantus populi fragor est in deposcendis uanarum rerum spectaculis, ut Apuliae montis Gargani siluas mugire uel undas fremere putes Tusci maris, non auram uel
- 10 suffragia spectatorum. 203 et artes diuitiaeque, non igitur comoediae. 204 oblitus: undique superflusus et ornatus. 205 laeuae. *it* populus in ipsum proscaenium ut paene occurrente sibi dextra laeuaque populo histrioni locus auferatur. 206 dixit adhuc
- 15 aliquid. bono stomacho † quasi dixit. *ad* hoc enim processit, ut [si] diceret, non ut uideretur tantum. 206 nihil sane. respondentis est et iterum quid Horatius dicit. 207 lana Tarentino. non ergo, inquit, in scaenico ars sola, sed uestis placet. 208
- 20 ac ne forte putes: *ne putes* aliis recte facientibus id, quod ego non faciam, ludentem me uelle detrahare, ego et miror et praefero poetam tragicum uel comicum, etsi haec poemata ipse non facio. 210 ille per extentum: mihi uidetur rem difficillimam facere.
- 25 et est ordo * *. 211 poeta meum qui pectus: qui potestate carminis moderatur adfectibus meis. 213 ut magus: recte magus, quia faciunt poetae

---

5 Ars p. 82

---

1 si *addidi* et poetas pronuntiantes spectatoribus scripsi: petasos pronuntiantis spectantis *M*, item ut *nos* correxit *Petschenig Zeitsch. f. d. oesterr. Gymn.* 1868, p. 649, sed ante spectatores *maluit* 4 putat *M* surdum *M* 5 haec *addidi* 6 tantos populos et ianuarum *M* 9 putes *nos*: & *M* 10 suffragia spectatorum *nos*: naufragia peccatorum *M* 11 id. perfusus pernatu *M*: superflusus et *nos*, perornatus *Hauthal* 12 laeuus *M* *it addidi* 14 histrioni locus *nos*: histrionibus *M* 15 ad *addidi* 20 ne putes *addidi* 21 ludentem me *nos*: ludem *M*, laudi *g* uelles retrahere *M* 27 fatiunt *M*

boni, quod magi promittunt, ut carmine conuertant
 sensus animosque cunctorum. modo me Thebis:
 in tragoedia, modo ponit Athenis: in comoedia.
 214 uerum age et his. transit ad poetas, ex qui-
 bus Horatius quoque est, qui non dramata, hoc est 5
 fabulas scribunt, sed eius modi quae legantur, et hor-
 tatur Augustum, ut diligentius aestimet poetas dignos
 bibliotheca, quam in templo Apollinis faciat. 218
 ut studio maiore, poetae scilicet. est allegoria pro
 eo quod est: ut studiose carmina scribant. 219 10
 multa quidem nobis. accusato populo et auditori-
 bus dicit non numquam in poetis culpam esse, propter
 quam carmina ipsorum patiantur iniuriam. 220 ut
 uincta egomet caedam mea hoc est: ut ipse me
 laedam et ipse me detraham. cum librum s. d. 15
 incipit enumerare, quam multa mala faciant poetae.

229 sed tamen est operae pretium cogno-
 scere quales. bene, *postquam* subtiliter tetigit Cae-
 sarem quasi negligentem poetarum, proximis uersibus
 addidit, sed tamen non usque quaque poetis fauendum, 20
 sed spectatis dignisque solis permittendum, ut res
 gestas Caesaris scribant. 230 aedituos habeat:
 enarratores atque indices; aeditui enim templorum ac
 numinum, quibus inseruiunt, sacra et originem aduenis
 et ignorantibus narrant. alii aedituos pro clientibus 25
 ac familiaribus dici putant ac per hoc laudatores
 poetasque significari. 231 uirtus indigno hoc est:
 ingens atque praeclara. significat autem Augusti res
 gestas. 232 gratus Alexandro. [praeclara signif.]
 † Caesar poeticis bonis, quando quibus Alexander 30
 Macedo Choerilum magni fecit malum poetam.

---

1 magni *M*   3 comedia *M*   8 bibliotheca *M*   9
 scil. & allegoria *M*   10 studiosa carminē *M*   11 accusato
 nos: accusat *M*   14 uin& *M*   16 quam *Pauly*: quod *M*
 male faciant uel mala sibi f. ? fatiant *M*   17 cognomi-
 natos bene   18 postquam *addidi*   19 negligentem *M*   20
 haec nos: fauentis nisi p& atis. adsignisque *M*   24 sacra et
 nos: sacrae *M*   26 adici *M*   27 et 28 signif.   30 faueat,
 inquit, Caesar poetis bonis, quandoquidem?   31 caerillum *M*

- 233 incultis qui uersibus: neque arte neque natura
facientis ornatis. et deest 'pro', ut sit: pro incultis uer-
sibus. 233 rettulit acceptos . . Philippos. quid?
Philippos. ἐπεξήγησις: regale nomisma. *regale no-*
15 *misma*: aureos. et mire rettulit acceptos, tamquam
diceret: legitime uendidit. acceperat autem pro singulis
uersibus singulos Philippos. 235 sed ueluti tractata
n.: contacta. et est sensus: quem ad modum atra-
menta polluant, quodcumque contigerint, ita mali
10 poetae res splendidissimas obscurant sordibus ingenii
sui. notam labemque. conmaculant, quidquid atti-
gerint. 237 idem rex ille poema q. t. r. et cetera.
ordo est: idem ille edicto uetuit. dicit autem in poetis
tantum modo errasse regem, cum in pictoribus et
15 plastis diligentissimus fuerit. 238 tam ridiculum.
† haemiscil. tam care, utpote nummis aureis.
239 Apelles pictor inclytus fuit, Lysippus aerarius
† signif ex in solos status ad mirabatur. 241 quodsi
iudicium subtile uidendis. quodsi, inquit, hunc
20 regem subtilis iudicii † ipse uidebatur ad examinanda
poetarum carmina uocauisses, inuenisses hominem ita
stultum, ut eum diceres in Boeotia, id est crassos et
hebetes faciente *natum esse*. hoc autem dicit ad Cae-
saris laudem, de cuius iudicio singulari circa recipien-
25 dos poetas statim dicturus sit. 245 at neque de-
decorant tua. ut Choerilus Alexandri. et est
sensus, *non* eius modi poetas esse Uarium et Uergi-
lium, et quod de illis bene iudicat Caesar quod his
largitur plurima, non stulte uidetur hoc facere. 248
30 nec magis expressi uultus: nec magis uultus ex-
primuntur in statu is clarorum uirorum, quam in

2 f. ornatis nos: fatientis ornasti *M* 4 exegesis *M*
reg. nom. addidi 11 notam etc. haec non uidentur Por-
phyriionis esse 15 plautis *M* 16 emissee s, Choerili scilicet?
18 signifex? 20 in iis quae uidebat? 21 uocauisses
nos: uocacissimis *M* 22 ut: & *M* 23 fatientes *M* 24
recipiendos *Hauthal*: decipiendos *M* 26 coer illius *M*
27 non addidi uergil & quo *M*, ut quod . . uideatur s 30
nec magis expressi uultus *M bis*

poemate mores eorum atque animi. 250 nec sermones ego malle. nunc Horatius, tamquam sibi aliqui dixisset 'Cur igitur non res gestas Caesaris scribis', dicit se petiuisse, si posset; non enim malle sermones, hoc est saturam scribere, si heroico coturno⁵ par habuisset ingenium. 251 repentis per humum, et per hoc: humiles. quam res componere. hoc est: conscribere poemata rerum sublime gestarum. 252 arces montibus inpositas. conditas a Caesare ciuitates dicit. 255 claustraque custodem..¹⁰ Ianum. Iani gemini templum ac portas belli pacato orbe terrarum solus clauserat Caesar Augustus. de qua re Uergilius: Dirae ferro et conpagibus artis Claudentur belli portae et Mos erat Hesperio. 257 si quantum peteret. dicit se¹⁵ iudicio magis quam ingenio paratum. et hoc uetus esse dictum Aristarchi ferunt, qui cum multa reprehenderit et in Homero, aiebat neque se posse scribere quem ad modum uellet, neque uelle quem ad modum posset. 260 sedulitas autem stulte²⁰ quem diligit ur. haec sententia generalis eos tenet, qui prauo obsequio laedunt, quos amant, ut si te amet medicus inperitus et nolit tibi alterius inponi medicamina nisi sua. sed translatio ab his facta est, qui complexu nimio quem amant praefocant, ut satius sit²⁵ a stulto minus diligi. urguet autem 'premit' significat. 261 praecipue cum se numeris c. om-

. 13 Aen. 1, 293 et 7, 601

1 poema *M*   2 oratus *M*   4 scribit *M*   petiuisse
 si nos: potuiss& *M*, potius uelle si *cf. ad u.* 257   malle
 et satyram *M*, saturas *Hauthal*   5 heroico *Hauthal*: herbo
M   7 componer& *M*   8 conscribere poemata nos: inscribere poemate *M*   9 inponit *M*   12 claustrare custodien
 dasunt (= custodem Ianum) *M*   13 uergl. Dirae ferro &c.
 a. c. b. p. & mos erat hesp̄. *M*   15 *Porph.* peterem pro
 cuperem legisse uidetur *cf. ad u.* 250   20 sedulitas *M*
 21 hec *M*   generalis eos tenet qui (uel generalis in eos,
 qui) nos: generalis eoste quem diligitur. ut qui *M*   25 sit
 a: est *M*   26 premit nos: rem *M*

- nium quidem, inquit, adulatio odiosa est, sed maxime poetarum malorum. et subicit causam. dicit enim citius *et* maiore studio ridiculos uersus disci et teneri quam admirabiles. ergo in aeternam memoriam fo-
- 5 datus est, quem tale carmen polluerit. 264 nihil moror officium. quantum ad me, inquit, pertinet, nolo mihi fieri obsequium quo grauer, hoc est: in dedecus premar. 264 ac neque ficto in peius uultu: ut nolo ab imperito de cera fieri turpior.
- 10 267 ne rubeam pingui: ne erubescam muneris accepta foeditate. et pingui 'non subtili' scilicet. 267 et una cum scriptore meo. ideo quia in eodem libro et scriptoris nomen inest et eius de quo scribitur, ut Uergilii Aeneis, Homeri Odysisia. 268
- 15 capsula porrectus. bene porrectus et 'in capsula operta', quasi mortuus in feretro. 269 deferar in uicum: Turarium pro charta sola. 270 amicitur: inuoluitur.

EPISTULA 2, 2.

- 20 Flore. apparet hunc Florum comitem et familiarem Neronis et efflagitasse ab Horatio carmina et non mittentem increpuisse. cui per allegoriam respondens hic significat, item illum iniuste irasci sibi, quem ab initio pigrum ad scribendum sciat, quam iniustam
- 25 uenditori litem dat, qui fugitium seruum sciens emerit. et tota fere haec epistula sub hac sententia est, carmina se Romae non fiducia ingenii, sed penuria familiari scripsisse, quae scripserit, praesertim cum *in* turba *et* multis occupationibus poemata com-
- 30 poni non possint, quae ut bona sint cum magno scriptoris cruciatu sint emendanda. ad postremum

---

1 adulatio nos: aestimatio *M*   3 uersus discit *M*   7
 graues *M*   8 facto *M*   10 mulieris *M*   13 nomen in-
 est nos: nomine est *M*   14 uergill. *M*   15 correptus . .
 correptus . . capso opertus *M*   17 scola *M*   21 oratio *M*
 23 hic nos: hoc *M*   itam, e *supra* a scr., *M*   26
 sub hac *M*   29 et *addidi*   30 possunt *et* sunt *M*   31
 cruciatu sint emendata *M*

dicat philosophandum esse potius quam carmina faci-
cienda. 2 si quis forte uelit. argumentum a
comparatione minorum ad maiora, hoc est, seruorum
ad amicos. 2 natum Tibure uel Gabiis. bene
Tibure, ut se significet. 3 sic agat: sic loquatur. 5
hic et candidus. uerba sunt uenditoris. 6 uerna:
domi natus. 8 argilla. deest 'quasi', ut sit: quasi
argilla. uida id est: mollis. 10 multa fidem pro-
missa l. hoc Horatius ex sua persona dicit osten-
dens, multa promittentibus omnino non haberi fidem 10
et maxime cum promittit, qui pretio et lucro studet
id est uenditor. 11 laudat uenalis. deest: seruos.

12 res urget me nulla. deest 'sed' aut quid
tale, ut sit: sed me nulla res urget, ut tibi mea lau-
dem. meo sum pauper. pauper quidem sum, in- 15
quit, sed tamen in meo aere non alieno sum consti-
tutus, id est, nulli quicquam debeo. 13 nemo hoc
mangonum: neque quisquam mango tibi haec faceret,
id est, tam simpliciter loqueretur, nec a me ipso
quiuus alius hoc auferret, id est, hoc audiret. mango 20
autem dicitur, quasi † manci ago uel manu ago.
14 semel hic cessauit. iam haec uerba sunt, qui-
bus mango utitur, ut confiteatur, cessatorem esse quem
uendit, hoc est, fugitiuum. et bene † nemo, quod
leuius delictum est. 17 ille ferat pretium. opinor, 25
inquit, qui emptori ante proposuerit et pretium ac-
ceperit, non subibit poenam, si fugerit uenditus. 18
prudens emisti uitiosum, cum non in fraudem
inductus sis. dicta tibi est. illa cum conditione
emisti. 19 insequeris tamen: uenditorem scilicet. 30
ac per *hunc* se significat. 20 dixi me pigrum p.

---

4 abus *M*   5 signif. *M*   8 nuda *M*   molli *g*   10
omnino *Pauly*: omnia *M*   11 praetio *M*   13 quia *M*
14 mea nos: me *M*   19 loquetur *M*   20 audire *M*   21
mancipi ago *g*. *M* in ima pagina: mango cuius & himologia
haec ÷ (est)   23 confiteatur nos: non fatur *M*   24 nemo
M, cessauit nos, semel *Pauly*   quid *M*   26 praetium
accipe non ut ibit . . fugerit *M*   29 sis: est *M*   31 dixit *M*

t. ut mango uenalem. 21 talibus officiis p. m.
 hoc est: ad scribendum debilem. et bene mancum,
 quod uitium manus est. 23 quid tum profeci.
 quid profeci, inquit, praedicendo uitium meum? o
 5 iura mecum facientia id est: pro me. et est quasi
 exclamatio. 24 si tamen adtemptas: si modo ad-
 huc sollicitas, ut scribam tibi. 26 Luculli miles.
 huius exempli narratione uult ostendere uehementer
 stultum, quem res non doceat, quid sit utile. Lu-
 10 culli miles. hoc factum est in bello, quod populus
 Romanus duce L. Lucullo cum Mithridate rege Pon-
 tico gessit. et Luculli miles Ualerianus et Seruilianus
 exercitus. 27 ad assem: usque ad assem, hoc est,
 tota uiatica. 28 uehemens lupus. bene 'lupus'
 15 miles Romanus, quia in tutela Martis est lupus. sibi
 et hosti. sibi quia potuit perdere, hosti quasi
 raptori. 30 praesidium regale d. ut a. ordo:
 praesidium regale deiecit loco summe munito. 31
 et multarum d. r. hoc est: praesidium a Mithridate
 20 super thesauros eius positum. 32 donis ornatur.
 a Lucullo imperatore. 34 forte sub h. t. prae-
 torem Lucillum significat. ita enim olim duces im-
 peratoresque dicti [et praefectus praetorio]. 37 i
 bone quo uirtus tua. uerba Luculli militem hor-
 25 tantis. 39 post haec ille catus. post haec ille
 doctus, inquit, exemplo † ut si sit stultus sibi et dicit:
 ibit eo, quo uis, qui perdendo zonam didicit, unde
 sit lucrum. eo: illuc. catus: expertus et doctus.
 zonam: sumptus et uiaticum, quod in zona fere mi-
 30 lites portant. his autem omnibus Horatius uult osten-
 dere, primo dispendio rei familiaris se coactum, post

---

1 ut nos: ue *M* 5 facientia *M* pro: per *M* 7
 lucilli *M* 8 uehementer nos: uementes *M* 9 lucilli *M*
 10 in bello quod nos: bello inquit (př.) *M* 11 mithr-
 datae *M* 15 tutelam *M* 16 sibi add. nos et *Mich. Pet-*
schenig Zeitsch. f. österr. Gymn. 1868 p. 650 18 deiecit *M*
 19 mithrithate *M* 21 luculo *M* praetorum *M* 22 ita
 addidi 23 haec deleui 24 lucilli *M* 28 illuc nos:
 illud *M* 29 in zonam *M*

inuitatum donis ac lucro ad scribenda carmina deuenisse. 41 Romae nutriri. et discitur Achillis iracundia [omnibus] et quantum offuerit Graecis omnibus. et hic figurate saeuitiam Caesaris Augusti in aduersas partes uidetur ostendere. 43 adiecere⁵ bonae paulo plus a. dicit se etiam Athenis philosophiae operam dedisse. 44 curuo dinoscere rectum id est: per ethicam partem philosophiae discere, quid sit uitium quid sit uirtus. 45 atque inter siluas A. q. u. bene Academi siluas, uel quia¹⁰ contra omnium sectam Academici disputant, qui dicunt latere ueritatem et ideo semper esse quaerendum nihilque bel * *. 46 loco me t. excusatio, quod contra Augustum pro Bruto militauit. et bene aestus, non 'uoluntas'. 48 non responsura l.: inparia. Bruti¹⁵ autem arma significat. 49 me dimisere Philippi. Thessaliae campi, ubi uictus est Brutus. 50 decisis h. p. saepe hac translatione utitur Horatius, ut Maiores pinnas nido. significat autem proscriptum se fuisse. 51 paupertas in p. audax et cetera.²⁰ carmina, inquit, quae ex me expetis, Flore, numquam scriberem, nisi [et] egestate compulsus essem. nunc itaque, postquam habeo quod mihi satis sit, si non praepono somnum uersibus, insanio et nullo elleboro curari possum. 52 quod non desit: quod satis²⁵ sit. 53 quae poterunt u. s. e. quod tandem, inquit, helleborum satis erit, ut expurget insaniam sique iam sanus. cicutam autem pro elleboro posuit, ni pro: si non. 54 ni melius dormire. legunt: ne melius. sed ni uerum est. 55 singula de nobis³⁰

---

19 E 1, 20, 21

---

1 ac: a *M* 3 iracundia quantum ξ omnibus *ex iis quae sequuntur illatum uidetur* 4 figura *M* 6 dicit se *Hauthal:* dicitis & *M* philosopho *M* 10 bene aca. d. s. uel *M* 13 haec nos: bello comit. *M* 15 responsum *M* 16 dimisere *M* 19 nidos signif. *M* 29 sch. u. 54 post sch. u. 51 in *M* 29 ne addidi et sed uniuersumq: est *M* correxi 30 singulae *M*

a. p. e. a. Uergilius: Omnia fert aetas animum quoque. et est alia causa excusationis in aetate, cur iam non scribat. 57 quid faciam uis d. nunc deest: nisi ut non scribam poemata. 58 denique
 5 non omnes e. m. a. q. alia causa non scribendi, quia quid scribam potissimum nescio propterea quod non idem omnibus placet. 60 ille Bioneis s. Bion Aristophanis comici pater dicitur fuisse magnae dicacitatis, quam uult intellegi de nigro sale. an 'nigrum' malum intellegimus, 'salsum' autem facetum et iocularium? 63 renuis tu quod iubet alter. mire iam dramatico charactere tamquam ad ipsos conuiuas loquitur unum quemque eorum appellans id poscentem quod ceteris displicet. 65 praeter caetera. alia
 15 causa non scribendi, quod Romae in occupationibus nihil condignum memoria scribi potest. 66 inter tot curas q. l. hoc est quod dixit Romaene id est: in qua urbe tot curae sunt et tot labores. 67 sponsum uocat hoc est: ut pro se spondeam. 68
 20 cubat: aegrotat. 70 interualla uides h. c. ironia, per quam ostendit [quam] 'uehementer esse incommoda' id est 'non mediocriter magna'; nam antiqui pro magno commodum dicebant. 70 uerum purae sunt. interrogatiue pronuntiandum. 72 festinat
 25 calidus. festinat, inquit, properus redemptor et mulos agens et sarcinarium ad rhedam. [gerulisque] redemptorem autem cursus publici significat et animalium praebendorum. Sallustius: Et Perpennam forte cognoscit mulio redemptoris. 73 torquet
 30 nunc lapidem. torquet: mouet trahit uel sustinet. 74 tristitia robustis. hinc plaustrum hinc funus uenit, et obuia utraque neutro transeunte luctantur.

---

1 Buc. 9, 51   28 Sall. fragm. hist. 3, 5

---

1 uergil. *M*   7 placent *M*   8 aristofanis *M*   9 uul
M   10 facietum *M*   11 rubeat *M*   15 romae occupa-
 tionis *M*   20 IPONIA *M*   21 haec nos: ostendit quam
 uehementer & incommoda mediocriter *M*   23 plure *M*
 26 sarcinarum ad redam *M*   28 sal. *M*   31 tristitiam *M*

funera autem dicit ipsam pompam et exsequias. 75
 hac rabiosa fugit c. haec sunt quibus ostendit
 puras plateas non esse, in quibus cogitans poeta uelut
 securus incedat. 76 i nunc. oportune per epitro-
 pen ostendit fieri carmina Romae non posse. 77 ⁵
 scriptorum c. o. a. ad superius argumentum hoc
 pertinet, quo probat in frequentia urbis poetam scri-
 bere non posse. 78 rite cliens Bacchi. non
 mirum, inquit, si poetae siluas amant, quas amat
 Liber musicus deus, in cuius tutela poetae omnes con- 10
 stituti sunt. 80 et contacta s. u. u. legitur et
 contracta: caute inpressa, ut ea sequendo contigerit
 imitator. 81 ingenium sibi quod uacuas d. A.
 qui Athenis, inquit, multo tempore studuerunt et muti
 et ridiculi euadunt, nedum si Romae uelis aliquid di- 15
 scere, ubi nullum otium est. 81 uacuas Athenas.
 utrum 'otiosas' an per *ὑπαλλαγήν* 'ipse uacuus', ut
 Sallustius ait At Sertorius uacuus hieme copias
 augere. 82 insenuitque l. legitur et insonuit.
 sed si insenuit, 'inpalluit et inmoratus est' significat, 20
 si insonuit, 'instrepuit atque exercuit uocem' intellegitur.
 83 Curii statua t. exit: ingenium scilicet.
Curii autem statuam pro qualibet dixit. an ideo †
 cur duplex sit plumbeus. nam Curius ob seueri-
 tatem taciturnissimus fuit. 84 risu populum qua- 25
 tit, ac per hoc: inridetur. 86 digner: condignum
 arbitrer, id est, uelim. 87 frater erat Romae.
 hanc fabulam ad hoc inducit, ut ostendat poetas se
 ipsos inuicem laudare non iudicio sed mutua adsen- 30
 tatione. † fratres miros eleuationes honores praefere-

18 Sallust fragm. hist. inc. 2

9 poetae siluas amant quas nos: poetas amant quos *M*,
 poetae amant nemus quod *Clm.* 375 14 athenas *M*
 multa et *M* 15 nedum nos: necenim *M* 17 ypallagen
M 18 sall. *M* uacua? 22 curius statuatur t. *M* scil.
M 23 Curii addidi 24 cur: ut? 25 quatit: que *M*
 28 hinc et hos *M* 29 iudicio nos: lucio *M* 30 miras eleua-
 tiones honoris proferebant 5

bant, cum alter iuris consultum Mucium Scaeuolam diceret, alter oratorem Tiberium Gracchum nominaret. nam apud ueteres tam primus iuris consultus Mucius Scaeuola extitit, quam orator Tiberius Gracchus. 90
 5 qui minus argutos id est: qua re minus insani poetae sunt, cum se quoque inuicem laudent? argutos: canoros. 91 hic elegos: (ἐνέργεια) id est: alter. 92 caelatum: uariatum et quasi pictum. nouem Musis: omni genere metrorum. nam genera
 10 metrorum principalia nouem sunt. 93 quanto cum fastu quanto m. c. et cetera: nobis placeamus incedentes. circum spectemus: una pars orationis est diuisa in duos uersus Lucilii more et antiquorum.
 94 uacuum Romanis: poetis deditam Latinis,
 15 id est, uacantem. significat autem aedem Musarum, in qua poetae recitabant. et hoc recte; nam Graeci poetae in Athenaeo consueuerant. et ideo additum uacuum Romanis uatibus. 95 si forte uacas sequere. bene additum si forte uacas, tamquam
 20 et hoc ipsum facere superuacuum iudicandum sit. 96 quid ferat et quare. quid † esse praebeat tolleretur uel quid adferat. 98 Samnites: tamquam Samnites, quorum pugna semper stataria est. uidetur autem haec metaphora uel a Samniticis gladiatoribus
 25 uel a bello acerrimo Samnitum aduersum Romanos esse translata. ad lum. p.: usque ad lucernam, id est, ad uesperam. duello: bello diuturno. 99 discedo Alcaeus puncto illius. iudicio illius, inquit, Alcaeō lyrico comparor et fio alter Alcaeus functus
 30 suffragio humili ac plebeio. 99 quis quis. singillatim pronuntianda sunt haec pronomina. *illum Cal-*

---

2 et 4 tib. *M*   5 arguto *M*   id est nos: in *M*   6
 laudent nos: laudarent *M*   7 canores *M*   elegos *M*
 ΕΝΕΡΓΙΑ. id. alter *M*   8 sch. ad caelatum post sch. ad
 nouem in *M*   11 fastu que m. *M*   cetera nos: ser *M*,
 sic &   13 lucu *M*   16 quam *M*   17 atheneo *M*
 athidum *M*   21 de se praebeat tollere &   22 sch. ad
 samnites post sch. ad ad lum. in *M*   24 metafora *M*   29
 comparar *M*

limachum uoco, ut me ille Alcaeum nominat. 100
 si plus adposcere uisus: si hoc illi parum fuerit
 et plus a me exegerit laudis. et hic ostendit non
 pro merito poetas sed pro uoluntate laudari. 101
 optiuo: adoptiuo et adscito. Alcaeus autem lyrici 5
 carminis, Callimachus elegiaci auctor est, Mimnermus
 duos libros luculentius scripsit. 102 multa fero.
 multa, inquit, patior, ne mihi poetae irascantur, sed
 tam diu quam ipse scribens laudari me exspecto.
 102 inritabile: iracundum ac litigiosum. 104 fi- 10
 nitis studiis. finitis, inquit, carminibus. et bene
 recepta mente, tamquam ex insania poeticae pro-
 fessionis ad me rediens. 105 obturem patulas.
 non solum non laudabo, sed etiam obcludam aures
 ne quem audiam recitantem. 106 ridentur. sensus: 15
 ridentur quidem, sed tamen delectantur uersibus suis.
 ostendit autem, quam laboriosum sit emendatissime
 scribere. 107 et se uenerantur: mirantur ac di-
 uinos poetas se uocant. 108 laudant quidquid
 scripsere beati. subdistingue scripsere et sic 20
 infer beati. 'stulti' enim dicturus intulit beati ad
 intellegentis et cum iudicio scribentis tormenta re-
 spiciens. 109 at qui legitim. bonus scilicet poeta.
 111 audebit quaecumque. proprie dixit audebit,
 ut ostendat magnam rem esse hoc facere. Uergilius: 25
 Aude hospes contemnere opes. 113 mouere
 loco: tollere atque mutare. inuita recedant. ple-
 rumque ita sunt uerba, quae prima posuerimus, ut
 etiam cum praua sint, tamen bene nobis posita uide-
 antur. 114 et uersentur . . *penetralia Uestae*, 30
 id est: domi. per quam metaphoran ostendit, licet in
 animo nostro fixa uersentur, tamen excludenda esse,

25 Aen. 8, 364

2 plur *M*   6 minervius *M*   7 luculentius *Hauthal*:
 luculentibus *M*   18 uerierantur *M*   20 scripsere: dixi *M*;
 subdistingueret dixere *M*   22 respiciens *M*   27 recedunt
M   28 uerba coniuncta *Acr.*   31 metaphoran *M*

quod fit etiam temere admissis hominibus. alii intellegunt: cum adhuc * *. 115 populo b. e. antiqua et obsoleta senio in consuetudinem reuocabit. et utrum 'populo obscurata' an 'populo bonus'. 119
 5 adsciscet n. utetur etiam nouis uerbis de usu nascentibus. [121 beabit d.] 123 tollet: aut 'amputabit' aut 'extollet et ornabit'. 124 ludentis speciem dabit. ita [ne] carmen efficiet, ut auditori lusuisse non laborasse uideatur, ita tamen torquebitur
 10 et fatigabitur, ut pantomimus qui nunc † totus Satyri nunc Polyphemi Cyclopis conatur imitari personam. 126 praetulerim scriptor. mallet, inquit, stultus esse, ut meis carminibus malis delectarer, quam intellegendo emendandoque cruciari. 128 fuit haut
 15 ignobilis Argis. uetuste pro: Argiuis. et facete simul adcommodatur exemplum, quo ostenditur, quam sit segura dementia. 129 qui se credebat. bene credebat; non enim audiebat. et pulchre additum miros, ut non in eo tantum error esset, quod audire
 20 se credebat, sed etiam quod 'miros'. 131 cetera qui uitae seruaret munia. hoc dicit, in aliis rebus illum non fuisse dementem. 132 bonus sane uicinus. comoda occasione percurrit officia boni patris familias. 134 et signo laeso. satyricae tamquam
 25 hoc multi faciant. 135 posset qui rupem et puteum. superius quasi sanum describebat, hic ergo quasi leuiter insanum. 137 expulit elleboro . . meraco: multo et crasso, utpote contra tantam dementiam. 138 redit ad se: sanus factus est. 138
 30 pol me occidistis amici non seruastis ait. ideo securius est insanire quam sapere. 139 cui sic ex-

---

1 etiam temere *nos*: nam demere *M* alii *nos*: alius *M*
 3 obsoleta *M* reuocauit et obscurat *M* 5 nobis *M* 6
 tollit *M* 7 extolletur *M* laudentis *M* 8 ut: & *M*
 10 panto minus *M* motus? 11 polyfemi *M* 13 haec
nos: delectarer legendo cruciandoque cruciarer *M* 14 aut
M 15 Argus . . Argiuis? 20 se: s *M* 21 uita seruare
M dicat *M* 23 occasio *M* 27 extulit *M* 30 ideo
nos: adeo *M* 31 cui: quod *M*

torta uoluptas. mire non 'morbus' sed 'uoluptas'.

140 mentis gratissimus error: ille scilicet, quo malis suis homines non solum non dolent, sed etiam delectantur. unde illud Graecum est *Ἀμαθία θράσος*. 141 nimirum sapere est ab. comme-⁵ moratis omnibus incommodis in arte poetica constitutis illud concludit, nihil esse melius studio sapientiae id est philosophiae. et est ordo: nimirum abiectis nugis utile est sapere et concedere pueris tempestium ludum id est artem poeticam. 142 tempestium: ¹⁰ oportunum, congruum. pueris: puerili aetati. 143 ac non uerba sequi fid. ac non eam partem musicae sequi, qua cantilenae [uitae] modi numerique concordant; in his est enim altior quaedam scientia musicae disciplinae. 146 si tibi nulla sit. haec ¹⁵ uerba Horatii sunt secum loquentis quasi cum alio. si tibi, inquit, grauior sitis bibendo fieret, referres ad medicos et indicares. sic et alibi Crescit indulgens sibi dirus hydrops. 149 si uulnus tibi monstrata. si quis, inquit, tibi herbam aut radicem ²⁰ ostendisset tamquam utilem uulneri tuo tuque eam expertus [me] inutilem conperisses, non utique *utereris*. cur igitur diuitias cupis, quas adquirendo didicisti nihil conferre ad sapienter beateque uiuendum, quando-
quidem diues factus nihilo minus stultus es, quam ²⁵ antea fueras, cum pauper esses? 151 audieras cui rem di donarent et cetera. hoc dicit: si ideo diuitias adpetisti, quod audieras te stultitia cariturum cum diues esses, postquam diues ad sapientiam nihil promouisti, etiamne copias facultatesque sectaris et ³⁰ adhuc audies opulentiae laudatores, quibus iam semel

18 od. 2, 2, 13

2 illoscil. <i>M</i>	6 commodis <i>M</i>	11 aetate <i>M</i>	13
qua nos: quae <i>M</i>	uitae <i>deleui</i>	14 scientiae <i>M</i>	17
referr& et iudicas <i>M</i>	19 dirum. ydrops <i>M</i>	20 monstratam	
<i>M</i>	21 eam: ame <i>M</i>	23 cupit <i>M</i>	27 remedia <i>M</i>
30 sectari · sed ad hoc <i>M</i>			

credendo deceptus es? 155 at si diuitiae prud.
 r. p. † si a quoquam quaestu uincereris et auariore
 ullus esset. quippe praesertim et minus cupidos et
 minus timidos homines facient, si modo id uerum
 5 esset. 157 uiueret in terris. erubesceres, ait, si te
 quisquam esset auarior et ideo sapientior, si quidem
 opes sapientiam daturae essent. 158 si proprium
 est. dicit nihil † quicquam. proprium est. q. q. l.
 me ae quas possidet, an nihil praeter usum fructum
 10 quem nos capere debebunt postrique rei. inter nos
 et nihil possidentes nihil distare nisi quod illi sine
 cura aluntur. si proprium est q. q. . quaedam
 si credis et reliqua. deest 'et', ut sit ordo et sensus:
 si proprium quod quis [ordo] libra mercatus et aere
 15 est et quaedam mancipat usus (si modo credis iure
 consultis): qui te pascit ager tuus est. libra et aere.
 uerba sunt iuris quibus omnis emptio confirmatur,
 cum per libram expensa pecunia, per aes ipsum pre-
 tium demonstratur. unde et libripens huius modi
 20 testificationibus adhiberi solet. 159 mancipat usus.
 hoc est: usus possessorem facit. 160 qui te pascit
 a. t. et uilicus [quis] O. quamuis non tu, sed
 Orbius uideatur esse possessor. 162 das nummos:
 ut ille cuius ager est pro toto dedit, ita tu pro eius
 25 partibus id est fructu. 163 temeti: uini, quod
 temptet mentem, unde temulenti dicuntur dicti prima
 syllaba producta. 164 paulatim: per minimas par-
 tes pretii. fortasse trec. aut etiam. commodius
 tu emis, quam illi emptus est, qui possidet. nam
 30 ille semel pretium soluit trecenta milia uel quadrin-

---

1 est *M* 2 si . . ullus esset *delenda*, quippe . . (facientes)
 . . uerum esset *scholio u.* 157 *addenda uidentur* 8 nihil
 cuiquam proprium esse quod possidet aut nihil? 10 debemus
 posterique nostri? 14 libera . . here *M* 15 mancipatus
 si *M* 16 ager t. libera & here *M* 17 quibus quib: *M*
 18 per aes: penes *M* 19 libripes *M* 20 mancipetus
 hoc, e *in a corr.*, *M* 21 pascit: p. *M* 23 oruius *M*
 26 dicti *Pauly*: dicta *M* 28 pr&. *M* 29 est: esset *M*
 30 milia: .m. *M*

genta, tu minutatim et pro arbitrio tuo. 166 quid refert u. n.: [quid est] quid interest, inquit, utrum paulo ante an olim numeraueris pretium, dum uiuas eodem modo, quo ille qui olim comparauit. si emptio facit dominum, emisti, si usus tu eris; si tempus, nihil 5 in iure distat, olim an nuper coemas, dum emendi potestas sit. 168 emptum caenat h. licet se putet inemptis holeribus et lignis possessor uti, emptis utitur et falsum putat suum uocans usque ad litem certum, quasi quicquam semper nostrum sit, quod 10 multis dominis possessorem commutat. 170 qua populus adsita. usque ad eam partem, qua populus arbor adsita id est innata limitaris certaminis indicat fines certos et uicinorum iurgia uitare facit. sic Uergilius: Usque ad aquam et ueteris iam fracta 15 cacumina fagi. et est ordo et sensus: usque ad eum locum, quo populus adsita certis limitibus iurgia uicina refugit. 172 puncto quod m. h. id est: perfacile et cito. 173 nunc prece nunc p. colligit, quot modis dominia permutantur. 174 in altera 20 iura: in alterius potestatem. 175 si quia perpetuus et cetera. uidetur sententiae tenor iam dudum hic esse et hoc significari: si emptione uel usucapione ad legitimam possessionem *ueniamus*, neminem esse tam pauperem, qui non hoc iure omnem agrum 25 suum esse possit credere. si uero nullus perpetuo possit uti rebus quaesitis, sed temporalis uicissitudo seruetur inter homines, nihil prodesse uicis aut horreis aut saltibus plurimis dominum fieri hominem, si qui-

15 Buc. 9, 9

3 numeraueris *nos*: numerauerit *M* 5 usus, tu 9
 falsam *M* 11 dominiis? 12 adsit *M* 13 adporadsit. id
M limitaris *nos*: lemitalis *M* 14 facit: f. *M*
 uergl. *M* 15 iam f. cf. et *M* 17 qua *M* adsit e. l.
 u. r functo *M* 18 m. n. id. perfacili *M* 21 qua *M*
 23 signif. (*alias* = significat) *M* emptio *M*, emptione *scripsi*
 et *ueniamus addidi* (an: usucapio ineat?), usucapio . . neminem
 inducere possit 5 26 *haec nos*: perpetuus possit unde rebus
M 29 plaris *M*

dem moriturus sit diues eadem sorte qua pauper.

- 176 uelut unda s. u. ut fluctus per uices
ueniunt, cum ex immenso uoluitur mare. 177 Ca-
labris: fructuosis. est enim Calabria praeter ceteros
5 reditus etiam pecuaria et lanarum mollium ferax item
Lucania. 178 saltibus: latis fundis porrectis per
plurimos montes. 178 si metit Orcus: amputat. et
est translatio a segete ac messoribus. 180 Tyrrena
sigilla: Tusca. nam apud Tuscos primo Italiae signa
10 de marmore processerunt. 181 Gaetulo murice:
Afro, ac per hoc: Mauro. significat enim purpuram
Girbitanam. 182 sunt qui non habeant ac per
hoc: desiderent. nam et qui habere non curat, non
habet. sed prior ille inops uidetur, quem cupiditas
15 torquet. 183 cur alter frat. ordo: cur alter fra-
trum cessare praeferat Herodis palmetis pinguibus,
alter siluestrem flammis et ferro mitiget agrum, scit
genius *qui* comes natale astrum temperat et est na-
turae deus humanae. hoc autem dicit: cur equidem
20 diuersa sint homines uoluntate, non curo; scit enim
hoc genius, qui sortis nostrae dominus habetur; uerum
utar rebus partis nec me defraudabo, metuens quid
de me heres sentiat, et utrum me mortuum uituperet
necne. et hic heredem captatorem significat, non ad-
25 gnatum. 183 alter fratrum. bene fratrum. haec
res enim facit, ut mirum sit dissimiles esse. 184
Herodis palmetis. Herodes in Syria Phoenice rex
Iudaeorum, per cuius palmeta magnas diuitias signi-
ficat. 185 inportunus: sine portu ac requie, hoc
30 est: auarus. et ipse explicat, quid est 'inportunus',
dicendo ad umbram lucis ab ortu, hoc est: a mane

2 per uices *nos*: super uicem *M*, super se inuicem *g* 3
uoluuntur mari *Fabricius* 4 fluctuosis *M* 6 *sch.* ad sal-
tibus *post sch.* ad emerit in *M* 7 si metit: emerit *M*
anputat *M* 12 sunt: su *M* 13 habitarent n. curant non
M 18 genius natalec. natale astrum *M*, qui *addidi* 22
utar *nos*: ut a *M* 24 necne *M* 26 dissimili *M* 27
herodes *M* 30 sit *g*

usque ad uesperum. . . 186 siluestrem flammis et
 f. officium est agricolae non quiescentis et auara spe
 in futuros reditus extenti. 187 scit genius natale
 c. hoc secundum philosophos, qui putant homines
 εὐδαίμονας et κακοδαίμονας, dicit, quia daimon genius ⁵
 intellegitur. . 189 uultu mutabilis. aut uultum
 nunc pro uoluntate posuit, aut deest 'cum', ut sit:
 cum uultu mutabilis et tam dispar, quam sunt inter
 se hominum uultus. 189 albus et ater. prouer-
 bialiter. hoc est: bonus et malus. et album ad li- 10
 beralem et laetum reddidit, atrum ad sordidum et
 aerumnosum. . figura ἀπόδοσις prima. 190 et ex
 modico quantum res poscit. caute adiectum
 quantum res poscit, ut mundum se, non prodigum
 fuisse demonstret. et ex modico. deest 'quamuis' ¹⁵
 et 'tamen', ut sit: quamuis ex modico, tamen tollam.
 ἀνακόλουθον tertium. 191 heres. hic heres non
 legitimus, sed heredipeta. 192 quod non plura
 datis inuenerit: quod non plus consecutus fuerit
 ex meis, quam in me inpendit. et congrue Horatius ²⁰
 de se loquitur, cui deest filius. 192 et tamen idem
 scire uolam. redit ad mediocritatem Peripateticorum
 et dicit ita se usurum bonis, ut non obliuiscatur me-
 dium ferendum esse, cum intersit inter hilarem et
 nepotem, parcum et auarum, quamuis parum con- ²⁵
 siderantibus similes esse uideantur. 195 distat
 enim spargas. ostendit, quid distet inter supra
 dictos. 197 ac potius p. ut festis Quinquatri-

---

1 siluestrem fl. & *M* 2 auriculae *M* 3 futuro *M*
 4 philosophos qui putant nos: quidp hoc putat *M*, id quod
 putant (. . dici) & 6 uultum ab illis *M* 7 deest eum
 uultum ab illis & *M* 11 redditio figura = ἀπόδοσις 13
 possit *M* bis caute . . possit bis scripta in *M* 17
 ἀνακλουθον non tertium *M*, fort. referenda sunt haec ad tenorem
 sententiarum ad u. 183 explicitum sch. ad heres post sch.
 ad quod non in *M* 19 datis inueneris *M* fuerit nos: fuit
M 20 meis: mehis *M* pendit *M* 21 cui deest nos: quid
 * se (littera crosa) *M* 24 seruandum *Fabricius* 25 paruum
M 26 simile esse uideatur *M*

bus olim. † quinquatres a quinquatris diebus, qui dies ad ferias Mineruae pertinent propter ea, quod [est] festa solemnitatis eius deae per hoc spatium temporis celebratur. ut igitur pueri ludo intenti insatiabiliter utuntur his feriis, ita et tu, inquit, moriturus exiguo uitae tempore raptim uoluptatibus plurimis defruaris. olim autem nunc pro: semper. 199 pauperies i. pauperies: egestas. nam paupertas etiam honestae parsimoniae nomen est et usurpatur in fortuna mediocri. 201 non agimur tumidis. adhuc de mediocrium fortunarum bono loquitur. tumidis uelis Aquilone secundo id est: nimia felicitate uenti. et bene in allegoria perseuerauit, quia supra nauem dixerat. 203 uiribus ingenio specie uirtute loco et cetera. ingeniose descripsit, quid sit homo mediocris, dicens mediocre esse, qui sit a summis minor, ab infimis maior. 205 non es auarus. non es: [usurpatur in fortuna mediocri]. facit per ὑποφορὰν respondentem more satiricorum, qui dicat: 206 scimus te non esse auarum. uade securus de hoc ipso. sed quid prodest auarum te non esse, si in ceteris haeres uitis ac teneris? quid cetera iam simul. sic pronuntiandum est, ut intellegatur non fugisse alia uitia. 206 caret tibi p. i. a. ambitio 25 popularibus auris dedita est. 208 somnia terrores magicos miracula sagas nocturnos. haec omnia ad superstitionem referuntur. miracula sagas. dicit sagas mulieres magicarum rerum et carminum scias, tamquam satis agas et multum agentes. ut magos

1 a quinque diebus *§ scholion codicis Bamberg. nomen u*
 'quinque atris diebus' ortum dicit, quod 'Galli hostes quinque
 diebus Romam tenuerunt' 5 et tu nos: aut tum *M* 6
 defruaris nos: res fruaris *M* 7 sch. ad u. 199 post sch. ad
 u. 203 in *M* 9 usurpatur fortune *M* 13 uenti nos:
 uehementi *M* 15 luc et cetera *M* quod *M* 17 auarus
 non est *M* 18 facit per *addidi* 19 ypofoam *M* ἀνθυ-
 ποφορὰν? satyricorum *M* 24 fuisse, *§ s. l. add., M*
 ambitio nos: a. *M*, quae *§* 25 errores *M* 26 nocturnas
M 27 miracula: mire *§* sagas *addidi* 28 sagas *M*

dicimus quasi magnos a magnis rebus quas agunt.
 209 nocturnos lemores. umbras uagantes hominum
 ante diem mortuorum et ideo metuendas. et putant
 lemores esse dictos quasi Remulos a Remo, cuius
 occisi umbras frater Romulus cum placare uellet, Le-
 muria instituit id est Parentalia, quae mense Maio
 per triduum celebrari solent ante additum anno men-
 sem Februarium. ob quam rem Maio mense religio
 est nubere, et item Martio, in quo † deputetis habito
 a Minerua Mars uictus est, et obtenta uirginitate 10
 Minerua Neriene est appellata. 209 portenta
 Thessala. Thessalorum promissiones incantatorum.
 de quibus ait Uergilius: Haec se carminibus
 promittit soluere mentes Quas uelit et cetera,
 et His ego saepe lupum fieri et se condere 15
 siluis Moerim et quod sequitur. 209 rides: con-
 temnis. 210 natales grate numeras, quod non
 faciunt nimium timidi senectutis et mortis, quam ex
 natalibus multis iam iamque proximam perhorrescunt.
 212 quid te exempta iuuat: allegoria. quid prodest, 20
 inquit, uno eo te carere uitio a tam multis possessum?
 213 uiuere si recte nescis. da locum, inquit,
 melioribus, qui uiuere sciunt, et patere succedi tibi.
 214 lusisti satis. hoc apud philosophos frequen-
 tatum est, de uita sapientem abire oportere aequo 25
 animo, ut e conuiuio pastum saturumque conuiuiam.
 et moraliter repetitum satis, quod acclamationis est.
 215 tempus abire tibi. utrum quia deus iam
 te uocat, an quia diu multumque uixisti? et mire in

13 Aen. 4, 487 et Buc. 8, 97

2 nocturnosi *M* Lemures § cf. Charis. p. 32, 23 Keil
 et Placidi gloss. umbras *M* 4 remules § 5 placere
M 7 solebant § fort. recte ante addito m^o mensem
M 9 item: ire *M* de nuptiis habito certamine § 12
 thessalia promissionis *M* 13 uergil. *M* 15 & secund. s.
 moerim *M* 20 iuuat: L. *M* allegoria *M* 21 eo nos:
 ego *M* 23 patere Pauly: succedi nos: patre succedit *M*
 27 apud clamationis *M*

fine operis de fine disputat uitae. ne potum largius
 aequo: ne iusto plus uiuentem et ob hoc delirum
 senem iuniores ludificentur habeantque derisui. et
 uide perseueratum esse in allegoria de conuiuio facta.
 5 nam non minus senes quam poti plerumque deci-
 piuntur. 216 rideat et pulset. bene adiectum
 pulset, id quod peius est. lasciuia decentius
 aetas: quam lasciuam esse magis deceat, quam te
 qui es maturus senex.

10 CARMEN DE ARTE POETICA.

Humano capiti ceruicem pictor equinam
 iungere si uel. hunc librum, qui inscribitur DE
 ARTE POETICA, ad Lucium Pisonem, qui postea
 urbis custos fuit, eiusque liberos misit; nam et ipse
 15 Piso poeta fuit et studiorum liberalium antistes. in
 quem librum conguessit praecepta Neoptolemi τοῦ Πα-
 ρισιανοῦ de arte poetica non quidem omnia sed emi-
 nentissima. primum praeceptum est περὶ τῆς ἀκολου-
 θίας. nam ut pictor si humano capiti equi dederit
 20 ceruicem eamque uoluerit decorare pinnis et inferiorem
 partem membrorum exprimere piscis effigie superiorem
 uero mulieris exornare specie, ualde ridebitur, quod
 contra naturam omnia faciat: ita poetice, si ornatus
 causa plus, quam exigit materia, aliquid institutum
 25 est, meretur contempni. 5 risum teneatis amici.
 percontantis est haec uox et praecipientis utique rideri

3 senes auiuos eludificentur *M* 4 factam *M* 9
 in fine (f. 50) codicis *M* scripta sunt haec: POMPON-
 POR | PHYRIONISEOM | MENTARIUS INHORATIO | EX-
 PPLICIT FELICITER UTERE | FELIX. manus antiqua: OMNIA
 PROBATE. quod bonum ē tenete 10 f. 22 post subscriptionem
 quarti libri Odarum *M*: INCIPIT EIUSDĒM CARMEN. DE
 ARTE. POETICA. 11 capite *M* pictor: si quis *M*
 13 lucidm̄ *M* 14 libros *M* 18 ἀκολογφιας *M* 20
 eumque . . decorari *M* 23 si: s *M* 26 rideori *M*

oportere. 9 pictoribus atque poetis quidlibet audendi semper fuit aequa potestas. sequens praeceptum est, omnes quidem poetas potestatem habere fingendi ita ut aliquid faciant, non ut uelint cum aibus serpentes uel cum agnis tigres iungere. 5

14 inceptis grauibz plerumque et magna professis. plerumque. tertium καθολικόν [et magna professis] est, naturam quorundam poetarum esse pessimam, qui incipiant grandia describere, deinde in locos communes exeant, qui licet boni sint, tamen ri- 10 dentur ac superuacui habentur, nisi loco positi sint.

15 purpureus late qui splendeat unus et alter adsuitur pannus. per hoc locos communes significat. 18 aut flumen Rhenum. non dixit genere masculino 'Rhenus', sed neutro 'hoc Rhenum', 15 quia est 'hoc flumen'. 19 et fortasse cupressum scis simulare. hoc prouerbiū est in malum pictorem, qui nesciebat aliud bene pingere quam cupressum. ab hoc naufragus quidam petiit, ut casum suum exprimeret. ille interrogauit, num ex cupresso uellet 20 aliquid adici. quod prouerbiū Graecis in usu est Μη τι καὶ κυπαρίσσον θέλεις; 21 amphora coepit institui currente rota cur urceus exit. hoc dicit: quare cum aliam materiam institueris scribere, aliam efficis? quo modo ridendus est figulus, qui 25 cum destinauerit amphoram fingere urceum efficiat.

24 maxima pars uatum pater et iuuenes patre digni decipimur. hoc tale παράγγελμα est: erramus, inquit, et dum conamur ueram uirtutem sequi, uicina uirtute in uitia incidimus; nam breuiter scribentem 30 sequitur obscuritas, leuia componentem nerui inibent,

1 quodlibet audiendi *M* 2 seques *M* 6 grauioribus *M* 7 tertium καθολικόν *M*; quae sequuntur, deleui 8 natura *M* 10 exeunt *M* 19 petiit *M* ut casum nos: scutum *M* cf. ad Od. 1, 5, 12 20 cypresso *M* 22 Τη Kypiccon Θεαίε *M*, ἐκ κυπαρίσσον ζ, καὶ κυπαρίσσον *H*. Stephanus 26 amforam *M* 28 ΠαρῖΓεαMa *M* 30 uirtuti ζ

diserta profitentem κακόζηλα uitiant spreta rerum inspectione. 29 qui uariare cupit rem prodigialiter unam. aliud hoc praeceptum est, non esse fabulis indulgendum nec extenuandam usque in uitia
 5 materiam. 32 Aemilium circa ludum faber imus. Aemilii Lepidi ludus gladiatorius fuit, quod nunc Polycleti balineum est. hic demonstrat aerarium fuisse fabrum, imum hoc est: in angulo ludi tabernam habentem; 38 hoc autem praecepto sumite
 10 materiam uestris qui scribitis aequam praecipit nunc eis, qui sunt poetae, ut eam materiam eligant, in qua possint placere. 40 cui lecta potenter erit res id est: qui legerit id quod praestare possit. potenter figurauit ὥς ἐλ θύνατος. 42 ordinis haec
 15 uirtus erit et uenus aut ego fallor. loquitur nunc περὶ τῆς † ἀξίας quo ordine seruanda a poetis. uenerem autem decorem carminis significat. 47 dixeris egregie notum si callida uerbum. exponit nunc de uerbis ueteribus ac nouis, quo modo poetica
 20 sint. nam licet aliqua uulgaria sint, ait tamen illa cum aliqua conpositione splendescere. uerbi gratia ‘curculio’ sordida uox est, ornatu accedente uulgaritas eius absconditur hoc modo Populatque ingentem farris aceruum. [curculio apud Homerum est, qui
 25 fabam libenter uescitur.] 48 si forte necesse est indiciis monstrare recentibus. quod si item, inquit, ad rem aliquam explicandam uerba antiqua non suffecerint, permittitur poetae noua fingere. in-

23 Uerg. Georg. 1, 185

1 KaKozhla uitian. *M* 2 uariari *M* 5 fauer *M* 6 laepidi *M* 9 post praecepto recte *Pauly uidetur lacunam statuisset* 10 scriptas *M* 13 praestrare *M* 14 sic nos: ὥς ἐλ θύνατος ε 16 τῆς εὐταξίας ε, sic de ordine seruando scribendum uidetur. sed ἀξία fort. significat dignitates uerborum et rerum, quarum ita ratio habenda est, ut suo quaeque loco ponantur 24 apud ex aput corr. *M* est (κίς) *Pauly*; haec deleui 26 formarecentibus *M* item nos: idem *M*, iam ε 27 atquam in adquam corr. *M* 28 sufficerint *M*

ditia uerba appellauit. philosophi enim dicunt indicandarum rerum causa inuentas esse uoces. 50
 † † fingeret. fing. non seruauerunt eius | qui inter omnes hic ethegi unum morem seuauē | ē. cinctutis non exaudita fē τὰ ἐϋχαι omnesiset | hegi morem seruauerunt eius quae romae Inter | anea discerptā romam rettulerat. nūquā | enim tunica usi sunt. Ideo cinctutis his dixit | quoniam cinctum est genus tunicae. infra pectus aptat. | eis ergo non exaudita uerba tamquam soluant | et intercaesarem nemo dixit. Est 10
 autem intestinū | pusillum. Et deinde uerbi gratia. sic alapam cum | uno digito inam ferimus auriculam. 52 et noua fictaque nuper habebunt uerba fidem si Graeco fonte cadent parce detorta. magis, inquit, auctoritatem mereri possunt noua uerba, 15
 si a Graeco fuerint in Latinum deriuata, ut trutulimus triclinium (antea cenaculum illud uocabamus, quia ibi cenabatur) et ab οἶνον uinum et a cylice calicem et a coccyge cuculum. 55 ego cur adquirere pauca si possum inuideor: cum Plauto 20
 Caecilioque permissum sit, si uoluerant, uerba fingere, cur mihi minus liceat Latinum ampliare sermonem et nouis uti uerbis. inuideor posuit pro: inuidetur mihi. 63 debemur morti nos nostraque. probat nunc uniuersa morti esse destinata; etiam uerba interire 25
 cum opera hominum. 65 sterilisque diu palus. Diuus Caesar duas instituerat res facere, portum Ostiensem munire et Pomptinam paludem quae in Campania est ad quadragesimum miliarium, emittere

---

3 *nihil dum perspexi nisi interanea coniungendum eiusque uocis interpretamentum esse* est autem intestinum pusillum. *initio fort. scribendum est:* fingere cinctutis non exaudita καὶ τὰ ἐϋχαι] omnes hi Cethegi morem seruauerunt eius, qui interanea discerpta Romam rettulerat 9 aptatae & his? 10 insolita et intercisa nemo & 13 ficta quae M 14 detorta: dempta M 18 coelice M, κύλις & 19 chocythe M, κόκκυς & cucunam M 21 permissā sic uoluerant M 25 et tam . . quam? 26 paulus M 28 pomptinam M 29 emittere M

in mare. hanc ergo significat in hoc recidissee, ut iam aretur. 67 seu cursum mutauit iniquum frugibus amnis doctus iter melius. Tiberim intellegamus. hunc enim Agrippa deriuauit, qua nunc uadit; antea per Uelabrum fluebat. 70 cadentque quae nunc sunt in honore uocabula si uolet usus hoc est: ratio loquendi. usus nihil enim aliud est quam regula sermonis Latini. 73 res gestae regumque ducumque. incipit nunc loqui de omnibus metris, de epico elegiaco ac iambico. 75 uersibus inpariter iunctis elegiacis, imparibus. [nam hexametro enim priore sequenti pentametro scribuntur clamores. 79 Archilochum proprio rabies armauit iambo. primus Archilochus iambos scripsit in Lycambam socerum suum, quo modo comoediae et tragoediae ornantur, qui pes iambicus appellatur. nam hoc distat iambicus iambo [paribus. d. est metro]. quod ex iambis constat et male dictis armatur, iambicus autem metro magis quam ratione similis est iambo.

81 alternis aptum sermonibus. nihil enim poeta in tragoedia dicit sed plures personae. itaque heroicum solet [res] referre, quid actum sit, tragoedia agit. 81 et popularis uincentem strepitus: ipsum altius in scaena sonantem quam populi clamor est. 83 Musa dedit fidibus diuos puerosque deorum. nunc de lyrico carmine loquitur, quo metro scribunt aut heroum laudes aut Olympionicarum. pueros autem deorum heroas dicit. 85 et iuuenum curas hoc est: amores; quos lyrici celebrant. libera uina referre. qualia sunt Anacreontis carmina. 86 [descripta] descriptas seruare uices hoc est: ordinem positum per species signorum, quare poeta

5 belafum *M*   10 elegio *M*   11 elegiacos *M*, elegiacos uersus dicit. inpariter: imparibus; nam 5   12 exametro enim enim *M*   13 archilochum proprior abeis *M*   15 socerum: generum *M* quo metro?   18 quod iambus ex 5   21 degit *M*   22 res *deleui* acti *M*   24 sonante *M*   26 qui *M*   27 olympionicarum *M*   31 seruauere *M*   32 species *M* quare = propter quae signa?

dicitur. 88 cur nescire pudens praue quam
discere malo. huius uersus sensus talis est: cur
malo nescire praue erubescens ne uidear ignorasse
quam [malo] discere. 90 indignatur item priua-
tis hoc est: humilibus uerbis non uult tragoedia in-
pleri. 95 et tragicus plerumque dolet sermone
pedestri. exigit saepe et tragoedia, ut pedestribus
scribatur uerbis, ut cum Peleus uel Telephus regio
habitu mutato loquantur. neque enim debet in habitu
mendici auxilium petens regaliter loqui. 97 proicit
ampullas. hoc a Callimacho sustulit, quod dixit.

98 si curat cor spectantis tetigisse que-
rella hoc est: si id agit, ut adtente spectantem flere
cogat. 99 dulcia sunt. nunc quasi legem ponit
et praecipit. sunt enim et agunto 'sint' et 'agant' 15
significat. sed leges antiquae his fere plenae sunt
[quasignificant] uerbis. 102 si uis me flere do-
lendum est primum ipsi tibi. hoc Demosthenicum
est. nam cum ad illum is qui uapulauerat accessisset
peteretque summis, ut causam suam ageret eo quod 20
caesus esset, negauit se facturum, quia ille non uapu-
lesset. illo adfirmante factum esse, aequae superuacuas
dixit eius querellas. tunc tertio cum indignari uideret
† et tuto adfirmante cum lacrimis adfectu, dixit nunc
se illi credere. capiebat enim dicendi impetum ex 25
irascēte. 103 tunc tua me infortunia laedent
id est: tunc tuae me calamitates mouebunt, quod
Graeci ἀντυχματα uocant. 113 Romani tollent
equites peditesque cachinnum: ridebit equester
ordo et plebs. cachinnus autem uerbum secundum 30
ὀνομαστικόν fictum a sono risus. 114 intererit

4 malo *deleui* 5 tragoediā *M* 7 pedestri *M* 8
telephus *M* 11 quod *M*: qui *Pauly ita ut e. g. Μοῦσαν ληρό-*
θειον exciderit 12 quaerellas *M* 13 adtentē *M* 17
haec deleui, fort. quae significauit? 18 demonsthenicum *M*
19 uapulauerat et 21 uapulasset *M* 22 aequae nos:
ei quae *M* 23 cum eum indignari uideret et toto adfirmare
5 26 tunc: cum *M* 29 redebit et plebs cachinnum *M*
30 uerbum: uerū *M* 31 ὀνομαστικόν *M cf. ad Epo. 10, 17*

multum diuusne loquatur an heros hoc est:
 uni cuique personae actus aptandus est. quamquam
 apud Menandrum inducitur seruus [inducitur] libere
 loquens, ut omnia domino simpliciter fateatur. itaque
 5 quo modo illum excusat? [et hoc ille indulgenter et
 inconsulto]. 119 aut famam sequere aut sibi
 conuenientia finge. hoc aliud praeceptum est.
 nam poeta scripturus aut secundum consensum debet
 aliquid describere, aut si historiam tamquam tritam
 10 non uult attingere debet conuenienter noua inducere.

120 scriptor honoratum si forte reponis
 Achillen. apud antiquos comoediarum tragoediarum-
 que scriptores cum primum in scaenam prodirent,
 fauorabiliter excipiebantur, *etiam* si male agerent, ut
 15 illorum ad scribendum iterum allicerentur animi, ac
 praetore cogente totam necesse erat peragi fabulam.
 sin uero ei iam male egissent, incipiebant derideri.
 ideo dixit 'reponis', quasi 'iterum profers'. 124
 perfidus Ixion. moris erat. apud antiquos ut du-
 20 cturi uxores nuptialia munera et dotem ultro soceris
 darent. Ixion ergo cum filiam Eionei accepisset in
 coniugium et dotem inuitus daret, scrobem fecit in-
 gentem, quam igne repleuit et in summo leuiter cinere
 contextit. in hanc Eionea, quem simulans ad cenam
 25 inuitauerat, mersit ac sic passus est uiuum exuri. ob
 hoc perfidus Ixion. 128 difficile est proprie
 communia dicere tuque. nunc in aliud catholicum
 † et quasi interrogans: at enim, inquirunt, difficile est

---

2 quamquam *nos*: tamquam *M*   3 liber *M*   5 quo-
 dam modo ς et hoc . . inconsulto *post loquens sunt in M*:
haec cum Porphyrii interroganti lector respondisse uideatur,
transposui atque deleui indiligenter ς 8 scribtorus *M*
 10 noua (uel nouam) *nos*: notam *M*   11 scribtor *M*   12
 comediarum et scribtores *M*   14 fauorabiliter *M* . agerent
 ut: agerentur *M*   15 ac: a *M*   17 ei iam *nos*: & iam *M*,
 iterum *Acr.* ς 18 reponit et proferens *M*   20 nuptialia
M   21 eponae *M* cf. *schol. Apoll. Rhod. 3, 62*   21 iniquum
 coniugium *M*   24 ponea *M*   caenam *M*   25 ab *M*
 propriae . . tu qui *M*   28 et: transit? in *om.* ς

communis res propriis explicare uerbis. 131 si non circa uilem patulumque moraberis orbeni. in eos dixit, *qui* quia a fine Iliados Homeri scripserunt, <κυκλικοί> appellantur. ideo et patulum orbem dixit. 133 nec uerbo uerbum curabis reddere hoc est: si non quaesieris, ut ad uerbum commutes, nec exprimere carmen sed magis sensus. alioquin si quid transtuleris et pusillum erit et ineptum: 139 parturient montes nascetur ridiculus mus. Graecum hoc prouerbium est Ὀδινεν ὄρος, τὸν δ' ἔτεκε μὴν [καὶ τίχεται μῦς]. 146 nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri. Antimachus fuit cyclicus poeta. hic adgressus est materiam, quam sic extendit, ut uiginti quattuor uolumina impleuerit, antequam septem duces usque ad Thebas perduceret. 154 si plosoris eges aulaea manentis id est: si uis te a spectante audiri, donec aulaeum leuetur et donec is qui agit dicat uos ualete et plaudite, quae consummatio et comoediae et tragoediae est, haec intuenda sunt, quae omnia subicit. 179 aut agitur res in scaenis aut acta refertur. in tale transit καθολικόν: duo sunt genera nuntiorum. alter est, qui extra scaenam acta nuntiat; puta si filios Medea occidit, nuntiatur statim Iasoni; neque enim decet hoc in ipsa scaena fieri; alioquin incipit actus uerus fieri non fabula. alter est, qui in scaena commissa perfert extra scaenam; si puta adulterium Clytemestra commiserit, ut hic quidem appellatur. 189 neu sit quinto productior actu fabula: neue incipiat tragoedia plus quam quinque partibus impleri. 190 quae posci uolet et spectanda reponi. ita illud

3 qui et a addidi scribserunt M 4 κυκλικοί om.
M 10 ΩΔΙΝΕΝ Θ ὈΡΟΣ ΤΟΝ Δ' ἔτεκε μῦς
M 14 impleuit M 15 septem M 17 a spectante
Dillenburger: adsectante M 24 nuntiantur M 26 Porph.
sic interpretatus est: res aut in scaenis agitur aut (in scaenis)
acta refertur, atque haec ad ἀγγέλουσ et ἐξαγγέλουσ pertinere
putauit 27 puta si cf. Dig. 9, 2, 27, 21 cum 28, 5, 23, 2
31 ita Pauly add.

dixit Si forte reponis Achillen, hoc est: quae placere uult et iterum proferri. 191 nec deus intersit nisi dignus uindice nodus inciderit. tunc demum, inquit, inferri debet deus, cum digna
 5 res interuentu eius exprimitur. alioquin male ponetur, ut in eo si quis seruum suum uoluerit occidere, sed magis cum aut filius patrem aut pater filium occidit.

192 nec quarta loqui persona laboret. tres enim personae tragoediam itemque comoediam per-
 10 agunt; si tamen quarta interponitur, non loqui debet sed adnuere statimque dimitti. 193 actoris partes chorus officiumque uirile defendat id est: ne uiris agentibus feminarum inducatur chorus neue feminis uirilis; sed † agentes ex usu has partes custo-
 15 dient. 202 tibia non ut nunc orichalco uincta tubaeque aemula. colligit priore tempore certiore lege scriptas esse fabulas, quam hoc saeculo. nam et tibia, qua intercinitur, *non erat* aut tam pretiosa aut tam magna quam nunc est, quae orichalco orna-
 20 tur, quod [res] simillimum bratteae aureae est. 203 simplexque foramine paucio. terna enim tantum modo foramina habuit antiqua tibia. 214 sic priscas motumque et luxuriam addidit arti. motum nunc gestum dicit. 216 sic etiam fidibus uoces
 25 creuere seueris. ante enim lyra septem chordas habebat. excogitata postea cithara est. 217 et tulit eloquium insolitum facundia praeceps id est: ausus est dicere, quae praecipit eloquentia. 218 utiliumque sagax rerum et diuina futuri sor-
 30 tilegis non discrepuit sententia Delphis. ante, inquit, sapientes loquebantur et illorum praeceptum

---

1 u. 120

---

5 poneat in eos si <i>M</i>	7 occid//// <i>M</i>	9 comediam
<i>M</i> 14 agentis ex sexu?	15 tibio non ut non <i>M</i>	17
scribas <i>M</i>	18 non erat <i>hic addidi</i> , nam nec tibia <i>alii</i>	
23 addit <i>M</i>	25 seueres <i>M</i>	26 cythara <i>M</i>
<i>M</i> 28 ausus <i>nos</i> : uisus <i>M</i> , usus <i>g</i>	eloquentiam <i>M</i>	27 solitum
31 sapienter <i>M</i>		

pro responso erat, ut *Τῷ θεῷ ἔπου, Θεῷ νοῦς* et multa quae in templo Delphici Apollinis scripta sunt septem sapientium praecepta. sententiam dixit, ut apud Graecos *γνώμη*. 220 carmine qui tragico uilem certauit ob hircum. circa hunc enim tragoedia-⁵ rum scriptores apud antiquos contendebant, et tragoedia inde appellata est. 221 mox etiam agrestis Satyros nudauit hoc est: satyrica coeperunt scribere, ut Pomponius Atalanten uel Sisyphon uel Ariadnen. 234 non ego inornata et dominantia¹⁰ nomina solum. inornata: propria significauit. dominantia nomina sunt, quae rerum propriis uoculis nuncupantur, ut: libri capsula pagina. haec autem non adeo propria sunt ut Uirtus me fregit Aeneae, quod est: Aeneas. 248 offenduntur enim quibus¹⁵ est equus et pater et res id est: equites Romani, quibus honestus sensus est, proprietate uerborum delectantur. 251 syllaba longa breui subiecta uocatur iambus. his enim pes syllabis constat. 252 unde etiam trimetris accedere iussit nomen²⁰ iambeis. omnes uersus tragici iambici trimetri appellantur. quaeri autem solet, cur trimetri appellantur, cum senos accipiant pedes. quoniam scilicet tanta breuitas est pedum, ut iuncturae binos complectantur pedes. 254 non ita pridem tardior²⁵ ut paulo grauiorque ueniret ad aures [ū. u. a.] apud omnes enim antiquos uelox est et raro spondium recipit. nunc hoc tempore inseritur. 257 non ut de sede secunda cederet aut quarta. potest sine dubio uel primo loco uel tertio aut quinto inter-³⁰ seri spondius, sed utique secundo et quarto excluditur. his enim locis iambus interponitur. 261 aut operae

1 haec nos (cf. *Paroem. Apost. 12, 21 Leutsch*): erat *Τῷ θεῷ ἔπου* *θεῷ* *Τοῦ* *Μ* 2 delphi *Μ* scripta *Μ* 3 dixi *Μ* 4 *γνώμη* addidi 6 scriptores *Μ* 9 atalantem uel sisyphon *Μ* 12 rerum nos: reris *Μ*, om. *ς*; quum res? 16 aequus *Μ* 17 census *ς* 19 pes nos: ter *Μ* 21 iambis *Μ* iambi *Μ* 22 solent *Μ* 26 ut: aut *Μ* 30 tercio *Μ* 32 fort. hoc sch. ad u. 264 pertinet

celeris nimium curaue carentis. eos significat,
 qui tragoedias actitant. 273 scimus inurbanum
 lepidio seponere dicto hoc est: discernere, quid
 inurbane dictum sit quid lepide. lepidum est uenu-
 5 stum et suaue. 274 legitimumque sonum digitis
 callemus et aure id est: cum metra digitis † ab aura
 serimus probantes an consonent. 275 ignotum tra-
 gicae genus inuenisse Camenae. Thespis primum
 tragoedias scripsit genere Atheniensis, ad quas agen-
 10 das plaustro circa ciuitates [egregie] Graeciae uehe-
 batur. 277 quae canerent agerentque peruncti
 faecibus ora. ex hoc etiam putant quidam tra-
 goediam appellatam quasi trygadiam, quia faecem tryga
 Graeci appellant. 278 post hunc personae pal-
 15 laeque repertor honestae. Aeschylus primus tra-
 goediis coturnos et syrma et personam dedit. horum
 enim trium auctor est. pallae honestae: pretiosae.

281 successit uetus his comoedia, quae
 <ἀρχαία> appellatur. est autem genus maledicacissi-
 20 mum et multum distans ab hac noua. 291 uos o
 Pompilius sanguis, quia Calpus filius est Numae,
 a quo Calpurnii Pisones traxerunt nomen. 295 in-
 genium misera quia fortunatius arte. ait enim
 Democritus poetice natura magis quam arte constare
 25 et eos solos poetas esse ueros, qui insaniant; in qua
 persuasione et Plato est. 300 si tribus Anticyris
 caput insanabile. locus est in Achaia Anticyra,
 ubi elleborum nascitur, quo sumpto dementes sanan-
 tur. hoc etiam sumpto [et] dolor capitis sanatur.
 30 302 qui purgor bilem sub uerni temporis ho-
 ram. omnes enim uerno tempore purgationem su-
 munt, quod uocatur καθαρῖνον. 309 scribendi
 recte sapere est et principium et fons id est:
 scire quid scribas, hoc enim sapere est. 310 rem

7 consonent' (in fine lineae) M 9 scripsit M 10 egre-
 gias ε 13 triga M 14 paelleque M 15 aeschylus M
 tragoedis? 16 syrma M 17 est: es M honeste M 21
 calypis M 27 capud M cf. ad S. 2, 3, 83

tibi Socraticae poterunt ostendere chartae. poema constat ex re et oratione. res ex philosophia originem trahit, id est, ut praecepta contineat; has dicit Socraticas chartas esse. deinde comitabuntur uerba. 311 uerbaque prouisam rem non inuita⁵ sequuntur. hoc tale est: dicere, inquit, tunc poteris, cum habueris quod dicas. et Asinius Pollio idem dixit Male Hercule eueniat uerbis nisi rem sequuntur. 319 interdum spetiosa locis morataque recte fabula. colligit saepe magis pla-¹⁰ cuisse fabulam, quae nudis narraretur uerbis quoniam res spectatorem delectarent, quam quae locis communibus explicaretur. si uerbi gratia circumlator referat de Regulo, quo modo captus sit aut punitus, uerba sordida si non delectant, attamen res auocat auditu¹⁵ digna. morataque recte fabula: bene instituta. unde in consuetudine dicere solemus bene moratum eum, qui rectos mores ediderit. 320 nullius ueneris: nullius uoluptatis nec decoris. 323 Graiis dedit ore rotundo Musa loqui praeter laudem²⁰ nullius auaris. in hac sola cupiditate promerebantur laudem tamquam Protogenes ille qui Ialysum finxit decem annis, uel Apelles qui totidem pinxit annis *Ἀναδυομένην*. non enim ut acciperent festinabant, sed ut placerent morabantur. 332 et leui²⁵ seruanda cupresso. Libri enim, qui aut cedro inlinuntur aut arca cupressea inclusi sunt, a tineis non uexantur. 340 neu pransae Lamiae uiuum puerum extrahat aluo. haec ad infantes terrendos solet nominari. est ergo † poetice, quod tantum fin-³⁰ gat, ut etiam deuoratum Lamiae puerum utero educat. 341 centuriae seniorum agitant expertia frugis id est: ea quae nugatorie dicuntur exagitant

7 dicat *M* 11 narr&ur *M* 21 promerebantur *Orelli*: promereantur *M* 22 protegens generis ille *M* qui Ialysum *Orelli*: qualutum *M* 23 apellis, 1 in e corr., *M* 24 *Anadyomenen Orelli add.* 27 cupressea ξ : cupressa *M* 29 extrah& *M* 30 <uitium> poeticae? 32 centyriae *M* 33 nugatoriae *M*

senes. expertia: quae experti non sunt exagitant. 343 omne tulit punctum qui miscuit utile dulci: solus suffragia iudicum tulit, qui et utile et dulce scripsit, qui et prodesset et delectaret. punctum autem ideo, quod antiqui suffragia non scribebant sed puncto notabant. 345 hic meret aera liber Sosiis. hunc bene uendunt bibliothecae. antea Sosii erant notissimi, qui commercium librorum faciebant. 352 quas aut incuria fudit. incuria est negligentia, quae curam non habet. 357 sic mihi qui multum cessat fit Choerilus ille. poeta pessimus fuit Choerilus, qui Alexandrum secutus opera eius descripsit. huius omnino septem uersus laudabantur. Et hic Alexander dixisse fertur, multum malle se Thersitem Homeri esse quam Choerili Achillen. 360 uerum operi longo fas est obrepere somnum. sed excusationem, inquit, Homerus mereri potest si aliquid in tanto opere non respondet magnitudine carminis sui. 361 ut pictura poesis erit. non erit dissimilis poetice picturae. nam quo modo in hac propius quaedam spectanda sunt quaedam longius, ita poetices † quaedam statim aspicienda sunt. quae lucidae erunt prope cognoscentur, quae uero obscurae longius remotis. 367 hoc tibi dictum tolle memor id est: hoc uerbum in mente habe. 368 certis medium et tolerabile rebus recte concedi: quarundam rerum esse medietatem. consultus iuris aliquis si nescit quantum Cascellius iuris consultus tunc optimus, at tamen potius est mediocris; nec si quis orator idem potest quod Mes-

4 scribat *M* ut et? 6 ae liber *M* 7 uendunt: uende
M bibliopolae § 12 cf. *ad ep. II, 1, 232 et sqq.* 13
 describat *M* 14 et: ut *M* 15 thersithem *M* 19 magni-
 tudini § 21 quaedam longius ita poetices *M* s. l.; fort. se-
 cundum *Acronem addendum* statim quaedam postea. 363 quae
 lucidae... 23 propi e (a *erasa*) *M* 24 obscurae nos: ob-
 scura *M*, lucida... obscura § 28 nescis *M* non scit? ca-
 stellus *M* 29 potius *M*, in pretio *cod. G.* in *mg.* 30
 nea *M*

sala, sciat tamen non esse contemnendum. 375 et Sardo cum melle papauer. Corsicum et Sardum mel pessimi saporis est. 387 Maeci iudicis. Maecius perdiligens carminum fuit aestimator. 388 nonumque prematur in annum. exemplo Cinnae⁵ poterit uti, ut carmen suum si malum est nouem annis dissimulet. 391 siluestres homines sacer interpresque deorum caedibus et uictu foedo deterruit Orpheus. *Orpheus* primus poetice illustrauit et ob hoc dicitur lenisse tigres et leones,¹⁰ quia efferatos hominum animos placauerat carmine.

399 leges incidere ligno. aereis enim tabulis antiqui non sunt usi sed roboreis. in has incidebant leges. unde adhuc Athenis legum tabulae axones uocantur. 402 Tyrtaeusque. fuit hic genere Athe-¹⁵ niensis poeta omni parte membrorum deformis. primus hic tubae modulationes dedit ex hac causa. nam cum Lacedaemonii bellum aduersum Messenios gere-
rent diuque traherent dubium Martis euentum, respon-
sum acceperunt ab Apolline, si uellent uincere Athe-²⁰ niensi duce uterentur. a quibus rogati Athenienses miserunt Tyrtaeum clodum et luscum † quem deformem crederent usi sunt auxilio. quibus ille cantum monstrauit tubarum, quarum inaudito territi sono Messenii fugerunt adeptique sunt Lacones uictoriam.²⁵

403 dictae per carmina sortes. per uersus hexametros reddidit responsa Phemonoe † tpyrro clio tam quam purphoeri poetae: Aio te Aeacida Romanos uincere posse. 404 et uitae monstrata uia est. *praeceptis* sapientium, quibus instructa uita est. 417³⁰

28 Enn. Ann. 186

11 quia nos: qui & M^F placuerat M¹⁵ pyrcae-
usque M¹⁷ modulationes *Hauthal*: moderationes M¹⁸
lacedemonii M²² miserum pyrcaeum M^{hi} cum deformem uiderent, usi sunt eius auxilio? luscum, quem def. crederent. usi sunt auxilio eius Lacedaemonii &²³ tantum M²⁴ inauditu M²⁵ fugerent M²⁶ exam&ros M²⁷ Phemonoe Pyrro Epirotae petenti: Aio &³⁰ sententiis
add. &

occupet extremum scabies. hoc ex lusu puerorum
sustulit, qui ludentes solent dicere Quisquis ad me
nouissimus uenerit habeat scabiem. 422 si
uero est unctum qui recte ponere possit hoc
5 est: si habeas eum, qui cenam praeparet. 431 ut
qui conducti plorant in funere dicunt. Alexan-
driae sic obolis conducuntur, qui mortuos fleant, et
hoc tam ualde faciunt, ut ab ignorantibus illorum
fuisse credantur, qui efferuntur. hi ergo uocantur
10 *θηρωδοί*. 434 reges dicuntur multis urguere
culullis. reges enim, quos uolunt recipere in ami-
citiam, multo mero inebriant temptantes an per po-
tionem quae habeant secreta prodant. 435 et tor-
quere mero hoc est: protrahere ad confessionem.
15 437 animi sub uulpe latentes. simulatores eos
et *εἰρωνας* appellamus qui benigne inrident. 438
Quintilio si quid recitares. hic erat Quintilius
Uarus Cremonensis amicus Uergilii eques Romanus.
441 et male tornatos incudi reddere uersus
20 hoc est: denuo uersus scribere, quo modo ferramentum
male productum redditur in incudem ut ibi formetur.
444 quin sine riuali. aemulum riualet dixit.
446 incomptis adlinet atrum transuerso ca-
lamo signum: significat ac notat uersum male for-
25 matum. 450 fiet Aristarchus. hic Homeri car-
mina adnotauit. ille ergo iudex etiam optimi poetae
Aristarchus fiet. 454 aut fanaticus id est: qui
lymphatico agitantur. 456 agitant pueri incau-
tique sequuntur. nam pueri praetereuntibus inlu-
30 dere soliti eos, quos insectantur, in dementia con-
pellunt. 457 hic dum sublimis uersus ructatur.
pro 'ructat'. antiqui enim et 'ructo' et 'ructor' di-

---

4 punctum *M* 5 habeat? 7 sic nos: sit *M* 11
culullis *M* 15 simulatores *C. Hermann apud Hauthal.*: si-
mulatores *M* 16 *εἰρωνας*: mydrones, a *supra* e *scr.*, *M* 18
romanòs *M* 26 index *M* 28 lymphatico *M* 30 eos nos:
& *M* solent et *ς* 31 luctatur *M* 32 proructoanni qui
(un in nt corr.) *M*

xerunt. hic genere patiendi extulit 'ructatur' ut 'uenatur, lauatur'. 463 Siculique poetae narrabo interitum. Empedocles fuit Agrigentinus physicus qui se in craterem praecipitem dedit Aetnae immortalitatem adfectans. 465 ardentem frigidus Aet-⁵ nam insiluit, dum se credit ex opinione hominum collecturum diuinitatem, si nusquam conparuisset. 471 an triste bidental. id quod Iouis fulmine percussum est bidental appellatur. hoc expiari non potest. errant autem qui putant ab agna dictum¹⁰ bidental. 476 hirudo. haec sanguisuga appellatur.

---

3 empodocles *M*   fisicus *M*   4 a&nei mortalitatem
M   8 uidental *M*   9 bidental (*b ex p corr.*) *M*   11 san-
 guis su (*in fine lineae*) *M*   POMPONI PORFYRIONIS COMMEN-
 TVM IN HORATIUM DE ARTE POETICA EXPLICIT. INCIPIT
 CARMEN. SAECVLARE FELICITER. *M*

Index auctorum.

EO = ad Epodon carmen. CS = Carmen saec. A = Ars poet.

- Academici E 2, 1, 188. 2, 2, 45
 apud Helenium Acronem me-
 mini me legere S 1, 8, 25
 Aesopus S 2, 3, 299. 2, 5, 56.
 E 1, 1, 74
 Alcaeus: uita. O 1, 10, 1; 9.
 O 1, 32, 5. 4, 3, 10. 4, 9, 7
 alii O 1, 36, 13. 3, 4, 34. E
 (1, 10, 49). 1, 17, 50. 1, 18,
 19; 74. E 1, 19, 15 (?). E
 2, 1, 54; 230. E 2, 2, 114 (?).
 cf. O 3, 4, 77. 3, 16, 41
 Anacreon O 1, 17, 18. 1, 27,
 1. A 85
 Antimachus A 146
 antiqui O 2, 1, 1. 2, 6, 5. S
 2, 2, 124. 2, 3, 181. 2, 4,
 81. E 2, 2, 68; 93. A 99;
 254; 457
 Antisthenis dictum S 2, 2, 94
 Archilochus E 1, 19, 34
 Aristarchi dictum E 2, 1, 257
 Aristoxeni sententia S 2, 1, 30
 Asinius Pollio O 2, 1, 1. E
 1, 5, 9. A 311
 Atta togatarum scriptor in fa-
 bula quae inscribitur Mater-
 terae E 2, 1, 79
- Bacchylides O 1, 15, 1
- Callimachus S 2, 3, 296. A 97
 Cassius Parmensis S 1, 10, 61.
 E 1, 4, 3
 Marcus Cato S 1, 10, 9 (?)
- Catullus 18, 21 : S 2, 3, 299
 fragm. 1 : O 1, 16, 22
 Cicero Diuin. in Caec. 45 : E
 1, 18, 14.
 Verrin. act II. 4, 5 : S 2, 8, 13
 Catil. 1, 21 : E 1, 11, 28
 Catil. 2, 22 : E 1, 18, 30
 pro Cluent. 72 : E 1, 17, 58
 pro Mil. 33 : E 1, 17, 62
 fragm. orat. Scaur. (A. Pey-
 ron) p. 76 : S 2, 1, 56
 Claranus S 2, 3, 83
 comici fidicinas dicunt citha-
 ristas O 1, 17, 18
- Democritus A 295
 Demosthenes A 102
 dicitur O 3, 29, 6 (4, 4, 18.
 4, 4, 70). S 1, 2, 91. 1, 3,
 46; 82. 1, 6, 39; 59. 1, 8,
 39. 1, 10, 28. S. 2, 1, 49.
 2, 3, 239. E 1, 17, 32. (2,
 2, 60)
- Ennius Ann. 30 (Vahl): O 3,
 24, 50
 Ann. I, XXXVIII : O 1, 2, 17
 Ann. 127 : O 1, 9, 1
 Ann. 186 : A 403
 Ann. 270 : S 1, 4, 56
 Ann. 454 : S 1, 2, 37
 Ann. 488 : S 1, 10, 30
 Inc. XIII : S 1, 1, 61
 cf. S 2, 1, 16. E 1, 3, 1. 1,
 19, 7. 2, 1 51
 Epicurus E 1, 17, 41 Epicu-

- rei S 1, 5, 101; 102. E 1, 1, 16
 epigramma S 2, 2, 50. 2, 3, 296. 1, 7, 19
 Euripidia de tragoedia Bacchis E 1, 16, 73 (?)
 Fertur S 1, 1, 101. 1, 3, 21. 2, 3, 254
 fragmenta incerta 'uirtus me fregit Aeneae' A 234. ut si dicat 'nescis esse consul' O 3, 27, 73
 Furius Bibaculus S 2, 5, 41
 nonnulli grammaticorum ueterum S 1, 3, 1
 Hesiodi *ἔργα* 47 : O 1, 3, 20
 Hieronymi sectam E 1, 6, 65 (?)
 Homerus. Ilias 1, 18 : S 2, 3, 191
     1, 43 : CS 33
     1, 576 : EO 16, 37
     2, 278 : O 4, 2, 50
     2, 490 : O 1, 3, 9
 2, 637 : O 3, 20, 15. EO 15, 22
     6, 234 : S 1, 7, 16
     18, 104 : E 1, 14, 26
     20, 443 : S 1, 9, 76
 Odys. 1, 1 : E 1, 2, 20
     4, 601 : E 1, 7, 41
     8, 248 : E 1, 15, 24
     9, 347 : S 1, 8, 43
     20, 347 : S 2, 3, 72
     20, 379 : E 1, 14, 26
 Homericum O 1, 2; 33. 1, 7, 9. 3, 19, 4. (4, 8, 27). de Homeri natalibus O 1, 6, 2. HomERICA carmina adnotauit A 450
 Horatius Ode I, 1, 1 : uita. O 3, 29, 1.
     1, 1, 21 : S 1, 1, 5
     1, 2, 51 : uita
     1, 3, 5 : O 1, 24, 11
     1, 10, 2 : S 2, 2, 66
 1, 10, 7 : O 1, 12, 11. 1, 24, 17
     1, 20, 7 : S 2, 2, 48
     1, 27, 8 : S 2, 4, 39
     1, 36, 16 : S 2, 4, 29
 O II, 2, 13 : E 2, 2, 146
     2, 2, 16 : E 1, 12, 73
     2, 6, 1 : E 1, 9, 1
     2, 7, 23 : O 2, 11, 18
 O III, 1, 17 : O 1, 9, 5
     3, 3, 18 : E 2, 1, 11
     3, 10, 1 : O 4, 13, 1
     3, 16, 28 : S 2, 3, 142
     3, 16, 34 : O 3, 21, 7
     3, 21, 8 : O 3, 16, 34
     3, 30, 13 : uita
 O IV, 1, 39 : S 2, 1, 8
 4, 4, 1 : O 4, 1, 1. EO 10, 1
     4, 12, 28 : E 1, 18, 59
     4, 14, 20 : EO 9, 31
 Epod. 2, 8 : O 1, 35, 22
     3, 21 : EO 14, 13
     4, 8 : E 1, 18, 30
     5 : S 1, 8, 23
 Sermo I, 1, 120 : S 1, 4, 13
     1, 3, 6 : S 2, 4, 12
     1, 3, 19 : S 2, 2, 127
     1, 3, 21 : E 1, 15, 26
 S II 1, 1 : S 1, 1, 1
     2, 1, 29 : uita
     2, 1, 35 : uita
     2, 2, 131 : S 2, 3, 94
     2, 4, 57 : S 2, 4, 14
     2, 8, 5 : S 2, 2, 18
 Epist. I, 1, 19 : E 1, 10, 40
     1, 2, 29 : E 1, 15, 24
     1, 8, 12 : S 2, 7, 28
     1, 16, 12 : E 1, 18, 105
     1, 17, 10 : E 1, 18, 103
     1, 17, 12 : E 1, 14, 21
     1, 20, 1 : E 2, 1, 1
     1, 20, 21 : E 2, 2, 50
 E II, 1, 1 : E 1, 20, 1
     2, 2, 41 : uita
 Ars p. 18 : O 4, 4, 38
     42 : O 1, 30, 8
     68 : E 1, 14, 30
     82 : E 2, 1, 200
     120 : A 190
     433 : E 1, 18, 10
 de Horatii uita O 4, 3, 10.
     S 1, 2, 1. S 1, 7, 1. EO 1,

7. de elocutione Horatii O 1, 12, 11. 1, 24, 17. S 2, 2, 48. O 1, 2, 25. S 1, 8, 34. E 2, 2, 50. O 1, 9, 5. O 1, 29, 16
- Legitur O 2, 6, 22. S 2, 1, 79. 2, 2, 50. 2, 3, 238. E 2, 2, 80; 81. legunt S 2, 3, 69; 166. E 2, 2, 54. *cf.* E 1, 3, 10. 1, 11, 12
- lex XII tab. S 1, 9, 76. Roscia E 1, 1, 62. lege cautum erat S 2, 5, 108. *cf.* S 1, 9, 41
- Licinius Calvus S 1, 3, 1
- Liuius. praefatio : EO 16, 1. in libro CXXVII : S 1, 5, 27. de Cleopatra O 1, 37, 30
- Lucanus 1, 461 : O 4, 14, 49 7, 482 : O 1, 12, 3
- Lucilius (*ed. L. Müller*)
 1, 30 : E 1, 3, 6
 3, 1 : S 1, 5, 1
 3, 10 : S 1, 6, 68
 3, 16 : S 1, 10, 30
 3, 20 : S 1, 3, 55
 3, 22 : S 1, 6, 106
 3, 41 : S 1, 6, 22
 3, 46 : S 1, 10, 53
 5, 21 : S 1, 4, 75
 5, 34 : O 3, 21, 7
 6, 24 : S 1, 3, 1
 6, 25 : S 1, 5, 87
 6, 26 : S 1, 9, 78
 8, 4 : S 1, 2, 125
 8, 5 : S 1, 2, 68
 14, 3 : O 1, 7, 1
 16, 1 : O 1, 22, 10
- Inc. 19 : S 1, 1, 25
 32 : S 1, 7, 23
 68 : O 1, 27, 1
 100 : S 1, 3, 21
 101 : S 1, 3, 124
 102 : S 1, 6, 12
 103 : S 1, 6, 117
 104 : S 2, 3, 41
- alia*: uita. E 1, 19, 34 (testim.
- 33). E 2, 2, 93. S 1, 3, 40. S 1, 10, 75. E 1, 1, 74
- Lucretius sic incipit primum Epicureae sectae librum E 1, 20, 1. 4, 450 : S 2, 1, 25 6, 1222 : O 1, 1, 27
- materiai EO 16, 59
- Maeuius poeta S 2, 3, 239
- Menander A 114
- Neoptolemi τοῦ Πατριανοῦ praecepta de arte poetica concessit Horatius A 1
- nonnulli S 1, 1, 105. 1, 2, 1; 44
- Ovidius O 2, 5, 20
 Metam. 1, 15 : O 3, 4, 29
 Ars 1, 350 : S 1, 1, 110
- Pacuvius. Iliona : S 2, 3, 60
- Panaetius O 1, 29, 13
- ex panegyrico Augusti notissimo E 1, 16, 25
- Persius 1, 7 : E 1, 16, 19
 1, 16 : S 2, 2, 21
 1, 97 : S 1, 2, 129
 1, 106 : S 1, 10, 71
 2, 11 : S 2, 2, 38. 2, 6, 22
 3, 65 : S 2, 3, 161
 4, 21 : E 1, 13, 14
 4, 24 : S 2, 3, 299
 5, 10 : S 1, 4, 19
 5, 147 : S 2, 3, 143
- qui de personis Horatianis scripserunt S 1, 3, 21; 90
- Petronius 44 : O 3, 2, 32
- Philodamus Epicurius S 1, 2, 120
- philosophorum dicta O 1, 3, 8 (O 2, 17, 5). E 2, 2, 187; 214. A 48
- Pindarus O 1, 12, 1
- Platonis dictum E 1, 17, 23. A 295
- Plautus.
 Asin. 5, 2, 54 : O 1, 4, 18
 Capt. 1, 1, 5 : O 1, 4, 18

- Cas. 2, 3, 36 : S 1, 6, 68
 Curc. 2, 1, 13 : E 1, 15, 28
 Epid. 2, 1, 15 : CS 17
 Merc. 4, 1, 22 : CS 33
 Pseud. 1, 1, 86 : S 2, 2, 99
 1, 5, 2 : S 1, 6, 68
 Trin. 2, 4, 125 : O 1, 20, 10
 Truc. 1, 1, 32 : E 1, 17, 55
 Uidul. O 1, 38, 7.
fragmentum (?) S 1, 6, 22
 Pomponius. satyrica coeperunt
 scribere ut Pomponius Ata-
 lanten uel Sisyphon uel Ari-
 adnen A 221
παροιμία E 1, 17, 20. prouer-
 bium (*Graecum*) O 3, 6, 24.
 S 1, 1, 105. 2, 3, 188. E 1,
 17, 10; 20. 1, 18, 9. 2, 2,
 139. A 19; 139. (*Latinum*)
 O 1, 37, 2. (S 1, 1, 105). S
 1, 3, 32. 1, 6, 22. (2, 3,
 284). 2, 3, 321. E 1, 17, 58.
 pueri cantare solent E 1, 1,
 62. A 417. consummatio et
 comoediae et tragoediae A 154
παροιμῶδες O 1, 29, 10. pro-
 uerbialis O 4, 4, 31. S 1, 1,
 88. S 1, 1, 110. 1, 4, 13.
 prouerbialiter S 2, 5, 83. E
 1, 17, 3. E 2, 2, 189
 (Publilius Syrus S 1, 3, 32)
 putant O 1, 33, 2. 2, 13, 21;
 (14). S 1, 5, 62. 2, 6, 12.
 E 1, 18, 10. E 2, 2, 209. A
 471
 Pythagoras O 1, 28, 9. Py-
 thagorici O 1, 28, 1. *Πυθα-
 γορίκόν* S 2, 3, 276
 Quidam O 1, 7, 15; 31. 1, 20,
 1. 1, 36, 13. S 1, 1, 105.
 1, 2, 25; 129. 2, 3, 166. 2,
 2, 32. 2, 3, 69. (2, 6, 12).
 E 1, 10, 49. 1, 12, 7. 1, 18,
 15. A 277
 Sallustius Cat. 35, 3 : O 2, 8, 6
 Iug. 10, 2 : O 4, 3, 16
 Hist. frag. *Kritz* 1, 45, 24 :
 E 1, 18, 29
 Hist. 3, 5 : E 2, 2, 70
 3, 44 : O 1, 17, 18
 3, 47 : O 3, 24, 9
 3, 55 : O 4, 4, 38
 inc. 2 : E 2, 2, 81
 inc. 47 : S 2, 2, 65
alia: S 1, 1, 101. 1, 2, 41.
 1, 10, 9
 sapientium septem praecepta
 A 218
 Scaurus S 2, 5, 92
 Simonides O 2, 1, 34
 Socratis dictum S 2, 2, 20. 2,
 4, 3
 Stesichorus EO 17, 42
 Stoici O 3, 2, 17. 3, 3, 1. S
 1, 2, 62. 1, 3, 76; 96; 124.
 S 2, 3, 32; 187. E 1, 1, 16;
 82. E 1, 16, 56. 1, 17, 42
 Suetonius E, 2, 1, 1
 Terentius
 Adel. 4, 2, 43 : S 1, 9, 35
 2, 1, 42 : O 1, 21, 3
 Andr. prol. 27 : O 4, 15, 17
 Eun. 1 : S 2, 3, 262
 1, 2, 25 : S 2, 6, 46
 1, 2, 34 : O 2, 12, 7. S 1, 6, 12
 2, 2, 12 : E 1, 17, 9
 4, 2, 12 : E 1, 16, 79. O 1, 13, 15
 4, 4, 21 : EO 12, 7
 4, 5, 6 : O 3, 18, 7
 Heaut. 1, 1, 135 : S 1, 2, 20
 3, 1, 51 : O 1, 20, 3
 3, 2, 20 : EO 1, 19
 Hec. prol. 34 : S 1, 10, 28
 5, 3, 25 : O 3, 11, 26
 Phorm. 1, 4, 37 : E 1, 20, 18
 2, 1, 28 : S 2, 2, 77
 4, 3, 76 : EO 15, 24
 Theognis 175 : E 1, 1, 45
 Titinnius O 2, 6, 10
 traditur S 1, 3, 86. 1, 6, 120.
 1, 8, 39. 1, 10, 76. 2, 2, 50.
 2, 2, 94. 2, 6, 12 (fabula)

L. Uarius O 1, 6, 1. Quintus
 Uarius E 1, 4, 3
 Uarro EO 16, 13. S 1, 8, 48.
 2, 4, 1. 2, 8, 15. E 1, 3, 1.
 O 4, 6, 28 (?)
 Uergilius
 Buc. 1, 1 : S 2, 4, 34
 1, 9 : EO 9, 22
 B 2, 1 : EO 14, 9
 2, 10 : EO 3, 4
 2, 11 : O 1, 17, 3
 2, 66 : EO 2, 63
 B 3, 9 : O 2, 8, 13
 3, 57 : EO 2, 29
 3, 65 : O 1, 9, 21. 3, 18, 1
 3, 90 : EO 10, 1. S 2, 3, 239
 B 5, 8 : EO 11, 18
 5, 56 : EO 3, 9
 5, 70 : O 3, 17, 13
 B 7, 47 : O 1, 17, 3
 7, 53 : O 1, 9, 1
 B 8, 12 : O 1, 1, 29
 8, 27 : O 1, 29, 10
 8, 28 : O 1, 2, 11
 8, 36 : EO 5, 21
 8, 75 : O 3, 19, 11
 8, 97 : E 2, 2, 209
 B 9, 9 : E 2, 2, 170
 9, 51 : E 2, 2, 54
 B 10 : EO 3, 7
 Georg. I, 8 : O 1, 17, 1
 1, 8 : O 1, 29, 16
 1, 43 : O 1, 4, 1
 1, 44 : O 1, 4, 10
 1, 56 : S 2, 4, 68
 1, 185 : A 47
 1, 281 : O 3, 4, 51
 1, 302 : O 3, 17, 13
 1, 342 : O 1, 4, 11
 1, 378 : EO 2, 26
 1, 388 : O 3, 17, 12. 3, 27, 9
 1, 405 : O 4, 1, 10
 G II, 36 : S 2, 2, 66
 2, 82 : EO 16, 46
 2, 404 : EO 11, 5
 2, 451 : O 3, 19, 7. O 1,
 16, 9. 1, 35, 7
 2, 461 : O 2, 18, 9

2, 512 : O 2, 16, 18
 2, 546 : E 1, 2, 32
 G III, 6 : O 1, 21, 1
 3, 208 : O 1, 8, 6
 3, 266 : O 1, 25, 14
 3, 269 : O 1, 35, 7
 3, 328 : EO 2, 26
 3 389 : EO 16, 46. S 1, 8, 27
 3, 463 : O 3, 4, 34
 G IV, 125 : O 2, 6, 10
 4, 133 : EO 2, 48
 4, 356 : E 1, 16, 31
 4, 373 : O 4, 1, 10
 4, 407 : S 2, 3, 73
 4, 514 : S 1, 3, 17
 4, ult. : E 1, 20, 1
 Uerg. Aen. I, 6 : O 1, 12, 27
 1, 39 : EO 10, 13
 1, 47 : S 1, 3, 17
 1, 104 : S 1, 3, 35
 1, 148 : E 1, 15, 14
 1, 199 : O 1, 7, 30
 1, 212 : O 4, 2, 50. EO 16, 35
 1, 293 : E 2, 1, 255
 1, 294 : O 4, 15, 9
 1, 295 : O 3, 9, 18
 1, 317 : S 1, 3, 38
 1, 350 : O 3, 8, 25
 1, 472 : S 1, 8, 21
 1, 590 : O 3, 3, 12
 1, 607 : EO 15, 7
 1, 608 : O 1, 28, 21
 1, 662 : S 1, 1, 10
 1, 669 : EO 17, 56
 A II, 6 : EO 5, 13
 2, 8 : S 1, 3, 35
 2, 22 : S 2, 3, 142
 2, 240 : O 3, 4, 54
 2, 502 : O 2, 7, 11
 2, 781 : S 1, 6, 1
 A III, 28 : EO 5, 65
 3, 56 : EO 7, 20
 3, 116 : O 1, 22, 19
 3, 176 : O 3, 23, 1
 3, 191 : S 1, 1, 30
 3, 272 : O 1, 3, 2
 3, 326 : O 2, 4, 2
 3, 410 : S 2, 2, 82

- 3, 460 : S 2, 2, 124
 3, 553 : O 1, 16, 10
 A IV, 67 : O 1, 13, 6
 4, 133 : O 4, 5, 9
 4, 487 : E 2, 2, 209
 4, 514 : O 1, 12, 27. S 1, 4, 85
 4, 578 : S 2, 3, 38
 4, 654 : O 1, 24, 15
 4, 661 : O 4, 6, 12
 A V, 314 : O 3, 3, 39
 5, 329 : O 3, 4, 29
 5, 565 : O 2, 19, 23
 5, 571 : EO 3, 9
 A VI, 194 : S 2, 3, 153
 6, 236 : S 2, 1, 20
 6, 288 : O 2, 12, 14
 6, 743 : S 2, 2, 79
 6, 853 : CS 51
 6, 856 : O 1, 12, 46
 6, 871 : S 2, 6, 5
 6, 874 : S 2, 2, 82
 6, 895 : O 3, 27, 41
 A VII, 31 : O 1, 2, 13
 7, 60 : O 1, 21, 12
 7, 81 : O 3, 18, 1
 7, 83 : O 1, 7, 12
 7, 96 : E 1, 12, 22
 7, 160 : S 1, 8, 43
 7, 417 : EO 8, 3
 7, 601 : E 2, 1, 255
 7, 672 : O 1, 7, 13. 2, 6, 5
 7, 769 : O 4, 7, 25
 7, 799 : O 1, 5, 25
 A VIII, 73 : O 1, 27, 3
 8, 103 : O 1, 10, 5
 8, 138 : EO 3, 9
 8, 215 : EO 2, 26
 8, 291 : E 2, 1, 11
 8, 361 : E 1, 7, 48
 8, 364 : E 2, 2, 111
 8, 403 : O 4, 12, 1
 8, 638 : E 1, 16, 49
 8, 641 : O 1, 4, 12. E 2, 1, 143
 8, 720 : CS 65
 8, 754 : EO 5, 75
 A IX, 26 : EO 16, 59
 9, 115 : E 1, 14, 22
 9, 141 : O 1, 21, 3
 9, 156 : EO 16, 15
 9, 412 : S 2, 1, 14
 9, 448 : O 3, 30, 8
 9, 478 : S 1, 1, 5
 9, 668 : O 3, 7, 7
 12, 407 : O 1, 9, 1
 A X, 116 : S 1, 8, 43
 10, 513 : O 4, 14, 31
 10, 814 : EO 13, 15
 A XI, 480 : S 1, 1, 5
 11, 695 : E 1, 11, 28
 A XII, 19 : O 1, 22, 1
 12, 100 : S 1, 2, 98
 12, 407 : O 1, 9, 1
 12, 634 : E 1, 3, 32
 12, 694 : S 2, 3, 312
 ueteres O 1, 15, 34. 1, 33, 14.
 2, 7, 3. 3, 4, 29. 3, 12, 2.
 4, 6, 26. 4, 9, 37. EO 1,
 34. 2, 26. 7, 20. 17, 50.
 S 1, 1, 61. 1, 2, 98. 2, 5,
 1. E 1, 17, 25.

Index uerborum.

A
 ab honesto, ab utili, a possi-
 bili, a persona uult persua-
 dere E 1, 18, 49 sq. a se
 ipso consecrarit O 1, 30, 1.
 a semet ipsis mutant propo-

sita E 1, 1, 82. minorem ab
 eo E 1, 17, 21. *similiter* S
 2, 5, 56. E 1, 18, 10; 26. E
 2, 2, 203. ab = *prae* illo riuo
 non sine nomine (?) E 1, 16,
 12

per ablatium EO 14, 9. ablatium casum O 2, 7, 6. 3, 8, 10. EO 5, 29. 17, 73
 abrupta exclamatio EO 5, 1
 absolute O 3, 12, 13. 3, 23, 9. 4, 4, 34; 36; 75. S 1, 1, 54. 1, 10, 16
 absolutum nomen S 1, 1, 106
 ac per hoc O 1, 1, 25; 32 *et passim*
 acceleratos honores E 2, 1, 15
 accersendum huc extrinsecus EO 4, 2. per zeugma arces-senda CS 69
 accipere debemus Apulum equum pro optimo S 1, 6, 59. *similiter passim*. accipe = subaudi O 3, 4, 70. accipiendum extrinsecus O 2, 8, 3. 2, 14, 7. 3, 3, 52. EO 1, 5. acc. ex superiore O 2, 8, 11. acc. ex sup. per zeugma O 2, 9, 4. 2, 10, 11. 3, 1, 29. 4, 14, 49.
 accubitor imi lecti E 1, 18, 10
 per accusatiuum EO 14, 9 per acc. pluralem O 1, 6, 7
 Achaia A 300. Achaicum marmor O 2, 18, 3
 acroamatibus deditum S 2, 2, 94
 actionis (?) genus S 2, 4, 47
 actitant tragoedias A 257
 in actiua significatione EO 2, 21
 acta Caesaris O 2, 12, 1
 actus uerus non fabula A 179
 in medio actu comoediae E 2, 1, 182 actus aptandus personae A 114
 acuta syllaba O 1, 24, 8
 adclamationibus publicis, ut fit populum R. desiderasse reditum Augusti O 4, 2, 42
adiectiua generis neutrius pro nominibus posita: cuius O 1, 15, 13. 1, 29, 10. huic EO 15, 7. huius (?) S 1, 1, 105. suo S 1, 1, 117. nouissimo E 1, 1, 108. paruo O 3, 1,

47. proximo S 2, 3, 254. summo A 124. superiori O 3, 10, 18. superiore O 1, 21, 12. 2, 1, 31. 2, 8, 11. 2, 9, 4. 2, 10, 11. 2, 19, 17. 3, 1, 29. altiora quaeque hominum O 2, 10, 9. interiora pectoris O 1, 13, 6. ulteriora inferorum O 2, 3, 28. futura belli O 1, 15, 1. futurorum O 1, 11, 1. datis EO 11, 11. frigidioribus O 1, 38, 3. inferioribus EO 9, 2. meis E 2, 2, 192. praesentibus O 2, 16, 25. prioribus E 1, 7, 46. superioribus S 2, 2, 127. EO 16, 21
 in admissis scelerosis EO 5, 87
 admodum puer *uita*. libidinosae adm. uitae S 1, 6, 30. *sim*. E 1, 7, 30
 adquisitio perfidia pronenit O 1, 35, 21
 adrosus patrimonium S 1, 3, 21
 adscito et adoptiuo *cognomine* E 2, 2, 101
 adsentatoris E 1, 18, 1; 10
 adsectoribus = cohorti E 1, 8, 14
 adspirauerit ad E 1, 19, 7
 adstruit E 1, 17, 1
 aduerbialiter S 1, 3, 17
 aduerbii loco nomen positum O 2, 7, 11. 1, 22, 23. S 1, 9, 64. aduerbium EO 7, 11. E 1, 20, 23. adu. temporis E 1, 19, 3
 adynatos sine uirtute O 2, 1, 25
 aediles antiqui S 2, 3, 182
 Aeneas infamatus crimine proditionis CS 41
 aequanimitate E 1, 16, 1 aequanimum (?) E 1, 17, 24
 aequae EO 6, 14. 8, 18
 aerarius signifex E 2, 1, 239.
 aer. faber A 32
 affectione teneri O 1, 14, 17. de affectione Stoici S 1, 3, 124

- affectant munditias S 1, 2, 26.
sim. S 1, 1, 16. 1, 2, 64.
 1, 4, 49. A 463
 affines Uenusi Lucanis S 2,
 1, 35
 affluentia nimiarum delitiarum
 EO 4, 13
 agello O 1, 17, 18. 1, 22, 1.
 2, 13, 1. 3, 16, 29
 in agris (agro) . . in fronte S
 1, 8, 11
 aggeris in regione EO 5, 100.
 17, 58
 agilius S 1, 5, 5
 agina pars trutinae E, 2, 1, 72
 agonum sacrorum certamine
 O 4, 2, 17
 Agrippa Tiberim deriuauit A 67
 αἰνιγματοποιία E 1, 17, 25
 ait *sim.* inquit O 1, 1, 29. 1,
 31, 9. S 2, 2, 80. E 1, 1,
 94. 1, 2, 41; 58. 1, 10, 29.
ter positum E 1, 7, 34
 ἀκόλουθία A 1
 alapam A 50
 aleatorem E 1, 18, 21
 alicunde S 1, 4, 79
 alioquin O 1, 8, 3. S 1, 6, 44;
 69 *et passim*
 aliquando *de tempore praeterito*
 E 1, 14, 3. 2, 1, 93
 allegoria O 1, 25, 19. 2, 5, 6;
 9. 2, 10, 1; 21. 3, 26, 2.
 S 1, 1, 59. 1, 3, 36; 73. E
 1, 15; 13. 2, 1, 218. 2, 2,
 201; 212; 215. allegoriae ma-
 nifestae O 1, 14, 3. all. de-
 cens O 3, 15, 6. per allego-
 riam O 1, 14, 1; 19. 1, 18,
 12. 1, 25, 17. 1, 27, 23. 2,
 8, 23. 2, 20, 6. 3, 1, 17.
 3, 29, 34. S 1, 1, 56. E 1,
 18, 75; 84. 2, 2, 1. tropus
 allegoria E 1, 18, 87
 ἀλληγορικῶς O 1, 14, 14. 1,
 35, 28. allegoricos O 1, 13,
 18. 2, 1, 6. 2, 5, 1. 2, 7,
 15. 3, 1, 1. 3, 10, 10. 3,
 20, 1. 3, 25, 1; 12. 3, 26,
 2. 3, 29, 62. 4, 1, 1; 4. 4,
 13, 9. 4, 15, 3. EO 6, 1.
 S 1, 2, 96; 113. 1, 3, 55;
 71; 122. 1, 4, 11; 120. 1,
 7, 32. S 2, 3, 77; 255. E
 1, 7, 73. allegorice S 2, 5,
 56. E 1, 10, 10
 altercantem S 2, 3, 187
 altitudo ingenii E 2, 1, 52
 intra alueum labi flumina O
 4, 7, 3
 amabiliter dictum O 2, 3, 11
 amaritudo S 1, 3, 40. 1, 4,
 21; 52; 74. 1, 10, 5. E 1,
 18, 1. EO 17, 48. am. dica-
 citatis EO 6, 1. am. linguae
 EO 6, 7. am. stili S 1, 4, 1.
 1, 7, 1. am. uerborum S 1,
 7, 27. am. uitae O 2, 16, 26
 amator uasorum S 2, 3, 21
 ambigua (ἀμφίβολος) elocutio
 EO 1, 27. ambiguum O 2,
 1, 21. amb. utrum . . an O
 1, 1, 5. 1, 3, 5. 3, 27, 73.
 EO 14, 7
 amiculum O 1, 13, 1
 amoris fructus in quinque par-
 tes diuisus O 1, 13, 15
 ἀμφιβολία per casus O 1, 14,
 12. amphibolia S 2, 4, 43.
 amphibolice S 2, 1, 48. ἀμ-
 φίβολον O 1, 35, 38. 2, 8,
 15. amphibolon O 1, 26, 11.
 3, 13, 2. E 1, 14, 36. am-
 phibolum O 1, 6, 7. amphi-
 bolos (ως) O 1, 14, 10
 amphitheatrum E 2, 1, 185
 ἀνακόλουθον O 4, 14, 20. E
 2, 2, 190
 ἀναφορά ad EO 9, 32. ana-
 phora ad S 2, 4, 14
 ἀναστροφὴ figura E 1, 16, 29
 aniculae E 1, 13, 14
 ex animo ridebit S 2, 3, 72
 annales E 2, 1, 26
 anniuersaria sacrorum E 2, 1,
 147

antestatio S 1, 9, 76
 per ἀνθυποφοράν S 1, 1, 51; 101.
 1, 2, 19. 1, 4, 74. (E 2, 2,
 265 (?). tacitae anthypophorae
 O 2, 4, 13
 ἀντὶ τοῦ O 2, 6, 14. S 2, 2, 89.
 κατὰ ἀντίφρασιν S 2, 3, 141
antiquorum mores S 2, 2, 123.
 2, 3, 181. 2, 8, 54. A 120;
 124; 343; 399
antistes studiorum liberalium
 A 1
 ἀντίθετον O 4, 1, 6. S 1, 1,
 32. antitheton O 3, 1, 27. 3,
 5, 48
antonomasia O 1, 17, 21
Apelles Ἀναδυομένην pinxit A
 323
 ἀφελῶς O 1, 13, 4. aphelos O
 2, 6, 3
 ἀπόδοσις figura E 2, 2, 189
Apollinem pestilentem deum
putant CS 33
 ἀπονίαν E 1, 6, 65
apparator conuiuiorum S 2, 2, 67
appellationes grammatici di-
uiserunt S 1, 3, 1
Aprilis ἀπὸ τῆς Ἀφροδίτης O
 4, 11, 14
arationi O 2, 15, 1. EO 2, 63
archaeas comoedias S 1, 4, 1;
 7. E 2, 1, 148. A 281
 ἀρχαισμός figura E 1, 16, 31
archimimi S 2, 6, 72
archiposian O 2, 7, 25. S 2, 2,
 123
aretalogus S 1, 1, 120
argentarius coactor S 1, 6, 86
argumentare E 2, 1, 119. S 2,
 3, 103
argumentum E 2, 2, 77. argu-
 menta tragoediarum O 2, 1, 9.
argumentum a minore ad
maius E 1, 18, 53. cf. E 1,
 17, 35. arg. a comparatione
 minorum ad maiora E 2, 2, 2
argute dictum EO 17, 50
Ariadnes coronam O 2, 19, 13

armaria apud pilas S 1, 4, 71
arthritin E 1, 15, 6
asperatur O 3, 2, 10. EO 5, 47
astrologia O 1, 11, 1
 ἀσυνδέτως transiit O 1, 2, 21;
 25
 ἀταραξία τῆς ψυχῆς S 2, 4, 1
Atellanica E 2, 1, 145
in Athenaeo Graeci poetae re-
citabant E 2, 2, 94
attaminare sacrum opus E 1,
 3, 9
 ἀτυχήματα A 103
auctoritate carminis O 4, 9, 7
auctorabitur se in ludum E 1,
 18, 35
audenter dictum O 1, 12, 11
audiendum, cf. subaudio, O 1,
 17, 9. 2, 19, 17. aud. extrin-
 secus O 2, 16, 27. 3, 11, 45.
 S. 1, 5, 45. 1, 9, 37. aud. ex
 superiore CS 11
Augustales S 2, 3, 281
aulaeum leuetur. A 154
auris popularibus dedita E 2,
 2, 206
auricula E 1, 15, 13. A 50
auxesis E 2, 1, 22. per auxesin
 EO 16, 27. E 2, 1, 132
 ἀξίλας (?) A 42
axones = legum tabulae A 399

B

balatu S 1, 2, 2
balneator S 1, 3, 137. in offi-
 cio balneatoris E 1, 14, 14
Bandusiae fons E 1, 16, 12
barbari ferocissimi O 3, 29, 28
barritus EO 12, 1
in basilica ad Ianum fenera-
tores consistebant S 2, 3, 18.
in regione basilicae Pauli
faeneratores consistunt E 1,
 1, 53
Bassarides appellantur Bacchae
 O 1, 18, 11
Bellona-Uacuna E 1, 10, 49

belle ludo pro bello O 1, 2,
37 *et passim*
belligerantis Drusi O 4, 4, 1
bellam obscuritatem S 1, 4, 49
bene 'praesentes' S 2, 2, 40
et saepe
beare E 1, 18, 74
benigne inridet A 487
bessi, bessales clausulas EO
1, 1
bibliopola S 1, 4, 71. E 1, 20, 2
Bithyni iuncti Thynis O 3, 7, 3
βιωφελείς sententiae E 2, 1,
128
Bosphorus O 2, 13, 14. 2, 20, 13
bratteae aureae A 202
breuium syllabarum S 1, 6, 12
Brundesium S 1, 5, 1; 104. E
1, 17, 52
bubuli uisceris E 1, 15, 34
bullam auream suspendunt S 1,
5, 65
burichos uulgo uocant equos
pusillos (mannos) O 3, 27, 7.
EO 4, 13
bustis et sepulcris S 1, 8, 7

C

calamistrorum calefaciendorum
S 1, 2, 98
calcare O 3, 20, 11
sine respectu calculorum suo-
rum prodigus S 1, 1, 101
caloritam Calabriam EO 1, 27.
caloratissimi dies S 1, 6, 126
Calpus a quo Calpurnii A 291
candor animi EO 11, 11. S 1,
6, 1
canephoroe S 1, 3, 9. cane-
phoras S 2, 8, 13
Caniculam O 3, 29, 18. S 1,
7, 25. E 1, 10, 16
caniculares dies O 3, 13, 9. S
1, 6, 126
cantatore nobili S 2, 3, 60
cantica amatoria cantantes S
1, 5, 15

cantilenam mendicorum E 1,
17, 48
cantilenae modi (?) E 2, 2, 143
capitali ac molesto labore E 2,
1, 11
Capitolino saxo S 1, 6, 38
carceribus circi erumpere E 1,
14, 9
cardinem australem O 3, 3, 54
carituum E 2, 2, 151
carie E 1, 20, 9
carmen = *poesis* uita. S 1,
10, 38; 46. *cf.* elegiacus, epi-
cus, lyricus, heroicus, tragicus.
in carminibus = in odis S 1,
1, 5. in epodo carmine S 1,
8, 23
carnifex Cadmus S 1, 6, 39
carpas E 1, 19, 26 (?). 2, 1,
148. carpere purpuram O 2,
18, 7
petorritum uulgo carrum S 1,
6, 102
castigatione uerborum O 3,
12, 3
casus septimus E 1, 14, 22, *cf.*
nominatiuus, genitiuus *etc.*
cateruarum doctor S 1, 6, 72
Catilinae factio EO 16, 6
catus = acutus O 3, 12, 13
cauea E 2, 1, 185
cauliculos S 1, 3, 115
caulis olearum arborum = ter-
mes EO 16, 45
causatur amorem EO 14, 1
cenaculum = triclinium A 52
census = *res familiaris* S 1, 2,
58. 1, 6, 34
centumuiui S 2, 1, 49
Cepheus pater Andromedae O
3, 29, 17
Cerberus serpentibus hirsutus
O 3, 11, 19
cerebrum uanum O 1, 18, 15.
cerebri uinolentiam (?) O 3,
21, 18
cessatorem E 2, 2, 14
ceterum O 1, 2, 25 *et saepe*

- et cetera EO 5, 17. 11, 15.
 17, 42. E 1, 17, 55 *et saepe*
 characterem lyricum O 3, 1, 2.
 characterem imitatio S 1, 2,
 129; mimetico S 1, 4, 14;
 dramatico S 1, 9, 1. E 2, 2,
 63; satyrico E 1, 17, 1; co-
 mico E 2, 1, 168
 characterismos E 1, 18, 7; 11.
 E 1, 20, 24. 2, 1, 183
 chirographum et cautionem E
 2, 1, 105
 chroma facere iacens sub sole
 E 1, 20, 24
 cinerarii et ciniflones S 1, 2, 98
 circa amicos errorem pati S 1,
 3, 41; 44.
 circensibus equis E 1, 14, 9
 circulator S 1, 2, 1. 1, 6, 114
 (?). circulator referat de Re-
 gulo A 319
 circumflexe enuntianda O 4,
 9, 1; pronuntiandum S 1, 1, 1
 Cisalpinæ gentes O 4, 14, 10
 citharistrias O 1, 17, 18
 ciuili et soluta oratione O 2,
 12, 9
 clamores scribuntur hexametro
 et pentametro A 75
 in Claudi scil. aedem S 1, 9, 35
 claudatur sensus O 1, 11, 3;
 periodus EO 16, 9
 lati clauī facultas O 1, 20, 5
 clausulae EO 1, 1
 Clytemestra in scena A 179
 coccinam chlamydem EO 9, 27
 a coccyge cuculum A 52
 coctio S 2, 3, 25
 cognominatus est S 1, 8, 11
 colata per saccum S 2, 4, 54
 colligo = *probo* O 1, 1, 16. 4,
 9, 13 *et saepe*
 colocasium. ciboria proprie
 sunt folia colocasiorum O 2,
 7, 22
 inter comites Bruti S 1, 7, 1
 comici, *om.* poetae, E 2, 2, 60.
 comicum poetam E 2, 1, 207.
 in comico caractere E 2, 1,
 168
 comisabundus incederet S 2, 3,
 254
 commaculant E 2, 1, 235
 commanent S 2, 3, 228
 commemorationem EO 5, 101
 commendatorem E 1, 18, 78; 80
 commercium librorum A 345
 commentus est tela S 2, 1, 14
 commissi inter se gladiatores
 S 1, 7, 19
 commodum pro magno antiqui
 E 2, 2, 68
 commutatio = pretium E 1,
 18, 18
 comoedia hac noua A 281.
 Chremes nomen senis est in
 comoediis EO 1, 33. senem de
 comoedia S 1, 4, 55
 comoedorum = *actorum* famo-
 sissimi E 2, 1, 81
 comparabile nil amico S 1, 5,
 44. comparabilia O 4, 2, 57
 comparatio EO 9, 11. O 4, 4,
 1; 61 *et saepe*. haec compa-
 ratio uento confertur O 3,
 27, 25
 compellatorem oderint S 2, 1,
 22
 compita sunt loca, in quae
 multae uiae competunt S 2,
 3, 25
 computare de lucro O 1, 9, 14.
 1, 11, 1
 conceptio O 1, 35, 21. S 1, 10,
 5. grata O 1, 12, 53. non
 ineleganti O 1, 33, 10. ele-
 ganti O 1, 35, 18. bella O 2,
 2, 15. mira O 2, 5, 13. 3,
 24, 5
 conceptus est sensus O 3, 3,
 61. CS 33 *et saepe*. uerba con-
 cepta iurisiurandi EO 15, 4
 concludit E 2, 2, 141
 concordant E 2, 2, 143
 condignum E 2, 2, 65; 86
 condimenti genus S 2, 4, 73

- conditor ciconiarum S 2, 2, 50
 conflagrare amore pecuniae E 1, 10, 40
 congelascit E 1, 3, 3
 congeneratos S 2, 3, 316
 congrue E 2, 2, 192. congruum E 2, 2, 142
 coniugationis tertiae O 3, 12, 2
 coniunctio O 1, 2, 25. S 1, 8, 30. sine coniunctionibus = *ἀσυνδέτως* transeundi mos O 1, 2, 25. per zeugma id est per coniunctionem O 2, 8, 11
 coniunctiuo modo tempore futuro EO 15, 24
coniunctiuus modus mīre positus: ad illud pertinet quod uelit O 3, 4, 1. *sim.* O 2, 1, 31. 3, 17, 13. 4, 6, 3. EO 4, 11. 5, 41. 8, 9. 9, 19. CS 37. S 1, 2, 14; 37; 119. 1, 6, 22; 23; 44. 1, 10, 16. *sim.* S 2, 6, 72. EO 6, 13. S 1, 2, 15. S 1, 2, 119. simul fuisset S 2, 1, 24. si uenisset S 2, 3, 8
 compositum pro simplici O 2, 6, 14
consecutio temporum: fuit, ut diuiserit O 2, 2, 5. *sim.* O 1, 37, 22. 3, 11, 21. 4, 9, 7. S 1, 1, 101. 1, 2, 94. 1, 6, 13. 1, 7, 2. E 2, 1, 139. A 146. *coniunctiuus perfecti et imperfecti temporis mixti inter se* O 3, 21, 1. EO 5, 61. S 1, 6, 85. 1, 8, 48. 1, 10, 28; 46; 63. S 2, 3, 254. 2, 5, 56. 2, 6, 12. A 146
 consequens erit locutio EO 4, 2. ex consequenti O 1, 6, 12
conseruator. custodes deos pro conseruatoribus O 1, 36, 1
 conseruatores frustrabitur S 2, 3, 69
 consignare praecepta S 2, 4, 2
 constupretur S 1, 2, 133
 consuetudo (*dicendi*) nostra S 1, 1, 7. 1, 4, 13. 2, 5, 36. E 1, 17, 2. A 319. cons. fuit S 2, 5, 14. cons. puerorum S 2, 3, 53
 consummate S 1, 10, 46
 consummatio carminis O 3, 28, 13. comoediae A 154
 consummatur O 3, 30, 1. 4, 1, 1. EO 14, 8
 contemplatio mulieris S 1, 2, 86
 contemptibilis O 1, 25, 10
 contemptorem uitae O 1, 12, 37
 contemptu ignobilium nobilitatem mirari S 1, 6, 13. ex contemptu O 1, 25, 15. 1, 33, 2. 3, 14, 25
 contreritos O 4, 4, 1
 per continuationem O 3, 5, 3
 contradicentis persona S 1, 3, 124
 e contrario = *ἀντιθετον* S 1, 4, 21. 1, 6, 89. 1, 10, 53. E 1, 18, 1. 2, 1, 143. O 2, 15, 4. 3, 1, 27. 3, 7, 25. 3, 11, 26. 3, 14, 11. EO 16, 46
 contristeris E 1, 18, 74
 contubernalis O 1, 6, 1. EO 11, 1. 12, 23. 13, 1
 conuenienter A 119
 conuinat cum Maecenate (?) S 1, 6, 47
 cooperimentum amphorae O 3, 8, 10
 copiarum = parochi S 1, 5, 46
 se coram S 1, 5, 98
 corporalem deum EO 2, 17. deam CS 59
 corripiendis adolescentibus O 3, 12, 3
 coturno heroico E 2, 1, 250
 craterem Aetnae A 463
 credito suo usuras inponat S 1, 2, 16
 quem numen creditum esse Romam aduexerunt S 1, 3, 25
 Cretensium mos O 1, 36, 10
 crispabant capillos S 1, 2, 98
 cruciabili O 1, 13, 4
 cubicularios et satellites O 1, 37, 9

cuculum a coccyge A 52
 culices Alexandrini EO 9, 16
 culpam facere magistratam bi-
 bendi S 2, 2, 123
 cultor uirtutis O 3, 3, 11. cul-
 tricibus Liberi O 3, 25, 14
 culullae O 1, 31, 10
 cupressae archa A 332
 curculio A 47
 curiose audituro E 1, 16, 3
 Curii statuam E 2, 2, 83
 cursus publici et animalium
 praebendorum redemptor E 2,
 2, 72
 custos urbis A 1
 cyanea ueste obduceretur EO
 9, 7
 cyathos hauriebatur ex cratere
 uinum EO 9, 35
 a cylice calix A 52
 cynice E 1, 20, 20

D

dampnationis, *obligationis he-
 redi impositae*, nomine S 2, 3,
 84
 datiuo O 3, 8, 10. dat. casu
 O 2, 7, 6. EO 6, 13; 14. per
 dat. casum EO 1, 19. 11, 18.
 S 1, 6, 25
 deambulo O 2, 13, 1. S 1, 4,
 133. 2, 2, 20
 Decidium Saxam O 3, 6, 9
 declinatione antiqua 'lauere'
 O 3, 12, 2. ueterem decl. prae-
 senti tempore EO 17, 50
 declinabant O 3, 12, 2. EO 3,
 1. declinata aetate O 4, 1, 29
 de decuria scribarum S 1, 5,
 35; 66. significat se Horatius
 decuriam habuisse S 2, 6, 36
 decurrit O 1, 15, 27
 decursus amnium O 2, 19, 17
 decurtatum membrum uirile S
 1, 9, 69
 decutit fastidium S 2, 2, 44
 dedicationem Ueneris O 1, 30, 1

defatigetur auditor S 1, 10, 9
 defigi mentes EP 17, 28
 definitione amicitiae O 2, 17, 5
 deflorescit O 1, 36, 16
 defruaris E 2, 2, 197
 delatores et cauidici S 1, 4, 65
 delectamento sui E 2, 1, 131
 Delphicam marmoream S 1, 6,
 116
 delphini circa Liberum pingere-
 rentur S 2, 8, 15
 per deminutionem O 2, 8, 21.
 3, 12, 5
 deminutiae E 1, 17, 55
 demortuae E 2, 1, 18
 denique O 1, 23, 6. EO 2, 26.
 5, 17. 9, 22. 17, 56. S 1, 3,
 68. 1, 9, 41
 denominationes liberae apud
 doctos O 2, 1, 1
 denormem facit S 2, 6, 9
 dentibus adpositis S 1, 8, 48
 derisor S 1, 9, 65. 2, 7, 38. E
 1, 18, 10
 derisui habeant E 2, 2, 215.
 per derisum S 1, 3, 124. 1,
 7, 27
 deriuatum nomen S 1, 8, 1.
 A 52
 'desannas' uulgo dicunt S 1,
 6, 6
 descensus ad inferos O 1, 34,
 10. descensum sibi facit E 1,
 1, 74
 despiceret per fenestram O 3,
 7, 29
 destinauerit fingere A 21. scri-
 bere O 2, 1, 9. construere (?)
 O 2, 18, 15
 desuadentis O 3, 5, 18
 deest 'si' et 'audies' E 1, 19,
 35 *et sic passim*
 deuoratrices puerorum Lamiae
 E 1, 13, 10
 diaeresis EO 16, 59
 dialecto Aeolide O 2, 13, 23.
 3, 30, 13. 4, 3, 10. 4, 9, 11
 dialogicon fecit (?) S 2, 3, 187

per διάλογον haec habet S 2, 7, 1

διαμαστίγων O 1, 7, 10

δίβαρον purpuram O 2, 16, 35.

dibaphus EO 12, 21

dicacitatis amaritudine EO 6, 1. rabiosae E 1, 18, 81

dictatori Gaio Caesari S 1, 2, 1

dictata praebere E 1, 20, 19. 2, 1, 69

dictio O 4, 11, 29. S 1, 1, 16 et saepe

diffamatur fuisse tribas E 1, 19, 28. portenta in XII Her- culis laboribus diffamata E 2, 1, 10

diffidentia E 1, 19, 43

Digentia riuus E 1, 16, 12

digitorum nomina: pollex, in- dex, famosus, medicus, mi- nimus S 2, 8, 26

dilogos S 1, 10, 36 bis. EO 17, 6 (?)

dilutum cuminum E 1, 19, 17

dilunii inundatione O 1, 2, 11

diploidem ueteres dixerunt E 1, 17, 25; 30

directis uerbis propter iuris peritos utitur S 2, 1, 8

disciplinam Socraticae scholae O 1, 29, 14. sim. O 4, 4, 33; 36. E 2, 1, 103; 143

ad discretionem S 1, 6, 68

diserte O 2, 11, 11. 3, 29, 54

disiunctam mulam S 1, 5, 18

dispariter EO 7, 11

dispendio rei familiaris E 2, 2, 39

distinctio E 1, 14, 40. 2, 1, 3

distinguendum hic O 3, 4, 5. S 1, 2, 120

distractionem O 4, 7, 25

diuendita domo S 1, 3, 21

diuinitatem collecturum A 465.

prodigium diuinitatis cuius- dam O 3, 4, 20

diuus factus Augustus O 1, 2, 47

doctor cateruarum S 1, 6, 72

dogma Stoicorum S 1, 3, 96.

d. S. πραγματικόν S 2, 3, 187.

d. Pythagorae E 2, 1, 51

domesticos familiares S 1, 2,

1. domestice notus S 1, 8, 11

domauerint S 2, 6, 12

dominationem exercere O 1,

3, 14

sub dominio O 4, 1, 4. domi-

nia permutantur E 2, 2, 173

in domo sua O 2, 13, 6. domo

Murenarum, om. in, S 1, 5, 38

dos = ἔδνα. apud antiquos

ducturi uxores nuptialia mu-

nera et dotem ultro soceris

darent. Ixion dotem inuitus

daret A 124: Schol. Apoll.

Rhodii 3, 62 Ἰξίων γαμήσας

Δίαν πολλὰ ὑπέσχετο δώσειν

ἔδνα. ergo pro falsis propu-

gnauit Guil. Teuffel Mus.

Rhen. 17, 104 et hist. lit.

Rom. § 481, 2 ed. alt.

dotales EO 9, 11

dramata hoc est fabulas E 2,

1, 214

dramatico caractere S 1, 9, 1.

E 2, 2, 63

ducti sorte (?) O 2, 3, 22. 3,

1, 16

ductu uno potionem haurire O

1, 36, 13

dulciarii opus S 2, 4, 47

dulces fungi S 2, 4, 20

dulciter S 1, 2, 1

dumtaxat E 1, 19, 32

dupliciter intellege O 1, 35, 22

δυνατός A 40

E

ebrius iterum cenare S 2, 4, 39

ecloga O 4, 4, 1. EO 4, 1, 6,

1, 9, 11. 16, 1. 17, 1; 14. S

1, 2, 86. inscriptio S 1, 3—

6. 1, 8—10. S 2, 2, 1; 53. E

1, 6, 65. 1, 7, 1

edicetur O 3, 14, 11
 efferendum cum admiratione
 EO 11, 7
 effutiuit magis epigrammata
 quam scripsit S 1, 10, 20
 Eionei (?) filiam A 124
 εἰρωνας A 437
 elaborant O 3, 1, 33. E 1, 1,
 62 (?)
 eleganti conceptione O 1, 35,
 18. 2, 8, 15. 2, 6, 22
 eleganter O 1, 2, 42. 1, 13,
 15. 1, 18, 15 *et saepe*. ele-
 gantius dici non potest O 2,
 5, 6
 elegantia poetica EO 16, 48.
 elegantiarum omnium domi-
 nam O 1, 30, 7
 elegiaci carminis E 2, 2, 101.
 metro A 73. uersibus A 75
 elegiorum poetam O 1, 33, 1.
 elegiorum nomen παρὰ τὸ ἔ
 ἔ O 1, 33, 2
 ex elementis III diuersis E 1,
 12, 19
 elephantī feruntur auersi coire
 EO 12, 1
 elingues faciat uerecundia S
 1, 6, 56
 ἔλλειψις S 1, 8, 16. 1, 9, 35.
 E 2, 1, 78
 elocutio O 1, 6, 3. S 1, 5, 61
et passim
 eloquium ore effundebat S 1,
 7, 26
 elucubrabit et euigilabit E 1,
 18, 34
 emendationis studio EO 11, 25
 emendatissime E 2, 2, 106
 emendatorem S 1, 10, 38
 eminentissima A 1
 ἔμμετρος sermo S 1, 4, 47
 ἔμπαθώς id est dolenter EO 5,
 101
 Empedocles A 463
 ἐμφορτικῶς O 4, 13, 28
 ἐν διὰ θυεῖν O 2, 15, 18.
 enarratores E 2, 1, 230

Encelado Aetna mons super-
 positus O 3, 4, 75
 ἐνέργεια, energia, ἐνεργόν, ἐνεργ-
 γῶς, energos, otiositas, otio-
 sum, otiose O 2, 1, 17 (?). 2,
 12, 28. 2, 19, 5. 4, 11, 11.
 EO 7, 15. S 1, 2, 134. E 2,
 2, 91. *cf. praefationem*
 enuntiandum acuta priore syl-
 laba O 1, 24, 8. *sim.* O 4, 9,
 1. S 1, 6, 122
 epanalepsis O 3, 11, 30
 ἐπεξήγησις E 2, 1, 234. ἐπ.
 σχῆμα O 1, 3, 2. 4, 6, 31. 4,
 8, 31. EO 5, 12. 14, 7. ἐπ.
 figura O 3, 25, 3. EO 2, 33.
 5, 65
 Epicuream, om. sectam, E 1,
 1, 16; 18
 epici carminis O 1, 6, 1. me-
 tro A 73
 ἐπιδιόρθωσις E 1, 18, 67. per
 ἐπιδιόρθωσιν E 2, 1, 187
 ἐπεικῶς O 4, 3, 24
 epigramma O 1, 30, 1. S 1, 7,
 19. 2, 2, 50
 ἐπιθεράπενσις E 1, 20, 25. 2,
 1, 118. epitherapeusis E 1,
 12, 11
 epithesi mira EO 5, 47
 ἐπίθετον, epitheton O 1, 10,
 14. 1, 24, 7. 1, 35, 21. 3, 11,
 31. 3, 29, 28. EO 2, 47. 7,
 20. 16, 41. CS 25. E 1, 6, 38.
 1, 18, 45 ἐπ. perpetuum O 1,
 34, 9. 1, 37, 29. 3, 3, 45. 3,
 27, 66. 4, 14, 18. EO 3, 17.
 5, 15. 16, 45. S 1, 1, 36. 1,
 6, 68. E 1, 18, 47
 per epitrophen E 2, 2, 76
 in epodo carmine S 1, 8, 23
 equidem E 2, 2, 183
 ἐρωτικῶς dixit O 1, 19, 7
 erubescendum non esse ancillae
 affectum O 2, 4, 1
 per ethicam partem philoso-
 phiae E 2, 2, 44

euaderes auarus S 2, 3, 175.

E 2, 2, 81

euincere animo patrimonium S 2, 3, 239

Eurypyro (?) Hippolyte nupta O 3, 7, 18

excaecaturn EO 17, 42

excalciare S 1, 8, 39

excessus lyricis concessi O 1, 2, 9. 3, 11, 25. 3, 16, 9. post excessum Augustus diuus factus O 1, 2, 47

exchalcio cf. S 1, 8, 39

exclamatio O 2, 19, 6. 3, 5, 6. EO 7, 1. E 2, 2, 23. abrupta EO 5, 1

excludi, om. domo, E 1, 18, 88. frigora iam exclusa O 4, 7, 5

excusatio E 2, 2, 46; 55

exemplum a similitudine E 1, 17, 36, et saepe

exercitium O 1, 8, 8. 3, 12, 9. 3, 24, 54

τὸ ἐξῆς S 2, 2, 29. καὶ τὰ ἐξῆς A 50

exhilarauere O 3, 29, 16. 4, 5, 6

exinde O 4, 4, 46. ex. ut E 1, 19, 3

exitiosa ira O 1, 16, 17

κατὰ ἐξοχήν O 1, 29, 15. 3, 15, 13. 3, 26, 9

expensa pecunia E 2, 2, 158

expiationibus sanari E 1, 1, 36

explanatio superioris sententiae E 1, 12, 5

expoliuerit pristina rudimenta E 2, 1, 161

exprimere philosophiae praecepta E 1, 2, 1 et saepe.

Ilionam dormientem S 2, 3, 60

exertius agat S 1, 6, 42

exsibilabat populus malos principes S 1, 1, 66

extantes talos habent S 1, 3, 47

extracturus ad praectorem S 1, 9, 76.

ἐξῆς ager O 4, 15, 17

extrinsecus cf. accerso, audio, subaudio

ἐνδοδαίμονας et κακοδαίμονας E 2, 2, 187

F

fabella (Aesopia) E 1, 1, 74. 1, 3, 15. 1, 7, 1; 46

prope arcum Fabianum fuit sedes praetoris E 1, 19, 8

de fabula sensus conceptus O 1, 16, 15

facete E 1, 17, 30; 32. 1, 18, 8. 1, 19, 3. 1, 20, 26. 2, 1, 49; 51. 2, 2, 128 et saepe

faceta subtilitas E 2, 1, 69. sim. E 1, 18, 13

facies integritatis quaedam E 1, 16, 49

in Faliscis Sorax O 1, 9, 1

familiosam EO 2, 65

famosa carmina S 2, 1, 83

fasciis subtentum lectum EO 12, 11

fauilla fumi O 3, 8, 10

Faunum aiunt inferum (?) ac pestilentem deum O 3, 18, 1.

Faunalia O 3, 18, 9

fauorabiliter A 120

per femininum genus gratiores elocutiones O 1, 4, 12. EO 9, 22. fem. genere O 1, 38, 7.

2, 11, 16. EO 2, 54. 10, 1. S 2, 4, 14

ferax lanarum mollium Lucania E 2, 2, 177

Ferente oppidum O 3, 4, 15

feretro E 2, 1, 49; 268

feriato die O 3, 14, 11. rustici O 3, 17, 13. 3, 18, 15

ferramenta E 2, 1, 116. A 441

ferum alium EO 3, 4

fidelitatis O 1, 35, 21

figulus A 21

figura O 1, 17, 1. 1, 14, 7. 1, 21, 12. 2, 13, 38 et saepe

figurate O 1, 6, 13. EO 17, 1.
S 1, 6, 25. E 1, 20, 28. 2, 1,
112. 2, 2, 41

figuravit O 1, 35, 34. 3, 11,
26. 4, 4, 38. A 40

figuratum est O 2, 9, 17. EO
11, 18. f. est ab O 1, 31, 18.

figurata elocutio O 1, 6, 3. 1,
27, 3. 3, 30, 11. EO 16, 35.

17, 25. S 1, 5, 54.

Flavius Fimbria O 3, 3, 61

Floralibus S 2, 3, 182

floritura O 2, 20, 6

fomentis animi E 1, 1, 10

forculae EO 2, 33

Fortunae cornu O 1, 17, 14.

F. templum Antii O 1, 35, 1

fortunatorum insulas O 4, 8, 27.

fortunatas insulas EO 16, 41

forum fallacem S 1, 6, 113

fraudentia meretricis O 1,

5, 12

frequentatium est 'lecto' S 1,

6, 122

frequentatas rumoribus res S

1, 7, 2

freta a fernore dicta O 2, 13, 14

frigora gelu Aquilonis super

niem concrecere O 3, 10, 7.

frigoribus mediis = hieme E

1, 15, 3

fritillum nos pro finum S 2,

7, 27

frugis uictusque E 1, 18, 109

fugam pro uelocitate in ser-

monone dicimus O 2, 1, 19

fulcire orationem Latinam uer-

bis Graecis S 1, 10, 20

fulminare O 1, 12, 53

in fumario O 3, 8, 10

funambulus S 1, 10, 28

Herculi Fundano E 1, 1, 4

furacissimus S 1, 8, 39

Furiali habitu EO 5, 15

furiose S 2, 7, 35

furtivas res S 1, 6, 113

fustuarium supplicium E 2, 1,

154

futuri temporis O 2, 10, 17.

EO 3, 1. EO 15, 24. 'quon-

dam' de futuro S 2, 2, 82

G

Gabia aqua E 1, 11, 1

Gaditanum mare et fretum O

3, 3, 46

Galbae horreis O 4, 12, 18

galericulum S 1, 8, 48

gallinan Numidicam EO 2, 53

garrule S 1, 1, 120

per garrulitatem S 1, 9, 28

generalis sententia O 3, 4, 65.

EO 4, 11. E 2, 1, 260

generaliter O 1, 1, 27. 2, 5, 17.

2, 6, 3. 3, 2, 17. 3, 5, 45. 3,

13, 6. 3, 24, 1. 4, 2, 17. CS

30. E 1, 15, 6

generositas O 4, 4, 36. EO 8,

11

generosi atque humiles S 1, 6,

1. 1, 5, 65. 2, 5, 8. O 2, 3, 21

genesis colligitur O 1, 11, 2.

2, 17, 17

genitalem deam CS 13. geni-

tali parte S 1, 5, 100

per genetium O 3, 30, 11.

genit. singularis O 2, 16, 37.

genit. casus O 3, 7, 21. genet.

cas. numeri singularis O 4,

4, 34

genii fluminum taurino uultu

etiam cum cornibus pinguntur

O 4, 14, 25

gentile cognomen E 1, 13, 8

geometriae peritus O 1, 28, 1

Girbitana purpura E 2, 2, 181

gliscere ignem S 1, 5, 98

gloriose O 1, 8, 11. 3, 7, 23

gloriosus = *glorians* EO 15,

17. E 2, 1, 177; 182

glossematicon (?) E 2, 1, 15

γλυφοποιός id est signorum

marmoreorum sculptor O 4,

8, 6

Graeca appellatione, figura etc.

O 1, 9, 6. 1, 12, 25. 2, 6, 15.
 2, 9, 17. S 1, 5, 78. ex Graeco
 tractum S 2, 1, 42. 2, 3, 57.
 Graeci aiunt O 3, 28, 4. 1,
 17, 22. 3, 22, 2. Graece S 2,
 3, 163. O 1, 4, 1. O 1, 20, 1.
cf. S 2, 3, 29
 grammaticus S 1, 9, 60
 uerbi gratia A 47; 50; 319
 Gratidiam sub Canidia nomine
 EO 3, 7
 gratus, = *gratus* S 1, 4, 74.
 gratiosorum hominum E 1,
 17, 6. diuites pro gratiosis E
 1, 17, 9. gratiose O 4, 5, 24
 graui sono pronuntiandum O
 3, 25, 3
 ex gregario et uenatico cane
 S 1, 7, 2
 in gusto S 1, 3, 6
 γυναικός O 3, 27, 55
 gypso leuasse O 1, 20, 3

H

habeo. satura quam supra ha-
 buit S 1, 10, 1. *cf.* S 1, 6, 41.
 2, 7, 1. uerba habeat S 1, 9,
 52. habens genus a S 1, 6,
 12. neminem exceptum habet
 O 1, 28, 19. nasci habere =
natum iri E 2, 1, 17
 in harenis Aegypti O 3, 30, 2
 heredipeta E 2, 2, 191
 herniosus S 1, 1, 105
 heroicum A 81. h. carmini O
 3, 3, 71. coturno E 2, 1, 250.
 uersus E 1, 19, 7
 hexametros scribit O 2, 20, 2
 Hiberia in Ponto EO 5, 21
 odorem alarum eorum, qui
hirci dicuntur E 1, 5, 29
 de historia est S 2, 1, 14. hi-
 storiae opus, historiam belli
 ciuiliis O 2, 1, 1; 10; 17. hi-
 storiam O 3, 7, 16. historiae
 Graecorum O 2, 13, 8. histo-
 riarum scriptor S 1, 3, 86.

historias O 2, 12, 1. 3, 19, 1.
 nota historia O 4, 7, 27. 4,
 12, 7. EO 3, 9, 17, 8. notae
 h. O 1, 6, 8. hist. tritam A
 119. hist. nouas O 4, 2, 10
 hodie, *Porphyrionis aetate*, S
 1, 6, 118. 1, 9, 35. *cf.* nunc
 E 1, 4, 2. A 32; 67
 hodieque O 1, 3, 2. 1, 23, 6.
 1, 36, 1; 11. 2, 1, 19. 3, 6,
 24. 3, 8, 1. 3, 11, 6. 3, 14,
 22. 3, 23, 15. 4, 12, 18. EO
 2, 33. 12, 21. S 1, 3, 6; 9.
 1, 4, 34; 123. 1, 5, 7; 24;
 46. *cf.* adhuc EO 8, 11. A
 399
 (*ad?*) hodiernum usque O 4,
 7, 17
 honesto patrimonio consumpto
 S 1, 8, 39
 hora sera S 1, 6, 113. summo
 sole id est hora sexta E 1,
 5, 3. quartam uel quintam
 horam E 1, 20, 19
 horoscopum natiuitatis O 2,
 17, 17
 hortamento quodam O 2, 7, 23
 hortatiue EO 16, 23
 hortatu E 2, 1, 1
 hospita O 3, 7, 9; 16
 hospitatum esse S 1, 5, 38
 hymnos E 2, 1, 134
 hypate S 1, 3, 7
 Hypermestram O 3, 11, 33

I

iactare humeros EO 17, 74
 iam iamque E 2, 2, 210. 1,
 17, 18 (?)
 iam dudum bene est, si S 1,
 6, 65
 iambici carminis E 1, 19, 23.
 iambico tragico E 2, 1, 200.
 uersus iambici tragici A 252.
 iambico metro A 73. iambicis
 uersibus EO 6, 14. iambi et
 iambici *quid differant* A 79

- iambi A 79. O 1, 16, 22
 Iani E 1, 1, 53. Ianus uicus
 E 1, 20, 1
 Iapygia, nunc Apulia O 1, 3, 4
 id est O 1, 1, 12 *et passim*
 idioma rusticae simplicitatis
 EO 2, 47
 ieiunium S 1, 6, 127
 illo = *illuc* O 2, 18, 7
 imaginantem per somnium O 3,
 4, 5. 4, 1, 37. S 1, 5, 84
 imago quasi imitago O 1, 12, 3
 mimesis figura hoc est *imitatio*
 E 1, 17, 46; 61. 1, 18, 16.
 cum imitatione quadam stultae
 persuasionis E 1, 19, 7
 imitatio (cf. *mimeticus*) cha-
 ractere dictum S 1, 2, 129
 immoderatus S 1, 2, 26
 impero = imperator sum S 1,
 5, 27
 implicata phrasis CS 17
 inaccessibilis S 2, 1, 20
 inanimalium CS 30
 incantationum EO 5, 75. 17,
 28
 incantatorum Thessalorum E 2,
 2, 209
 incantata mens EO 5, 75
 incensioris libidinis Galli sunt
 S 1, 2, 120
 incerare parietes S 2, 3, 8
 post incessum beatum E 1,
 18, 36
 incestare uirginem Uestae S 1,
 6, 30
 incitamenta furoris O 1, 18,
 13. incitamento mentis O 2,
 19, 6
 incoccta inula S 2, 2, 44
 incongrue E 2, 1, 171
 increpantis in E 2, 1, 1
 incubonem esse Herculem S 2,
 6, 12
 inculpatus erat S 1, 10, 1
 ab incultu sordidis E 1, 18, 7
 incuriose scripserit S 1, 10, 71
 indecenter E 2, 1, 171
 indolentiam = *ἀνολίαν* E 1,
 7, 65
 indomabilem O 4, 1, 6
 indulgentiam exoret O 2, 14,
 4. 3, 12, 3
 ineleganti conceptione O 1, 33,
 10. inelegantes fici EO 16, 46
 inescatus est E 1, 7, 73
 inexperta et ignota O 1, 5, 12
 infabricata materia O 2, 2, 2
 infarciuerat S 1, 8, 39
 inferna sacra, infernis diis EO
 17, 56. 5, 17. Cerberum et
 cetera inferna O 3, 11, 15
 infero = *subiungo* O 1, 27,
 18. S 1, 1, 32. E 1, 6, 28
et passim
 infirmitas ingenii S 1, 10, 20
 infructuosa O 2, 15, 9
 ingenere O 4, 4, 33
 ingeniose E 2, 2, 203. inge-
 niosa descriptio EO 8, 9
 ingenta uitia S 1, 3, 35
 inhabilem uiro puellam O 2,
 5, 1
 inhabitabiles O 1, 22, 22. 3,
 24, 36
 iniciendae laudis occasio E 1,
 18, 54
 iniuriarum reus S 1, 9, 76. in-
 iuria = *damno* uirium mea-
 rum EO 8, 1
 iulinitur uas S 1, 3, 55
 inlustravit Orpheus poetice
 A 391
 innata arbor E 2, 2, 170
 innocuum uinum O 3, 8, 15
 inordinate dixisse S 1, 4, 11.
 O 1, 12, 7
 innouare in metris E 1, 19, 26
 inpalluit E 2, 2, 82
 inpensior affectio O 3, 11, 36
 in inpluio domus arbores O
 3, 10, 5
 inpotentiam artis EO 17, 81
 inprecatur Uaro haec EO 5, 53
 impudice E 1, 19, 34
 inquietent S 1, 8, 1

- inquinatur uas S 1, 3, 55
pro inquit *saepe* inquit *scriptum*
 inreligiosus O 1, 34, 1
 inrogata tormenta EO 17, 61
 insatiabiliter E 2, 2, 197
 inscribi solet priuatis monu-
 mentis S 1, 8, 11
 insertas arbores = insitiuis ar-
 boribus EO 16, 46
 insocialis = inconcinna E 1,
 18, 6
 insolentiam faciendi E 1, 19,
 15
 inspectione rerum sprete A 24
 instauratio uitae Uirbio contigit
 E 1, 18, 18. inst. gratiae O
 3, 9, 1
 instrepuerit E 2, 2, 82
 insusurrato E 1, 8, 17
 intellectum subtiliorem adhi-
 bemus O 3, 24, 38. *cf.* EO
 17, 60. CS 37
 intellegere = *accipere* O 1, 1,
 27; 35 *et passim*
 intemperatus S 1, 2, 26
 intentioni praesenti sensus ne-
 cessarius O 1, 16, 15
 interanea A 50
 interfluens urbem O 1, 31, 7
 interpellantibus bellis *uita. cf.*
 S 1, 1, 7
 interpretantes male laudes S
 1, 3, 55. int. *uerba Graeca*
 S 2, 3, 188
 interrogationes effugere EO 14,
 1. figura per interrogationem
 E 1, 17, 38
interrogationes: an EO 10, 5.
 numquid O 1, 21, 14. 2, 13,
 14. 3, 24, 38. EO 1, 1. 16,
 38. E 1, 19, 12. aut numquid
 O 1, 35, 21. 3, 4, 5. 4, 12,
 15. EO 1, 7; 9. 5, 75. 7, 13.
 16, 44. 17, 74. utrum . . an
 uero O 1, 12, 7. 1, 37, 29.
 3, 13, 2. 3, 19, 27. 3, 24, 52.
 3, 27, 73. an . . an uero O 2,
 19, 17. consulit an S 1, 9, 76.
 temptare an O 3, 9, 16. A
 434. uide ut utitur S 2, 1, 8.
 uidere si potes S 2, 2, 15
 interrogatiua figura O 3, 4, 5.
 EO 16, 15. S 1, 10, 53. uim
 int. O 1, 24, 8. interrogatiue
 S 2, 3, 302. int. pronuntian-
 dum O 2, 7, 23. EO 16, 23.
 E 2, 2, 70
 interuentu dei A 191
 intiba rustica O 1, 31, 16
 intolerabiliter O 3, 14, 28
 intractabilis O 3, 10, 1
 cum inuentione dicuntur O 2,
 14, 25. A 18
 post inuentionem thesauri S 2,
 6, 12
 inuenta sua conscripserit E 1,
 19, 21
 inuentor sermonis O 1, 10, 3;
 9. lyrae 3, 11, 1
 inuertit orationem E 1, 17, 38
 inueteratam E 2, 1, 93
 inuidiose arguit O 1, 2, 35
 sub inuitatione E 1, 18, 110
 inuitati, = *incitati*, per uino-
 lentiam O 1, 18, 9
 inundatione O 1, 2, 1; 11
 inusitatum O 3, 25, 12
 iocatur in barbatum S 2, 3, 17
 iocularium et facetum E 2, 2,
 60
 ioculariter O 1, 22, 1. 3, 21,
 1. S 1, 7, 19. E 2, 1, 147
 ironia O 3, 5, 25. EO 17, 46.
 S 1, 10, 24; 53. 2, 4, 7. E
 1, 12, 12. 1, 16, 40; 57. 1,
 19, 3; 10 (?). E 2, 2, 70. io-
 cosa ironia O 4, 13, 9 (?)
 ironicos S 2, 1, 53. 2, 3, 97;
 233. 2, 4, 95
 irrigua riuis O 1, 7, 13
 per irrisionem E 1, 19, 1
 itus ac reditus O 1, 6, 7
 iuncturas marmorum S 1, 5, 32.
 iuncturae trimetri binos com-
 plectantur pedes A 252
 die Iouis S 2, 3, 290

iuratum ducebantur ad Osirim
E 1, 17, 61

ius manifestum S 1, 2, 46. in
iure distat E 2, 2, 166. ius
pontificale E 2, 1, 26. iuris
uerbo S 2, 3, 69. E 2, 2, 158.
ius habeat inferendis reliquiis
mortuorum, S 1, 8, 11; cf.
Pauli sentent. 1, 21, 7; 8; 9
iuuenculos quaerere mulier-
culas O 1, 25, 17. 2, 8, 21

K

καθαριστικόν = purgatio A 302
καθολικόν A 14; 179. catholi-
cum A 128
κακόζηλον CS 10. S 2, 5, 41.
A 24 cacozelon E 1, 11,
28. 1, 12, 19
κακόνους = malus E 2, 1, 124
κενοδοξία E 1, 1, 108
κυκλικός A 131 (?). cyclicus
poeta A 146

L

Laboriosum = difficile E 2, 2,
106
laetantem cultum E 1, 18, 36
Laenius lyrica ante Horatium
scripsit O 3, 1, 2
lagynae prius stipatae solent
interiores esse O 2, 3, 9
λαίμωγος = ingluuius E 1, 13, 10
Lamiae deuoratrices puerorum
E 1, 13, 10
lanificio O 3, 12, 5
laruearum dea, quae furibus
praeest E 1, 16, 60
latius intellege O 2, 1, 28. 1,
2, 47
latens sensus O 2, 9, 1. laten-
ter loquens S 1, 10, 84
lauationis consuetudo E 1,
15, 3
laudis praecepta E 2, 1, 119
ex lectione Uergilii EO 10, 13.

ex l. Uergiliana CS 37. lectio-
nibus poeticis E 2, 1, 126
lectorem EO 11, 15
legendum percontatiue S 2, 7,
102. cf. S 1, 2, 120
Lemuria id est Parentalia E 2,
2, 209
lenocinio tecta ac fucata cor-
pora S 1, 2, 83
leporini coloris auis S 2, 2, 22
ληθαργία E 1, 8, 10
lex *Iulia* de adulteriis coher-
cendis O 4, 5, 22. lex Roscia
EO 4, 15. legum XII tabu-
las a decemuiris scriptas E 2,
1, 23. non Graecorum lege
ad lyricum characterem exacta
O 3, 1, 2
σχῆμα lexis O 1, 12, 5
Libero cornua a nonnullis ad-
signantur O 2, 19, 30
liber om.: in tertio O 4, 13, 1.
cf. uita. O 1, 7, 12. S 2, 7,
28. E 1, 7, 41
liberalia studia S 1, 6, 85
libidinantur EO 12, 11
librariorum, = *ludi magistro-*
rum, morem E 1, 20, 19. li-
brarius magister E 2, 1, 69
libripens E 2, 2, 158
licitus S 1, 2, 105; 108
lignatum uadit E 1, 14, 42
limitaris certaminis E 2, 2, 170
limosis ripis S 1, 10, 36
liquet S 1, 6, 8
λιτότης O 1, 17, 7. σχῆμα λι-
τότης EO 10, 1
ludum litterarium uita. S 1,
10, 75
locali particula O 3, 4, 29
locum obtinuit (?) S 2, 1, 1
λογوماχία S 2, 4, 1
ad lucernam id est ad uespe-
ram E 2, 2, 98
iuxta Lucretilem montem E 1,
11, 1
lucrosus S 2, 3, 25
luctatione E 1, 19, 46

luculentius scripsit Mimnermus
E 2, 2, 101

lulus dicere uersus S 1, 10,
37. O 1, 32, 1

Lycoridem Uergilius pro Cy-
theride posuit EO 3, 7

lymphatico agitantur A 454
lyrici, *om. poetae*, O 4, 3, 10.

EO 1, 1. A 85. lyrica, *om.*
carmina, O 2, 20, 2. 3, 1, 2.
3, 25, 7. E 1, 12, 27. lyricum
characterem O 3, 1, 2. lyricum
carmen O 1, 17, 18 *et*
saepe. lyricus poeta O 2, 1,
37 *et saepe*

M

madidi atque poti O 4, 5, 39
magicarum rerum et carminum
E 2, 2, 208

magistris ludi O 2, 15, 10. li-
brarius magister E 2, 1, 69
magisteria conuiuarum O 1,
3, 18

magnificentiam animi O 2, 2, 1
a maiore ad minus E 1, 17,
35. 1, 18, 53

μακάριον ῥήσους O 4, 8, 27

maledicacissimum A 281

potius malle quam S 1, 1, 54

manducarentur ciconiarum pulli
S 2, 2, 50

ut maneret secum puella S 1,
5, 84

manifestatur O 3, 17, 13

manifestas nauibus stellas O
1, 3, 2

mansio S 1, 1, 74

mantelia nunc, mappas antiqui
S 2, 4, 81

manticas S 2, 3, 299

Marcii ueteris uatis E 2, 1, 26

marina, *om. aqua*, S 2, 8, 15.
marinorum deorum O 1, 5,

12. rerum EO 9, 7. concha
S 1, 3, 14

maritalis pecunia CS 17

maritata uitibus ulmo E 1, 16,
3. O, 2, 15, 4. 4, 5, 30. EO
2, 10

Marius tela commentus est S
2, 1, 14

marmorarius S 1, 5, 32

Martis dubium euentum trahe-
rent A 402

masculino genere O 2, 16, 15.
EO 2, 54. 9, 22. 10, 1. S 2,
4, 14. A 18

materia carminis O 1, 1, 31.
S 1, 10, 5. A 1; 21; 29; 38.
uerborum E 1, 1, 1. materia
aeris O 3, 9, 18. material
EO 16, 59

mathematica O 1, 11, 1. ma-
thematicos consulebat O 1,
11, 1

Medea *in scena* A 179

a mediastinis S 1, 5, 35

in medicinis et in tonstrinis S
1, 7, 2

medietatem A 368

mediocritatis suae obliti O 4,
11, 21. S 1, 6, 22. medio-
critatem Peripateticorum E 2,
2, 192

meditate E 1, 18, 12

per medium O 3, 5, 6

mendicat E 1, 17, 48

mentiatu sibi fucis colorem S
1, 2, 123

mercennariam operam faciebat
S 2, 6, 12

merito = *recte* S 1, 1, 117. 1,
2, 39 *et sic saepe*

τῶν μέσων S 2, 2, 66. *διὰ μέ-
σων* inlata O 3, 5, 6

de metallis effodiatur O 3, 3, 49
metaphora E 2, 2, 98; 114

μεταφορικῶς O 1, 22, 4. me-
taphoricos O 1, 11, 8. 2, 11,
21. 3, 16, 18. S 1, 4, 79. 2,
1, 20

metempsychosi E 2, 1, 51

μετωνυμία τρόπος O 1, 20, 10.
tropus metonymia E 1, 18,

105. 2, 1, 189. *figura per metonymiam* E 1, 16, 18. *metonymia*: id quod fit pro eo qui facit E 1, 19, 13
metonymicos O 3, 12, 5. EO 13, 16. E 1, 18, 10. 2, 1, 193
metrion O 1, 19, 1
metrum O 4, 2, 10; 11. EO 16, 59. E 1, 19, 25; 26; 29. 2, 1, 157. A 73; 79; 83; 274.
metrorum principalia genera nouem E 2, 2, 92
miliarium sextum decimum a Capua S 1, 5, 45. *ad quadragensimum* A 65
militare uerbum E 1, 19, 3. *studium* O 1, 29, 1. *exercitium* O 3, 24, 54
mima S 1, 10, 76
mimesis E 1, 17, 61. 1, 18, 16; 28. *m. figura* E 1, 17, 46
mimetico caractere S 1, 4, 14
omni mimo maius spectaculum E 2, 1, 194
ad ministerium uocentur O 1, 2, 44
minutatim E 2, 2, 164
miracula septem O 3, 30, 2
mira energia S 1, 5, 73 *et saepe*. *mire dixit* S 1, 3, 45 *et saepe*
miserationem O 1, 14, 47
modulationem inspiret O 3, 11, 1. *modulationes Graeci carminis* O 3, 30, 13. O 4, 6, 35. *tubae* A 402 (?)
modulator S 1, 10, 18; 91
modulis leuioribus musicae O 2, 1, 37
modos tibiarum tres O 4, 15, 30. *tres species omnium modorum* EO 9, 5 (?)
modo optatiuo tempore futuro EO 3, 1. *modo coniunctiui temporis futuri* EO 15, 24
monstrose O 1, 2, 14
monumento meo inscribe O 3, 11, 53. *mon. non sepulcrum tantum dicitur, sed quidquid memoriam testatur* O 1, 2, 15
morae agrestes O 1, 23, 6.
mora = *distinctio* S 2, 2, 127 (?)
de morali philosophia quaestiones E 1, 18, 100
moraliter repetitum E 2, 2, 214
multiplex ὁδὴ O 3, 1, 1
munditias S 1, 2, 26. E 2, 1, 156
munera ferarum gladiatorumque E 2, 1, 185
munero et muneror EO 2, 21
Musarum aedem E 2, 2, 94
Liber musicus deus O 3, 25, 1. E 2, 2, 78
musto = *pingui mero* S 2, 4, 65
myrteta aquas, quas uulgo myrtarias dicunt E 1, 15, 6
mysteria O 1, 18, 12. 2, 19, 7

N

- natalibus seruilibus* S 1, 5, 65.
sim. O 1, 6, 2. S 1, 6, 42.
 1, 8, 25. 2, 1, 75
natiuitatis horoscopum O 2, 17, 17
naturale est O 3, 18, 15
naturaliter S 2, 1, 51
ne. ita uiuere ne admittas S 1, 6, 83. *effici ne* S 2, 2, 11
necesse habeat O 4, 2, 11. S 1, 5, 7. 1, 10, 3
necromantiam faceret EO 5, 1
Νεοβουλὴ E 1, 19, 30
nepotatus S 1, 3, 21
Neptunaliorem, Neptunalibus O 3, 28, 1
Nerene est appellata Minerva E 2, 2, 209
Nerones priuigni Augusti O 4, 1, 1. 4, 3, 13. 4, 4, 1. 4, 4, 27. 4, 12, 15
neutro genere O 1, 38, 7. S 2, 4, 73. 2, 8, 1. A 18. *generis neutri* CS 43

nigrescere O 2, 5, 11
 nigrore maturitatis O 2, 5, 11.
 nigrorem aeris O 2, 13, 21
 nomades O 4, 14, 42
 nomen O 1, 22, 23. S 1, 1, 37
et saepe. nomen ad aliquid
 E 1, 20, 28
 nomenclator, alias fartor, S 2,
 3, 229
 nominatim E 2, 1, 148
 nocturna avis EO 5, 20
 a nominatio O 3, 6, 22. EO
 5, 20. S 2, 3, 166. CS 43.
 casus nominatiui O 1, 32, 1.
 3, 23, 19. 4, 4, 34
nominatiuus cum infinitiuo O
 1, 5, 1. EO 12, 23 (?)
 in notitia fuisse S 1, 10, 40 (?)
 nubilo tonare O 1, 34, 5. nu-
 bilo infuscatur O 3, 15, 6
 nugatorie A 341. nugatorius S
 1, 2, 12
 nullae = nulli E 1, 6, 1
 numerus singularis, pluralis O
 1, 32, 1. 1, 33, 14. 2, 7, 3.
 4, 4, 34. EO 1, 17. CS 25.
 S 1, 10, 3
 Numidicas columnas O 2, 18, 4
 nummularius S 1, 8, 39
 nunc = *hoc loco* O 1, 2, 14 *et*
passim
 nuntiorum *in scena* duo genera
 A 179
 nuptialia munera A 124

O

obcludam aures E 2, 2, 105.
 oclusae naris EO 12, 3. *sim.*
 O 1, 25, 1; 3
 in oblatione diuitiarum E 1,
 7, 34
 oblique dixerat EO 11, 15. O
 1, 2, 47. obliqua oratio EO
 11, 15
 obscurauit elocutionem O 3,
 20, 6
 obscura elocutio EO 5, 69

observantius S 1, 4, 126
 obtrectatoris uitium E 1, 18,
 39; 81
 ode *ὁδῇ passim*
 odoramentum O 3, 1, 44
 in officinis (tonstrinis, medici-
 nis) S 1, 7, 2
 ab οἶνω uinum A 52
 Olympionicarum A 83
 onerantis caput *uini* O 1, 17,
 21. *cf.* O 3, 8, 15
ὀνομαστοία A 113. *τρόπος*
ὄν. EO 10, 17
 opacitate O 1, 21, 9. 3, 13, 9
 opera Alexandri A 357
 operae conducti S 1, 2, 9 (?)
 operationes O 3, 14, 6
 operarentur diuinis rebus E 2,
 1, 139
 operosius factae O 1, 38, 2
 opiparas cenas O 1, 37, 2
 opistographae epistulae E 1,
 20, 9
 oppidulum S 1, 5, 97
ὀψιμαθεις S 1, 10, 21
 optatio modo EO 3, 1
 oratio obliqua . . recta EO 11,
 15. pars orationis S 1, 2, 129
ab obliqua oratione transit
Porph. in rectam; e. g. S 2,
 3, 254
 orbiculatis malis S 2, 3, 272
 de ordinatione cenarum S 2,
 4, 1
 ordo *uerborum* est O 1, 1, 19
et ordo et sensus est S 1, 9,
 42 *et sic passim*
 organi genus O 1, 32, 3. 3,
 26, 3
ὠσελ A 40
 osorem lyrae E 1, 18, 42
 ostendit *passim*, *nonnumquam*
ostenditur. in codice Mona-
censi pro ostendit saepe ost.
scriptum est
 ostiario O 3, 14, 23
 Ostiensem portum munire A 65
 osi sint O 3, 24, 30

otiositas, otiosum cf. *ἐνέργεια*.

P

pacanas E 2, 1, 134
 pagani E 1, 18, 105
παλινωδία O 1, 16, 1. palinodiam . . contrario carmine EO 17, 42
 pallio dissoluto S 2, 3, 76
 Pana pastorem Arcadiae deum O 4, 12, 11
 pantomimus E 2, 2, 124
 paria centum gladiatorum S 2, 3, 84
ἀπὸ παραδείγματος O 1, 16, 17
 paradoxa Stoicorum E 1, 1, 74.
 1, 12, 20
παράγγελμα A 24
 in parecbasi hoc est in translatione O 2, 1, 1. 3, 4, 42
 de parenthesi inlata O 3, 10, 18
τοῖς παροῦσιν E 1, 17, 24
 una pars orationis E 2, 2, 93.
 ex parte O 1, 14, 3. a parte totum E 1, 18, 66
 Partheniae Spartani O 2, 6, 11
 participialiter O 4, 5, 15
 participium S 1, 1, 37. E 1, 13, 19
 particula O 3, 1, 21. 3, 6, 6. 3, 24, 38. EO 1, 5. 1, 21 CS 69.
 localis O 3, 4, 29. subiunctiva O 3, 25, 3
 paruitatem ac maciem S 1, 10, 18
 pasco = *convivium* praebeo O 3, 21, 7. S 1, 4, 88. E 1, 19, 15. 2, 2, 214
 pascuus ac desertus ager E 1, 12, 12
 passiva significatione S 2, 2, 124
 patella O 2, 16, 13
 patiendi genere A 457
 patrimonium E 1, 1, 62
 patrasse super se ipsum S 1, 5, 84
 Pauli basilica E 1, 1, 53

pecuaria Calabria E 2, 2, 177
 pedestribus uerbis A 95
πειθανάγκην E 1, 18, 45
Πειθῶ epitheton Ueneris E 1, 6, 38
 pellicula *membri uirilis* recisa S 1, 9, 69. intra pelliculam continere S 1, 6, 22
 pellem auream EO 3, 9
 Penatum deorum ara est focus EO 2, 43
 pendet a superiore E 1, 18, 94. O 3, 24, 25
 in penitiora mentis S 1, 4, 89
 per quod colligit, per hoc, per haec dicit *et similia passim*. per (propter?) nimias delicias O 3, 1, 20. per se O 1, 17, 19. 1, 18, 13. 3, 14, 1. E 1, 6, 15 (?). 1, 7, 46. 1, 18, 94. per semet ipsum O 1, 20, 3
 pera S 1, 6, 106
 percontatiue legendum S 2, 7, 102
 in percutiendo foedere E 1, 6, 62
 perdiligens carminum aestimator A 387
 perdoctus E 2, 1, 114
 perdomari O 4, 1, 6
 perfulget Ionis stella O 2, 17, 22
 perineptum EO 5, 1
περίοδος EO 16, 9. periodo O 4, 9, 13
περίφρασις EO 9, 19. periphrasin fecit S 1, 6, 12. periphrasis tropus E 1, 12, 20
περιφραστικῶς O 4, 6, 18
 permutatio captiuorum O 3, 5, 18
 pernoctare O 1, 1, 25
 perquam urbane S 1, 3, 137. 1, 10, 21
 persona EO 2, 67. S 1, 1, 16. 1, 3, 124. 1, 4, 52. 1, 9, 52. E 1, 2, 1. 2, 1, 81; 88. 2, 2, 124. sub persona S 2, 1, 22. 2, 2, 1. ex sua persona Horatius dixit EO 16, 13. S 1, 2, 58. E 2,

1, 40. 2, 2, 10. *sim.* S 1, 9,
16. 2, 7, 37. *ex alia* p. E 2
1, 39; 43. *secunda pro tertia*
persona est O 3, 3, 39
perstreptentis O 2, 18, 20. 2,
20, 13. 3, 13, 14
ex *persuasione uana* O 4, 14,
49. 3, 6, 1. S 1, 2, 114. 1,
3, 133. A 295
pertransit luna zodiacum circu-
lum O 4, 6, 39
phantasia poetica EO 2, 17
Phemonoe A 403
philosophia siue morali siue
naturali S 2, 4, 7
philosophos O 3, 1, 5 (?)
philosophumenos libros E 1,
4, 4
phrasis dictio difficilis O 4, 11,
29. p. sic ordinanda EO 1,
1. *implicata* CS 17
phreneticus S 2, 3, 30
physica E 1, 12, 12. *ad phy-*
sicam philosophiae partem E
1, 12, 16. *physicus* A 463
picato cortice O 3, 8, 10
pictai EO 16, 59
piscatoriam mensam S 2, 4, 37
Lucium Pisonem A 1. *cf. Ta-*
cit. Ann. 6, 10
plaga occidentalis O 3, 5, 3.
amoris plaga O 3, 26, 11
plasten statuarum S 1, 3, 90.
E 2, 1, 237
plateas puras E 2, 2, 75
plausum edi O 1, 1, 7. 2, 17, 22
plebes E 2, 1, 185
plenum sic fit S 1, 2, 59. 1,
5, 45
plorabunde E 1, 17, 52 (?)
plumbeus E 2, 2, 83 (?)
plurali nominatiuo CS 43. nu-
merus pluralis O 1, 32, 1. 4,
4, 34. EO 1, 17. CS 25
pluraliter EO 17, 48. S 1, 10, 3
pluuioso Noto EO 10, 19
podagram E 1, 15, 6
poetica O 3, 4, 37. 4, 3, 1.

S 1, 4, 62. 2, 3, 322. E 1,
3, 26. 2, 1, 108. *poetice* A 1;
295; 361; 391
poetice et eleganter O 1, 24,
5; 18. 2, 3, 22; 28. 2, 9, 21.
2, 20, 1
Polycleti balineum nunc, *olim*.
Aemilii Lepidi ludus gladia-
torius A 32
Polyphemi personam E 2, 2,
124
Pompeiana domus E 1, 7, 48
per Pomptinas paludes uia S
1, 5, 13. Pomptinam palu-
dem emittere A 65
pontifices de sacris iudicant
EO 17, 58
porrigere animum in rerum
aeternarum consulta O 2, 11,
11. in longum spes O 1, 11, 6
porro autem EO 5, 21. 12, 1.
CS 33. S 1, 2, 1; 25. 1, 6,
49; 114. 1, 9, 76
possessio nomine O 4, 6, 12
possibile est O 2, 19, 9
potestatibus = *magistratibus*
EO 4, 11. potestate carminis
moderatur adfectibus E 2,
1, 211
portiones faciat O 3, 19, 1
potulentos O 4, 12, 19
praecantatrices O 1, 27, 21
praeceptor Scipionis O 1, 29, 13
praedixerat = *praeiecerat* EO
16, 50. praedico . . infero
O 4, 14, 20. S 1, 1, 66. pr.:
subicio O 3, 1, 2. 3, 25, 3.
pr.: subiungo S 1, 1, 16
praefectus praetorio E 2, 2,
34. urbis O 3, 29, 25
praefocant complexu E 2, 1, 260
praeiecit . . subiecturus O 2,
11, 19
praeiudicium dominus passus
est S 1, 5, 66
praemunita S 1, 2, 96
praeoccupem E 2, 1, 1
praepositionibus EO 5, 47

- praeposito . . subiunxit O 3, 25, 3
 pro praesenti accipi S 2, 3, 60.
 praesentis temporis EO 11, 9, 17, 50
 cum praesidibus E 1, 3, 6.
 praeses fontis O 1, 7, 12. p.
 uertendarum rerum E 1, 20, 1
 pro praeterito accipi S 2, 3, 60
 praetore cogente peragi fabu-
 lam A 120
 praetoria = aedificia O 2, 18, 20
 praetorius S 1, 3, 82. 2, 2, 50
 pragmatiam suam uult in car-
 minibus demonstrare E 1, 19, 1
 praeferent alium EO 3, 4
 precatum missis O 4, 5, 1
 presse E 1, 3, 4
 princeps Epicureae E 1, 1, 18
 principum funera EO 8, 11
 principali pro possessiuo no-
 mine usus est O 4, 6, 12
 principatus successor Tiberius
 O 4, 4, 27
 pro. tabulae pro subaellia S
 2, 1, 86. 'inseuerit' pro 'in-
 seuerit se' S 1, 3, 35 et sic
 passim
 processum suum in amicitiam
 E 1, 8, 17
 Procles historia O 4, 12, 7
 procurator Agrippae E 1, 12, 1
 prodige abusus O 2, 14, 25
 prodigi, quasi bona sua porro
 ab se agentes O 1, 12, 37
 producunt linguam suam usque
 ad proditorem mysteriorum
 O 3, 2, 26. producta syllaba
 EO 11, 9: 16, 59. S 1, 6, 122.
 E 2, 2, 163
 professionis eius, philosophiae,
 auctores E 1, 2, 1. pr. poeticae
 E 2, 1, 93. 2, 2, 104. pr. ce-
 teris E 2, 1, 114. pr. poetica
 uel grammatica E 2, 1, 124
 progeneratos O 3, 6, 17
 proiectis in omnem turpitudi-
 nem moribus S 1, 6, 13
 promereantur deos O 2, 8, 9.
 sim. E 1, 17, 35. A 323. E
 1, 19, 85 (?)
 promissae S 2, 2, 36
 promouisti nihil ad sapientiam
 E 2, 2, 151
 pronomen O 3, 16, 43. S 1, 6,
 25. E 2, 2, 99
 pronomina: in sui ultionem S
 1, 7, 27. sim. O 3, 1, 27. 4,
 4, 61. E 2, 1, 131. arborem
 suum sibi dominum oppres-
 sisse O 2, 13, 3. tuum tibi
 O 2, 13, 29
 pronuntiatio EO 9, 13. S 1,
 1, 68; 95. E 2, 1, 117
 pronuntiandum EO 11, 9, 12,
 7. S 1, 1, 108. 1, 3, 29. 1,
 4, 74. E 1, 6, 15. 1, 18, 19;
 71. E 1, 16, 1. 2, 2, 205.
 circumflexe S 1, 1, 1. inter-
 rogative O 3, 4, 5. E 2, 2,
 70. EO 16, 23. graui sono O
 3, 25, 3. singillatim E 2, 2, 99
 propria = *ἑνός* O 1, 12, 37. S
 1, 1, 30. E 1, 17, 55 et saepe
 proprietas O 1, 35, 11. uerbo-
 rum A 248.
 propria = *ἑνός*, nomina A 234
 proscenium E 2, 1, 205
παρά προσδοκίαν S 2, 1, 56; 62
 prosodia E 2, 1, 134
 prosopopeia O 1, 28, 1
προτατικῶς E 1, 16, 1 (?)
προειράπευσις E 1, 17, 1
 Protogenes finxit Ialysum A 323
 protreptice ode O 1, 27, 1
 prouentu suae laudis E 2, 1, 51
ψυχολογία E 1, 15, 3 (?)
 puellariter O 4, 13, 13 [22
 pulueratos puluere bellico O 2, 1,
 pumilio S 1, 3, 46
 puncta dum interposita S 1, 9, 52
 puatore O 4, 9, 37
 purpura Girbitana E 2, 2, 181
 purpureum pro pulcro dicere
 poetae aduerunt O 4, 1, 10
 puta si et si puta A 179

Q

quadrigis triumphalibus S 1, 7, 7
quadrigali certamine O 4, 3, 5
quaesinerat victoriam EO 9, 2
victoriam de Raetis Uindeliciis
quaesitam O 4, 1, 1
ad qualitatem pertinet O 4, 13, 21
quantitas rei admissae S 1, 2, 62. 1, 3, 76
quantulocumque E 1, 1, 28
quasillum O 3, 12, 5
quod pron. rel. ab eo quod est S 1, 6, 122. ex eo quod est S 1, 3, 69. 1, 4, 56. pro eo quod est O 1, 10, 15. 1, 12, 31. 2, 3, 15 *et saepe*
quod coniunctio. adnotandum, nota quod dixerit EO 2, 54. O 1, 9, 1. attende quod promittat O 1, 12, 21. adnotandum, nota quod posuit, dixit S 2, 3, 316; 187. S 2, 4, 73. adnotandum, nota quod S 2, 1, 16. 2, 4, 14

R

Raeti Uindelici O 4, 1, 1, 4, 4, 1. 4, 14, 34
rancidam vetustatem E 2, 1, 23
rapientis se celerius vitae O 2, 11, 1
recanto O 1, 16, 1; 27
reciprocum E 1, 17, 14
recta oratione EO 11, 15. haec recta EO 11, 15
redemit poenam pecunia S 1, 2, 43
reditus agri E 2, 2, 177; 186
refabrics O 1, 35, 38
refrigerantis O 2, 5, 6. 3, 13, 10
regaliter loqui A 95
de Regulo circulator referat A 329
regeruntur poenae EO 5, 87
regypsani O 1, 20, 3

relatio (*rei gestae*) O 2, 1, 17. S 1, 5, 104. relatione facta S 1, 7, 27. relatio sensus O 3, 16, 21
et reliqua S 1, 4, 19; 126. *et saepe*
Remulos E 2, 2, 209
reperit furandi O 1, 10, 9
repetendo O 1, 35, 14
repraesentavit sensum Homericum S 1, 9, 78
reprehensibile est S 1, 2, 83
requietio E 1, 17, 37
lassam carnem id est requietem S 2, 8, 1
iuris verbo scribere 'mutuum' sumere, rescribere 'restituere' S 2, 3; 69
residem exercitationum O 1, 8, 1
responderet pro adulteris S 1, 2, 46
reuixisse O 1, 28, 9
rex *coniuncti* E 1, 18, 10
nugas et risus (?) appellare ueraculos S 1, 9, 2
rixant O 3, 21, 2
roboreis tabulis A 399
robustiores res id est bellicas O 2, 13, 26. robustior in (?) carminis spiritu O 4, 2, 33
Romulum post Rostra fuisse sepultum Varro dicit EO 16, 13
ructo et ractor A 457

S

sabbata lunaria S 1, 9, 69
per saccum colata S 2, 4, 54
sacerdotales coenae O 1, 37, 2
sacrarum legum S 2, 1, 81
ad sacrificia adhiberi fidicines sicut tibiçines O 1, 36, 1. 3, 11, 6
saeculi praesentis mores S 2, 5, 1. O 2, 15, 1. *sim.* S 1, 10, 1. A 202
salacissimi adolescentis EO 12, 18

- ad salarium eunt cum praesidibus E 1, 3, 6
 Salonis urbe O 2, 1, 15
 saltatus O 3, 6, 21
 salutationum officia EO 2, 7
 saluo temperamento S 1, 2, 50
 sanguinatos pannos EO 17, 50
 sanguisuga = hirudo A 476
 sannis uituperantium E 1, 19, 45
 saporibus nectaris adsuescere O 3, 3, 34
 sarcinarium ad rhedam agens E 2, 2, 72
 satiricorum more E 2, 2, 205
 satis = *ualde* O 1, 13, 17. S 1, 6, 59. 1, 9, 23
 sub satisfatione promittere uadimonium S 1, 1, 11
 satura *om.* S 2, 3, 1. 2, 4, 1. 2, 5, 1. 2, 8, 1. satura . . sermo S 1, 1, 1
 Saturnalia E 2, 1, 147 (?)
 satyrica scribere A 221. satyrico character E 1, 17, 1
 satyricos, satyrice *cf. ἀλληγορικῶς allegoricos allegorice.* bono stomacho satyricos E 1, 18, 19. satyrice S 1, 6, 120. E 1, 14, 1. 1, 15, 1; 28. 1, 17, 49. 1, 18, 36. 1, 20, 17. 2, 1, 111. 2, 2, 134
 Satyros uidemus fingi oblongis auribus acutisque O 2, 19, 3
 saxosa regione O 3, 16, 34
 in sclerosis admissis EO 5, 87
 scenae scribebant S 1, 10, 38. in scena S 2, 3, 60
 scenicus, *om. actor*, E 2, 1, 207. ludis scen. E 2, 1, 194; poetas E 2, 1, 199
 σχῆμα ἐπεξήγησις O 1, 3, 2. 4, 6, 31. 4, 8, 31. EO 5, 12. 14, 7. σχῆμα lexis O 1, 10, 5. *λιότης* O 1, 17, 7. EO 10, 1. *ὁπαλλαγὴ* O 1, 2, 48. σχῆμα quod *ἐν διὰ δεῖν* dicimus O 2, 15, 18
 σχοινοβάτην S 1, 10, 28
 in scholis E 2, 1, 60. Socraticae scholae O 1, 29, 14
 scias carminum E 2, 2, 208
 scilicet *passim. saepe* scil. *scriptum est in M*
 scorteam ampullam S 1, 6, 117
 scribarum decuria S 1, 5, 35; 66
 scurrilitas S 1, 3, 21. 1, 8, 11
 scurruliter E 1, 17, 19
 secta E 1, 1, 13. 1, 6, 1; 65. 1, 17, 14. E 2, 2, 45. Cyrenaicae E 1, 17, 13. Epicuream O 1, 34, 1. Stoica O 3, 3, 1. Stoicorum O 3, 2, 17
 sectator S 1, 2, 134. concubitus S 1, 2, 35. Stoicae disciplinae S 1, 3, 137
 segnitiam E 1, 17, 37
 senarii EO 1, 1
 sensus et sensus est O 1, 11, 3. 1, 1, 12; 16 *et passim*
 quot homines tot sententias S 2, 1, 26
 sensisset iniquius O 3, 5, 41.
 aequius S 1, 4, 132 (?)
 separatio id est diaeresis EO 16, 59
 sepeliunt uina sollicitudinem S 2, 6, 62
 quasi iuxta sepositum (?) inlatum est EO 11, 7
 in sequenti S 2, 2, 99. 2, 3, 57. in sequentibus S 2, 2, 18
 serenatum esse post niuem positam O 3, 10, 7
 sermo cottidianus S 1, 4, 39.
 communis S 1, 4, 62. *cf.* O 2, 1, 19. sermo: satura S 1, 1, 1
 Seruilianus exercitus E 2, 2, 26
 setosus hircus EO 16, 34
 sibilari malos O 1, 20, 3
 signate locutus est EO 8, 9. E 1, 16, 52. S 1, 1, 1
 signifex aerarius E 2, 1, 239 (?)
 significatione actiua EO 2, 21.
 passiua S 2, 2, 124

regis ergo Numae significat O 1, 2, 15 *et passim. saepe* signif. *scriptum est in M*
 sincerissima cupiditate adul-
 teria sectabatur S 1, 6, 30
 genitius singularis O 2, 16,
 37. singulari numero O 1, 33,
 14. 2, 7, 3. 4, 4, 34. EO
 1, 17. CS 25. S 1, 10, 3
 siticulosa Apulia O 3, 30, 11
 solatia uigiliarum S 1, 5, 15
 solitariae uitae E 1, 17, 6 (?)
 in soloecismo constitutam elo-
 cutionem EO 5, 59. soloecon
 S 2, 1, 29
 solummodo O 2, 2, 19
 solo calciamentorum O 2, 11, 21
 Soracte, uulgo Sorax O 1, 9, 1
 somnare se Ligurinum O 4,
 1, 37
 sordidatus ac tristis E 1, 19, 17
 sortis ipsius capiti usuras
 amoueant S 1, 2, 14. sortes
 dicere urna S 1, 9, 29. sortis
 ductae uerba S 1, 9, 31
 sortilegam S 1, 9, 29. sorti-
 legos S 1, 6, 113
 spartum in Hispania EO 4, 3
 speciali genere elocutionis EO
 4, 11. specialiter O 3, 4, 65.
 3, 14, 6. E 2, 1, 123
 speciem pro genere posuit O
 1, 2, 39. 1, 16, 1. 1, 26, 2.
 1, 35, 7. 3, 19, 7. speciem pro
 specie EO 2, 10. tres species
 omnium modorum EO 9, 5
 spectaculum ferarum uel pu-
 gilum E 2, 1, 182
 spectatricis multitudinis E 1,
 18, 53
 spiritalem fabam S 2, 6, 63
 spiritu Homérico O 1, 6, 13.
sim. O 3, 25, 1. 4, 2, 10. 4,
 2, 33. S 1, 4, 56
 splendescere conpositione A 47
 spondeum A 254. spondius A
 257
 spurce E 1, 19, 34

stataria pugna Samnitium E
 2, 2, 98
 Stheneboian O 3, 7, 13
 stilus S 1, 4, 1. 1, 7, 1. E
 2, 1, 57; 81; 88. Latinum E
 2, 1, 162. tragoediarum O
 1, 6, 8. tragico O 2, 1, 9
 super stipulam uel super her-
 bam dormiret O 2, 15, 17
 Stoicam, *om. sectam*, E 1, 1,
 16. Stoicen E 1, 1, 17
 stola matronarum S 1, 2, 28
 bono stomacho E 1, 18, 19.
 2, 1, 206
 strictae frigore hiemis terrae
 O 1, 4, 10
 studio poetico O 3, 4, 5. E 1,
 19, 28. musica O 3, 4, 21.
 ad Musam ac per hoc ad stu-
 dium suum O 3, 30, 14
 suadela EO 16, 23
 sub nominibus S 1, 1, 105.
sim. O 3, 19, 9. 3, 20, 10.
 EO 3, 7. S 1, 2, 25. 2, 4,
 1. E 1, 3, 15. sub persona
 S 2, 1, 22. 2, 2, 1. sub
 exemplo S 1, 5, 87. sub ea
 specie EO 17, 50. S 1, 10,
 36. E 1, 10, 49. sub hoc
 praecepto E 1, 18, 78. sub
 hac sententia E 2, 2, 1
 subaudiendum O 1, 2, 25. 1,
 14, 19. 1, 29, 16. 2, 3, 11.
 3, 7, 19. 3, 25, 18. EO 9,
 7. 16, 59. CS 53. S 1, 4,
 63. 1, 9, 35; 43. 2, 3, 212.
 E 1, 7, 59. 2, 1, 78. subaud.
 extrinsecus O 1, 11, 3. 1, 13,
 12. 3, 6, 6. 3, 16, 43. 3,
 23, 17. 3, 24, 22. 4, 3, 24.
 EO 5, 101. EO 17, 74. S
 1, 2, 46. 2, 3, 204
 subdistinguendum O 3, 1, 21.
 EO 16, 15. S 1, 3, 2. 1, 5,
 45. E 2, 2, 108. subdistingui
 potest ad E 1, 6, 17.
 subicio = *infero* O 1, 6, 19.
 2, 1, 31 *et saepe*

subiunctiva particula O 3, 25, 3
 subiunxit O 3, 25, 3. 4, 3,
 1. S 1, 1, 16
 sublcida O 3, 27, 31
 subtilis figura E 1, 17, 50
 subtilitas faceta E 2, 1, 69
 subtiliter E 1, 12, 28. 2, 1,
 1; 229
 Subura S 1, 6, 113
 successus et ordinem nascentium O 3, 6, 46
 suffodiam EO 1, 33
 suffragiorum septem puncta S
 2, 2, 50. suffragia antiqui
 non scribebant sed puncto notabant A 343. suffragia spectatorum E 2, 1, 202 (?)
 suggillarent praesentes S 2, 5, 1
 sulphureas aquas et Baianos vapores E 1, 15, 7
sum. adscriptus fuerit *pro* sit O 1, 1, 1; *sim.* O 1, 1, 12. 2, 1, 37. 3, 5, 23. 4, 4, 18. EO 16, 13. S 1, 3, 35; 86. 1, 4, 93. 1, 5, 12. 1, 6, 8; 24. 2, 2, 4. E 1, 20, 9
 supraedificare O 2, 18, 20
 superductus unguis S 1, 5, 32
 supergrediatur O 3, 3, 40
 supervicturum ei O 2, 17, 5
 suppetias E 1, 19, 15 (?)
 sutrina S 1, 3, 130
 syllaba O 2, 11, 16. 4, 9, 1. S 1, 8, 39. 1, 10, 21. A 251.
 acuta O 1, 24, 8. brevis S 1, 6, 12. producta EO 11, 9. 16, 59. S 1, 6, 122. E 2, 2. 163
 σύνληψις E 1, 15, 10. syllepsis O 1, 8, 13. CS 25. S 1, 1, 23. S 1, 4, 56. per syllepsin figuram S 1, 3, 9; 69
 συνεκδοχήν EO 9, 19. synecdoche EO 2, 29. S 1, 4, 88.
 tropo (tropos?) synecdoche S 1, 1, 113. tropos synecdoche, a parte totum E 1, 18, 66
 συνεκδοχικῶς E 1, 6, 63

per syncopen O 1, 36, 8
 Synnadicum marmor O 3, 1, 41
 nunc Syria, olim Assyria O 2, 11, 16. in Syria Phoenice E 2, 2, 184
 syrma Aeschylus tragoediis dedit A 278

T

tabernam habentem A 32
 tabulas nigra uel rubra cera S 2, 1, 49
 taciturnissimus E 2, 2, 83
 tactum uiri O 1, 23, 1
 tale est illud O 3, 30, 8. EO 13, 15 *et saepe.* aut quid tale O 3, 23, 17. 3, 11, 45 (?). EO 17, 74 *et saepe*
 talorum iactibus O 1, 4, 18. 2, 7, 25
 tango = *reprehendo* S 1, 10, 71. 2, 1, 22. 2, 3, 69. E 1, 12, 20. 1, 15, 1. 2, 1, 229
 ταπεινῶσις E 1, 15, 28. tapinosis E 1, 17, 49
 Tarracinae situs S 1, 5, 24; 25; 26
 in Telluris, *scil. templum*, S 1, 9, 35
 modestiae temperamento S 1, 2, 50
 temporalis uicissitudo E 2, 2, 175. temporalia scripta O 1, 32, 2. 2, 18, 29
 ex tempore dixerit S 1, 10, 92.
 temporis futuri O 2, 10, 17. EO 3, 1. 15, 24. t. praesenti EO 11, 9. 17, 50
 tempusculo minimo S 1, 4, 9
 temulento E 1, 19, 1. 2, 2, 163
 tenorem medium sequendum O 2, 3, 1. t. sententiae E 2, 2, 175
 uerbo tenus S 1, 3, 96
 Terentiam EO 14, 13

- tergiuersantem E 1, 17, 38
 tritum salem S 1, 3, 14. tri-
 tam historiam A 119
 tersus S 1, 4, 7
 tesserae coniectae agitataeque
 S 2, 7, 17
 testatoris nomen prius S 2, 5, 53
 testificationibus E 2, 2, 158
 in testimonium (?) admittere
 S 2, 8, 181
 testis est Uergilius O 1, 4, 1.
 1, 7, 12. EO 5, 75. S 1, 6, 22
 testatur Uergilius O 2, 6, 1.
 2, 7, 1. 2, 12, 1. 3, 12, 1.
 3, 17, 4. 3, 30, 13. EO 1,
 31. S 1, 6, 1. 2, 3, 83. E
 1, 1, 1. 1, 16, 17
 textitur tragoedia trimetris uer-
 sibus S 1, 10, 40
ἰσχυρὸν O 1, 24, 1. *ἰσχυρὸν*
 id est planctus O 2, 1, 37
ἰσχυρὸν A 431
 Threx gladiator S 2, 3, 310
 tibicinium adhibere ad fene-
 stram O 3, 7, 29
 timefacit S 1, 4, 126
 titulus O 3, 24, 27. 4, 8, 13.
 S 1, 1, 1. E 1, 1, 1. 2, 1,
 114
 tonitruare O 1, 12, 53
 in tonstrinis et in medicinis S
 1, 7, 2
 totum tale est S 1, 2, 46. t.
 t. fit S 1, 4, 56. ironicos
 dictum totum hoc S 2, 1, 53.
sim. 2, 3, 77. 2, 4, 95. E
 1, 19, 1; 7 *et saepe*
 tractabiliore pueri E 1, 20, 19
 tractatus habeatur S 1, 3, 96
 per illum tractum Italiae S 1,
 10, 30
 tragicus, *om. actor*, S 2, 3, 239.
 iambico tragico E 2, 1, 200.
 A 252. t. poetam E 2, 1, 207.
 t. stilo O 2, 1, 9
 tragoediographi E 2, 1, 52
 tramas uel pensa O 3, 12, 5
 tramitibus E 1, 14, 30
 transit O 1, 2, 21; 25. E 2,
 1, 103; 177; 214. A 179 *et*
saepe. transeundi figura S 2,
 2, 48. transire in pompa
 triumphali E 2, 1, 193
 transtulit Philodami sensum S
 1, 2, 120. *sim.* A 133. Persius
 transtulit S 1, 4, 19. trans-
 latum E 1, 17, 50. translato
ἐνιδέτω EO 2, 47. t. meta-
 phora E 2, 2, 98
 transfigurari O 2, 20, 9
 transitum fecit EO 1, 17. 9,
 11. in transitu S 1, 2, 91.
 1, 3, 40
 translatio O 1, 11, 8. 1, 35,
 30. 2, 1, 1. 3, 16, 24. EO
 12, 11. S 1, 4, 34. 1, 5,
 32; 65. E 1, 14, 9. 1, 18,
 62 (?). 2, 1, 260. 2, 2, 50;
 178
 translatiue O 1, 14, 7. 1, 22,
 8. 4, 1, 6
 in transmarinis prouinciis O 4,
 5, 1
 transuersam uiam O 3, 27, 5
 tribas E 1, 19, 28
 tribunal et subsellia E 1, 19, 28
 tribunicii EO 4, 15
 triclinium antea cenaculum A 52
 trimetri A 252. t. uersibus S
 1, 10, 40
 tripudiare O 1, 36, 11. 1, 37,
 1. 3, 18, 15
 triumphalem uirum O 2, 1, 1.
 t. pompa E 2, 1, 190; 193
 triumphator O 1, 37, 30 (?)
 a triumuiris proscriptus S 1,
 7, 1. 1, 8, 25
 tropos, tropus allegoria E 1,
 18, 87. *μετανοία* O 1, 20,
 10. E 1, 18, 105. 2, 1, 189.
ὀνομαστοία EO 10, 17. pe-
 riphraasis E 1, 12, 20. synec-
 doche E 1, 18, 66. (tropo)
 syn. S 1, 1, 113
 trutinae pars agina E 2, 1, 72
 trygadium = tragoediam A 277

tumultuosus fenerator S 1, 6,
120
Turario uico E 1, 20, 1. 2, 1,
269

U

- uacantem E 2, 2, 94
uacationem militiae EO 1, 7
uadimonium promittere S 1, 1,
11. sistendum S 1, 6, 120.
sibi dictum S 1, 9, 1. uadi-
monio paruerit S 1, 9, 76
uage serpunt O 1, 36, 20
ualere = *posse* E 1, 10, 29
Ualerianus miles Luculli E 2,
2, 26
uaniloquentia S 1, 2, 2
uasculo domestico salis O 2,
16, 13. 3, 12, 5
uasi frumentarii genus E 1, 7, 30
Uaticanum montem non longe
a theatro Pompei O 1, 20, 5
Uelabrum S 2, 3, 228. A 67
ex uenatico et gregario cane
S 1, 7, 2. uenaticum laborem
E 1, 18, 49
ueneratos dicere solemus malos
S 1, 4, 100. *cf.* S 1, 4, 85; 93
uenum deferre S 1, 6, 113
uerbosa scripsit S 1, 10, 63
uerbum 'sit' EO 1, 21. 16,
23. ad uerbum commutes A
133. Europae uerba sunt O
3, 27, 34. 4, 4, 73 *et sic saepe*
Uergiliarum O 4, 14, 20 (?)
uersificationis genus S 1, 10, 46
uerum, *pro sed*, S 2, 2, 99. E
1, 4, 2 *et saepe, imprimis*
nerum etiam
de uero sale S 1, 10, 3. re
uera O 3, 10, 7. 3, 16, 18 *et*
saepe
uestiarii E 1, 1, 94
in ueterarium uinum condidisse
O 1, 20, 3. ueterario O 3,
21, 1
ueterum mores O 1, 11, 3. 2,
15, 10. 3, 19, 9. S 1. 3, 6.
1, 6, 22. 2, 1, 8. 2, 4, 59.
E 1, 18, 30
neterescit O 3, 16, 34
uetuste 'Argis' E 2, 2, 128
uia sacra O 4, 2, 35
uicus Ianus in uico Turario E
1, 20, 1
uidelicet hunc fuisse S 1, 6, 72.
sim. O 1, 17, 24. 3, 1, 27.
S 1, 7, 2; 7
uiduatus id est priuatus O 1,
10, 11
uilitatem libidinis EO 8, 15
in uillula S 2, 6, 16
Uindelici O 4, 4, 18. 4, 14, 7
uindemiantes arbusta S 1, 7, 27
uirilibus amputatis S 1, 2, 44.
u. membro EO 8, 17. parte
EO 8, 18
uirosam O 3, 15, 8
uisibus non credendum E 2, 1,
188
uitiosos oculos S 1, 2, 91. suco
S 1, 3, 55
ulceratum O 1, 25, 15
umbilici ex ligno aut osse so-
lent poni in fine libri EO 14, 8
unde = quam ob rem S 1, 5,
25; 32; 62 *et saepe*
undelibet EO 5, 17
unguentaria EO 3, 7. 5, 59.
S 1, 8, 23. unguentarii S 2,
3, 228
unguentatus S 2, 3, 254
uni duo (dui?) puerorum ludus
S 2, 3, 248
uocatio casu O 3, 13, 2. EO
17, 20
uolumen nouissimum operis =
liber I Epistolarum E 1, 20,
1. Alcaeum uolumina sua loco
sodalium habuisse S 2, 1, 30
uoluptarius = Phaeax E 1, 15,
24. u. odores O 2, 15, 7
uoluptuosis locis O 2, 15, 9
upupam O 4, 12, 7
ustrinas publicas S 1, 8, 11; 14

usucapione E 2, 2, 175
 usurariam pecuniam S 1, 2, 14
 usurpant, = *τυγχάνουσι*?, di-
 centes O 3, 12, 5
 usum fructum E 2, 2, 158
 ratio obtinebit ut S 1, 3, 115.
 uerum est, ut S 1, 6, 65.. di-
 cit ut non E 1, 3, 15
 utique = *πάντως* S 1, 4, 79.
 1, 6, 10; 59; 113 *et saepe*
 vulgaris ac garrulus S 1, 6, 42.
sim. E 2, 1, 187. O 2, 20, 1.
 2, 11, 21. u. esca S 1, 6,
 115. homines O 1, 35, 25.
 S 1, 5, 15. 1, 9, 69. opinio
 O 1, 12, 58. 1, 34, 7. 3, 1,
 16. prouerbio S 2, 3, 321.
 res S 2, 2, 38. tumultum O
 1, 35, 14. uerba A 47
 uulgaritas uerbi 'curculio' A 47
 uulgariter sapimus S 1, 6, 13
 uulgata carmina S 1, 10, 75
 uulgo dicunt aleum EO 3, 1.
 burichos O 3, 27, 7. carrum S
 1, 6, 102. cornu Copiae O 1,
 17, 14. desannas S 1, 6, 6.
 ficulneus S 1, 8, 1. simiam
 S 1, 10, 18. simplices S 1,
 3, 51. strigae EO 5, 20
 uulpiculae E 1, 7, 1

Y

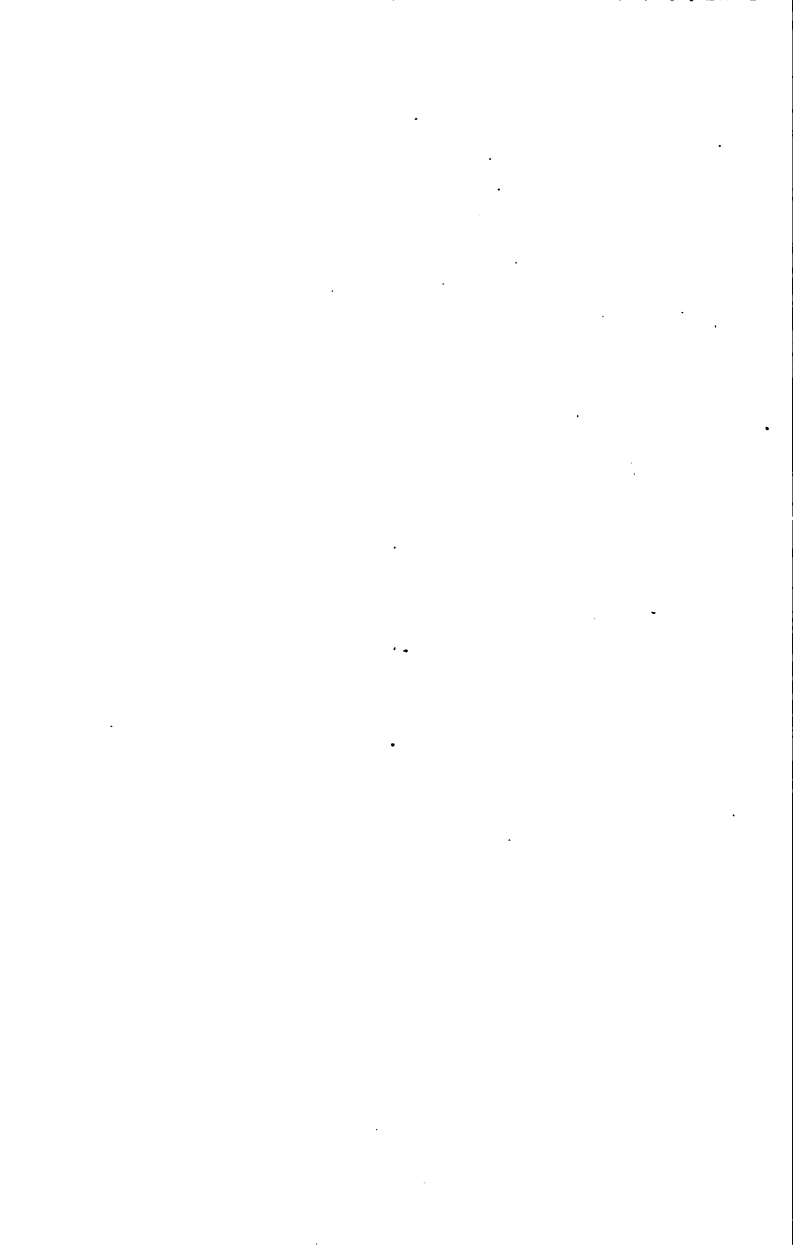
ὑδρωψ O 2, 2, 15
ὑπαλλαγὴ O 1, 7, 22. 1, 15,
 31. 1, 23, 5. S 1, 4, 79. E
 2, 2, 81. *σχῆμα ὑπ.* E 2, 2, 81
ὑπέρβατον longum E 1, 15, 1.
 sic ordinandum O 3, 5, 6
 per *ὑπερβολήν* O 3, 9, 15. 2,
 1, 29
ὑπερβολικῶς O 1, 37, 11
ὑπέμετρος uersus S 1, 8, 43
ὑποκόρισμα amicus E 1, 17, 3
ὑποκοριστικῶς lucellum S 2, 5,
 82
ἐν ὑποκρίσει S 1, 4, 74. E 1,
 18, 71. 1, 20, 2
ὑποστιγμή S 2, 1, 16
 per *ὑποφοράν* (*ἀνθυποφοράν*)
 E 2, 2, 205
ὕφ' *ἐν* legunt S 2, 3, 69

Z

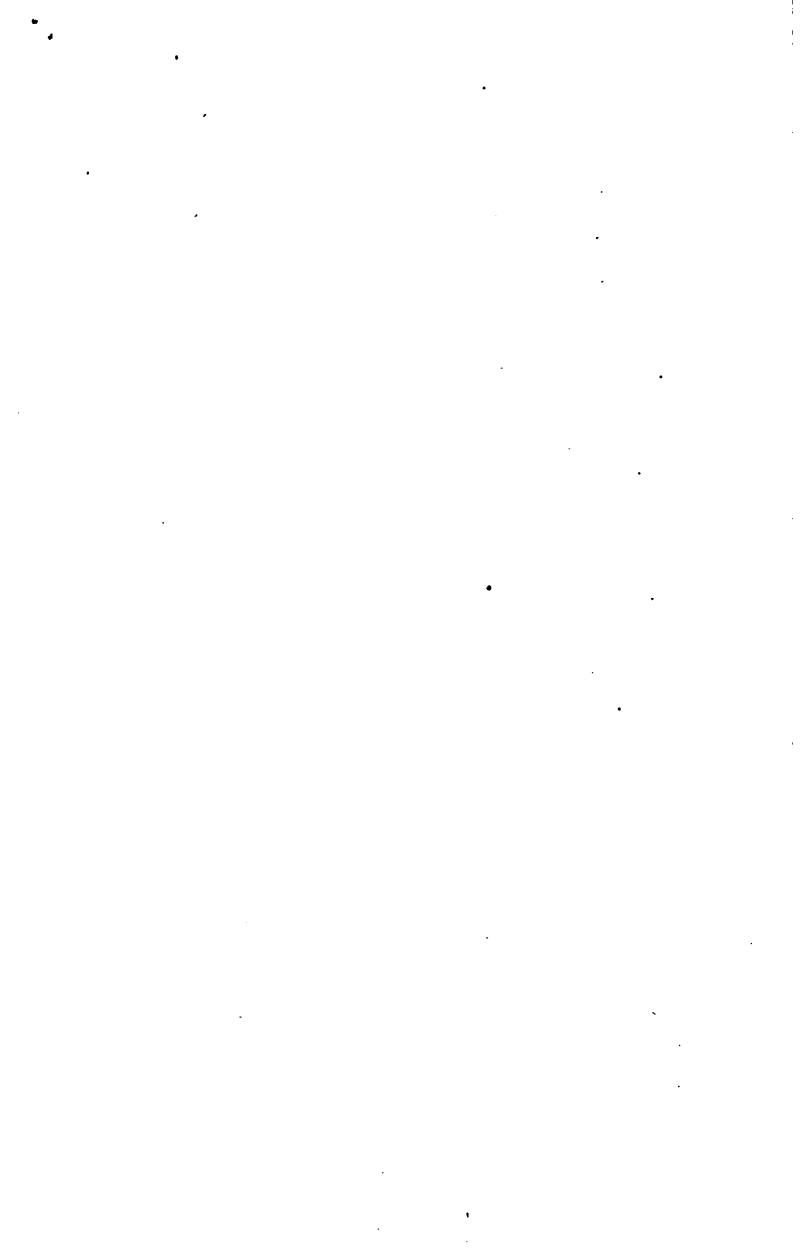
zeugma O 3, 1, 5. S 1, 1, 23.
 E 2, 1, 78. per zeugma O 2,
 8, 11. 2, 9, 4. 2, 10, 11. 3,
 1, 29. 3, 4, 36. 4, 14, 89.
 CS 69. S 1, 9, 37
 zelus auaritiae O 2, 18, 23.
 zelo incitatus O 1, 17, 24
 zodiacum circulum O 4, 6, 39

ADDENDA.

O 3, 3, 17 *emenda*: Junone elocuta, quod erat gratum diis.

3 2044 038 410 817

